

ปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
วชิรพันธ์ ชัยนนธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ธันวาคม 2559

ปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
วชิรพันธ์ ชัยนนธ์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ธันวาคม 2559

วชิรพันธ์ ชัยนนธ์. (2559). ปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร.

ปริญญาานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์.

อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา, รองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยพหุระดับ ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน
ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็น
ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จากโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 920 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และ
วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์พหุระดับ

ผลการวิจัยพบว่า

สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยพหุระดับ ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน
ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวก
กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ปัจจัยระดับนักเรียน ด้านแรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมกา
เรียนรู้ มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ปัจจัยระดับห้องเรียน ด้านพฤติกรรมการสอนของครู ด้าน
การวัดผลและประเมินผลผู้เรียนมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า ภาวะ
ผู้นำของผู้บริหาร นโยบายและความร่วมมือในการทำงาน มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

MULTILEVEL FACTORS INFLUENCING WELLNESS OF THE SECONDARY STUDENT IN
THE SCHOOLS UNDER OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION
IN BANGKOK METROPOLIS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

December 2016

Wachirapun Chainontee. (2016). *Multilevel Factors Influencing the Wellness of School Secondary Students in School under the Authority of the Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan Area*. Dissertation, Ed.D. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Dr. Puongrat Kesonpat, Dr. Rachan Boontima, Assoc. Prof. Laddawan Kasemnet.

The objective of this research was to study the multilevel analysis consisting of the student level, the classroom level, and the school level that affect the wellness of secondary school students under the authority of Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan area. The sample consisted of nine hundred and twenty administrators, teachers and students in the first semester of the 2016 academic year in the Bangkok Metropolitan area. The tool used in the study was a five-point rating scale questionnaire. Data analysis was multilevel analysis.

The research results were follows:

The wellness of the secondary school students under the authority of the Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan area as a whole was at a high level. The means of the multilevel analysis of the student level factors and the classroom level factors were at the high level. Regarding the school level factors, there were two variables, such as policy and leadership at the highest level and two variables, including work cooperation and school climate at a high level. The student level factors, the classroom level factors, and the school level factors were positive in relations to the wellness of the secondary school students under the authority of the Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan area with statistical significance at the level of 0.05. The student level factors in the aspects of motivation, self-esteem, and learning behavior influenced the wellness of the secondary school students under the authority of the Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan area. The classroom level factors in the aspect of teaching behavior and the evaluation and monitoring of students influenced the wellness of secondary school students under the Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan area. The school level factors in aspect of policy, leadership and work cooperation influenced the wellness of secondary school students under the authority of the Office of Basic Education Commission in the Bangkok Metropolitan area.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

ปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
ของ
วชิรพันธ์ ชัยนนธ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ)

.....ที่ปรึกษาร่วม

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์)

.....ที่ปรึกษาร่วม

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

(อาจารย์ ดร.ราชนันท์ บุญธิมา)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความเมตตาและการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจากอาจารย์หลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา และรองศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะที่มีค่า ตลอดจนพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง กราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบปากเปล่าพร้อมให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์พหุระดับ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับการแนะแนวทางการวิจัยและองค์ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์อย่างยิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนางรงค์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษาทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้การอบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ดีและมีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย หล่อหลอมให้ลูกศิษย์เป็นนักวิจัยที่มีประสิทธิภาพ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จากอาจารย์ เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์ ทรงบัณฑิตย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารุต พัฒนา อาจารย์ ดร.อนันต์ มลารัตน์ และอาจารย์ ดร.อุมา ลางกุลเสน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงเนื้อหาของการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือให้มีคุณภาพ และขอขอบคุณ ดร.ชัยวัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล เพื่อนร่วมชั้นที่ได้กรุณาให้คำแนะนำที่มีค่าในการเขียนผลการวิจัยจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตลอดจนในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างยิ่งจากผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนทุกท่านจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ขอขอบคุณ คุณอุดมพร สวัสดิสงคราม เป็นอย่างยิ่งที่คอยช่วยเหลือเป็นอย่างดีรวมทั้งให้กำลังใจตลอดระยะเวลาการศึกษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นบริหาร การศึกษา รุ่น 11 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา และผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกเป็นอย่างดีแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

สุดท้ายนี้คุณประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คุณแม่ดวงจันทร์ ชัยนนธ์ นายศักดิ์ธนา ชัยนนธ์ และนายปิยะ ชัยนนธ์ น้องชาย ที่คอยสนับสนุน เป็นกำลังใจและห่วงใยผู้วิจัยตลอดมา

วชิรพันธ์ ชัยนนธ์

สารบัญ

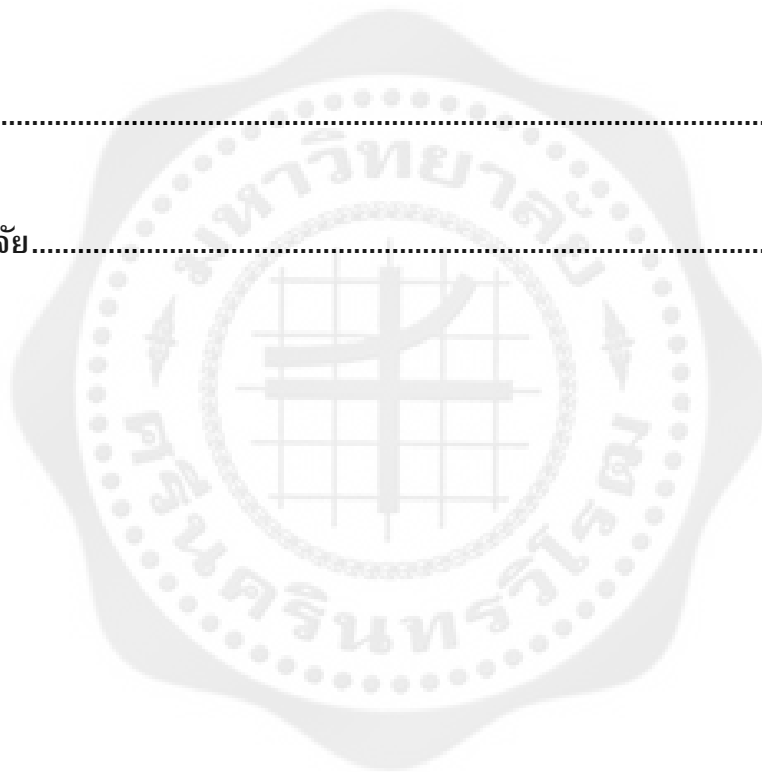
บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามการวิจัย	7
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	8
ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	9
นิยามศัพท์เฉพาะ	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
สมมุติฐานของการวิจัย	15
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	16
แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับสุขภาวะ	21
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ.....	21
ความหมายของสุขภาวะ	26
ปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะนักเรียน.....	44
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะเด็กวัยเรียน	44
ปัจจัยระดับนักเรียน	48
ปัจจัยระดับห้องเรียน	68
ปัจจัยระดับโรงเรียน.....	80
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พระดับ.....	98
งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียน.....	114

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	127
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	127
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	128
การเก็บรวบรวมข้อมูล	130
การวิเคราะห์ข้อมูล	131
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	 133
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	133
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	136
ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานในกรุงเทพมหานคร	136
ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความคลาด เคลื่อนมาตรฐานของสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร	140
ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัย ระดับโรงเรียน	150
ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยระดับ ห้องเรียน และปัจจัยระดับนักเรียนกับสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานคร	154
ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับ โรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร	156

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	171
สรุปผลการวิจัย.....	173
อภิปรายผลการวิจัย	174
ข้อเสนอแนะ	180
บรรณานุกรม	183
ภาคผนวก.....	202
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	212

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับนิยามสุขภาวะ	39
2 วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของสุขภาวะ	44
3 ค่าความเที่ยงตรง(IOC) ค่าการจำแนก(r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม(α)	130
4 ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลระดับผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานคร.....	135
5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยม ศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครโดยรวมและรายด้าน.....	137
6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะด้านร่างกายของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครจำแนกเป็นรายข้อ.....	138
7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะด้านจิตใจของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครจำแนกเป็นรายข้อ.....	139
8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะด้านสังคมของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครจำแนกเป็นรายข้อ.....	139
9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะด้านปัญญาของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครจำแนกเป็นรายข้อ.....	140
10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยระดับนักเรียนจำแนกเป็นราย ตัวแปร.....	141
11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจของนักเรียนจำแนกเป็นรายข้อ	141
12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเห็นคุณค่าในตนเองจำแนก เป็นรายข้อ.....	142

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการณ์เรียนรู้จำแนกเป็นรายข้อ	143
14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวจำแนกเป็นรายข้อ.....	143
15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยระดับห้องเรียนจำแนกเป็นรายตัวแปร.....	144
16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแผนการจัดการเรียนรู้จำแนกเป็นรายข้อ.....	144
17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการณ์สอนของครูจำแนกเป็นรายข้อ.....	145
18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการวัดผลและการประเมินผลผู้เรียนจำแนกเป็นรายข้อ.....	146
19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยระดับโรงเรียนจำแนกเป็นรายตัวแปร.....	147
20 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับนโยบายจำแนกเป็นรายข้อเป็นรายข้อ.....	147
21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารจำแนกเป็นรายข้อ.....	148
22 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความร่วมมือในการทำงานจำแนกเป็นรายข้อ.....	149
23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบรรยากาศโรงเรียนจำแนกเป็นรายข้อ.....	150
24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับนักเรียนกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร.....	151
25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร.....	155

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
26 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร.....	156
27 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (<i>Yclass</i>).....	158
28 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร	161
29 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน (<i>Yschool</i>).....	163
30 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (<i>b_{Tec}Yclass</i>).....	164

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานคร	14
2 โมเดลสุขภาวะ	24
3 กงล้อสุขภาวะ	25
4 สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ	27
5 ลักษณะโครงสร้างของข้อมูลพหุระดับ	109
6 ลักษณะโครงสร้างของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์พหุระดับ	114
7 โมเดลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานคร	157
8 โมเดลของที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร รายห้องเรียน	160
9 โมเดลของปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของ การเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร รายห้องเรียน	162
10 โมเดลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับ มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครรายโรงเรียน	164
11 โมเดลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรม การสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครราย ห้องเรียน	166
12 โมเดลปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร	167

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศจะดีหรือไม่เพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับสุขภาวะหรือสุขภาพที่ดีของคนในประเทศเป็นสำคัญ ประเทศที่ประชากรมีสุขภาวะดี มีสติปัญญา มีคุณธรรม มีความสามารถในการทำงาน ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนกัน ย่อมมีความสุข และเมื่อบุคคลในชาติมีสุขภาวะดีทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม ย่อมมีความสามารถในการเรียนรู้ และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ได้ดี อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติได้ (เอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์. 2556: 4)

สุขภาวะเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา ถ้าสุขภาวะไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ย่อมส่งผลต่อการศึกษาทั้งสิ้น ตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” นั่นคือคนไทยต้องมีสุขภาวะทั้ง 4 มิติ ทั้งทางกาย จิต สังคม และปัญญา ที่เป็นพื้นฐานต่อการนำไปสู่การดูแลชีวิตตนเองและครอบครัวอย่างเพียงพอ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2545: 5)

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559) มีนโยบายที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะให้กับเยาวชนของประเทศ คือ เจตนารมณ์ของแผนที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข และในวรรคที่ว่าด้วยความสุขคือ “คนที่มีความสุขดีทั้งกายและจิต เป็นคนร่าเริงแจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุข ได้ทำในสิ่งที่ตนสนใจตามความต้องการ สามารถเรียนรู้ความจริงบรรลุความดี ความงาม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553: 9,131)

นอกจากนี้ แผนการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559 ยังได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เป็นคนดี มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก โดยมีพันธกิจคือยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสู่สากล เสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและพัฒนาระบบบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน(สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. 2555: 13)

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต้องอาศัยศักยภาพของคน ดังนั้นจึงต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็ก องค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะช่วยหล่อหลอม

ให้คนมีศักยภาพสูงสุด คือ การศึกษากับสุขภาพ ทั้งนี้ได้มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกับการศึกษาพบว่า สุขภาพกาย จิต และสังคมที่ดีจะช่วยให้เด็กที่จะเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตมีการศึกษาเรียนรู้ได้ดีกว่า มีความตั้งใจในการเรียนรู้มากกว่า มีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จในการศึกษา และการดำรงชีวิตมากกว่า ตลอดจนเป็นคนที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศต่อไป(เอ็มอัชฌา วัฒนบุรณนท์. 2556: 4)

ในขณะที่การศึกษาได้รับจากโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษา หรือจากการอบรมสั่งสอนชี้แนะ การถ่ายทอดวิถีชีวิต ค่านิยม วัฒนธรรมที่ได้รับจากทางบ้านหรือชุมชนในสังคมนั้น จะช่วยหล่อหลอมความรู้ในการดำรงชีวิต ความรู้ทางสุขภาพและทัศนคติต่อสุขภาพให้เกิดเป็นพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง เหมาะสม มีผลทำให้สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง หรืออาจเป็นพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่เหมาะสมทำให้เจ็บป่วยเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้เช่นกัน ปัญหาทางด้านสุขภาพอาจไม่ปรากฏในวัยเด็ก แต่จะแสดงอาการหรือเจ็บป่วยในช่วงวัยผู้ใหญ่ อันเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตและการทำงานของบุคคลนั้น ตลอดจนเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศได้ (วรารณณ์ บุญเชียง. 2557: 6)

การส่งเสริมสุขภาพแก่นักเรียนนั้นมิใช่จะเป็นเพียงเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีอิทธิพลต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในสังคม เพราะอนาคตของชุมชนเกิดจากผลของการกระทำในวันนี้ ฉะนั้นการเสริมสร้างศักยภาพทางความรู้และทักษะให้นักเรียนทุกคน เพื่อพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น การส่งเสริมสุขภาพโดยโรงเรียน เป็นนวัตกรรมประการหนึ่งที่จะตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียนและชุมชน ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพต้องเริ่มที่การเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตั้งแต่เด็ก ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของการมีความรู้ความสามารถในการทำงานหรือดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจด้วยนั้น ต้องดำเนินการพัฒนาองค์ประกอบการศึกษาสุขภาพควบคู่กันไป โดยเริ่มจากวัยเด็ก อันเป็นวัยพื้นฐานของการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพและคุณภาพได้อย่างแท้จริง และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากทางบ้าน โรงเรียน ชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานที่มีคุณภาพ (วรารณณ์ บุญเชียง. 2557: 7; อ้างอิงจาก วิลาวัณย์ ชมนิรัตน์; และสุขุมาล ธาราเศรษฐ์อังกุล. 2544.)

โรงเรียนเป็นจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความรู้ เจตคติและพฤติกรรมทุกด้านแก่เด็ก ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ที่สำคัญมากต่อการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค ทั้งนี้เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ถูกต้องและมีสุขนิสัยที่ดีติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ (กรมอนามัย. 2553: ออนไลน์) ดังนั้นการบริหารจัดการโรงเรียนแก่นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนให้มีสุขภาพหรือสุขภาพที่ดีจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกฝ่ายต้องบูรณาการความร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรม

ทุกวันนี้ระบบการศึกษาในประเทศไทยได้เชื่อมโยงกับระบบสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการสอนสุขศึกษาในโรงเรียนที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ที่ได้พัฒนาต่อยอดมาจากงานอนามัยโรงเรียน รวมทั้งการริเริ่มโครงการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาพของเด็ก เยาวชนและครอบครัว ด้วยพลังเครือข่ายการศึกษาที่นำร่องในโรงเรียนบางแห่ง กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีส่วนในการพัฒนาองค์ประกอบของการมีสุขภาพที่ดีของเด็กนักเรียนแทบทั้งสิ้น

จากการศึกษาสาระสำคัญในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 พบว่า มีนโยบายที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียน ดังเช่นข้อความตอนหนึ่งในวิสัยทัศน์ระบุว่า “เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก.....” อีกทั้งในจุดหมายของหลักสูตร ข้อความใน ข้อ 3 ระบุว่า “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย” ข้อ 5 ระบุว่า “มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข” นอกจากนี้เนื้อหาในด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนรายข้อ มาตรฐานการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางประจำกลุ่มสาระ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการจัดการเรียนรู้ ที่เกื้อหนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของเด็กนักเรียน ล้วนส่งผลต่อการมีสุขภาพที่ดีต่อนักเรียนทั้งสิ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552:3-16)

เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายและหลักการ รวมทั้งเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวมาข้างต้น จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง และยั่งยืน

แม้ในปัจจุบันจะได้มีการริเริ่มโครงการต่างๆ มากมายเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาสุขภาพแก่คนในประเทศ แต่เรายังพบปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทยตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนและเยาวชนไทย สุขภาพมีความสำคัญต่อเด็กนักเรียน เนื่องจากสุขภาพเป็นพื้นฐานสำหรับพื้นฐานทั้งมวล ถ้าเด็กสุขภาพไม่ดี เด็กจะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ นอกจากนี้ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพกับความสำเร็จทางวิชาการในนักศึกษาวิทยาลัยปีที่ 1 ของสถาบันโอเวอร์ต บัลเลนไทน พบว่า ผลกระทบของสุขภาพแตกต่างกันตามเชื้อชาติ และโปรแกรมทางวิชาการ ปัจจัยทางสุขภาพบางตัวสามารถทำนายความสำเร็จทางวิชาการในนักศึกษาวิทยาลัยปีที่ 1 สุขภาพโดยรวมส่งผลเล็กน้อยต่อความสำเร็จทางวิชาการ (Janosik-chair. 2010: Abstract)

จากข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาวะเด็กและเยาวชนไทยทั้ง 4 มิติ อันประกอบด้วย มิติทางสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา พบว่ายังคงมีปัญหาทุกมิติ ดังนี้ ด้านสุขภาวะทางกาย เช่น โครงการChildWatchThai ดำเนินการสำรวจสภาวะการณ์ด้านสุขภาพในปี2551-2552 โดยผลการประเมินภาวะโภชนาการของนักเรียนพบว่า เด็กนักเรียนระดับอนุบาล ร้อยละ 7.58 มีน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 4.48 เป็นเด็กอ้วน เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.94 และเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 25.63 ต่ำเหล้าเป็นครั้งคราวถึงเป็นประจำ เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงร้อยละ 70.29 ที่นอนหลับอย่างน้อย 6-8 ชั่วโมงต่อวันค่อนข้างบ่อยถึงเป็นประจำ เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 9.32 เจ็บป่วยหรือเป็นไข้ไม่สบายถึงขั้นที่ไม่มาโรงเรียนไม่ได้ค่อนข้างบ่อยหรือเป็นประจำ และวัยรุ่นหญิงอายุต่ำกว่า 19 ปี ตั้งครรภ์และคลอดบุตร จำนวน 69,874 คน (โครงการChildWatchThai. 2553: ออนไลน์)

ด้านสุขภาวะทางจิต พบว่า เด็กมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต เช่น ในรอบ 1 ปี การศึกษา เด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 33.74 มีอาการเครียดจนนอนไม่หลับหรืออาเจียน และในจำนวนเยาวชน 100,000 คน อายุระหว่าง 19 – 25 ปี พยายามฆ่าตัวตายสูงถึง 75 คน (โครงการChildWatchThai. 2553: ออนไลน์)

ด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่า เด็กและเยาวชนยังไม่ตระหนักถึงความปลอดภัยเช่น ใน 100,000 คน มีเด็กและเยาวชนที่บาดเจ็บ 1,370 คนและเสียชีวิต 75 คนจากอุบัติเหตุจักรยานยนต์ การมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมค่อนข้างน้อย จากข้อค้นพบที่ว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงร้อยละ 52.67 เล่นกีฬาค่อนข้างบ่อยถึงเป็นประจำ(โครงการChildWatchThai. 2557: ออนไลน์) แต่กลับมีถึงร้อยละ 68.99 ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ใช้เวลาในการดูโทรทัศน์และวิดีโอเป็นประจำวัน(โครงการChildWatchThai. 2553: ออนไลน์) ซึ่งนั้นก็หมายความว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่อาจใช้เวลาไปเพื่อกิจกรรมส่วนตัวมากกว่าการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนี้ในเด็ก 100,000 คนมีเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 423 คน (โครงการChildWatchThai. 2557: ออนไลน์)

ด้านสุขภาวะทางปัญญา แม้ไม่มีการวัดโดยตรงแต่อนุมานได้จากปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ปัญญา เช่น ผลการสอบวัดระดับชาติ ประจำปีการศึกษา 2557 ของเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ในเกือบทุกวิชา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.2558: ออนไลน์) และ ผลการประเมิน PISA 2012 (โครงการ PISA Thailand. 2556: 3) พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนการประเมินความรู้และทักษะของนักเรียนที่มีอายุ15 ปี ในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD (Organization for Economic Co-operation and Development)นอกจากนี้จากรายงานข่าวทางสื่อมวลชนยังพบเสมอว่าเด็กในวัยเรียนติดสารเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

หรือกลุ่มเด็กชั้นประถมศึกษาแห่งหนึ่งดื่มยาแก้ไอโดยที่คิดว่าจะทำให้ โดนตีแล้วไม่เจ็บ แต่เกิดอาการแพ้ยาจนต้องส่งโรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ล้วนเป็นผลรวมของความบกพร่องและความไม่สมดุลของสภาวะในทุกด้าน

จากการสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ.2551 โดยใช้เครื่องมือที่องค์การอนามัยโลกร่วมกับศูนย์ควบคุมโรคแห่งสหรัฐอเมริกา จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลภาวะสุขภาพเด็กวัยเรียนและเยาวชนด้านพฤติกรรมและปัจจัยด้านการป้องกัน(Protective Factor) และนำข้อมูลไปกำหนดทิศทางด้านสุขภาพในกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว รวมทั้งเปรียบเทียบภาวะสุขภาพเด็กวัยเรียนของประเทศต่างๆ ประชากรเป้าหมาย คือ เด็กวัยเรียนอายุ 13-15 ปีที่กำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-4 จากโรงเรียนทั่วประเทศ โดยการสุ่มตัวอย่างสองขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่าง 2,963 คน และนักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง รวมทั้งสิ้น 2,767 คน(ร้อยละ93) ผลการสำรวจพบว่า นักเรียนร้อยละ 76.5 ดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกเมื่ออายุ14ปีและน้อยกว่า ร้อยละ 4.4 มีน้ำหนักเกิน ร้อยละ2.6 ไม่ได้ทำความสะอาดฟัน ร้อยละ 16.6 รู้สึกเสียใจหรือสิ้นหวังเกือบทุกวัน นาน 2 สัปดาห์หรือมากกว่า ร้อยละ 15.3 ออกกำลังกายอย่างน้อย 60 นาทีต่อวัน อย่างติดต่อกันตลอดวัน ร้อยละ17.2 ไม่ได้เข้าเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาต ร้อยละ 6.1 เคยมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 73.7 เริ่มสูบบุหรี่ครั้งแรกเมื่ออายุ13ปีหรือน้อยกว่า และร้อยละ33.3 ถูกทำร้ายร่างกายหนึ่งครั้งหรือมากกว่า เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยสำคัญ พบว่า การออกกำลังกายมีผลต่อน้ำหนักของนักเรียน การสอนเรื่องเพศสัมพันธ์มีผลต่ออายุที่นักเรียนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกและจำนวนคนที่นักเรียนมีเพศสัมพันธ์ นักเรียนที่นั่งรถยนต์ที่มีผู้ขับขี่ดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อการได้รับบาดเจ็บรุนแรงและอุบัติเหตุทางรถยนต์ จำนวนเพื่อนสนิทที่นักเรียนมีส่งผลต่อความรู้สึกอ้างว้างและการฆ่าตัวตาย นักเรียนเริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุน้อยหากอยู่ในสถานที่ที่มีคนสูบบุหรี่ นักเรียนที่ดื่มแอลกอฮอล์เมื่ออายุน้อยมักใช้สารเสพติดอื่นๆ นักเรียนที่ขาดเรียนโดยไม่ได้รับอนุญาตส่งผลต่อการได้รับความรุนแรงและปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ พ่อแม่ผู้ปกครองที่สนใจการใช้เวลาว่างของนักเรียนทำให้นักเรียนปลอดภัยจากความรุนแรง การสูบบุหรี่และเพศสัมพันธ์ และนักเรียนรู้สึกดีและเป็นมิตรหากพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจปัญหาและความกังวลใจของนักเรียน (เพ็ญศรี กระหม่อมทอง;และคนอื่น ,2553:53)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้เห็นปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนในมิติต่างๆ จากปัญหาดังกล่าวนี้องค์จึงจำเป็นต้องศึกษาให้ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสภาวะของนักเรียน โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่พบปัญหาสุขภาพในทุกมิติไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา คำว่าสุขภาพ เป็นคำที่มักจะถูกใช้ในความหมายเช่นเดียวกับสุขภาพ บ่งบอกถึงการให้ความสำคัญกับการมีสุขภาพดี มีความสุข โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของคนซึ่งตอบสนองต่อสุขภาพของตนเองในทุกมิติอย่างเป็นพลวัต สุขภาพเป็นแนวทางนำไปสู่วิถีการดำเนินชีวิตที่ปกติ

สุข คือไม่มีการเจ็บป่วย หรือความบกพร่อง อันจะก่อให้เกิดการมีสุขภาพดีและมีความสุขในลักษณะที่เป็นองค์รวม (สาคร อินทโธโล. 2548: ออนไลน์)

อดัมส์ เบซเนอร์ และ สไตน์ฮาร์ดท์ (Adams; Bezner; & Steinhardt.1997:208-218) ได้นำเสนอ โมเดลสุขภาวะ(The Wellness model) โมเดลนี้มีลักษณะเป็นรูปกรวยหงาย ด้านบนสุดของกรวยเป็นภาวะที่มีสุขภาวะ หรือมีสุขภาพที่ดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้านที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ สุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิด สุขภาวะด้านสังคม สุขภาวะด้านอารมณ์ และสุขภาวะด้านจิตใจ ส่วนด้านล่างของกรวยเป็นภาวะความเจ็บป่วย และเมื่อมิติใดมิติหนึ่งใน 6 ด้าน มีการพัฒนา ก็จะส่งผลให้สุขภาวะในมิติที่เหลือเติบโตด้วย

นอกจากนี้ไมเยอร์ได้เสนอแนวคิดที่เน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการป้องกันปัญหา ด้านจิตใจในทุกช่วงวัย (Hattie; Myers; & Sweeney. 2004: 355) โดยเรียกโมเดลนี้ว่า “โมเดลกงล้อสุขภาวะ (The Wheel of Wellness) เป็นการ บูรณาการสุขภาวะ 5 ด้านหลักอย่างสมดุล หากด้านใดลดลงหรือเพิ่มขึ้นก็จะส่งผลต่อด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน องค์ประกอบ 5 ด้านนี้ได้แก่ ด้านจิตวิญญาณ ด้านการมีทิศทางของตนเอง ด้านการทำงานและการใช้เวลาว่าง ด้านมิตรภาพ และด้านความรัก อีกทั้งแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (2548) เสนอว่าสุขภาวะเป็นความสมดุลของชีวิตแบบเป็นองค์รวม เนื่องมาจากการพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 คือ กายภาวนา คีลภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา

จากองค์ประกอบของสุขภาวะดังกล่าว จะเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสุขภาวะของนักเรียน โดยเชื่อมโยงกับมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ข้อที่1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบของสุขภาวะของนักเรียน ได้ 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา โดยที่มีปัจจัยเกี่ยวข้องกับสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1)ระดับนักเรียน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะของตนเอง โดยดูจากปัจจัยต่างๆ 4 ด้านได้แก่ ด้านแรงจูงใจของนักเรียน ด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ และด้านสัมพันธภาพในครอบครัว 2) ระดับห้องเรียน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะของนักเรียนในห้องเรียน โดยดูจากปัจจัยต่างๆ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรมการสอนของครู และด้านการประเมินผลและติดตามผู้เรียน 3) ระดับโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสุขภาวะในห้องเรียน โดยดูจากปัจจัยต่างๆ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านความร่วมมือในการทำงาน และด้านบรรยากาศของสถานศึกษา

เนื่องจากสภาพธรรมชาติของโครงสร้างระบบบริหารราชการของระบบการศึกษาไทยเป็นลักษณะสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันหลายระดับโดยแต่ละระดับจะมีปฏิสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น นโยบายโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อนโยบายการสอนของครู ในขณะที่เดียวกันพฤติกรรมการสอนของครูก็จะมีผลกระทบต่อนโยบายการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำสภาพธรรมชาติของโครงสร้างการศึกษาดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบการวิจัยในครั้งนี้ด้วย เพื่อให้การวิจัยนี้มีข้อมูลครบถ้วนในทุกๆระดับ การวิจัยครั้งนี้จึงแบ่งการศึกษาข้อมูลออกมาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน การวิเคราะห์ทุกระดับนี้จะทำให้ผลการวิจัยมีความถูกต้อง(Accuracy)และมีความเที่ยงตรงภายนอก(External Validity)มากขึ้น สามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้และสามารถนำสารสนเทศไปตัดสินใจและปรับปรุงพัฒนาในด้านต่างๆ(ศิริชัย กาญจนวาสี.2550: 68-69)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจและเห็นความสำคัญของการที่จะศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครเพื่อจะได้นำผลการศึกษามำกำหนดนโยบาย การวางแผนการศึกษา และปรับปรุงพัฒนาระบบการจัดการด้านสุขภาพของนักเรียน อันจะส่งผลให้เด็กนักเรียนมีสุขภาวะที่ดีในทุกมิติต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน ระดับโรงเรียน และสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียนกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร
3. ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลในแต่ละระดับ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน ระดับโรงเรียน และระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาปัจจัยพหุระดับ ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายดังนี้

1. ผลการวิจัยจะช่วยให้ทราบถึงระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งระดับชาติ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับพื้นที่เขตการศึกษา และระดับโรงเรียน สามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการวิจัยมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนการศึกษาและการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะในนักเรียนต่อไป

2. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพ อันจะนำไปสู่การส่งเสริมปัจจัยทั้งสามระดับได้อย่างชัดเจนและตรงประเด็นต่อไป

3. ผลการวิจัยนี้จะเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับสุขภาวะในนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือหน่วยงานการศึกษาในระดับต่างๆต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 119 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 920 คน ครู อาจารย์ประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 80 คน และผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 40 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.กลุ่มตัวอย่างระดับโรงเรียน ซึ่งกำหนดไว้ 40 โรงเรียนนั้นเลือกได้โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากการกำหนดหมายเลขโรงเรียนทั้งหมด 40 โรงเรียน ตามบัญชีรายชื่อ กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร จำนวนแต่ละ 1 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน

2.กลุ่มตัวอย่างระดับห้องเรียน ในแต่ละโรงเรียนเลือกห้องเรียนมาโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน วิธีการเลือกห้องเรียนใช้การสุ่มอย่างง่ายในวันที่เก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในระดับห้องเรียนคือ ครู อาจารย์ครู อาจารย์ประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน ห้องเรียนละ 1 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างครู อาจารย์ จำนวน 80 คน

3.กลุ่มตัวอย่างระดับนักเรียน ได้จากห้องเรียนในโรงเรียน ตามข้อ 1 โดยกำหนดเอานักเรียนทุกคนในห้องเรียนนั้นๆ ตามข้อ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ(Independent Variables)

2.1.1 ปัจจัยระดับนักเรียน จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่

- 1) แรงจูงใจของนักเรียน
- 2) การเห็นคุณค่าในตนเอง
- 3) พฤติกรรมการเรียนรู้
- 4) สัมพันธภาพในครอบครัว

2.1.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้
- 2) พฤติกรรมการสอนของครู
- 3) การประเมินผลและติดตามผู้เรียน

2.1.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่

- 1) นโยบาย
- 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
- 3) ความร่วมมือในการทำงาน
- 4) บรรยากาศของโรงเรียน

2.2 ตัวแปรตาม(Dependent Variables) คือ สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) สุขภาวะด้านร่างกาย 2) สุขภาวะด้านจิตใจ 3) สุขภาวะด้านสังคม 4) สุขภาวะด้านปัญญา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **โรงเรียน** หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
2. **ผู้บริหารโรงเรียน** หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งนั้นๆ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
3. **ครู อาจารย์** หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
4. **นักเรียน** หมายถึง ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
5. **สุขภาวะของนักเรียน** หมายถึง ภาวะที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณสมบัติของตนเองมีความสมดุลของมิติต่างของชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่

1 สุขภาวะทางกาย หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณสมบัติและมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การมีน้ำหนักตัวปกติ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งคุณภาพและปริมาณ การไม่เจ็บป่วยหรือมีโรคทางกาย และการไม่ใช้สารเสพติด

2 สุขภาวะทางจิต หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณสมบัติและความเชื่อในความสามารถของตนเอง การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ การมองโลกในแง่ดี และการมีความหวัง

3 สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณสมบัติมีการตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น การยอมรับและเข้าใจ ช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

4 สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การที่นักเรียนรับรู้ว่าคุณสมบัติกระบวนการทางปัญญาที่เหมาะสม ได้แก่ มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล สามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักกำหนดและไปให้ถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

6. ปัจจัยพหุระดับ หมายถึง กลุ่มตัวแปรที่อิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ในการวิจัยครั้งนี้มี ตัวแปร 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ปัจจัยระดับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจของนักเรียน 2) การเห็นคุณค่าในตนเอง 3) พฤติกรรมการเรียนรู้ และ 4) สัมพันธภาพในครอบครัว โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1.1 แรงจูงใจของนักเรียน หมายถึง ความมุ่งมั่นของนักเรียนที่จะกระทำการต่างๆให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย การแสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ต่อการเรียน สามารถเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น เมื่อมีอุปสรรคสามารถคิดหาวิธีการและแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ รู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.1.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรับรู้คุณค่าที่มีในตนเอง มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง มีความสามารถในการกระทำการต่างๆ ไม่กลัวการแสดงความคิดเห็นต่อหน้าคน นิยมชมชอบทั้งในความคิดและการกระทำของตนเอง ยืนหยัดในสิ่งที่เชื่อ เป็นตัวของตัวเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.1.3 พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่นักเรียนแสดงออกต่อการเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในวิชาต่างๆ ที่ได้เรียน โดยมีการจัดสรรเวลาในการเรียน การมีสมาธิและตั้งใจเรียน การเรียนรู้เป็นทีม และมีการใช้เทคนิคในการเรียน โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.1.4 สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ ในครอบครัวของนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกๆหรือผู้ปกครองที่อาจเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ที่ประกอบด้วย ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา เพื่อที่จะทำให้ครอบครัวดำเนินไปอย่างมีความสุขและมีความเข้าใจอันดี ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน การรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อเกิดปัญหามีการร่วมมือกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา การมีความรักให้กับสมาชิกในครอบครัว และการไปร่วมทำกิจกรรมต่างๆในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญต่างๆด้วยกัน โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน หมายถึง พฤติกรรมของครูผู้สอนในแต่ละห้องเรียนที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 3 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) พฤติกรรมการสอนของครู และ 3) การประเมินผลและติดตามผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนโดยวางแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล โดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดอันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.2.2 พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่สอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ได้ฝึกปฏิบัติจริงและฝึกปรับปรุงตนเองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มการใช้คำถามในการกระตุ้นและเสริมแรงให้เกิดการอยากรู้ และจัดให้มีการสอนเสริมแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมทางการเรียนหรือมีปัญหาในการเรียนรู้ โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.2.3 การวัดผลและประเมินผลผู้เรียน หมายถึง กระบวนการประเมินผลนักเรียนเชิงประจักษ์เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ของนักเรียน มีการตัดสินคุณค่าในการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินนักเรียน ติดตามความก้าวหน้าการเรียนรู้ของนักเรียน อันนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูอาจารย์ มีวิธีการประเมินผลที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย โดยครูอาจารย์ต้องมีการจัดทำแฟ้มบันทึกผลการเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน หมายถึง การบริหารงานโรงเรียนที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มีจำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) นโยบาย 2) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 3) ความร่วมมือในการทำงาน และ 4) บรรยากาศของโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.3.1 นโยบาย หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการที่บรรลุตามวัตถุประสงค์และมีคุณค่าตามแนวทางเพื่อปฏิบัติในโรงเรียนที่ประกอบด้วย วิธีการ กระบวนการ จุดหมายปลายทาง ตามนโยบายการศึกษาที่ปรากฏตามนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.3.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมด้านบุคลิกภาพและการกระทำของผู้บริหารที่มีอิทธิพลจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานลุล่วง ยอมรับฟัง มีความเห็นคล้อยตาม และยอมปฏิบัติตามคำแนะนำ สามารถนำความรู้ประสบการณ์ให้คำแนะนำเชิงวิชาการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ผู้ร่วมงานเข้าใจสถานการณ์และเปลี่ยนความคิดตาม

สร้างค่านิยมที่ดีให้กับหน่วยงานและมุ่งปฏิบัติงานเชิงรุกแบบมองไปข้างหน้าโดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.3.3 ความร่วมมือในการทำงาน หมายถึง กระบวนการทำงานที่ยึดหลักให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากร ช่วยกันเรียนรู้ โดยพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ใช้ทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกัน มีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่ม และมีการตรวจสอบการทำงานเป็นรายบุคคล โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

6.3.4 บรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกเอกลักษณ์อย่างหนึ่งขององค์กร ที่แสดงถึงการจิตสภาวะแวดล้อมทางกายภาพ สังคมและจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ได้แก่ บรรยากาศการทำงานที่มีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
2. ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน อย่างน้อย 1 ตัวแปร ของปัจจัยแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จาก บทความ วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง แหล่งข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับสุขภาวะ
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ
 - 2.2 ความหมายของสุขภาวะ
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียน
 - 3.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะเด็กวัยเรียน
 - 3.2 ปัจจัยระดับนักเรียน
 - 3.2.1 แรงจูงใจของนักเรียน
 - 3.2.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง
 - 3.2.3 พฤติกรรมการเรียนรู้
 - 3.2.4 สัมพันธภาพในครอบครัว
 - 3.3 ปัจจัยระดับห้องเรียน
 - 3.3.1 แผนการจัดการเรียนรู้
 - 3.3.2 พฤติกรรมการสอนของครู
 - 3.3.3 การวัดผลและประเมินผลผู้เรียน
 - 3.4 ปัจจัยระดับโรงเรียน
 - 3.4.1 นโยบายของโรงเรียน
 - 3.4.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
 - 3.4.3 ความร่วมมือในการทำงาน
 - 3.4.4 บรรยากาศโรงเรียน
4. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พหุระดับ
 - 4.1 ความหมายของการวิเคราะห์พหุระดับ
 - 4.2 โครงสร้างและธรรมชาติของข้อมูล
 - 4.3 วัตถุประสงค์และหลักการของการวิเคราะห์พหุระดับ

4.4 ลักษณะของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์พระระดับ

4.5 การวิเคราะห์พระระดับ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

ตอนที่ 1 โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 ได้กำหนดให้สิทธิและเสรีภาพด้านการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และมาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงถือได้ว่าเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เป็นพื้นฐานในการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ในระยะเวลาต่อมาจึงได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ขึ้น เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 2-3 ; 2546 ข : บทสรุป) กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ปรับเปลี่ยนการบริหารและการจัดการโดยปรับโครงสร้างของกระทรวงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติและกรมวิชาการได้บูรณาการการบริหารงานและการจัดการการรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศเรียกว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดูแลจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีหน่วยงานกลางและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 ก : ออนไลน์) เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ขึ้น ส่งผลให้สถานศึกษาหรือโรงเรียนจะต้องมีการปรับและเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เรียกว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาในระดับโรงเรียนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมความคิด ความเชื่อ และวิธีปฏิบัติ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : บทนำ) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการปฏิรูปการศึกษาใน 5 ด้านหลัก ซึ่งเรียกว่า ปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูประบบการศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูประบบบริหารและการ

จัดการศึกษา การปฏิรูประบบครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การปฏิรูปดังกล่าวนี้จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบเดิมโดยตรง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 3)

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) นั้น ปัจจุบันอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีบทบาทหน้าที่จัดและส่งเสริมการศึกษามัธยมศึกษา การศึกษาสงเคราะห์และการศึกษาเพื่อคนพิการ ซึ่งในทางปฏิบัติบทบาทหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เหมือนเดิมและต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน การกิจจากบทบาทหน้าที่ (เก่า) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสังกัดกรมสามัญศึกษา (เดิม) นั้น ประกอบด้วยการบริหารและการจัดการศึกษาในการกิจหลัก 7 กลุ่มงาน คือ งานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและการบริหารงานอาคารสถานที่ แต่ในปัจจุบัน บทบาทหน้าที่ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการโรงเรียนนั้น ได้ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมและบูรณาการกำหนดเป็น 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 33 - 74) ซึ่งประกอบด้วย

1. การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นภารกิจหลักของโรงเรียนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น โดยมีขอบข่ายภารกิจ คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษาการแนะแนวการศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานอื่นๆ และส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ ที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ เป็นภารกิจสนับสนุนมุ่งเน้นความเป็นอิสระคล่องตัวโปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน โดยมีขอบข่ายภารกิจ คือการจัดทำและเสนองบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบติดตามประเมินผล รายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี และการบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคลเป็นงานที่ส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองต่อภารกิจของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน เป็นสำคัญโดยมีขอบข่ายภารกิจ คือ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไปเป็นการจัดระบบบริหารองค์การให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีขอบข่ายภารกิจ คือ การดำเนินงานธุรการ งานเลขานุการคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร งานเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การจัดทำสำมะโนผู้เรียน การรับนักเรียน การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่นๆ การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงานบริการสาธารณะและอื่นๆ ทั่วไป

จากการปฏิรูปการศึกษาได้ปฏิรูประบบต่างๆ ในโรงเรียนที่เรียกว่า ปัญจปฏิรูป เป็นผลทำให้โรงเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมทางความคิด ความเชื่อและวิถีปฏิบัติ เพราะสภาพของโรงเรียน กลายเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 35 การบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนจึงอยู่ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงปรับตัวเพราะโรงเรียนมีสภาพเป็นอิสระ มีความคล่องตัว เกิดการกระจายอำนาจและมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในรูปแบบของการมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน การบริหารก็มีรูปแบบการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance) ที่ยึดหลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า เพื่อที่จะนำนโยบายต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติและการบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่ขอบเขตภารกิจทั้ง 4 ด้าน ให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่ดีของโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 74 - 75)

โรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร เป็นหน่วยงานทางราชการที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน ซึ่งเป็นการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ 3 (มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3) อันเป็นการศึกษาภาคบังคับ และช่วงชั้นที่ 4 (มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6) คือการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครนั้น ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 มีโรงเรียนจำนวน 62 แห่งและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 มีโรงเรียนจำนวน 57 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 ก : ออนไลน์) ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนมีลักษณะการปฏิบัติหน้าที่โดยอาศัยบุคลากรต่างๆ ร่วมมือกันปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยจัดโครงสร้างแบ่งงานตามขอบข่ายออกเป็น 4 ด้านประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กัน แบ่งเป็นลำดับขั้น ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 ข : 28 – 29 ; Hoy and Miskel. 1996 : 22 – 32 ; Hanson 1996 : 110) แบ่งงานกันทำปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ แบ่งสายบังคับบัญชา ซึ่งเป็นรูปแบบขององค์การทางการศึกษาโดยทั่วไป ตามแนวคิดของเวเบอร์ (Weber) (สมยศ นาวิการ. 2544 : 46 - 47) โดยมีฝ่ายบริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ บุคลากรต่างๆ ปฏิบัติงานเพื่อการสนับสนุนภารกิจของโรงเรียนและมีนักเรียนเป็นผู้รับบริการ

2. โรงเรียนมีลักษณะเป็นระบบสังคม มีความสัมพันธ์กันในส่วนต่างๆ ตามที่สเปนเซอร์ (Spencer.) มองสังคมเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นร่างกาย เป็นโครงสร้างที่มีหน้าที่ต่อกัน ระบบสังคมเสมือนเป็นสิ่งที่มีชีวิต มีส่วนต่างๆ แยกแยะออกได้มีความสัมพันธ์กันในส่วนต่างๆ ทั้งภายในและภายนอก จึงเป็นหน้าที่ต่างๆ ในระบบของสังคม ที่จะต้องมีความสัมพันธ์กัน เพื่อรักษาระบบทั้งหมดให้คงอยู่ได้อย่างดีเป็นปกติ (อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2543 : 44 อ้างอิง Spencer. 1858, Leach. 1972) โรงเรียนจึงมีการเปลี่ยนแปลง (Dynamic) เกิดขึ้นเป็นพลวัต ไม่หยุดนิ่ง สามารถที่จะมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบสังคมเปิด ตามแนวคิดทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ที่มีแนวคิดเป็นเชิงระบบ (สมยศ นาวิการ. 2544 : 86)

3. โรงเรียนมีลักษณะเป็นระบบสังคมที่สอดคล้องกับทฤษฎีระบบ (System Theory) คือประกอบไปด้วยบริบท ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการเปลี่ยนสภาพและผลผลิต ระบบย่อยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันโดยบริบทเป็นสภาพแวดล้อมภายนอก เช่น การเมือง สังคม เศรษฐกิจ จะมีอิทธิพลต่อระบบภายในของโรงเรียน ส่วนปัจจัยป้อนเข้าประกอบด้วย ปัจจัยที่เกี่ยวกับบุคคล ปัจจัยวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวกับความรู้สึก ปัจจัยเหล่านี้จะเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนสภาพซึ่งเกิดจากการทำงานของระบบย่อยต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันตามบทบาทหน้าที่เพื่อเปลี่ยนสภาพปัจจัยป้อนเข้าให้เป็นผลผลิต (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2543 : 83 ; สมยศ นาวิการ. 2544 : 83 – 86 ; Hoy and Miskel. 1996 : 22 – 32 ; 2001 24 – 25 ; Hanson. 1996 : 110 - 118) ในการเปลี่ยนแปลงสภาพปัจจัยป้อนเข้านั้นจะมีรูปแบบและองค์ประกอบ เช่น ระบบโครงสร้าง ระบบวัฒนธรรม ระบบกลยุทธ์ ระบบเทคโนโลยี ระบบบุคคล ระบบอำนาจหน้าที่ ที่จะช่วยทำให้เกิด

การบรรลุเป้าหมายหรือผลผลิต ของโรงเรียน เป้าหมายหรือผลผลิตดังกล่าวของโรงเรียนนั้น ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจในการทำงาน การขาดงาน อัตราการออกกลางคัน และคุณภาพโดยรวม ผลผลิตเหล่านี้ก็จะเป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้มีการปรับปรุงระบบปัจจัยป้อนเข้าและกระบวนการเปลี่ยนแปลงปัจจัยป้อนเข้าให้ได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพยิ่งขึ้น หรือผลผลิตเหล่านี้ก็จะไปมีความสัมพันธ์กับองค์การหรือโรงเรียนอื่นกลับกลายเปลี่ยนไปเป็นปัจจัยป้อนเข้าของระบบอื่นต่อไป ตามแนวความคิดของ เวเนออร์ (Wiener) (สมยศ นาวิกการ. 2544 : 84 – 85 อ้างอิง. Wiener. 1958) และแนวความคิดของฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 2001 : 31) ลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenburg and Ornstein. 1999 : 366 - 367)

4. โรงเรียนมีลักษณะโครงสร้างภายในที่มีความซับซ้อน เพราะเป็นระบบ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งภายในและภายนอก ระบบและกระบวนการต่างๆ ภายในโรงเรียนก็มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกัน และยังมีระดับต่างๆ อยู่ในโรงเรียน ที่เกี่ยวเนื่องและส่งผลซึ่งกันและกันในแต่ละเรื่อง ดังนั้นลักษณะดังกล่าวจึงมีผลต่อการดำเนินงานในการบริหารโรงเรียนทั้งในด้านการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการกำกับควบคุมติดตามงาน การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภายในและภายนอกโรงเรียน เพราะฉะนั้นการจะวิเคราะห์หรือศึกษาประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญกับโครงสร้างของข้อมูลทางการศึกษาในโรงเรียน

ตอนที่ 2 แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับสุขภาวะ

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

สุขภาวะเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานของชีวิตที่ทำให้คนเราสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ในสมัยอดีตเราให้ความสำคัญกับโรคและความเจ็บป่วย แต่ปัจจุบันหลายคนหลายหน่วยงานได้หันมาให้ความสนใจกับเรื่องของสุขภาพมากขึ้น แต่การที่เราจะบอกว่าการมีสุขภาพดีเป็นอย่างไรนั้น ในแต่ละคน แต่ละกลุ่มบุคคล แต่ละประเทศ แต่ละวัฒนธรรม ย่อมแตกต่างกันไป การพัฒนาประเทศจะดีหรือไม่จึงขึ้นกับสุขภาพของประชาชนในชาติเป็นสำคัญ ประเทศใดก็ตามที่ประชาชนมีสุขภาพดี มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงของโลก ถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจโดยรวม

ในสมัยที่ ฮิปโปเครติส (Hippocrates, 460-367 B.C.) แพทย์ผู้มีชื่อเสียงในสมัยกรีก เชื่อว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและการรักษาโรคหรือความผิดปกติของอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งไม่สามารถแยกออกจากความเป็นคนทั้งคนของเขาได้ การมีสุขภาพดีถือเป็นความดีอย่างหนึ่งที่ต้องรักษาเหมือนคุณธรรม แพทย์ในสมัยกรีกเวลาที่ตรวจรักษาผู้ป่วยก็จะดูทั้งระบบ ตั้งแต่ลักษณะ

ภายนอก พฤติกรรม อาการ อาการแสดง อารมณ์ ลักษณะอุจจาระ ปัสสาวะ เสมหะ มีการสัมผัสกับผู้ป่วยครอบครัวและเพื่อน และมีการลงบันทึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของผู้ป่วย เหมือนการบันทึกประวัติกรณีศึกษา(ประกาย จิโรจน์กุล. 2556:1 อ้างอิงจากSmith.1983 :24) อีปโปเครติส ได้กล่าวว่าสุขภาพคือภาวะสมดุลของของเหลว 4 อย่างในร่างกายคือเลือด เสมหะ น้ำเหลือง และน้ำดี ซึ่งมีคุณสมบัติ ร้อน เย็น แห้ง และเปียก ตามลำดับ สมดุลนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีสมดุลระหว่างของเหลวทั้ง 4 ะอย่างในร่างกายกับสิ่งแวดล้อม เมื่อเกิดความไม่สมดุลก็จะเกิดความเจ็บป่วย ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากอาการแสดง เช่น เมื่อมีไข้ จะร้อนบริเวณหน้าผากแสดงว่ามีความไม่สมดุลของเลือด มีน้ำมูกไหลแสดงว่ามีความไม่สมดุลของเสมหะ(ประกาย จิโรจน์กุล. 2556:1 อ้างอิงจาก Weiss G.L. ; & Lonnquist L.E. 2000:17)

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางด้านสุขภาพเกิดขึ้นในอีกสมัยหนึ่งคือช่วงศตวรรษที่18-19 ได้มีการพัฒนาความเชื่อว่า หากมีสถานการณ์ที่อำนาจ คนสามารถบรรลุความสมบูรณ์ได้เรียกว่า “ความสามารถที่จะเข้าถึงความสมบูรณ์แบบของมนุษย์โดยการใช้ความเป็นเหตุเป็นผล คนสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมให้ดีโดยใช้กฎหมาย การจัดระบบระเบียบ และการศึกษา ความเชื่อนี้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของบุคคลสำคัญสองคนคือ เจเรมี เบนเทม (Jeremy Bentham, 1748-1832)และ เอ็ดวิน ชัดวิก(Edwin Chadwick, 1800-1890)” โดยเบนเทม ซึ่งเป็นนักปรัชญาสังคมที่เชื่อว่ามนุษยชาติถูกควบคุมด้วยความสุขสำราญและความเจ็บปวด ดังนั้น นโยบายใดๆจะถูกประเมินว่ามีความเหมาะสม ตามอรรถประโยชน์ของมันสามารถสร้างประโยชน์ มีข้อดี สร้างความสุขสำราญหรือลดความทุกข์ ความเจ็บปวดให้แก่ผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด ปรัชญาอรรถประโยชน์ (Utilitarian philosophy)ของเบนเทมได้ถูกนำมาใช้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนทางด้านสาธารณสุขโดย ชัดวิก นำแนวคิดของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมมาใช้ในประเทศอังกฤษอย่างกว้างขวาง เขาได้ผลักดันกฎหมายให้มีมาตรการทางด้านสาธารณสุข ตั้งแต่การจัดหาน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและพอเพียง การระบายน้ำเสีย การปรับปรุงสภาพการทำงาน อันเป็นผลให้สุขภาพอนามัยของประชาชนดีขึ้น และลดอัตราการตายปีละ 30 คนต่อพันเหลือเพียง 13 คนต่อพัน (ประกาย จิโรจน์กุล. 2556:2 อ้างอิงจาก Smith. 1983:28)

จากการทบทวนแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของคนสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพะ ได้ 11 แนวคิดหลัก ดังนี้

1. สุขภาวะตามแนวคิดของอดัมส์ โมเดลนี้มีลักษณะเป็นรูปกรวยหงาย ด้านบนสุดของกรวยเป็นภาวะที่มีสุขภาพะ หรือมีสุขภาพที่ดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้านที่เชื่อมโยงกัน ส่วนด้านล่างของกรวยเป็นภาวะความเจ็บป่วย และเมื่อมิติใดมิติหนึ่งใน 6 ด้าน มีการพัฒนาที่จะส่งผลให้สุขภาพะในมิติที่เหลือเติบโตด้วย สำหรับสุขภาพะด้านต่างๆ แสดงในภาพประกอบ 2 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สุขภาวะด้านร่างกาย (Physical wellness) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่ามีสุขภาพดีและมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายและรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ การไม่มีความเจ็บป่วยหรือมีโรคทางกาย การไม่ใช้สารเสพติด เป็นต้น

2) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (Spiritual wellness) หมายถึง การมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีความหมาย มีเป้าหมาย รวมไปถึงการมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (เช่น การนับถือศาสนา) ที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

3) สุขภาวะด้านปัญญา (Intellectual wellness) หมายถึง การมีกระบวนการทางปัญญาที่เหมาะสม เช่น มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น และเปิดกว้างต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

4) สุขภาวะด้านสังคม (Social wellness) หมายถึง การตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น และการรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การยอมรับและการเข้าใจ ช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

5) สุขภาวะด้านอารมณ์ (Emotional wellness) หมายถึง การมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถตระหนักถึงและเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และมีการจัดการกับอารมณ์ทั้งทางบวกและลบได้อย่างเหมาะสม

6) สุขภาวะด้านจิตใจ (Psychological wellness) หมายถึง การมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การมองโลกในแง่ดี และการมีความหวัง

ภาพประกอบ 2 โมเดลสุขภาพ (The Wellness Model)

ที่มา: Adams; Bezner; Drabbs; Zambarano; & Steinhard, 2010.

2. สุขภาวะตามแนวคิดของไมเยอร์ เน้นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการป้องกันปัญหา ด้านจิตใจในทุกช่วงวัย (Myer; Sweeney; & Witmer. 2000) โดยเรียกโมเดลนี้ว่า “โมเดลกงล้อสุขภาพ (The Wheel of Wellness) ไมเยอร์ และคณะ (Myer, et al, 2000) ระบุว่า กงล้อแห่งสุขภาพ เป็นการบูรณาการใน 5 ด้านหลักของสุขภาวะอย่างสมดุล หากด้านใดลดลงหรือเพิ่มขึ้นก็จะส่งผลต่อ ด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ดังภาพประกอบ3 มีรายละเอียดแต่ละด้านหลักต่อไปนี้

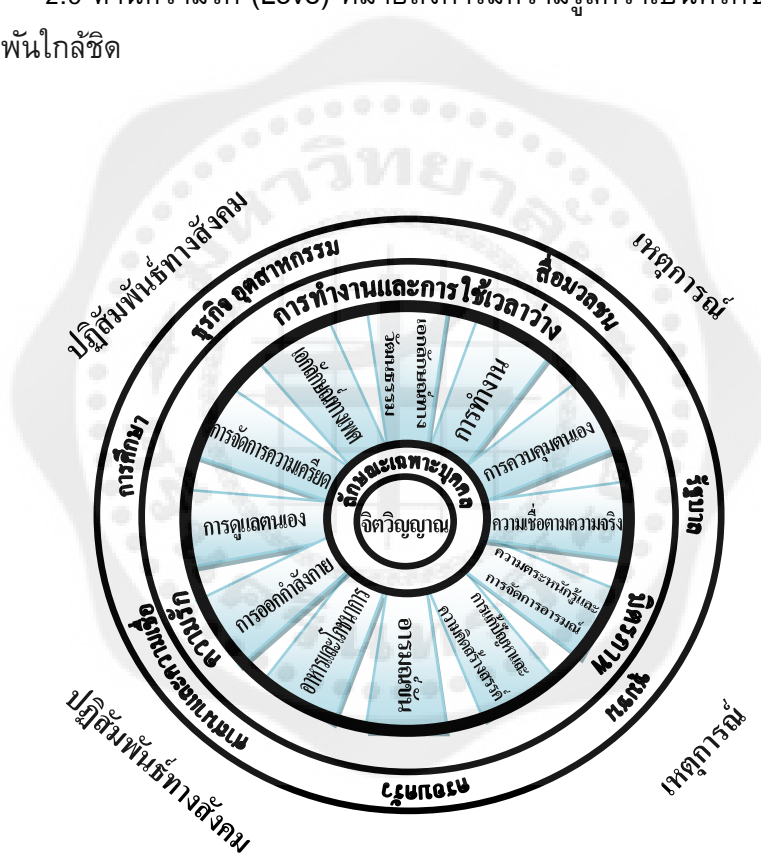
2.1 ด้านจิตวิญญาณ (Spirituality) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงการดำรงอยู่และความเชื่อมโยงของตนกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2.2 ด้านการมีทิศทางของตนเองและมีเป้าหมายของชีวิต (Self-Direction) หมายถึง การมีการดำเนินชีวิตแต่ละวันอย่างมีเป้าหมาย ประกอบด้วยคุณลักษณะต่างๆคือ การรับรู้คุณค่าแห่งตน (Sense of worth) การรับรู้ถึงการควบคุม (Sense of control) ความเชื่อมั่นพื้นฐานของความเป็นจริง (Realistic beliefs) การตระหนักรู้ในอารมณ์และการเผชิญปัญหา (Emotional awareness and coping) การแก้ไขปัญหาและการสร้างสรรค์ (Problem solving and creativity) การมีอารมณ์ขัน (Sense of humor) การมีภาวะโภชนาการที่ดี (Nutrition) การออกกำลังกาย (Exercise) การดูแลตนเอง (Self-care) การจัดการกับความเครียด (Stress management) การมีเอกลักษณ์ทางเพศ (Gender identity) และการมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural identity)

2.3 ด้านการทำงานและการใช้เวลาว่าง (Work and Leisure) หมายถึง การมีรายได้ที่เหมาะสมกับหน้าที่การงาน มีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน มีความพึงพอใจในตำแหน่งหน้าที่การงาน และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนการใช้เวลาว่างเกี่ยวข้องกับการมีกิจกรรมการเล่นสนุกสนานรื่นเริง

2.4 ด้านมิตรภาพ (Friendship) หมายถึง การมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีกับบุคคลอื่น การได้รับการสนับสนุนทางสังคม มีการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งที่เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลและชุมชน ที่นอกเหนือความสัมพันธ์ทางครอบครัว

2.5 ด้านความรัก (Love) หมายถึง การมีความรู้สึกว่าเป็นที่รักของบุคคลรอบข้าง และมีความผูกพันใกล้ชิด

ภาพประกอบ 3 กงล้อสุขภาพ(The Wheel of Wellness)

ที่มา: Hattie, Myers, & Sweeney, 2004.

3. สุขภาวะแบบองค์รวมแนวพุทธพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต. 2548) มองสุขภาวะว่าเป็นความสมดุลของชีวิตแบบเป็นองค์รวม เนื่องมาจากการพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 ดังภาพประกอบ 4 และรายละเอียดดังนี้

3.1) กายภาวนา (Physical Development) เป็นการพัฒนากาย และการพัฒนา ร่างกายให้รู้จักติดต่อกว้างขวางกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพทั้งหลาย ในทางเป็นคุณประโยชน์เกื้อกูล ไม่ เกิดโทษ รู้จักบริโภคปัจจัยสี่ให้มีคุณค่าสูงสุด ไม่บริโภคตามค่านิยม ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อสุขภาพได้ กายภาวนามี 4 หมวดย่อย คือ สิ่งแวดล้อม คือ การเห็นคุณค่า ดูแลรักษา มีความซาบซึ้งมีความสุข ในการได้อยู่กับธรรมชาติ ปัจจัยสี่รวมทั้งอุปกรณ์และเทคโนโลยี คือ การเสพ บริโภคการใช้สอยเพื่อ การพัฒนา และสร้างสรรค์ให้เกิดความพอดี การใช้อินทรีย์ โดยเน้นที่ใช้ประสาทตาและหูเป็น สำคัญ และใช้อย่างมีสติรู้ตัว สุขภาพร่างกาย การดูแล เอาใจใส่สุขภาพร่างกาย การมีสุขภาพทั่วไป สมบูรณ์แข็งแรง

3.2) ศีลภาวนา (Social Development) เป็นการพัฒนาด้านพฤติกรรมโดย การพัฒนาด้านกายและวาจาให้มีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมมี 3 หมวดย่อย คือ ปฏิสัมพันธ คือ การไม่เบียดเบียน ไม่สร้างความเดือดร้อนต่อผู้อื่นรู้จักสงเคราะห์เกื้อหนุนทำให้เกิดไมตรีและความ สามัคคี อาชีพ คือ มีความสุจริตในการประกอบสัมมาอาชีพะ วินัย คือ การมีความเคารพ รักษา กฎเกณฑ์ กติกา จรรยาบรรณ กฎหมาย รู้จักใช้วินัยในการดำรงชีวิต

3.3) จิตภาวนา (Emotional Development) คือการพัฒนาด้านจิตใจ เป็น การพัฒนาให้บุคคลมีจิตที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่มีคุณภาพ และมีสุขภาพจิตที่ดีประกอบด้วย 3 หมวดย่อย คือ คุณภาพ คือ การมีความศรัทธา มีความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา สมรรถภาพ คือการความ เพียรพยายาม บากบั่น อุตุน และมีสติควบคุมให้อยู่ในทางไม่หันเหไปในทางเสื่อม สุขภาพจิต คือ การมีความร่าเริง เบิกบาน สดชื่น แจ่มใส อิ่มใจ ผ่อนคลาย ตั้งมั่น โปร่งโล่ง ไม่มีภาวะกดดัน บีบคั้น

3.4) ปัญญาภาวนา (Wisdom Development) คือ การพัฒนาบุคคลให้รู้จัก คิด พิจารณา วินิจจาย ไตรตรองใช้วิจารณ์ญาณในการแก้ไขปัญหาและดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญา ประกอบด้วย 2 หมวดย่อย คือ การปฏิบัติต่อความรู้ เช่น วิชาชีพการงานที่เป็นหน้าที่ของตน คิด เป็น แก้ปัญหาเป็น ดับทุกข์เป็น และการมีระดับความรู้ คือ การมีความรู้ที่เกี่ยวข้องต้องใช้ในการ ดำเนินชีวิตและกิจการงานทั้งหลาย การหยั่งรู้ รู้เข้าไปในความจริงของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ตามเหตุ ปัจจัย และการรู้แจ้งส่งผลทำให้จิตใจหลุดพ้นเป็นอิสระ

ภาพประกอบ 4 สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ

นอกจากนี้ยังแนวคิดของสุขภาวะในมุมมองของศาสตร์สาขาต่างๆที่สำคัญได้แก่ ทาง การแพทย์ ทางจิตวิทยา สังคมศาสตร์ เวสส์ และ ลอนน์ควิส (ประกาย จิรโรจน์กุล. 2556:2-4 อ้างอิงจาก Weiss; & Lonquist. 2000:106-7) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สุขภาวะในมุมมองด้านชีวการแพทย์ (The Biomedical approach)

มองสุขภาพเพียงสภาวะทางร่างกายของบุคคลเท่านั้น สุขภาพ หมายถึงการ ปราศจากโรค หรือทำหน้าที่ผิดปกติของร่างกาย ภาวะสุขภาพไม่ใช่สภาวะที่เป็นบวก แต่เป็นสภาวะ ที่ไม่มีสิ่งที่เป็นลบ แนวคิดนี้กล่าวว่า “ถ้าท่านไม่ป่วย ท่านก็เป็นผู้มีสุขภาพดี” สุขภาวะในมุมมอง ด้านจิตวิทยา(The Psychological approach)

มองว่าแต่ละบุคคลมีการประเมินสุขภาพของตนเองตลอดเวลา ดังนั้นสุขภาพใน แนวคิดทางจิตวิทยาจะสะท้อนความรู้สึกในภาพรวมของบุคคลต่อสภาวะของตนซึ่งจะรวมถึง 1) ความรู้สึกที่ดีในการดำรงชีวิตประจำวัน อันเกิดจากการประสบความสำเร็จ การได้รับคำชมเชย การ ทำกิจกรรมที่สนใจ 2) ความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต เป็นความรู้สึกที่ค่อนข้างยาวนาน เช่น ความสุขใน ชีวิตการทำงาน ครอบครัว หรือประสบการณ์ส่วนตัวที่เป็นความรู้สึกทางบวก 3) การไม่มี

ผลกระทบทางลบ เช่น จากความรู้สึกไร้สุข ความรู้สึกเปล่าเปลี่ยว หรือการถูกวิพากษ์จากคนอื่น การศึกษาวิจัยยืนยันว่า ความรู้สึกด้านบวกและลบ เป็นสิ่งที่แยกจากกัน การมีความสุขเป็นคุณละ เรื่องกับการไม่มีความสุขและบุคคลสามารถมีทั้งความสุขและความเศร้าในเวลาเดียวกัน หรือไม่มีทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกันก็ได้

สุขภาวะในมุมมองด้านสังคมวิทยา (The Sociological approach)

มุมมองนี้อธิบายสุขภาวะตามความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่และกิจการงานในชีวิตประจำวันตามที่สังคมคาดหวัง เป็นความรู้สึกเชิงบวกที่ประกอบด้วยมิติทุกด้านของบุคคล นอกจากนี้ยังบ่งชี้ว่าความแตกต่างทางด้านสังคมจะทำให้การนิยามสุขภาวะแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการนิยามสุขภาวะเน้นให้เป็นนิยามของแต่ละบุคคลมากกว่านิยามจากบุคลากรทางการแพทย์

นอกจากนี้ สมิท(Smith;1983:31) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะโดยอาศัยความแตกต่างระหว่างสุขภาพดีและความเจ็บป่วย ไว้ 4 แนวคิด ดังนี้

1) Clinical model แนวคิดมองสุขภาวะดีว่าเป็นการปราศจากอาการและอาการแสดงของโรค การบาดเจ็บ หรือพิการ และความเจ็บป่วย เป็นภาวะที่มีอาการและอาการแสดงของโรค การบาดเจ็บ หรือพิการ การดูแลรักษาจะมุ่งเน้นไปที่การขจัดโรคและความเจ็บป่วยเท่านั้น

2) Role performance model แนวคิดนี้มองสุขภาวะว่าเป็นความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ทางสังคม เช่น ความสามารถในการทำงาน การทำกิจวัตรประจำวัน ส่วนความเจ็บป่วยหมายถึง ความล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่คาดหวัง

3) Adaptive model แนวคิดนี้มองสุขภาวะว่าเป็นความสามารถที่จะมีการปฏิสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างร่างกาย สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเชื่อว่ามนุษย์มีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อรักษาดุลยภาพกับสิ่งแวดล้อม ส่วนการเจ็บป่วยหมายถึง ความล้มเหลวในการปรับตัวหรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

4) Eudaimonistic perspective แนวคิดนี้นิยามสุขภาวะว่าเป็นการตระหนักในศักยภาพของคนในการพัฒนาตนเอง เป็นภาวะที่บรรลุถึงความสำเร็จสูงสุดในชีวิต ตามแนวคิดนี้ การเจ็บป่วยถูกมองว่าเป็นอุปสรรคของการมีความสุขหรือความสำเร็จสูงสุดของชีวิต ในขณะที่สุขภาพดีหมายถึงการพัฒนาให้บรรลุถึงความไฝ่ฝัน มีพัฒนาการตามวัยและบรรลุเป้าหมายของชีวิต

กรีนเบิร์กและคณะ(จุมพล พูลภัทรชีวินและคณะ. 2546 อ้างอิงจาก Greenberg et al. 1992,1998) นำเสนอองค์ประกอบของสุขภาพที่เกิดจากการบูรณาการแนวคิดระหว่างสุขภาพและความสมบูรณ์ 5 ด้านคือ

1. สุขภาพสังคม(Social health) เป็นความสามารถที่จะมีปฏิสัมพันธ์เป็นอย่างดีกับ

ประชาชนและสิ่งแวดล้อม มีความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ และสร้างความสัมพันธ์นั้นอย่างน่าพึงพอใจ มีเพื่อนหรือคนไว้วางใจ สามารถปรึกษาปัญหาต่างๆและมีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน

2. สุขภาพจิต (Mental health) เป็นความสามารถที่จะเรียนรู้และเติบโตอย่างมีสติปัญญา มีความสามารถที่จะเรียนรู้และเติบโตอย่างมีสติปัญญา มีความสามารถในการความตระหนักและยอมรับความเป็นจริง เปิดตัวเปิดใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ รวมทั้งยอมรับความคิดใหม่ เห็นคุณค่าของตนเองและยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถเผชิญกับความเครียดและยอมรับว่าทุกคนต้องมีความเครียด มีการพัฒนาจุดแข็งและปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเอง มีความสามารถของสติปัญญา

3. สุขภาพอารมณ์ (Emotional health) เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์ซึ่งแสดงออกอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับชีวิต และมองเห็นอุปสรรคในชีวิตเป็นสิ่งท้าทาย เมื่อโกรธแสดงความรู้สึกออกมาอย่างไม่รุนแรงหรือก้าวร้าว เมื่อเศร้าก็ไม่ซึมเศร้าอย่างหมดหวังท้อแท้

4. สุขภาพจิตวิญญาณ (Spiritual health) เป็นความเชื่อในพลังแห่งการรวมตัว ซึ่งจะมาจากบุคคลสู่บุคคล โดยมีแนวคิดแห่งความศรัทธาเป็นหลัก ความศรัทธาเลื่อมใส เป็นความรู้สึกต่อเนื่องของชีวิตและการค้นหาความหมายของชีวิต เป็นความเกี่ยวข้องผูกพันระหว่างบุคคลกับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เป็นบทบาททางจิตวิญญาณที่จะนำทางชีวิต ความหมายข้อนี้มองได้หลายแง่มุม บางคนหมายถึงศาสนา บางคนเกี่ยวข้องกับความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายในชีวิต เป็นการทำงานหรือทำสิ่งต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายทางจิตวิญญาณจะได้พบความสุขสงบในชีวิต มีความเชื่อในพลังแห่งการรวมตัว เช่น บางคนเชื่อในกฎธรรมชาติ กฎวิทยาศาสตร์ กฎแห่งกรรม

5. สุขภาพกาย (Physical health) เป็นคุณลักษณะทางกายภาพ เช่น น้ำหนัก ส่วนสูง รูปร่าง การทำงานของอวัยวะต่างๆ การปราศจากโรค ความสามารถในการทำงานในชีวิตประจำวันโดยไม่เหน็ดเหนื่อย

เลวี คิกแนน; และเชอร์ริฟฟ์ (จุมพล พูลภัทรชีวิน; และคณะ. 2546 อ้างอิงจาก) กล่าวถึงองค์ประกอบของสุขภาพมี 5 ด้าน ได้แก่

1. สุขภาพอารมณ์ (Emotional health) คุณภาพของสุขภาพของบุคคลสะท้อนจากอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อตนเองและต่อคนอื่น ความเข้าใจอารมณ์ของตนเองและรู้จักวิธีการเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน

2. สุขภาพอารมณ์ (Intellectual health) สติปัญญา เป็นส่วนหนึ่งของจิตใจซึ่งถูกกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจทางสุขภาพ บางครั้งนำไปรวมกับสุขภาพจิต

3. สุขภาพกาย (Physical health) เกี่ยวข้องกับภาวะของร่างกายและการตอบสนองต่อการถูกทำลายของโรค

4. สุขภาพสังคม (Social health) เป็นความสามารถในการกระทำบทบาทหน้าที่ต่างๆใน

ชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพและน่าพึงพอใจ องค์ประกอบสำคัญของสุขภาพได้แก่ ความต้องการ ความรัก ความเอ็นดู และความเป็นเพื่อน

5. สุขภาพจิตวิญญาณ (Spiritual health) เป็นความรู้สึกว่าพฤติกรรมและคุณค่าพื้นฐานสอดคล้องกัน มีความรู้สึกชื่นชมความงามตามธรรมชาติ การนับถือศาสนา ความเลื่อมใสศรัทธา ความสงบภายในจิตใจ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของชีวิต

อาร์เดล (Ardell, 1991) (ณัฐนันท์ บันลายนาค. 2552: 14-15: อ้างอิงจาก Blonna & Watter, 2005:5) กล่าวว่า การมีสุขภาพดีคือ การมีความสมดุลของสภาวะต่างๆ (ร่างกาย จิต วิญญาณ อารมณ์ สติปัญญาและสิ่งแวดล้อมหรืออาชีวะ) และกล่าวถึง 6 มิติของการมีสุขภาพดี ดังนี้

1) สุขภาพกาย (Physical) การมีสุขภาพดีเป็นผลสะท้อนให้เห็นความแข็งแรงของร่างกายในการปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ สุขภาพกายโดยทั่วไปจะมาจากสาเหตุหลายอย่าง เช่น กรรมพันธุ์ การรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การบริหารร่างกาย ภาวะของร่างกายและสภาพของภูมิคุ้มกันในตนเอง

2) สติปัญญาสูง (Intellectual) การมีสติปัญญาดี เป็นความสามารถที่จะเข้าสู่ข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารอย่างมีสติ อย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหาและความเจริญก้าวหน้า การมีสติปัญญาสูง ยังรวมถึงการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความเป็นธรรมชาติ และมีทัศนะกว้างไกล ดังนั้น คนจึงควรรักษาความมีสติปัญญาสูงไว้ด้วยการแสวงหาความรู้ และเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต สอนประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาเล่าเรียนในมหาวิทยาลัย ความมีสติปัญญาของแต่ละคนเพิ่มมากขึ้น

3) อารมณ์ (Emotional) หมายถึง การที่คนสามารถรองรับอารมณ์ของผู้อื่นได้ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ สิ่งที่ดีที่สุดคือ ตัวเข้าใจว่า อารมณ์เป็นเหมือนกระจกของจิตใจ อารมณ์ช่วยให้คนได้รู้กับสิ่งที่สำคัญๆ ในชีวิต การมีอารมณ์ดีช่วยให้มีชีวิตชีวา และใครจะแสวงหาประสบการณ์ซึ่งดีที่สุดสำหรับมนุษย์

4) สังคม (Social) การมีสังคมที่ดีจะทำให้ติดต่อกับผู้อื่นได้ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างมิตรภาพ การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น สามารถเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับความรัก ความประทับใจ และความยินยอมโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทำให้มีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนทุกชุมชน ทุกเรื่อง ทั้งเรื่องที่เป็นความสุขและความทุกข์ ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนเครือข่าย ที่มีระเบียบแบบแผน รวมถึงองค์กรต่างๆ เช่น โบสถ์ องค์กรอาชีวะ องค์กรกลุ่มคนที่มีความเชื่อเดียวกัน กลุ่มคนที่มีประสบการณ์ความโชคร้าย มีความทุกข์ และกลุ่มที่เรียกร้องเรื่องต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่ กลุ่มที่มีภาระหนี้สิน และกลุ่มมาตรฐานต่างๆ ส่วนกลุ่มที่ไม่มีระเบียบแบบแผน ได้แก่ กลุ่มจิตกรฝาดหนึ่งไม่มีกฎเกณฑ์สำหรับสมาชิก พุดง่าย ๆ ก็คือ กลุ่มเครือข่ายทางสังคมนับเป็นกลุ่มสำคัญหนึ่งของสภาพแวดล้อม

5) สภาพแวดล้อม (Environmental) สภาพแวดล้อมที่ดี ขึ้นอยู่กับ 2 ระดับ คือ สิ่งแวดล้อม

ขนาดเล็ก ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียน บ้าน เพื่อนบ้าน ที่ทำงาน ชุมชนเหล่านี้เมื่อได้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพต่อพวกเขา จะเป็นการเชื่อมโยงลักษณะทางสังคมของสุขภาพของทุกคนในชุมชน และการรักษาสุขภาพรายบุคคล ไม่ว่าจะเสี่ยงต่อความหวาดกลัวทั้งหลาย เช่น ขโมย อาชญากร และความรุนแรงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น คุณภาพทางอากาศและน้ำ เสี่ยงรบกวนต่างๆ กลุ่มชนต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องมีการส่งเสริม ส่วนระดับสิ่งแวดล้อมขนาดใหญ่กว่า เช่น รัฐ ประเทศ และส่วนที่ใหญ่ของโลก มีผลกระทบในด้านสุขภาพที่ดีด้วย สงครามในอิรักและอัฟกานิสถาน ผู้ก่อการร้าย การจู่โจมเมื่อ 11 กันยายน 2001 และเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท การมีอคติซึ่งมีรากฐานมาจากเชื้อชาติ การกีดกันทางเพศ ความสัมพันธ์ทางเพศ และกลุ่มคนชรา อิทธิพลทั้งหมดนี้มีอยู่เป็นประจำทุกวัน และนับวันจะขยายวงกว้างออกไป

6) จิตวิญญาณ (Spiritual) คือความเชื่อมั่น ความสัมพันธ์กับอำนาจ การบังคับ การกดขี่ หรือแหล่งพลังงานที่ยังไม่ทราบแน่ชัด ความเชื่อนี้ปรากฏชัดเจนในความรู้สึกเชื่อมโยงสิ่งที่เหมือนกันซึ่งเกิดกับทุกคน ความเชื่อสามารถปรากฏชัดทั้งในโลกและนอกเหนือโลก ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ช่วยให้มีความรู้รับประทาน ช่วยให้โลกอยู่อย่างสันติ ความรู้สึกสำคัญๆ ที่ซ่อนเร้นอยู่เป็นการยอมรับของชีวิตที่มีความหมาย

เพนเดอร์ (นราภรณ์ ชันธบุตร. 2552:11-12 อ้างอิงจาก Pender,2006) ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของสุขภาพที่ดี ประกอบด้วยมิติหลัก 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านอารมณ์ เป็นประสบการณ์เชิงจิตวิสัยของบุคคล คือรู้สึกสงบ กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม มีชีวิตชีวา และไวต่อความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น
2. ด้านเจตคติ พัฒนาจากประสบการณ์และการคิดอย่างมีเหตุผล ได้แก่ การมองโลกในแง่ดีว่าไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นทุกอย่างสามารถคลี่คลายลงได้ ซึ่งจะทำให้บุคคลมีพัฒนาการแม้ในภาวะยากลำบาก
3. ด้านกิจกรรม ซึ่งสะท้อนถึงแบบแผนการใช้พลังงานอย่างเหมาะสมในสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ต่างๆ ได้แก่

3.1 การมีวิถีชีวิตที่ดี ได้แก่ การรับประทานอาหารที่ดี การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การรู้จักจัดการกับความเครียด การพักผ่อนอย่างเพียงพอ การหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด การรู้จักแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพให้เป็นประโยชน์ การเฝ้าดูแลระวังสุขภาพ การมีทักษะชีวิตที่ดี และการรักษาสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ

3.2 การทำงานอย่างมีเป้าหมายโดยรู้จักวางเป้าหมายที่เป็นจริง มีความคิดริเริ่มปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนางาน พัฒนตนเอง รู้จักท้าทายกับงานใหม่ๆ รับผิดชอบตนเอง รู้จักประสานความร่วมมือกับผู้ร่วมงาน และมีความพึงพอใจกับผลงานที่ได้กระทำ

3.3 การมีงานอดิเรกหรือหาสิ่งแปลกใหม่กระทำ เพื่อช่วยให้เกิดความกระปรี้กระเปร่า และใช้เวลาว่างอย่างเพลิดเพลิน

4. ด้านความไฝ่ฝัน โดยใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้เป็นไปตามที่ไฝ่ฝันไว้ รวมทั้งมีส่วนทำประโยชน์ให้กับสังคม สร้างสังคม และสิ่งแวดล้อมให้คนรุ่นหลัง

5. ด้านความสำเร็จในชีวิต หมายถึง สิ่งที่ได้รับจากการดำรงชีวิตที่ดี ได้แก่ การมีความสุขอย่างแท้จริง มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต และการสามารถลดความเห็นแก่ตัวได้

11. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552) กล่าวถึงสุขภาวะที่ดีของคนไทยว่า คนไทยที่มีสุขภาวะที่ดี ควรมีครบทั้งสี่ด้านคือด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ดังต่อไปนี้

สุขภาวะทางกายประกอบด้วย

- 1) ร่างกายมีความสมบูรณ์และแข็งแรง
- 2) ระบบต่างๆและอวัยวะทุกส่วน ทำงานเป็นปกติและมีประสิทธิภาพ
- 3) ความเจริญเติบโตของร่างกายเป็นไปในอัตราปกติและความสัมพันธ์กับการเจริญด้าน

อื่นๆ

- 4) ร่างกายมีความแข็งแรง สามารถทำงานได้นานๆ ไม่เหนื่อยเร็ว และมีประสิทธิภาพ
- 5) การนอนหลับพักผ่อนเป็นไปตามปกติ เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วรู้สึกสดชื่น คิ่่นสุขภาพปกติ
- 6) พันมีความคงทนแข็งแรงหุ้ตามีสภาพดี สามารถมองเห็นและได้ยินได้ดี
- 7) ผิวหนังสะอาดเกลี้ยงเกลา สดชื่น เปล่งปลั่ง
- 8) ทรวดทรงดี ได้สัดส่วน
- 9) ปราศจาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ

สุขภาพจิต ประกอบด้วย

- 1) สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้ดี
- 2) มีความกระตือรือร้น ไม่เหนื่อยหน่ายท้อแท้และหมดหวัง
- 3) มีอารมณ์มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี มีอารมณ์ขันบ้างพอสมควร ไม่เครียด

เกินไป

- 4) มองโลกในแง่ดีเสมอ
- 5) มีความตั้งใจและมีสมาธิในงานที่กำลังทำอยู่
- 6) รู้จักตนเองและเข้าใจบุคคลอื่นได้ดี
- 7) มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างมีเหตุผล
- 8) สามารถแสดงออกอย่างเหมาะสม เมื่อประสบความล้มเหลว
- 9) สามารถตัดสินใจได้รวดเร็ว ถูกต้องและไม่ผิดพลาด
- 10) มีความปรารถนาและยินดีเมื่อบุคคลอื่นมีความสุข ความสำเร็จ และมีความปรารถนา

ป้องกันผู้อื่นให้มีความสุขปลอดภัย

สุขภาพทางจิตวิญญาณ

1) สุขภาพทางจิตวิญญาณคือ สภาวะที่เป็นความจริงแท้แน่นอนคือการไม่มีตัวตน ทุกอย่างเป็นพลวัต เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงถึงกัน เป็นส่วนของกันและกัน มองไปถึงเรื่องของการเข้าถึงสิ่งที่ดีงาม ความถูกต้อง การไม่มีอวิชชา การที่มีวิชาคือ รู้เท่าทันของความเป็นมนุษย์สรรพสิ่งในโลก ความเป็นไป ความเป็นเช่นนั้นเองของสรรพสิ่งและการได้สัมผัสกับพระเจ้า โดยพระเจ้าในที่นี้คือ ความถูกต้อง คือสิ่งที่ประเสริฐสุด

2) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาจิต คือเป็นสภาวะที่อยู่ในกระบวนการพัฒนาจิตให้สูงขึ้น เพื่อกลับคืนสู่ธรรมชาติ คนที่พัฒนาจิตวิญญาณสูงขึ้น จิตใจจะละเอียดบางยิ่งขึ้น มีความสามารถในการรับสัมผัสสิ่งต่าง ๆ รอบตัวไวขึ้น ละเอียดประณีตขึ้น

3) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่อยู่ในกระบวนการเรียนรู้ คือสุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่มีความพร้อมที่จะเปิดตัวเองให้เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา พร้อมที่จะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่จะเข้าสู่สภาวะปกติ เป็นการเข้าสู่มณฑลแห่งพลังจิตวิญญาณ

4) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่มีสัมมาทิฐิ คือเป็นสภาวะที่มีสมาทาน สัมมาทิฐิ โดยจิตรู้ว่า สิ่งนี้ไม่ควรทำ สิ่งนี้สังคมรับ สิ่งนี้สังคมไม่รับ สิ่งนี้ดี สิ่งนี้ชั่ว บางท่านให้ความเห็นว่า ดีชั่ว ถูก ผิด เป็นเรื่องของจิต ส่วนจิตวิญญาณ ไม่มีคำว่าดีชั่ว มีแต่เมตตา ไม่มีตนเอง เมื่อไม่มีตนเองแล้ว ทุกสิ่งเป็นสากล เป็นหนึ่งและมีความเป็นองค์รวมทุกอย่าง โดยสรุปคือ เมื่อมีทิฐิชอบ ความเห็นชอบจะนำไปสู่ประโยชน์และเกื้อกูลอย่างไม่เลือกปฏิบัติและมีหิริ มีความละอาย มีโอตตปปะเกรงกลัวในสิ่งที่ทำผิด

5) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่จิตสงบ สะอาด คือ เป็นสภาวะที่จิตสงบเป็นการสงบเพื่อตนเอง และสงบเพื่อคนอื่น เป็นจิตที่ใสสะอาด จิตมั่นคง ไม่หวั่นไหว มีความสม่ำเสมอ ความเบา ความโปร่ง ความสมณะ ความเรียบง่าย

6) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่จิตวิญญาณของวิชาชีพ คือเป็นการเข้าถึงความงามของงานศิลป์ทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็นงานเขียน วรรณกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม หรือแม้กระทั่งดนตรี นอกจากนี้ สุขภาพทางจิตวิญญาณ ยังเป็นเรื่องของจริยธรรม จรรยาบรรณในวิชาชีพ

7) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่อยู่ในกระบวนการจัดการชีวิต คือเป็นภาวะที่เรามีความแข็งแรงต่อการใช้ชีวิตมากขึ้น โดยพึ่งพาตนเองได้ ความสุขของชีวิตที่ควรแก่อัตภาพปราศจากความหวาดกลัว การดำรงชีวิตของเราให้รอดอยู่บนพื้นฐานของการเคารพ การใช้ชีวิตไม่เบียดเบียนผู้อื่น การเคารพในทุกชีวิตอย่างเท่าเทียม การจัดการกับชีวิตที่มีอยู่ข้างหน้า เพื่อที่จะใช้ชีวิตร่วมกันเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เจริญขึ้น

8) สุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่อยู่ในกระบวนการทางปัญญา คือเป็นภาวะที่เรามี

ปัญญาดับทุกข์ของเราได้ เข้าถึงธรรมะ รู้แจ้งในเรื่องนั้นๆ โดยไม่จำเป็นต้องรู้แจ้งในทุกเรื่อง มีปัญญาที่รู้ถูกต้อง รู้เท่าทัน และนำมาจัดการทางใจและทางกายได้

9) ปรากฏการณ์การแสดงออกของสุขภาพทางจิตวิญญาณ คือคนที่มีสุขภาวะทางจิตวิญญาณ จะมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม คือ ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เลือกปฏิบัติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความช่วยเหลือเกื้อกูล มีความประพฤติปฏิบัติที่ดี มีความไม่เห็นแก่ตัว โดยสรุป คือ ปฏิบัติตนเพื่อดับทุกข์

สุขภาวะทางสังคม ประกอบด้วย

- 1) ครอบครัวมีการอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสุขทั้งครอบครัว
- 2) ชุมชนมีการอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสุขทั้งสังคม
- 3) สถานที่ทำงานมีการอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสุขและความสร้างสรรค์อย่างยิ่ง
- 4) สังคมที่มีการอยู่ร่วมกันด้วยดี เป็นสังคมสันติ

นอกจากนี้ สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554:17-29) ได้กำหนดให้ประเด็นทางด้านสุขภาวะของนักเรียนเป็นมาตรฐานข้อที่ 1 ของมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ของมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมี 6 ตัวบ่งชี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

คำอธิบายเกี่ยวกับมาตรฐานที่ 1

ผู้เรียนมีสุนทรียในการดูแลสุขภาพ ออกกำลังกายสม่ำเสมอ มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน รู้จักป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุและปัญหาทางเพศ เห็นคุณค่าในตนเองมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น รวมทั้งแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกซาบซึ้ง เห็นคุณค่าในศิลปะอันงดงาม ความไพเราะ น่านิยมของดนตรี พัฒนาฝึกฝนชิมชัจนเป็นนิสัยในชีวิตประจำวัน สามารถสร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์ กีฬา/นันทนาการตามจินตนาการได้ตามวัย

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1 ผู้เรียนมีสุนทรียในการดูแลสุขภาพและออกกำลังกายสม่ำเสมอ

คำอธิบาย ผู้เรียนรู้จักดูแลตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง รักษาสุขภาพอนามัยส่วนตนและเข้าร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ มีส่วนร่วมในการเผยแพร่และรณรงค์เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน

คำอธิบาย ผู้เรียนมีพัฒนาการทางร่างกายเจริญเติบโตสมบูรณ์ตามวัยโดยเปรียบเทียบน้ำหนักส่วนสูงกับอายุตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และมีผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมพลศึกษาหรือสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงตนเองจากสภาวะ

ที่เสี่ยงต่อความรุนแรง โรค ภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

คำอธิบาย ผู้เรียนรู้เท่าทันและสามารถปฏิบัติตนให้พ้นจากสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และอบายมุขต่าง ๆ รู้จักวิธีดูแลรักษาตนเองให้ปลอดภัยจากเหตุความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัวจากโรคและอุบัติเหตุ รวมทั้งจากอุบัติเหตุ การทะเลาะวิวาท และปัญหาทางเพศ

ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 เห็นคุณค่าในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

คำอธิบาย ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ว่าอะไรคือจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง มีความพยายามจะพัฒนาและปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ภาคภูมิใจในตนเอง มองโลกในแง่ดี สร้างขวัญและกำลังใจในตนเองได้ มีความมุ่งมั่นในการที่จะไปให้ถึงเป้าหมาย ไม่กลัวความล้มเหลว ความผิดหวัง แสดงออกได้อย่างมีมารยาททางสังคมเหมาะสมกับเพศวัย และบทบาทหน้าที่

ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและให้เกียรติผู้อื่น

คำอธิบาย ผู้เรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สื่อสารระหว่างบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจกับผู้อื่น สร้างความสงบสุข จัดการกับความขัดแย้งได้ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ อ่อนโยน อ่อนน้อม ไม่แสดงพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น ปรับตัวได้ดี ยืดหยุ่นต่อสิ่งที่เปลี่ยนแปลง คำนึงถึงสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

ตัวบ่งชี้ที่ 1.6 สร้างผลงานจากการเข้าร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา นันทนาการตามจินตนาการ

คำอธิบาย ผู้เรียนมีความชอบและเห็นคุณค่าของศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา และนันทนาการ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีความสุข สร้างสรรค์ผลงานได้ตามจินตนาการของตน และสามารถใช้ประโยชน์จากศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬาและหรือนันทนาการ ในชีวิตประจำวันได้

แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 11(2555-2559) (กระทรวงสาธารณสุข. 2555 : 23-26)

วิสัยทัศน์

ประชาชนมีสุขภาพดี ร่วมสร้างระบบสุขภาพพอเพียงเป็นธรรม นำสู่สังคมสุขภาวะ

ระบบสุขภาพพอเพียง

กระบวนการพัฒนาสุขภาพของประชาชนให้ไปสู่การมีสุขภาวะทั้งมิติทางกายจิต สังคมและปัญญาโดยมีระบบบริการสุขภาพที่มีคุณภาพมาตรฐาน เข้มแข็ง เพียงพอและเข้าถึงได้สะดวกตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนบนต้นทุนที่เหมาะสม

พันธกิจ

พัฒนาระบบสุขภาพพอเพียงโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สร้างภูมิคุ้มกันต่อภัยคุกคาม และสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนรวมถึงการใช้ภูมิปัญญาไทย

เป้าประสงค์

1. ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและภาคีเครือข่าย มีศักยภาพและสามารถสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ลดการเจ็บป่วยจากโรค ที่ป้องกันได้หรือโรคที่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพ มีการใช้ภูมิปัญญาไทยร่วมจัดการปัญหาสุขภาพของตนเองและสังคมได้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ

2. มีระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยที่ไวพอ ทันการณ์ และสามารถจัดการปัญหาภัยคุกคามสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มีระบบสุขภาพเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันควบคุมโรค และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ

4. มีระบบบริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถตอบสนองต่อความต้องการตามปัญหาสุขภาพและมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ให้และผู้รับบริการ

5. มีระบบบริหารจัดการและการเงินการคลังด้านสุขภาพมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ

1. ยุทธศาสตร์การสร้างเสริมความเข้มแข็งของภาคีสุขภาพในการสร้างสุขภาพ ตลอดจนการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพบนพื้นฐานภูมิปัญญาไทย ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมบทบาทของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและภาคีเครือข่ายสุขภาพให้มีศักยภาพ มีความเข้มแข็ง ในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคมีวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพที่ดีทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม มีจิตสำนึกและร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ มีกระบวนการจัดการปัญหาสุขภาพในชุมชน ท้องถิ่นของตนเอง โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ และภาคประชาสังคมโดยใช้ข้อมูลที่ครบถ้วน รอบด้าน การหาทางออก ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ตลอดจนการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มแข็งทั้งในระดับโลก ภูมิภาคและชายแดน พัฒนาศักยภาพวิธีการดูแลสุขภาพจากภูมิปัญญาไทยให้มีความปลอดภัย มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ พัฒนาระบบการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกให้มีมาตรฐาน ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านการแพทย์แผนไทยในการตรวจและรักษาโรให้มากขึ้น ตลอดจนส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ

2.ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเฝ้าระวังเตือนภัยและการจัดการภัยพิบัติ อุบัติเหตุ และภัยสุขภาพ ให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ เช่น อุทกภัย โคลนดินถล่ม แผ่นดินไหว สารพิษ สารเคมี การก่อการร้ายการจลาจล ฯลฯ การเกิดโรคระบาดต่างๆทั้งอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ สารก่ออันตรายในสิ่งแวดล้อม ในอาหาร สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ อุบัติเหตุ ตลอดจนภัยสุขภาพอื่นๆ พัฒนาระบบการเฝ้าระวังเตือนภัยและการจัดการภัยพิบัติ ภัยสุขภาพ ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพภายหลังการเกิดภัยพิบัติ อุบัติเหตุและภัยสุขภาพ

3.ยุทธศาสตร์การมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรคและการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ เพื่อให้คนไทยแข็งแรงทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบสุขภาพเชิงรุกโดยการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค และระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพเพิ่มสัดส่วนการลงทุนทางด้านการส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคให้มากขึ้นสร้างจิตสำนึกด้านสุขภาพให้สังคม มีการตื่นตัวให้ความสำคัญต่อสุขภาพ มีการสร้างนโยบายสาธารณะที่ดี มีความปลอดภัยด้านอาหาร ยา ผลิตภัณฑ์สุขภาพ โภชนาการ การประกอบอาชีพ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อสุขภาพ การพัฒนาระบบบริการส่งเสริมสุขภาพสำหรับประชาชนทุกกลุ่มอายุ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กไทย ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา พัฒนาระบบ การควบคุม ป้องกันการใช้สารตั้งต้นในการผลิตยาเสพติด และเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดใหม่ พัฒนาและส่งเสริมการใช้แนวปฏิบัติด้านพฤติกรรมสุขภาพสำหรับประชาชน สร้างมาตรการทางสังคมในการควบคุมพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพที่สำคัญส่งเสริมการออกกำลังกายและการมีสุขภาพจิตที่ดี

4.ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างระบบบริการสุขภาพ ให้มีมาตรฐานในทุกระดับ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพในทุกกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาระบบส่งต่อที่ไร้รอยต่อ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้บริการในทุกระดับ ให้ได้มาตรฐาน ประชาชนเข้าถึงบริการ ได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งภาวะปกติและฉุกเฉิน มีการกระจายทรัพยากรสุขภาพที่เหมาะสม โดยมีบุคลากรด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่เพียงพอในทุกระดับ มีการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ที่เหมาะสม พัฒนาความเชี่ยวชาญด้านการแพทย์เฉพาะทางให้ครอบคลุมพื้นที่ตามความจำเป็น ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้สะดวก มีคุณภาพมาตรฐานที่ดีในทุกระดับ จัดบริการสุขภาพในกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ คนชายขอบ พัฒนาการเข้าถึงบริการการแพทย์ฉุกเฉินให้ครอบคลุมมากขึ้น พัฒนาระบบการส่งต่อโดยประชาชน ไม่ถูกปฏิเสธการส่งต่อและได้รับการดูแลที่ดีระหว่างการส่งต่อ ให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้ป่วยในการรับบริการ ขยายขีดความสามารถ ในการบำบัดรักษา ยาเสพติด สร้างกลไกเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการไกล่เกลี่ยลดความขัดแย้ง ระหว่างผู้รับบริการและผู้ให้บริการเมื่อเกิดภาวะไม่พึงประสงค์ สนับสนุนให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันระหว่างบุคลากรทางการแพทย์และ

ประชาชนในเรื่องกระบวนการรักษาสีทธิประโยชน์และความคาดหวังเพื่อให้ผู้บริการสามารถปฏิบัติงานอย่างมีความสุขและรับบริการมีความพึงพอใจ

5. ยุทธศาสตร์การสร้างกลไกกลางระดับชาติในการดูแลระบบบริการสุขภาพและพัฒนาระบบบริหารจัดการทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ ให้มีความสำคัญกับการสร้างกลไกการบริหารจัดการระบบสุขภาพให้มีความเป็นเอกภาพ มีธรรมาภิบาล จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายระบบบริการสุขภาพแห่งชาติ(National Health Service Delivery Board) เพื่อวางระบบบริการของประเทศ สร้างความสมดุลระหว่างผู้ซื้อและผู้ให้บริการ กำหนดทิศทางการเงินการคลัง ด้านสุขภาพของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพลดความเหลื่อมล้ำของ 3 กองทุน (กองทุนสวัสดิการข้าราชการ กองทุนหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและกองทุนประกันสังคม) พัฒนาระบบสุขภาพแรงงานข้ามชาติ บริหารจัดการทรัพยากรให้มีการกระจายอย่างเหมาะสม เร่งผลิตและพัฒนากำลังคน ด้านสุขภาพให้มีปริมาณเพียงพอและมีคุณภาพ มีการกระจายกำลังคนที่เหมาะสม เป็นธรรมและทั่วถึง มีระบบข้อมูลสุขภาพที่แม่นยำ ครบถ้วน ทันเวลา สามารถใช้ประโยชน์ได้ สร้างระบบงานที่สามารถสร้างกำลังใจและแรงจูงใจให้บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมีความสุขและเห็นคุณค่าของการทำงาน ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริการด้านสุขภาพ (Public Private Partnership: PPP) สร้างกลไกการบูรณาการแผนงาน/โครงการ กิจกรรม และการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่าง หน่วยงานด้านการแพทย์และสาธารณสุขทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงองค์กรต่างๆ ในระดับท้องถิ่น สนับสนุนการวิจัยด้านการแพทย์และสาธารณสุขที่เป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ ตลอดจนการนำความรู้มาใช้ในการพัฒนางาน

โดยสรุปแล้วแนวคิดในเรื่องสุขภาวะของนักวิชาการหลายๆท่านจะมีความหลากหลายแต่ต่างกันเพียงเล็กน้อย โดยส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบหลักๆ 4 ด้านคล้ายคลึงกัน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคมและสุขภาวะทางปัญญา ดังตาราง 1

ตาราง 1 วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของสุขภาวะ

องค์ประกอบ ของสุขภาวะ	Adams; et al 2010	Myer; et al 2000	Weiss; &Lonnquist 2000	Smith 1983	Greeberg; et al 1992	Qicknan;& Sheriff	Ardell 1991	Pender 2006	พระ พรหม คุณา ภรณ์ 2548	สสส 2552	ประเวศ วະสี 2541	แผนพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 2555
1.ด้าน ร่างกาย	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.ด้านจิตใจ	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓
3.ด้าน อารมณ์	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓				
4.ด้านสังคม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.ด้าน ปัญญา	✓	✓			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6.ด้านจิต วิญญาณ	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓				
7.ด้านสภาพ แวดล้อม							✓	✓				

ความหมายของสุขภาพ

โดยทั่วไปแล้วเรามักพบว่าคำว่าสุขภาพและสุขภาวะ จะใช้ปะปนกันไปในความหมายที่ไม่แตกต่างกัน โดยแรกเริ่ม องค์การอนามัยโลก (WHO: World Health Organization) ได้ให้ความหมายไว้ในธรรมนูญขององค์การอนามัยโลกเมื่อปี พ.ศ. 2491 ว่า “สุขภาพ” หมายถึง สภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกายและจิตใจรวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข จึงไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่การปราศจากโรคและทุพพลภาพเท่านั้น ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2541 ได้มีมติเพิ่มคำว่า “spiritual well-being” หรือสุขภาวะทางจิตวิญญาณเข้าไปในคำจำกัดความของสุขภาพเพิ่มเติม ดังนั้นสุขภาพตามแนวคิดขององค์การอนามัยโลกจึงมีความหมายที่กว้างขึ้นคือเป็นสุขภาพที่สมบูรณ์และเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ทั้งทางกาย จิต สังคมและทางจิตวิญญาณหรือปัญญา เช่นเดียวกัน คำว่า “สุขภาพ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง “ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ” (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 1201) แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) กล่าวถึงสุขภาพในความหมายที่กว้างกว่าว่าหมายถึง การมีสุขภาพที่แข็งแรงทั้งกายและใจและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ พัฒนาระบบสุขภาพอย่างครบวงจร พัฒนาสุขภาพร่างกายและจิตใจ เสริมสร้างคนไทยให้มีความปลอดภัย รวมทั้งลดละเลิกพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ นอกจากนี้พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “สุขภาพ” หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและทางสังคม เชื่อมโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุล ซึ่งเป็นการมองสุขภาพแบบครบองค์รวม

สำหรับคำว่า “สุขภาวะ” มีนักวิชาการหลายท่านหลากหลายสาขาให้ความหมายที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน คำว่า “สุขภาวะ” โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “สุข” หรือ “ความสุข” คำว่า “ความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective well-being)” และคำว่า “สุขภาวะทางจิต (Psychological well-being)” สำหรับความหมายของสุขภาวะที่ปรากฏในศาสตร์ด้านจิตวิทยา ในช่วงสองสามทศวรรษที่ผ่านมา เริ่มจากนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน คือ อัดัมส์ (Adams, Bezner, & Steinhardt, 1997) ได้ระบุไว้ว่า สุขภาวะเป็นการประเมินตนเองของบุคคลว่ามีสุขภาพดี มีแหล่งความเข้มแข็งในตัวเองที่จะใช้จัดการกับความเครียด ความกดดันต่างๆ และไม่เจ็บป่วยมากนักเพียงใด โดยคนที่มีสุขภาวะจะมีสุขภาพดี ไม่มีความเจ็บป่วย

ในขณะที่นักจิตวิทยาการปรึกษาชาวอเมริกัน เช่น ไมเยอร์และคณะ (Myers, Sweeney, & Witmer, 2000) ระบุว่าสุขภาวะของบุคคลมีลักษณะเป็นองค์รวมที่เชื่อมโยงกันโดยมีจิตวิญญาณ (Spiritual) เป็นแกนกลาง ไมเยอร์และคณะ มองว่าสุขภาวะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการมีสุขภาพดี และมีความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล

ในประเทศไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2553 ให้ความหมายว่า สุขภาวะ หมายถึง ภาวะของคนที่มีความสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีความสุขสบายและอนามัยที่ดี ต่อมา นายแพทย์ประเวศ วะสี (2544) นำเสนอสุขภาวะแบบองค์รวมของบุคคล โดยบุคคลที่มีสุขภาวะดี จะเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี มีสังคมดี มีความสงบปราศจากเครื่องรบกวนจิตใจ มีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีความแจ่มแจ้ง ชัดเจนหรือมีปัญญา มีความตื่นตัวไม่ประมาทและเข้าถึงสิ่งสูงสุด ของศาสนาที่ตนนับถือ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2548) ที่กล่าวถึงสุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ เน้นที่ ภาวะแห่งความสุขเป็นความสมดุลของทุกมิติแห่งสุขภาพ ความสมดุลของจิตใจและการเข้าถึง ความสงบ และความดีงามต่าง ๆ ปาริชาต เทพอารักษ์; และ อมราวรรณ ทิวถนอม (2550:14) ได้สรุปความหมายของคำว่า การมีสุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่บุคคลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีร่างกายที่ แข็งแรง มีอายุยืนยาว มีจิตใจที่ดี มีความเมตตา กรุณา ยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ดำเนินชีวิต อย่างมีสติสัมปชัญญะ และใฝ่รู้ สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุมีผล อยู่ในสังคมได้อย่างมีสุข

พจนานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555:578) นิยามคำว่า wellness: สุขภาวะ หมายถึง ความสมบูรณ์แข็งแรงของบุคคลที่มีสุขภาพดีอย่างเป็นองค์รวมของสุขภาวะทาง กาย สุขภาวะทางจิตและอารมณ์ สุขภาวะทางคุณธรรมและปัญญาและสุขภาวะทางสังคม (มีความหมายเหมือนกับ health) และในทางกีฬาและพลศึกษา หมายถึง สภาวะที่เนื่องมาจาก ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม(environmental wellness)

ศิริชัย วนาทรัพย์ดำรง (2556:ออนไลน์) ให้ความหมาย สุขภาวะ หมายถึง สภาวะที่เป็นสุข ทางร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา

บุญโรม สุวรรณพาหุ; อรัญญา ตัญคำภีร์; และวรรณ แกมเกตุ(2556: 138) สรุปความหมาย ของคำว่า สุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่บุคคลรับรู้ว่าคุณภาพของตนเองมีความสมดุลของมิติต่างๆของชีวิต ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ผู้ที่มีสุขภาวะจะมีสุขภาพที่ดี มีสภาวะอารมณ์ทางบวกหรือ ในทางกฤษฎี มีการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสอดคล้องกลมกลืน

จากพัฒนาการของแนวความคิดเกี่ยวกับสุขภาพในความหมายเดียวกับสุขภาวะดังนี้

องค์การอนามัยโลก(World Health Organization, 1986:ii-v) ให้ความหมายคำว่า สุขภาพ ว่า หมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และทางสังคม ไม่ใช่เพียงการปราศจากโรค หรือความพิการเท่านั้น

โอเร็ม(Orem. 1995:20) กล่าวว่า สุขภาพเป็นภาวะที่มีความสมบูรณ์ไม่บกพร่องทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง คนที่มีสุขภาพดีคือคนที่มีร่างกายแข็งแรง มี ชีวิตชีวา ปราศจากอาการและอาการแสดงของโรค สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เต็มศักยภาพ ส่วนความเป็นอยู่ที่ดีหมายถึง ภาวะของการรับรู้ถึงความยินดีหรือความสุขต่อวิถีการดำเนินชีวิตจาก ประสบการณ์ของตนเอง

มาร์คส์; และคนอื่นๆ (สุรีย์ กาญจนวงศ์. 2553:2 อ้างอิงจากMarks. 2012) คำว่าสุขภาพมีทั้งบวกและลบ เรามักใช้คำว่าสุขภาพดีหรือสุขภาพไม่ดี ซึ่งแสดงว่า สุขภาพมีลักษณะเชื่อมต่อกันระหว่างขั้วทั้งสองคือขั้วสมบูรณ์(wellness) และความเจ็บป่วย(illness) คำว่า health จึงรวมถึงความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และจิตวิญญาณ ไม่ใช่เพียงแค่ ไม่เจ็บป่วยเท่านั้น

ประเวศ วะสี (2541: 5-7) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพขององค์การอนามัยโลกพร้อมทั้งให้แนวคิดที่สะท้อนในแง่ของขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมและพุทธศาสนา ดังนี้

สุขภาพ คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิตวิญญาณ ทางสังคมและทางปัญญา เป็นความหมายของสุขภาพในลักษณะของความสุข ซึ่งคือความเป็นอิสระหรือการหลุดพ้นจากความบีบคั้นทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคมและทางปัญญา

- 1) อิศราภาพทางกายหรือทางวัตถุ หมายถึง ไม่ขาดแคลนวัตถุปัจจัยเกินไป ไม่เป็นโรค ปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
- 2) อิศราภาพทางสังคม หมายถึง การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันกับบุคคลรอบข้าง กับชุมชน มีครอบครัวที่อบอุ่น มีความเสมอภาคและภราดรภาพ
- 3) อิศราภาพทางจิต คือ มีจิตใจดี สงบ มีสติ มีสมาธิ หลุดพ้นจากความครอบงำของกิเลส
- 4) อิศราภาพทางปัญญา หมายถึง การรับรู้โลกที่เป็นจริง เรียนรู้ และมีทัศนะต่อโลกที่ถูกต้อง มีทักษะชีวิตที่ดี

ส่วนความสุขทางจิตวิญญาณ เป็นความสุขอันประณีต ดึ่มดำ ท่วมท้น ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อคนเราลดอัตตาหรือความมีตัวตน ลดความเห็นแก่ตัว จิตวิญญาณก็จะสูงขึ้น ซึ่งเป็นพัฒนาการทางคุณค่าที่สูงสุดของมนุษย์

สุชาติ โสมประยูร; และคนอื่นๆ (2542:13-14) กล่าวว่า สุขภาพ หมายถึง การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สุขภาพกาย หมายถึง สภาพของร่างกายที่มีการเจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย สะอาด แข็งแรงและสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและทุพพลภาพพร้อมทั้งมีภูมิคุ้มกันโรคหรือความต้านทานโรคเป็นอย่างดี ส่วนสุขภาพจิต หมายถึง ความสามารถทางจิตในการปรับตัวของเราให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมต่างๆทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคตอย่างเหมาะสม

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (2550:ออนไลน์) ให้ความหมายสุขภาพว่า หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญาและทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล

เอมอัชฌา (รัตนริมจา) วัฒนบุรานนท์ (2556:15) ให้ความหมายสุขภาพเป็นสภาวะแห่งความสมบูรณ์ของบุคคลทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคล ช่วยให้

บุคคลดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จอันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2556 (2556:1241) ให้ความหมายคำว่า สุขภาพ หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น อาหารเพื่อสุขภาพ การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

จากแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ ความหมายของสุขภาวะ ประเด็นด้านสุขภาวะของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบของสุขภาวะ แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ 11 (ปีพ.ศ.2555-2559) รวมทั้งสุขภาวะตามแนวคิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พบว่า สุขภาวะ วางอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การมีสุขภาวะทั้งทางมิติทางกาย จิตใจ สังคม ปัญญา (จิตวิญญาณ) โดยครอบคลุมถึงมิติของตัวบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นสุขภาวะจึงมีผลกระทบมาจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ไม่ใช่ผลลัพธ์ที่มาจากแพทย์และสาธารณสุขเท่านั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ทั้งเรื่องของสาธารณสุข ควบคู่กับทางด้านการศึกษา รวมทั้งด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เพราะสิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม

โดยสรุปแล้ว สุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่บุคคลรับรู้ว่าคุณมีความสมดุลของมิติต่างของชีวิตใน 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคมและสุขภาวะทางปัญญา โดยที่

1 สุขภาวะทางกาย หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณมีสุขภาพดีและมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การมีน้ำหนักตัวปกติ การออกกำลังกาย การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งคุณภาพและปริมาณ การไม่เจ็บป่วยหรือมีโรคทางกาย และการไม่ใช้สารเสพติด

2 สุขภาวะทางจิต หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ การมองโลกในแง่ดี และการมีความหวัง

3 สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณมีการตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับผู้อื่น การยอมรับและเข้าใจ และการช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

4 สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ว่าคุณมีกระบวนการทางปัญญาที่เหมาะสม ได้แก่ มีความคิดเป็นเหตุเป็นผล สามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้วิธีกำหนดและไปให้ถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ตาราง 2 วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับนิยามสุขภาวะ

นิยามสุขภาวะ	วิพุธ	อภิชัย และ คณะ	สาคร จันทโร	อุไร หัตถกิจ	พระกิตติ ภักติยา กรณ์
กระบวนการ/พฤติกรรม	/		/		/
คุณภาพชีวิตที่ดี	/	/			
การดำเนินชีวิต	/		/		/
ครอบคลุมน 4 มิติ	/		/	/	/
ความสามารถในการจัดการปัญหาใน การดำเนินชีวิต		/			
มีศักยภาพพัฒนาตนเอง	/	/			/
จิตใจ สังกม สิ่งแวดล้อม		/			
สุขภาพดี			/		
พลวัตร				/	/
มีปฏิสัมพันธ์ในตนเอง				/	
มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล				/	
มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม				/	
ทุกองค์ประกอบมีความเชื่อมโยง				/	
เป็นองค์รวม					/
มีความสุข				/	/
สภาพชีวิตที่เป็นสุข	/		/		/

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิต่อสุขภาวะของนักเรียน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะเด็กวัยเรียน

โดยปกติแล้วปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะของคนเรานั้นเริ่มตั้งแต่เป็นตัวอ่อนหลังการปฏิสนธิที่ได้รับอิทธิพลมาจากบิดามารดาที่เป็นตัวกำหนดสุขภาพ เด็กบางคนอาจได้รับโรคหรือความบกพร่องที่ถ่ายทอดผ่านทางพันธุกรรม ระหว่างอยู่ในครรภ์มารดาก็ขึ้นกับสุขภาพของมารดาในขณะนั้น จนเมื่อคลอดออกมาสู่โลกภายนอกก็จะมีปัจจัยต่างๆมากมายที่ส่งผลต่อสุขภาพ

โบรแซค(Brozak, 2014:Online) ได้สรุปปัจจัยที่มีบทบาทในการส่งเสริมและมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพของนักเรียน ดังนี้

1. รายได้ ระดับรายได้ของนักเรียนเกือบจะส่งผลทุกมิติของสุขภาพและการศึกษาของนักเรียน ระดับรายได้สามารถกำหนดเขตการศึกษาที่นักเรียนศึกษาอยู่ ในขณะที่เขตการศึกษาที่ร่ำรวยสามารถจัดหาคอร์สการเรียนหลากหลายรูปแบบ วัสดุและโอกาสต่างๆ และดึงดูดครูที่มีคุณสมบัติได้มากกว่า ส่วนโรงเรียนในเขตการศึกษาที่ยากจน การจัดหาทรัพยากรต่างๆเพื่อการศึกษาค่อนข้างจำกัด นอกจากนี้สิ่งก่อสร้างที่ทรุดโทรม จึงเป็นการยากที่จะดึงดูดครูที่มีคุณสมบัติสูงมาสอนนักเรียน

2. ระดับการศึกษา

3. กลุ่มเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์

4. นิสัยการบริโภคอาหาร

5. ครอบครัวและสิ่งแวดล้อม

สุขภาพเด็กวัยเรียนจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดยแบ่งเป็น 3 ด้านใหญ่ ดังนี้ (ปิยะนุช จิตตมุนท์. 2553:9,เฉลิมศรี นันทวรรณ. 2547; พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒนา. 2550:1-32; รุจิรา ดวงสงค์. 2550; สุปรียา ตันสกุล.2548; สมจิต หนูเจริญกุล. 2543:19-27; ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน. 2544; Clark, 2008)

1. ด้านตัวเด็ก

- 1.1 วัย เด็กแต่ละวัยจะมีความแตกต่างกันทางกายภาพ และสรีระของร่างกายซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพของเด็ก สำหรับเด็กวัยเรียน ระบบภูมิคุ้มกันยังพัฒนาไม่เต็มที่ เป็นวัยที่มีภูมิคุ้มกันต้านทานต่อโรคต่ำ ความสามารถในการดูแลตนเอง และการเผชิญความเครียดมีจำกัด จึงทำให้เด็กวัยเรียนเกิดการเจ็บป่วยได้ง่าย

- 1.2 พันธุกรรม จะมีส่วนกำหนดภาวะสุขภาพ และลักษณะต่าง ๆ ของบุคคลผ่านทางยีน โดยสามารถถ่ายทอดจากบิดามารดาสู่บุตร ความผิดปกติของยีนทำให้เด็กมีความบกพร่องทางร่างกาย และสติปัญญาได้ ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพ และบุคลิกภาพเด็ก โรคบางโรคสามารถถ่ายทอดผ่านทางพันธุกรรม เช่น ธาลัสซีเมีย ฮีโมฟีเลีย เบาหวาน เป็นต้น

1.3 เพศ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อสุขภาพของเด็ก โรคบางโรคจะพบในเด็กผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย เช่น การติดเชื้อในระบบทางเดินปัสสาวะจะพบในเด็กวัยเรียนผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย (Clark, 2008) ในขณะที่พบปัญหาการบาดเจ็บที่เกิดจากการเล่นกีฬาในเด็กผู้ชายสูงกว่าในเด็กผู้หญิง (Chen, Smith, Deng, Hostetler, & Xiang, 2005)

1.4 พฤติกรรมสุขภาพ มีส่วนในการกำหนดภาวะสุขภาพเด็กวัยเรียนเป็นอย่างมาก เช่น พฤติกรรมการรับประทานอาหาร เนื่องจากอาหารมีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและสมองของเด็กวัยเรียน เด็กวัยเรียนต้องได้รับสารอาหารที่เพียงพอเหมาะสมกับวัย การขาดสารอาหารและมีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็ก จะทำให้มีอัตราการเจริญเติบโตช้า และทำให้เกิดโรคต่าง ๆ รวมถึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ขัดขวางพัฒนาการ และสติปัญญาของเด็ก ในขณะเดียวกัน การได้รับสารอาหารมากเกินไปความต้องการก็จะส่งผลให้เกิดโรคได้เช่นเดียวกัน เช่น โรคอ้วน โรคเบาหวาน เป็นต้น มีการศึกษาวิจัยพบว่าพฤติกรรมการบริโภคอาหารครบ 5 หมู่ และการรับประทานอาหารหรือขนมจุบจิบมีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการเกินของนักเรียน (ชนทอง, 2551) นอกจากนี้ พฤติกรรมการออกกำลังกาย จะช่วยเสริมความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำงานดีขึ้น ส่งผลให้ร่างกายเกิดความแข็งแรงมีภูมิต้านทานโรค ไม่เจ็บป่วยบ่อย การออกกำลังกายช่วยให้เด็กได้ปลดปล่อย และระบายอารมณ์ที่เก็บกด คลาดความเครียด มีอารมณ์แจ่มใส มีสุขภาพจิตที่ดี

2. ด้านครอบครัว

ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมากต่อสุขภาพของเด็กวัยเรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการปฏิบัติพฤติกรรม

2.1 การอบรมเลี้ยงดู มีอิทธิพลสำคัญต่อสุขภาพของเด็ก การอบรมเลี้ยงดูในระยะแรกของชีวิตส่งผลต่อด้านร่างกายและจิตใจของเด็กในระยะยาว เนื่องจากการอบรมเลี้ยงดูเป็นการถ่ายทอดบุคลิกภาพ ค่านิยม และระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้กับเด็ก (พรทิพย์, 2550) คุณภาพการอบรมเลี้ยงดูจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบประชาธิปไตย เด็กมีโอกาสได้ใช้ความสามารถเต็มที่ จะทำให้เด็กสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ดี เชื่อมั่นในตนเองและสามารถช่วยเหลือตนเองได้เมื่อมีปัญหา ไม่เครียด มีสุขภาพจิตที่ดี ในทางตรงกันข้าม เด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูที่เข้มงวด และตั้งความหวังกับเด็กมากเกินไป ไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจด้วยตนเอง หรือการเลี้ยงดูอย่างปล่อยปละละเลย ไม่มีเวลาให้บุตร จะทำให้เด็กขาดความอบอุ่น ขาดความคิดริเริ่ม ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความเครียด ปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ยาก ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านจิตใจ และอารมณ์ จากผลการศึกษาของปาหนันและคณะ พบว่าคะแนนเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มเด็กวัยเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลหรือให้อิสระในการตัดสินใจ สูงกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปกป้องและปล่อยตามใจ (ปาหนัน พิชยภิญโญ; และคนอื่นๆ, 2551:59-70)

2.2 สัมพันธภาพและบรรยากาศของครอบครัว สัมพันธภาพที่ดี ความรักความอบอุ่นในครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้เด็กวัยเรียนมีอารมณ์และจิตใจที่มั่นคง สัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นสัมพันธภาพระหว่างพ่อ-แม่-บุตร ระหว่างพี่น้อง หรือญาติ จะเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็ก เด็กจะสังเกตพฤติกรรมที่ผู้ใหญ่แสดงต่อกันและค่อยเรียนรู้ไปทีละน้อยและเลือกเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์กับตนเอง (พรทิพย์ ศิริบุรณพิพัฒน์. 2550:1-32) เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี มีบรรยากาศของการความร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรับฟังซึ่งกันและกัน จะทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง มีความอบอุ่น รู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ที่มั่นคง สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามครอบครัวที่มีบรรยากาศ และสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี มีการทะเลาะเบาะแว้ง สภาพครอบครัวแตกแยก จะทำให้เด็กมีความเครียด เก็บกด สุขภาพจิตเสื่อม และมีพฤติกรรมก้าวร้าว หนีไปพึ่งยาเสพติด ทำให้เป็นปัญหาของสังคม มีผลการศึกษาวิจัยที่พบว่า สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเห็นคุณค่าในตัวเองของเด็ก (ณัฐกมล ชาญสาธิตพร; และคณะอื่น ๆ. 2545:129-139)

2.3 พฤติกรรมสุขภาพของสมาชิกครอบครัว เด็กวัยเรียนเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้ และสามารถซึมซับสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว เกะกะจะมีการเลียนแบบพฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงออก ถ้าสมาชิกในครอบครัวมีการปฏิบัติด้านสุขภาพที่ดีจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีตามไปด้วย และจะมีการปฏิบัติพฤติกรรมเป็นนิสัยจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่ครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น ชอบบริโภคอาหารที่มีไขมัน และคาร์โบไฮเดรตสูง เด็กก็จะมีนิสัยการบริโภคเช่นเดียวกันตามไปด้วย ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อภาวะสุขภาพของเด็ก

2.4 ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีผลโดยตรงต่อสุขภาพเด็ก ระดับการศึกษาของผู้ปกครองจะส่งผลต่อรายได้ของครอบครัว และความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี อาจมีรายได้ไม่เพียงพอที่จะจัดหาสิ่งจำเป็นพื้นฐานให้แก่บุตรได้ เช่น ไม่สามารถจัดหาอาหารที่มีคุณภาพให้กับบุตร ทำให้เด็กขาดสารอาหาร มีสุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บป่วยบ่อย นอกจากนี้ผู้ปกครองที่มีการศึกษาน้อย อาจทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงดู และการดูแลสุขภาพของบุตร ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ และการเจ็บป่วยของบุตรได้

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยเอื้อที่ส่งผลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพและสุขภาพของเด็กวัยเรียน

3.1 สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและชีวภาพ ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน เช่น อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย ระบบสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม สุขาภิบาลอาหาร เชื้อโรคต่าง ๆ ควันพิษ ฝุ่นละออง สารพิษจากมลภาวะ จะมีผลต่อภาวะสุขภาพเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

เหมาะสม ปลอดภัย จะเอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี ช่วยป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ การบาดเจ็บ และการเกิดโรคต่าง ๆ

3.2 สิ่งแวดล้อมด้านสังคม

3.2.1 โรงเรียน โรงเรียนที่มีนโยบายด้านสุขภาพที่ชัดเจน และให้ความสำคัญกับการสร้างเสริมสุขภาพในทุกด้าน รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม มีส่วนผลักดันให้นักเรียนมีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นนิสัย ส่งผลต่อภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียน นอกจากนี้ บรรยากาศทางสังคมที่ดีภายในโรงเรียน จะมีอิทธิพลต่อสุขภาพจิตของนักเรียน โรงเรียนที่มีการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การรวมกลุ่มกันทำงาน การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ หรือนันทนาการร่วมกันระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชน จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ มีความสุข และรู้สึกผูกพันกับโรงเรียน มีงานวิจัยที่บ่งชี้ว่า ความรู้สึกผูกพันกับโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการปฏิบัติพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของนักเรียน เช่น การใช้สารเสพติด การกระทำรุนแรง การมีเพศสัมพันธ์ (American Academy of Pediatrics [AAP], 2004a)

3.2.2 กลุ่มเพื่อนนักเรียนและครู มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ของเด็กวัยเรียน เนื่องจากเด็กวัยนี้จะให้การยอมรับ ให้ความสำคัญเชื่อฟังครูและกลุ่มเพื่อน โดยเด็กมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของครู หรือปฏิบัติตามแบบเพื่อน ผลการศึกษาวิจัยของวรรณและคณะ พบว่าการส่งเสริมจากเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการใช้สายตาของนักเรียน และสามารถทำนายพฤติกรรมการใช้สายตาได้ร้อยละ 11 (วรรณ จันทรัสว่าง;และคนอื่นๆ. 2551:SV1822-SV1828)

3.2.3 สื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่ออินเทอร์เน็ต และตัวแบบจะมีอิทธิพลต่อความเชื่อ การตัดสินใจ และการปฏิบัติพฤติกรรมด้านสุขภาพของเด็กเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพของเด็ก เช่น การรับประทานอาหารจานด่วน การบริโภคขนมและอาหารที่ไม่มีประโยชน์ บุหรี่ การดื่มสุรา พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง เป็นต้น

4. ด้านระบบบริการสุขภาพ

การบริการสุขภาพทั้งในและนอกโรงเรียน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อภาวะสุขภาพเด็กวัยเรียน ระบบบริการสุขภาพที่มีความครอบคลุม เข้าถึงง่าย มุ่งเน้นด้านการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เป็นปัจจัยส่งเสริมภาวะสุขภาพของเด็กวัยเรียน เนื่องจากโรค และการเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียนส่วนใหญ่สามารถป้องกันได้ ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กนักเรียนได้รับการไม่ทั่วถึงเพียงพอ จะส่งผลต่อการเจ็บป่วยได้ เช่น การไม่ได้รับวัคซีนครบตามเกณฑ์

ดังนั้นการจะศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่จะส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ เหล่านี้ควบคู่กันไปด้วย ผู้วิจัยจึงศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่น่าจะส่งผลต่อสุขภาพของนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยระดับนักเรียน

มีตัวแปรปัจจัยระดับนักเรียนที่ผู้วิจัย คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1.1 แรงจูงใจของผู้เรียน

นักวิจัยและนักวิชาการให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า แรงจูงใจของผู้เรียนมีผลต่อ ความสำเร็จในการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาใน ระดับผู้เรียนนั้น แรงจูงใจของผู้เรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการศึกษา ซีรีนส์; ซีรีนส์ และบอสเกอร์; แซมมอนส์และคนอื่นๆ; ครีเมอร์ส (Schereens. 1992; Scheerens; & Bosker. 1997; Sammons; et al. 1995; Cremer.1994) และสอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม นาถอำย์ (2539) ที่พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระดับผู้เรียนมีผลต่อค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

แรงจูงใจเป็นคำที่ใช้กันมากแต่บางครั้งก็ใช้กันไม่ค่อยถูกต้อง ความจริงแล้วแรงจูงใจ ใช้เพื่ออธิบายว่าทำไมอินทรีย์จึงกระทำอย่างนั้นและทำให้เกิดอะไรขึ้นมาบ้าง คำว่า “แรงจูงใจ” มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า “Movere” คิดด์ (Kidd. 1973:101) ซึ่งมีความหมายตรงกับคำใน ภาษาอังกฤษว่า “to move” อันมีความหมายว่า “เป็นสิ่งที่โน้มน้าวหรือชักนำบุคคลเกิดการ กระทำหรือปฏิบัติการ (To move a person to a course of action) ดังนั้นแรงจูงใจจึงได้รับความ สนใจมากในทุกวงการ สำหรับโลเวลล์ (Lovell. 1980: 109) อธิบายว่า แรงจูงใจเป็นกระบวนการที่ ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้ บรรลุผลสำเร็จ ขณะที่ ดอมเจน (Domjan. 1996: 199) อธิบายว่า การจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่ม พฤติกรรมการกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลจงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการ ราชบัณฑิตยสถาน (2555: 362) กล่าวถึงแรงจูงใจว่าหมายถึง กระบวนการกระตุ้น ความคิด ความรู้สึก ความพยายาม ด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมาย ในทางการศึกษาผู้สอนควรใช้การจูงใจผู้เรียน โดยสร้างทั้งแรงจูงใจภายนอกและแรงจูงใจภายใน ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้คำชมเชย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมีสื่ออุปกรณ์ที่น่าสนใจ สอดคล้องกับวัยของผู้เรียน ฉะนั้น แรงจูงใจจึงเป็นกระบวนการที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจง ใจให้กระทำหรือดิ้นรนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่างซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรมที่เกิดจากการจูง ใจเป็นพฤติกรรมที่มีใช้เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดา และแอดเลอร์ (Adler. 1935:5-8) ได้เสนอว่า แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมมนุษย์ ขณะที่ ชลทิติย์ เอี่ยมสำอาง (2548: ออนไลน์) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักศึกษา กศน.ทั่วประเทศ ซึ่งที่ผ่าน มานักศึกษาจะมีปัญหาเรื่องการออกกลางคัน เรียนไม่จบหลักสูตร หรือใช้เวลาในเรียนเกินกำหนด ระยะเวลา โดยพบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา คือ แรงจูงใจของ

นักศึกษา เช่น มีความต้องการศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ต้องการยกระดับการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชน พัฒนางานและอาชีพ ประทับใจในครูผู้สอน เป็นการศึกษาที่ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่เป็นอุปสรรคในการทำงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548: 231) ได้สรุปว่า แรงจูงใจจะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1953: 110-111) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจประเภทอื่น เนื่องจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณสมบัติในตัวบุคคลที่ส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยกล่าวไว้ว่าความต้องการของคนเป็นผลมาจากการเรียนรู้มากกว่าอย่างอื่น และเชื่อว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาได้ในตัวเองของผู้เรียนและบุคคล โดยการจัดโปรแกรมการเรียนรู้และการฝึกอบรมที่เน้นเรื่องการเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรม บุคลิกภาพกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาแรงจูงใจจากการศึกษาของ แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1961: 336-390) ซึ่งเป็นที่มาของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สามารถได้สรุปได้ว่า

1. การอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เยาว์วัยจากบิดามารดาจะมีผลทำให้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงแต่ต้องไม่เข้มงวดจนเกินไป บิดามารดาต้องคอยให้กำลังใจให้ความอบอุ่นแก่บุตร แสดงความชื่นชมเมื่อบุตรทำอะไรได้สำเร็จด้วยตนเอง แต่ถ้าหากบิดามารดาเคียดแค้นให้บุตรเรียนช่วยตนเองตั้งแต่ยังเล็กเกินไป โดยหวังจะให้มีความรู้ใฝ่สัมฤทธิ์สูงอาจเกิดผลตรงกันข้ามคือ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

2. ลักษณะทางร่างกายมีผลต่อ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยได้ มีการทดสอบแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนชายที่มีร่างกายแข็งแรง มักจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ซึ่งแมคเคลแลนด์ให้ความเห็นว่าอาจเป็นเพราะผู้เรียนชายมีร่างกายแข็งแรง มักจะสามารถเอาชนะต่อสิ่งท้าทายหรือความเสี่ยงต่างๆ ได้หรืออาจเป็นผู้ขยันขันแข็ง ซึ่งร่างกายจึงเจริญเติบโตแข็งแรง โครงสร้างทางร่างกายของมนุษย์อาจไม่ได้ก่อให้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยตรง แต่อาจเป็นเพียงภาวะแวดล้อมที่มีส่วนช่วยกำหนดที่จะได้มาซึ่งแรงจูงใจเท่านั้น

3. ประสบการณ์ที่ได้รับเมื่อเติบโตขึ้น รวมทั้งทางด้านการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้เสริมสร้างความเชื่อถือและทัศนคติต่าง ๆ ขึ้นภายในจิตสำนึก (Consciousness)

4. สภาพดินฟ้าอากาศมีส่วนที่จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการความสำเร็จได้ โดยเฉพาะในบริเวณที่มีความอบอุ่นปานกลาง อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 40-60 องศาฟาเรนไฮน์ ยิ่งความร้อนสูงความต้องการผลสำเร็จจะลดลงตามลำดับ

จากการศึกษาองค์ประกอบของแรงจูงใจ พบว่า ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motives) ฮัล ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Hull, Dollard and Miller อ้างถึงใน วิภาพร มาพบสุข. 2542: 262) กล่าวว่า แรงจูงใจปฐมภูมิเป็นแรงจูงใจที่ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้ แต่เกิดจากความต้องการทางชีวภาพหรือร่างกาย และเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการมีชีวิตของบุคคลหรือสัตว์แต่ละสกุล วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ (2549) กล่าวว่า แรงจูงใจปฐมภูมิเป็นแรงจูงใจเพื่อการดำรงชีวิตอยู่และสัมพันธ์กับความต้องการของอินทรีย์ เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมตอบสนองในทันทีหรืออย่างเร่งด่วน ซึ่งตรงกับ ศิริโสภาคย์ บุรพาเดชะ (2532)

2. แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motives) ฮัล ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Hull, Dollard and Miller อ้างถึงใน วิภาพร มาพบสุข. 2542: 262) กล่าวว่า แรงจูงใจทุติยภูมิ เป็นความต้องการทางจิตหรือทางสังคมที่เป็นการเรียนรู้แรงจูงใจชนิดนี้ที่สำคัญ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่อำนาจ และแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ ซึ่งตรงกับ วิไลวรรณ ศรีสงครามและคณะ (2549) ความสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียน วิภาพร มาพบสุข (2542), มอร์แกน (Morgan, 1951, อ้างถึงใน โยธิน ศันสนยุทธร และคณะ, 2533), เดวิด แมคเคลแลนด์ และจอห์น แอทกินสัน (David McClelland and John Atkinson, อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีสงครามและคณะ (2549) กล่าวถึงความสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียนว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงมักเป็นผู้ที่มีผลการเรียนดี

การวัดแรงจูงใจ นั้น วิภาพร มาพบสุข (2542: 262) ได้กล่าวถึง การวัดแรงจูงใจว่าสามารถทำได้ 4 วิธี คือ 1. วัดจากอัตราการกระทำกิจกรรมเช่น ดูจากผลการ ทำงานเมื่อเราให้แรงจูงใจชนิดต่างๆ 2. วัดจากอัตราการเคลื่อนไหวทั่วไป เช่น การตื่นตัวและการกระตือรือร้นในการแสดงพฤติกรรม 3. วัดจากการเลือกตอบสนองเป้าหมายต่างๆ 4. วัดจากการเอาชนะอุปสรรค ส่วนประเภทของแรงจูงใจ จัดว่ามี 5 ประเภท โดยประเภทที่หนึ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการจะกระทำการสิ่งต่างๆ ให้ได้รับความสำเร็จ ประเภทที่สองแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่น ประเภทที่สามแรงจูงใจใฝ่ก้าวร้าว (Aggression Motive) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการพ่นคลายความตึงเครียดของตนเมื่อไม่พอใจ ประเภทที่สี่แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการที่จะมีอำนาจเหนือพฤติกรรมของบุคคลอื่นและประเภทสุดท้ายแรงจูงใจใฝ่พึ่งพา (Dependency Motion) เป็นแรงจูงใจที่บุคคลต้องการความช่วยเหลือการสนับสนุน คำปรึกษา เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งนี้ แรงจูงใจที่สำคัญในการเรียนและการจบการศึกษา คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1953: 110-111) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่ให้ความสำคัญกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าแรงจูงใจประเภทอื่น เนื่องจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นคุณสมบัติในตัวบุคคลที่ส่งผลสำคัญต่อการพัฒนา

เศรษฐกิจและสังคม โดยกล่าวไว้ว่าความต้องการของคนเป็นผลมาจากการเรียนรู้มากกว่าอย่างอื่น และเชื่อว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และพัฒนาขึ้นมาได้ในตัวเองของผู้เรียนและบุคคล โดยการจัดโปรแกรมการเรียนและการฝึกอบรมที่เน้นเรื่องการเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรม บุคลิกภาพ กระบวนการฝึกอบรมเพื่อเรียนรู้และพัฒนาแรงจูงใจ และมีความสอดคล้องกับทฤษฎีการเร้าอารมณ์ (Affective Arousal Theory) นั่นคือ อินทรีย์ย้อมแสวงหาหรือเข้าใกล้สิ่งที่พึงพอใจ และอินทรีย์ย้อมแสดงพฤติกรรมหลบหลีกหรือไม่เข้าใกล้สิ่งที่รบกวนหรือสภาพที่น่ารังเกียจ ซึ่งแรงจูงใจนั้นจัดเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน การทำงานและการดำรงชีวิตในอนาคตต่อไป แมคเคลแลนด์ (McClelland. 1953: 110-111)

ดังนั้น แรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญมากในการเรียน และนำมาซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Murray, 1982: 84 ; ศุภวรรณ พันธุภักดี, 2542: 9) ซึ่งมีผู้ให้คำนิยามของแรงจูงใจไว้หลายคน เช่น เมอร์เรย์ (Murray, 1982: 284) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจไว้ว่า แรงจูงใจ (Motivation) เป็นองค์ประกอบภายใน ซึ่งกระตุ้นหรือนำทางและเป็นตัวรวมของพฤติกรรมต่าง ๆ ให้ไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ สำหรับ บราวน์ (Brown, 1981: 121 – 122) ได้กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง แรงขับและแรงกระตุ้นสภาวะทางอารมณ์หรือความปรารถนาภายในที่ผลักดันให้บุคคลเกิดการแสดงออก ความต้องการหรือแรงขับภายในเอกตบุคคล (Individual) จะมีมากหรือน้อยย่อมขึ้นกับเงื่อนไขทางสภาวะแวดล้อม ส่วน ศุภวรรณ พันธุภักดี (2542: 9) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจในการเรียนว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พยายามฟันฝ่าอุปสรรค ใช้วิธีการต่าง ๆ แก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งความต้องการเหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้เกิดการกระทำ และนำมาซึ่งสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน

โดยสรุป แรงจูงใจของนักเรียน หมายถึง ความมุ่งมั่นของนักเรียนที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย การแสดงถึงความพยายามอย่างเต็มที่ต่อการเรียน สามารถเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น เมื่อมีอุปสรรคสามารถคิดหาวิธีการและแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ รู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จและรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

1.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) คือความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเองในทางที่ดี มีความเคารพและยอมรับตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถและใช้ความสามารถที่มีอยู่กระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย เห็นคุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง เคารพในตนเองและผู้อื่น และมีชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย การเห็นคุณค่าในตนเอง นั้น พิจารณาได้จากการเปรียบเทียบตนที่แท้จริง (Self- Concept) กับตนในอุดมคติ (Ideal Self) โดยคนที่มองเห็นตนเองในอุดมคติขัดแย้งกับตนเองตามความเป็นจริง จะเป็นคนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง โดยบุคคลใด

คิดว่าตนเองตามความเป็นจริงเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับตนเองในอุดมคติมากเพียงใด บุคคลก็จะมี การเห็นคุณค่าในตนเองสูง (Baumeister; & Other, 2003: 34 – 44)

บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง (High Self-Esteem) มีการรับรู้ “ตน” ตามความเป็นจริง มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง สามารถให้เหตุผลในสิ่งที่ตนเองกระทำได้กระจ่างชัด มั่นใจในการกระทำ หรือการตัดสินใจของตน กล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความคิดสร้างสรรค์ มุ่งการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่น มั่นคงทางจิตใจ มองโลกในแง่ดี มีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น ดังนั้น บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจึงใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข มีความวิตกกังวลน้อย มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต จะมีระบบภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณให้บุคคลเผชิญกับปัญหาและมีพลังในการจัดสิ่งเลวร้ายในชีวิตออกไปปัจจัยที่จะช่วยให้บุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองนั้น ได้แก่ โอกาสที่บุคคลนั้นจะได้ใช้พลังความสามารถที่มีอยู่ในตนเองในการคุ้มครองดูแลตนเองหรือมีโอกาสดำเนินการได้เกินผู้อื่น ได้รับการให้ความสำคัญ ได้รับการเชื่อถือศรัทธา และประสบความสำเร็จในสิ่งที่มุ่งหวัง การเห็นคุณค่าในตนเอง นับว่ามีความสำคัญต่อการทำงาน จำเป็นต้องมีการพิจารณาในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (โลกจิตวิทยา. 2553 : ออนไลน์)

การเห็นคุณค่าในตนเอง นับว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อสื่อต่าง ๆ ดังที่ครอกเกอร์และคนอื่น ๆ (Crocker; & Other. 2003: 507 – 516) ทำการวิจัยความสัมพันธ์ของการเห็นคุณค่าในตนเอง กับสุขภาพ ผลวิจัยพบว่าการยอมรับนับถือตนเองมีความสัมพันธ์กับสุขภาพด้านการเลือกรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ ความสำเร็จด้านกายภาพ นอกจากนี้ โบไมสเตอร์และคนอื่น ๆ (Baumeister ; & Other. 2001:1–44) ศึกษาผลของการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง สร้างความสุขและความพึงพอใจแก่นักเรียนทำให้การเรียนประสบผลสำเร็จและสร้างความปลอดภัยแก่นักเรียน ขณะเดียวกันส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจแข็งแรงอีกด้วย

1. ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง ตามทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

ปรารธนา ช้อนแก้ว (2542: 13) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของคนตามความรู้สึกและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อตนเองในเรื่อง ความสำเร็จความล้มเหลว การยอมรับจากผู้อื่น ซึ่งการประเมินคุณค่านี้นำไปสู่การยอมรับตนเอง มีความพอใจในตนเองมีความเชื่อมั่นในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ

อนุรักษ์ บัณฑิตยชาติ (2542: 8) ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เกิดจากการเปรียบเทียบตนจริง (Real Self) กับตนในอุดมคติ (Idea Self) โดยการประเมินคุณค่าของตนเองจากลักษณะทางกายภาพ จิตใจ ความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม ความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ การเห็นคุณค่าในตนเอง

ยังเกิดจากการยอมรับของบุคคลรอบข้าง การรู้สึกว่ามีคนรัก การได้รับการยกย่อง หรือประสบความสำเร็จ บุคคลที่ประเมินตนเองออกมาในด้านดีจะเห็นคุณค่าของตนเอง แต่ถ้าประเมินตนเองออกมาในด้านลบ เช่น ไม่มีใครสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกเหยียดหยาม ทำอะไรไม่สำเร็จ จะเกิดความรู้สึกว่าตนไร้คุณค่า

พวงทอง อินใจ (2544: 11) อธิบายความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ตนเองมีความสามารถ มีคุณค่า มีความสำคัญอันเนื่องมาจากความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวัง รวมทั้งการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น

มาสโลว์ (Maslow.1970: 45) ให้ความหมายการเห็นคุณค่าในตนเอง ว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนมีคุณค่า มีความเข้มแข็ง มีสมรรถภาพในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความเชี่ยวชาญและมีความสามารถ

คูเปอร์สมิธ (Coppersmith.1981:419) กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเอง ว่าเป็นการประเมินตนเองของบุคคลและทัศนคติที่มีต่อตนเองในด้านการยอมรับหรือไม่ยอมรับเกี่ยวกับตนเอง ในด้านความสามารถ (Capable) ความสำคัญ (Significant) ความสำเร็จ (Successful) และค่าในตนเอง (Worthy)

แบนดูรา (Bandura.1986:356) ได้ให้ความหมายของการเห็นคุณค่าในตนเอง ว่าเป็นการประเมินของตนเองว่าตนเองเป็นคนอย่างไร ถ้าประเมินตนเองไว้ต่ำก็จะมีค่าในตนเองต่ำ แต่ถ้าประเมินว่ามีความสามารถก็จะมีค่าในตนเองสูง

คาเพนิโต (Carpenito. 1991:392) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งของบุคคล ที่มีความรู้สึกในการเห็นคุณค่าในตนเอง และจากการประเมินตนเองในเรื่องความสามารถ และการยอมรับของสังคม

ออสบอร์น (Osborne. 1996:22) ให้ความหมายว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบเกี่ยวกับตนเอง อาจมีสิ่งที่ดีหรือไม่ดีเกิดขึ้นและมีทั้งเพิ่มขึ้นและลดลงเป็นสิ่งที่บุคคลเผชิญและเข้าใจทั้งความสำเร็จหรือความล้มเหลวของตนเอง

โรเบิร์ต (Robert. 2002:105) ให้ความหมายว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการตอบสนองในการดูแลป้องกันความปลอดภัยให้กับตนเอง รวมถึงความสามารถในการรับรู้คุณค่าของตนเองในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมองโลกในแง่ดี

กล่าวโดยสรุป การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นทัศนะหรือความเชื่อที่บุคคลมีต่อตนเอง ซึ่งบุคคลมีความนับถือตนเอง จะเห็นคุณค่าในตนเองสูงแล้วก็จะทำให้บุคคลนั้นมีความพึงพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่ เผชิญโลกได้อย่างในใจ เห็นว่ามีความสำคัญสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ประสบความสำเร็จ และได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ

คุณลักษณะของบุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเอง

คุณลักษณะบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ที่บ่งบอกการเห็นคุณค่าในตนเอง มีดังนี้ (โลกจิตวิทยา. 2553:ออนไลน์)

1. เชื้อมั่นในตนเอง ถ้าไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ก็จะทำไปตามความคิดตน
2. มีเหตุผลในการคิดเสมอว่า เราไม่ได้ทำอะไรเพื่อคนอื่นมากจนตัวเองไม่มีความสุข
3. เชื่อในความคิดที่ว่าการยอมรับนับถือตัวเอง ดีกว่าจะให้คนอื่นมาชอบตัวเรา
4. เมื่อมีคนมาวิจารณ์ในทางลบ ตัวเรารู้สึกว่าระดับความสามารถของเราดีหรือด้อยแค่

ไหน

5. ไม่เอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ควรแข่งกับตัวเอง
6. ถ้ามีคนยกย่องก็อย่าปลื้ม คุณทุ่มเทมากจึงได้รับความสำเร็จ
7. เมื่อทำอะไรผิดพลาดคิดเสมอว่า คนทุกคนต้องเคยทำผิดพลาดทั้งนั้น ไม่ใช่มีเราคนเดียว

เดียว

8. พยายามปล่อยวาง อย่าเก็บเรื่องต่าง ๆ มาคิดมากตลอดเวลา จนกลายเป็นความ

วิตกกังวล

9. เลิกคิดว่าคนอื่นต้องเข้าใจตัวเราเสมอ ซึ่งมันเป็นไปไม่ได้ ไม่ต้องเป็นทุกข์ เมื่อคนอื่น

ไม่เข้าใจเรา

10. อย่ากลัวการแสดงความคิดเห็นต่อหน้ากลุ่มคน ถึงแม้ความเห็นเราไม่ตรงกับคนอื่น

ในกลุ่ม

11. เลิกนิสัยที่คอยถามคนอื่นว่า สิ่งที่เราทำดีพอหรือยัง ผลที่ได้รับจะดีหรือพลาด คือ

การเรียนรู้ รับผิดชอบการตัดสินใจของเราเอง

12. อุดมคติชีวิต หรือความยึดถือของเราก็กะทัดรัดกับเราไม่จำเป็นต้องให้ใครยอมรับ

หากได้รับการยกย่องก็ทำต่อไป ถ้าผิดพลาดก็ปรับปรุงแก้ไขด้วยตัวเอง

ประเภทของการเห็นคุณค่าในตนเอง

มาสโลว์ (Maslow. 1970: 211) ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ชั้น โดยที่ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในชั้นที่ 4 นอกจากนี้มาสโลว์ยังได้แบ่งการเห็นคุณค่าในตนเอง ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับรู้ในการเห็นคุณค่าภายในตนเอง ประเภทนี้ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การมีจุดเด่น ผลสัมฤทธิ์ ความสามารถที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ การบรรลุเป้าหมาย และความสามารถ ความเชื่อมั่น การพึ่งตนเองและมีความอิสระเสรี

2. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกรับรู้ในการเห็นคุณค่าตนเองจากผู้อื่น เช่น การมีชื่อเสียงเกียรติยศ ตำแหน่ง ความรุ่งเรือง มีอำนาจเหนือผู้อื่น ได้รับการยอมรับและสนใจ มีศักดิ์ศรี เป็นที่นาชมเชยของผู้อื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ คูเปอร์สมิธ (Coppersmith. 1981: 25) กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ขอบเขตที่บุคคลมีความเชื่อถือเกี่ยวกับความสามารถของตนเองว่า มีความสำคัญและมีคุณค่า โดยจำแนกคุณลักษณะพื้นฐานของการเห็นคุณค่าในตนเอง ไว้ 4 ประการ คือ

1. ความสำคัญ (Significance) เป็นวิถีทางที่บุคคลรู้สึกว่าเขายังเป็นที่ยกย่องพิชิตได้ โดยการให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตนเอง

2. ความสามารถ (Competence) เป็นวิธีการที่จะพิจารณาถึงความสำคัญโดยการลงมือปฏิบัติ

3. คุณความดี (Virtue) เป็นการบรรลุซึ่งมาตรฐานตามศีลธรรมและจริยธรรม

4. พลังอำนาจ (Power) เป็นอิทธิพลที่บุคคลมีต่อชีวิตตนเองและผู้อื่น

จากแนวความคิดข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความต้องการให้ผู้อื่นยอมรับและยกย่องชมเชย โดยการประเมินคุณค่าจากความรู้สึกภายในตนเองและประเมินจากการแสดงออกของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง โดยมีขอบเขตความเชื่อเกี่ยวกับตนเองว่ามีความสำคัญ มีความสามารถ มีคุณความดี และมีพลังอำนาจซึ่งวัดได้จากการมีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความตั้งใจ และอดทนต่อชีวิตที่มีการยอมรับยืนหยัดต่อสภาวะชีวิต มีความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในชีวิต

องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง

คูเปอร์สมิธ (Coppersmith. 1981: 118) แบ่งองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็น 2 อย่าง ดังนี้

1. องค์ประกอบภายใน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น ความมีเสน่ห์ด้านรูปร่าง ความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว บุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดีจะมีความพึงพอใจและมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าบุคคลที่มีลักษณะทางกายภาพที่ด้อยกว่า ซึ่งลักษณะทางกายภาพจะส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเองมากน้อยเพียงใดอาจขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้นด้วย

สภาพจิตใจและสภาวะทางอารมณ์หรือความรู้สึก ความรู้สึกของบุคคลมีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยที่บุคคลอาจประเมินตนเองในด้านบวก ซึ่งเป็นการมองตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถประสบความสำเร็จ เกิดความรู้สึกชื่นชมตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองมีความสุข อันเป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น หากบุคคลประเมินตนเองในด้านลบ จะมองตนเองว่าไม่มีความสามารถ ไร้สมรรถภาพ มีปมด้อย มีความวิตกกังวล และไม่สามารถประสบความสำเร็จในอนาคต ส่งผลให้การเห็นคุณค่าในตนเองลดต่ำลง

ประสบการณ์ในชีวิต บุคคลที่เคยประสบความสำเร็จ หรือความล้มเหลวมาก่อนมักมีความแตกต่างกันในด้านความเสี่ยง การตั้งเป้าหมาย บุคคลที่เคยประสบความสำเร็จ จะมีความกล้าเสี่ยง กล้าทำงานที่ท้าทายความสามารถ โดยเป็นงานที่ไม่ง่ายหรือยากเกินไป กล้าตั้งระดับความปรารถนาที่เป็นจริง มองตนเองในด้านดีมากกว่าบุคคลที่เคยประสบความล้มเหลว และบุคคลที่มีประสบการณ์เรื่องความสำเร็จมาก จะมีการเห็นคุณค่าในตนเองมากกว่าบุคคลที่มีประสบการณ์ของความสำเร็จน้อยค่านิยมส่วนบุคคลจะผันแปรตามค่านิยม การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคลจะแปรผันตามค่านิยม และการให้คุณค่าต่อสิ่งนั้น ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้นด้วยระดับความมุ่งมั่น แต่ละบุคคลจะมีความมุ่งมั่นแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความมุ่งมั่นด้านการประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ความสามารถด้านต่าง ๆ ซึ่งมีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง หากบุคคลใดมีความมุ่งมั่นเกินความสามารถของตน โอกาสที่จะประสบความสำเร็จตามความมุ่งมั่นมีน้อย ทำให้การเห็นคุณค่าในตนเองลดลงได้

2. องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ สัมพันธภาพในครอบครัว นั่นคือความสัมพันธ์กันภายในครอบครัวมีความอบอุ่นมีการให้เกียรติซึ่งกันและกันหรือไม่มีการพุดคุย ปรึกษาหารือ ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจ รวมทั้งการเข้าใจซึ่งกันและกัน ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่การงาน วงศ์ตระกูล ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งอาจพิจารณาจากอาชีพ รายได้ และที่อยู่อาศัย เนื่องจากสถานภาพทางสังคมเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความสำเร็จและความมีเกียรติ บุคคลที่มีสิ่งเหล่านี้จึงมีความเชื่อว่าตนมีคุณค่าสูงสุด รวมถึงสังคมและกลุ่มเพื่อน ก็เป็นองค์ประกอบภายนอกที่ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองด้วย ดังนั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจะเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าเราได้รับการยอมรับจากกลุ่มได้แสดงความสามารถของตนเอง ซึ่งถ้าประสบความสำเร็จแล้ว จะรู้สึกว่าการเห็นคุณค่าในตนเอง การสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง

นอกจากนี้ ผู้จัดการ 360° รายสัปดาห์ (2552: ออนไลน์) นำเสนอการสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง เพิ่มเติม ดังนี้

1. เคารพผู้อื่น หากเราต้องการให้คนอื่นเคารพ ก็ต้องให้การเคารพก่อนเรามีส่วนในการกำหนดความรู้สึกของอีกฝ่าย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. ยอมรับคำวิจารณ์ แม้จะขัดกับความรู้สึกที่เข้าใจกันว่า การเป็นที่ยอมรับต้องหมายถึงจะต้องไม่ถูกวิจารณ์ ซึ่งในความเป็นจริงมันค่อนข้างตรงกันข้าม ยิ่งคนรู้จักมากเท่าไร ก็ยิ่งได้รับคำติชมมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นไม่ใช่เรื่องของการไม่สนใจคำวิพากษ์วิจารณ์ แต่ต้องสามารถจัดการความคิดเห็นทั้งหลายได้อย่างดีกับทุกฝ่าย และปรับความคิดเห็นเชิงลบให้เป็นมุมมองเชิงบวกให้ได้

3. ปฏิบัติกับตัวเองด้วยความเคารพ เริ่มต้นด้วยการรักตัวเอง แล้วความรักจากคนอื่น ๆ จะตามมาภายหลัง

4. อย่าพูดให้ร้ายคนอื่น ถ้าไม่พอใจเป็นการส่วนตัวกับใครสักคน เข้าไปคุยกับเขา และค่อย ๆ บอกสิ่งนั้นออกมา อย่าพูดลับหลัง เพราะมันจะลามเกิดเป็นวงนินทา และความคิดเชิงลบจะเต็มไปด้วยหมด ไม่เพียงจะสะท้อนกลับในทางไม่ดี มันยังทำให้คนอื่นเจ็บปวดด้วย จงซื่อสัตย์และโปร่งใสในการสื่อสารทุกทาง

5. ยืนหยัดในสิ่งที่เชื่อถือ ถ้าสิ่งที่เชื่อนั้นดีและถูกต้องแล้ว ก็ขอให้ยึดมัน ไม่ว่าใครจะว่าอะไรก็ตาม จะไม่มีการเปลี่ยน ต้องยืนหยัดกับสิ่งที่เลือกให้ได้ ขณะเดียวกันต้องไม่ทำลายความเชื่อของคนอื่นโดยไม่มีเหตุผล

6. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น การทำดีเสมอต้นเสมอปลาย ความสุจริตในหน้าที่ มีจรรยาบรรณในอาชีพ หรือความเชี่ยวชาญในทักษะเฉพาะ สิ่งที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้คนอื่นได้เห็น ล้วนทำให้เป็นที่ชื่นชม และยอมรับนับถือได้

สุพัตรา ทาวงศ์ (2553: ออนไลน์) นำเสนอการการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนี้

1. การยอมรับความรู้สึกของบุคคลตามความเป็นจริง จะช่วยให้เขาสามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมา โดยเฉพาะการยอมรับความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกกลัว ความรู้สึกขัดแย้ง และความรู้สึกปฏิเสธของบุคคล เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการแสดงความรู้สึกของบุคคลในขณะนั้น

2. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลในการเผชิญกับปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน ควรทำความเข้าใจในวิธีการแก้ปัญหาและให้โอกาสแต่ละบุคคลในการแสดงความสามารถในการแก้ปัญหา เนื่องจากบุคคลมีความคิดที่เหมาะสมเฉพาะวัยและมีความรับผิดชอบต่อปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่แล้ว นอกจากนี้การให้โอกาสบุคคลได้ฝึกเลือกวิธีการแก้ปัญหาเองนั้น จะทำให้บุคคลค้นพบว่ายังมีวิธีการที่เหมาะสมอีกหลายอย่างที่อาจจะเลือกใช้

3. ควรหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคคลอย่างกะทันหัน ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจ ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นควรแจ้งให้ทราบล่วงหน้าอย่างชัดเจนในทันที และถ้าเป็นไปได้ไม่ควรให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันเกิดขึ้น

4. การมีตัวแบบที่ดีและมีประสิทธิภาพในการเผชิญปัญหา เนื่องจากตัวแบบมีอิทธิพลต่อความรู้สึกมั่นคงของบุคคล ตัวแบบจึงควรมีความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนบุคคลสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการเผชิญปัญหาอย่างมั่นใจ และให้กำลังใจว่าเขาสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้ในการเผชิญปัญหาด้วยตัวเอง

5. ช่วยให้ผู้บุคคลพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยให้ได้ระบายความขุ่นมัวซึ่งจะเป็นโอกาสให้ค่อย ๆ เข้าใจความยุ่งยากในตนเอง ช่วยลดระดับความเครียดจากนั้นบุคคลจะค่อย ๆ ใส่ใจกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตนเอง

6. ให้ความสำคัญกับการนับถือตนเองของบุคคลนั้น เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งในการที่จะแก้ปัญหา

7. สนับสนุนให้ผู้ใกล้ชิดมีความรู้ ความเข้าใจในตัวบุคคลนั้น และให้ความร่วมมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการที่จะแก้ปัญหา

การเห็นคุณค่าในตนเอง เริ่มต้นด้วยความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง โดยมุ่งหวังการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และนักเรียนเป็นผู้สำเร็จในชั้นเรียน พุ่มพัก สร้างทัศนคติและความเชื่อมั่นในตนเอง โดยครูให้รางวัลกระตุ้นให้นักเรียนสร้างแรงจูงใจ มีการปรับปรุงการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้วยวิธีการ ดังนี้ (Rodewalt; & Tragakis. 2003: 66–70)

1. มีการตั้งเป้าหมายโดยเฉพาะและเป้าหมายการเรียนรู้และการปฏิบัติ
2. สร้างความสัมพันธ์ทางบวก
3. ให้โอกาสทำงานตามความถนัดและความสนใจ
4. หลีกหนีสถานการณ์ที่ยุงยาก
5. สร้างความรู้สึกที่ดี สร้างคุณค่าความประทับใจ และจินตนาการของตนเอง

โดยสรุป การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงถึงการรับรู้คุณค่าที่มีในตนเอง มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง มีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ไม่กลัวการแสดงความคิดเห็นต่อหน้าคน นิยมชมชอบทั้งในความคิดและการกระทำของตนเอง ยืนหยัดในสิ่งที่เชื่อ เป็นตัวของตัวเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้อื่น

1.3 พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน หมายถึง ความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียนและการเอาใจใส่ ต่อบทเรียน เชื่อฟังครู อาจารย์ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แสดงออกเป็นพฤติกรรมให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ และสามารถรู้จักวางแผนการเรียน ตลอดจนวิธีการเรียนในขณะที่เรียน แมดดอกซ์ (Maddox. 1963: 2-5) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนแต่ละคนที่มีต่อการเรียนทั้งในเวลาและนอกเวลา พฤติกรรมการเรียนที่ดี คือ การรู้จักผ่อนคลา่ยปรับปรุงวิธีการเรียน ราชันย์ บุญธิมา (2542 ก: 52) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนคือความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้น ตั้งใจในการเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู อาจารย์ รู้จักวางแผนการเรียนและให้ความร่วมมือกับการจัดกิจกรรมนักวิจัยและนักวิชาการให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า พฤติกรรมการเรียน มีผลต่อความสำเร็จในการศึกษาของผู้เรียนโดยการมีปฏิสัมพันธ์ของครูและผู้เรียน มีคุณลักษณะของผู้เรียนที่ดี การร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนของผู้เรียน มีการสื่อสารระหว่างครูและผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีโอกาสในการฝึกปฏิบัติอย่างเพียงพอ และสามารถทำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้ประโยชน์และต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขกลับด้วย เพอร์กี้และสมิท; ซีรีนส์; ครีเมอร์ส (Purkey; & Smith. 1983: 427-452; Scheerens. 1992; Creemers. 1994) ซึ่งสอดคล้องกับ

แนวคิดของ จันทรานี สงวนนาม (2545) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้สถานศึกษามีประสิทธิผลในระดับผู้เรียนควรประกอบด้วยพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน

พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการประสบผลสำเร็จหรือไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่ลักษณะการสร้างนิสัยในการเรียนของผู้เรียนหรือพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา (ราชนันท์ บุญธิมา. 2542ก: 50; นารี อาแว. 2545: 39-40) ขณะที่ สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2548: 53) ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนว่า หมายถึง ความสนใจใฝ่รู้และการเอาใจใส่ต่อบทเรียน เชื้อฟังครู อาจารย์ ร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แสดงออกให้เห็นถึงความกระตือรือร้น ความสนใจ ความตั้งใจ และสามารถรู้จักวางแผนการเรียนตลอดจนวิธีเรียนในขณะเรียน และทัสซิง (ราชนันท์ บุญธิมา. 2542ก: 50 ; อ้างอิงจาก Tussing. 1949) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนเป็นแบบแผนพฤติกรรมที่ได้จากการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนนั้นให้ดีขึ้น จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแบบแผนพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาสามารถพัฒนาได้ด้วยการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น จากการศึกษาของ บุญเรือน หมั่นทรัพย์ (2538: 106) พบว่าพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องกับสมจิตร์ อุดม (2547: 215) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาประเภทศึกษาของเอกชนในภาคใต้ โดยพบว่า พฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์ (2542) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavior) ว่าหมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาในสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดี ถูกหรือไม่ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบส่วนนี้ ได้แก่ ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) บุคลิกทางจริยธรรม (Moral Character) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior) ซึ่งจัดว่าเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคม โดยสังคมมุ่งหวังให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ดี ขณะที่ ชลทิตย์ เอี่ยมสำอาง (2548: ออนไลน์) ได้ศึกษาประสิทธิผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักศึกษา กศน.ทั่วประเทศ พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดการศึกษา คือ ความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า การพบกลุ่มทำให้ได้ประสบการณ์ ได้พบเพื่อน พบอาจารย์ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ฝึกทักษะการพูด การคิด การทำงานที่เป็นระบบ วิธีการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และพึงพอใจในวิธีการวัดผลที่หลากหลาย และยังสามารถนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้ในการประเมินเทียบระดับหรือเทียบโอนความรู้ได้อีกด้วย

ทั้งนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524: 3) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นสิ่งที่สังคมควรให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีหรือเลวของบุคคลนั้น ส่งผลโดยตรง

ต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม โดยระดับขั้นพัฒนาของพฤติกรรมด้านคุณลักษณะมีระดับขั้นพัฒนา 5 ขั้นด้วยกัน คือ 1) ขั้นรับ (Receiving) จัดเป็นพัฒนาการขั้นแรกที่สุดในด้านนี้ ในขั้นนี้บุคคลจะมีความรู้สึกรับรู้ต่อสิ่งเร้าที่มาปรากฏหรือมากระทบต่อประสาทสัมผัส บุคคลจะเริ่มมีความตั้งใจรับรู้สิ่งเร้าที่แน่นอนเฉพาะอย่าง 2) ขั้นตอบสนอง (Responding) เป็นพัฒนาการขั้นสูงขึ้นมาอีกขั้นหนึ่ง ในขั้นนี้บุคคลจะไม่เพียงรับรู้สิ่งเร้าเฉยๆ แต่จะเริ่มมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น 3) ขั้นเห็นคุณค่า (Valuing) ในขั้นนี้บุคคลจะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งที่เขารับรู้ และสิ่งที่เขาตอบสนองไม่ใช่เพียงแต่รับรู้หรือตอบสนองไปตามกฎเกณฑ์หรือข้อปฏิบัติที่รับมาอย่างเดียว เขาจะเริ่มยอมรับว่าสิ่งที่เขาได้รับมาสิ่งใดมีค่า มีความหมายต่อเขา และสิ่งใดไม่มีค่า ไม่มีความหมายต่อเขา 4) ขั้นจัดระบบ (Organization) เมื่อบุคคลพัฒนาคุณลักษณะมาถึงขั้นนี้ หมายความว่า เขาจะพยายามปรับตัวเองให้เข้ากับคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เขายอมรับและเห็นคุณค่านั้น เขาจะพยายามพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม (Value) ที่เขาเห็นคุณค่าหลายๆ อย่างพร้อมๆ กัน พยายามจัดลำดับค่านิยมต่างๆ ที่รับมา แล้วปรับตัวให้ยอมรับสิ่งต่างๆ ที่รับมา แล้วปรับตัวให้ยอมรับสิ่งต่างๆ ที่รับเข้า และ 5) ขั้นเกิดกิจนิสัย (Characterization) พัฒนาการขั้นจัดระบบนั้น เป็นการเริ่มต้นของการวางตัว หรือการยอมรับสิ่งที่บุคคลเห็นคุณค่ามาเป็นลักษณะเฉพาะตัวกล่าวคือ เมื่อการจัดระบบสำหรับตนเองเข้ารูปเข้ารอยแล้ว บุคคลก็จะยึดถือระบบที่จัดนั้นเป็นของตนเอง แล้วปฏิบัติหรือยึดถือต่อไปจนเกิดเป็นการแสดงออกโดยอัตโนมัติ หมายความว่า เมื่อใดก็ตามที่เขาอยู่ในสภาพการณ์ที่ต้องตอบสนองต่อสิ่งเร้า เขาก็ตอบสนองในรูปแบบที่คงเส้นคงวาจนจัดได้ว่าเป็นลักษณะประจำตัวของเขาในที่สุด

พฤติกรรมการเรียนรู้

การศึกษาถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ได้รับความสนใจจากนักการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้แล้วพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนยังช่วยให้ครูผู้สอนสามารถทำนายหรือคาดเดาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ในอนาคตได้อย่างถูกต้องด้วย

1. ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมการเรียนรู้

ได้มีผู้ให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ธีรยุทธ์ เสนิงศ์ ณ อยุธยา (2525:33) ได้ให้ความหมายและลักษณะของพฤติกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึงการกระทำกิจกรรมที่นักเรียนแสดงออกเพื่อพัฒนาในด้านความรู้ เจตคติและทักษะตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ในวิชาต่าง ๆ

สมิธ (Smith.1976:18-26) ได้ให้ความหมายโดยสรุปไว้ว่า พฤติกรรมการเรียนรู้เป็นยุทธวิธีในการเรียนอย่างหนึ่งที่ผู้เรียนแต่ละคนเลือกใช้ในขณะที่กำลังเรียนเนื้อหาในหลักสูตร

และมีส่วนเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและลักษณะบุคลิกภาพ นอกจากนี้แล้วยังเป็นตัวบอกถึงรูปแบบพฤติกรรมของนักเรียนในสภาพของการเรียนรู้อีกด้วย

ออสท์โม (Ostmo. 1984 : 27) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะหรือคุณภาพของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางการเรียนการสอน ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของบุคคลแตกต่างกันได้

แครนตัน และบาร์คเลย์ (Cranston; & Barclay. 1985 : 36-138) ได้ให้ความเห็นว่าพฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียนและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียน การสอนผู้สอน และสัมพันธภาพกับเพื่อน จะหมายถึงวิธีการเรียนของผู้เรียน หรือสิ่งที่บุคคลกระทำขณะเรียนอยู่นั้นเอง

โสภา ชูพิกุลชัย (2528: 111) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำ หรือกิจกรรมที่นักเรียนแสดงออกในการเรียนรู้ นอกจากนี้แล้วยังให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยว่า หมายถึง การตอบสนองหรือปฏิกิริยาที่นักเรียนมีต่อประสบการณ์สิ่งแวดล้อมในขณะที่เรียนด้วย ดังนั้นพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนนั้นจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของนักเรียนเป็นสำคัญ

กรองไต่ อุณหสุต (2555 : ออนไลน์) ให้แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นการแสดงออกทางพุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย โดยมีพฤติกรรมแต่ละด้าน ดังนี้

พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสติปัญญา การรู้คิดความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 6 ระยะ ดังนี้

1. ความรู้ความจำ เป็นความสามารถในการเก็บรักษาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ และสามารถระลึกสิ่งนั้นได้เมื่อต้องการ
2. ความเข้าใจ เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสาระได้ โดยแสดงออกมาในรูปการแปลความ ตีความ หรือขยายความ
3. การนำไปใช้ เป็นความสามารถของผู้เรียนที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยความรู้ความจำ และความเข้าใจเป็นฐาน
4. การวิเคราะห์ เป็นความสามารถของผู้เรียนในการคิด แยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยหรือองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้ว แต่ความคิดของแต่ละคน
5. การสังเคราะห์ เป็นความสามารถของผู้เรียนในการผสมผสานส่วนย่อย ๆ เข้าด้วยกัน ให้เป็นเรื่องเดียวในลักษณะการจัดเรียบรวบรวมเป็นรูปแบบหรือโครงสร้างใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน
6. การประเมินค่า เป็นความสามารถของผู้เรียนในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ทั้งเนื้อหาและวิธีการที่เกิดขึ้น อาจจะกำหนดขึ้นเองจากความรู้ประสบการณ์

จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจ เกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้งทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมของผู้เรียนจะไม่เกิดขึ้นทันที การจัดการเรียนการสอนจึงต้องใช้วิธีปลูกฝังและสอดแทรกสิ่งที่ต้องการ

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่บอกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ พฤติกรรมด้านนี้จะเห็นได้จากการปฏิบัติที่แสดงออกมาให้เห็น โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะที่เกิดขึ้นว่ามีมากน้อยเพียงใด

นอกจากนี้พฤติกรรมการเรียนรู้เป็นการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นประสบการณ์ตรง ผูกประสบการณ์ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทบทวนตรวจสอบประสบการณ์ที่จะไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน รวบรวมประสบการณ์และนำมาฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ (Sprenger. 2003: 13-14; &Smith. 2001: Online) ส่งเสริมการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ สนุกสนานกับการเรียนรู้ นักเรียนมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ตลอดจนนักเรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เรียนรู้เป็นกลุ่ม มีการค้นคว้าหาความรู้และใช้วิธีการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง (Mills. 2002:Online Spoon; & Schell.1998:19-34)

ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Centre. 2012: Online) นำเสนอพฤติกรรมการเรียนรู้ 7 แบบ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยสายตา เช่น เรียนรู้ด้วยภาพ ทำความเข้าใจกับสิ่งที่มองเห็นเข้าใจอย่างชัดเจน
 2. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยหู พยายามตั้งใจฟังในสิ่งที่รับรู้อย่างชัดเจน
 3. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยปาก ฝึกฝนการใช้ภาษาพูดให้ชำนาญ
 4. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยร่างกาย ฝึกใช้ทุกส่วนของร่างกาย เช่น ร่างกาย มือ และการสัมผัส
 5. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยเหตุผล ใช้ตรรกศาสตร์ การใช้เหตุผล วิเคราะห์ข้อมูลตามสาเหตุ เพื่อให้ได้ข้อมูลถูกต้อง
 6. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยสังคมมิติ การเรียนรู้ด้วยกลุ่มหรือทีมงานและเรียนร่วมกับบุคคลอื่น
 7. พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การศึกษาค้นคว้าและการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น ได้มีผู้แสดงความคิดเห็นไว้ดังนี้

รุ่งทิวา จักรกร (2521: 21) ได้แสดงความคิดเห็นสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. ลักษณะของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ ความพร้อมความต้องการที่จะเรียนรู้ความสามารถในการรับรู้ อารมณ์ที่อยากจะเรียนรู้ ความสามารถในการจำสิ่งที่เรียนรู้แล้ว ระดับเชาว์ปัญญา เจตคติต่อการเรียนรู้ และสุขภาพจิต

2. ลักษณะของผู้เรียนที่จะเรียนรู้ สิ่งที่จะเรียนรู้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

2.1 บทเรียน ได้แก่ เนื้อหาสาระหรือเรื่องราวที่จะเรียน โดยลักษณะของบทเรียนมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้

2.2 สื่อประกอบการเรียน ได้แก่ สื่อการเรียนต่าง ๆ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้น เช่น หนังสือ รูปภาพ แผนภูมิ วีดิโอทัศน์ สไลด์ และอื่นๆ โดยลักษณะของสื่อประกอบของบทเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ได้แก่ ความชัดเจน ความซับซ้อนและความเหมาะสมของสื่อ

3. วิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้ของบุคคลอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง

3.2 การเรียนรู้โดยมีครูสอน

4. แรงจูงใจในการเรียนจะเป็นสิ่งที่กระตุ้น หรือแรงดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมทางการเรียนรู้ออกมา ความต้องการอยากรู้ อยากพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า มีความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ มีเจตคติที่ดีต่อบทเรียน ต่อครูผู้สอน จะทำให้เกิดผลการเรียนที่น่าสนใจ

สังต์ อุทรานนท์ (2525: 42) ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้นั้น นอกเหนือจากวิธีการเรียนแล้ว ลักษณะของการเรียน อัตราการเรียนของผู้เรียนก็มีความสำคัญเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนนั้น ประกอบด้วยลักษณะของสิ่งที่เรียน แรงจูงใจในการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของวิธีการเรียนนั้น ถ้านักเรียนมีวิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้องก็จะส่งให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ในระดับสูงตามที่ได้ตั้งเป้าไว้

พฤติกรรมการเรียนรู้กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

มีผู้แสดงความคิดเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้บรรลุจุดมุ่งหมายตามที่ตั้งไว้ดังนี้

วัชร บวรณสิงห์ (2529: 48-54) ได้ให้ความคิดเห็นว่าการจัดสรรเวลาในการศึกษาถือได้ว่าเป็นเทคนิคที่สำคัญอันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ให้ได้ผลดีขึ้นกล่าวคือ ผู้เรียนจะต้องมีการทำตารางเวลาสำหรับศึกษาของตนเอง เพื่อจะได้ทำรายการสิ่งที่จะต้องทำตามลำดับความสำคัญก่อนหลัง และเวลาในการพักผ่อนให้เหมาะสม พร้อมทั้งมีวิธีการอ่านที่ถูกต้องเหมาะสม

ภิญโญ สาร (2531: 5-16) ได้เสนอแนะวิธีการเรียนรู้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีไว้ดังนี้

1. การปฏิบัติตัวในห้องเรียนที่โรงเรียน ขณะที่ครู อาจารย์ กำลังทำการสอนอยู่ในชั้นเรียน นักเรียนไม่ควรพูดคุยกัน แต่ให้ความสนใจเฉพาะสิ่งที่ครูสอนเท่านั้น ตอนใดฟังครูอธิบายไม่ทันหรือไม่เข้าใจแจ่มแจ้ง ควรยกมือขึ้นถามทันที ขณะฟังหรือจดจำคำอธิบายของครูบางทีจดไม่ทันควรเว้นที่ไว้จดในภายหลัง แต่ควรรับจดในสิ่งที่ครูกำลังพูดอยู่ ลักษณะของการจดควรจดจากความเข้าใจของนักเรียนเอง ไม่ควรจดจำทุกคำพูดของอาจารย์

2. การปฏิบัติตนนอกห้องเรียน

2.1 ขยันทำแบบฝึกหัดที่ครูสั่งหรือลองทบทวนดูเองในสิ่งที่เรียนมาแล้วในชั้นเรียน

2.2 ทบทวนเรื่องที่เรียนมาแล้ว

2.3 ควรทำตารางเวลาส่วนตัวประจำสัปดาห์เอาไว้ว่าเวลาไหนควรจะทำอะไรก่อนหลัง

แมดดอกซ์ (Maddox.1965: 9) ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนรู้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลและการทำงานหนักเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพด้วย เพราะมักปรากฏว่า นักเรียนที่มีสติปัญญาสูงหลายคนสอบตก หรือทำคะแนนสอบได้น้อยกว่าผู้ที่มีสติปัญญาและความถนัดทางการเรียนรู้ปานกลาง หรือต่ำกว่า ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของแต่ละคน นอกจากจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและความสามารถทางสติปัญญาร้อยละ 50-60 แล้วยังขึ้นอยู่กับความพยายามและวิธีการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 30-40 ด้วย

การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เพื่อให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้บรรลุผลที่สูงขึ้นนั้นมีปัจจัยที่มีอิทธิพลหลายประการ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2526:19) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้สามารถสรุปได้ว่า วิธีการเรียนรู้ของนักเรียน มีพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เจตคติของนักเรียนต่อครูผู้สอน สิ่งเหล่านั้นล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญของการส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน

แมดดอกซ์ (Maddox.1965: 9) กล่าวไว้โดยสรุปได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพนั้น เป็นองค์ประกอบอันหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จการเรียน กล่าวคือนักเรียนที่เรียนดีนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาดมาก แต่ต้องเป็นผู้ที่รู้จักใช้เวลา ต้องรู้จักวิธีการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และรู้จักวิธีการทำงานให้ได้ผลดี

เมื่อเด็กนักเรียนเข้ามาสู่ห้องเรียน เด็กจะพกพาชุดของความคิด ความเชื่อ ทักษะคติ และประสบการณ์ที่ผ่านมาการกระทำเข้ามาด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่จะแสดงออกต่อครู เพื่อนร่วมห้อง และสื่อการเรียนการสอน เมื่อพวกเขาได้เรียนรู้ตลอดระยะการเรียนพวกเขาจะเผชิญกับสถานการณ์ และการตัดสินใจ ได้แก่ การบริหารจัดการเรื่องเวลา ภาวะความเจ็บป่วย และเรื่องความสัมพันธ์ สิ่งต่างๆเหล่านี้จะเพิ่มระดับความเครียด เบี่ยงเบนความสนใจต่อเป้าหมายทางวิชาการและทดสอบความมุ่งมั่นในการเรียนตลอดคอร์สการเรียน (Strang, T. 2013: on line)

โดยสรุป พฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึงการกระทำหรือกิจกรรมที่นักเรียนแสดงออกต่อการเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ เจตคติและทักษะให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในวิชาต่างๆ ที่ได้เรียน โดยมีการจัดสรรเวลาในการเรียน การมีสมาธิและตั้งใจเรียน การเรียนรู้เป็นทีม และมีการใช้เทคนิคในการเรียน

1.4 สัมพันธภาพในครอบครัว

แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

ความหมาย

ศรีทัษิม พานิชพันธ์ (2527) ได้กล่าวถึง สัมพันธภาพในครอบครัวว่า เป็นความผูกพัน รักใคร่ ความใกล้ชิดคุ้นเคยสนิทสนมกันระหว่างบิดามารดาและบุตร รวมตลอดถึงเครือญาติและบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้นๆ ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องที่สามารถก่อให้เกิดผลดี หรืออาจก่อให้เกิดปัญหา และมีมูลเหตุแห่งปัญหานานาประการถ้าระบบการปกครองของหัวหน้าครอบครัวไม่รัดกุม สรุปได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นๆ ที่อาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน โดยมีการปฏิสัมพันธ์ การพูดคุย การแสดงออกซึ่งความรัก และทำกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน ซึ่งมีทั้งสัมพันธภาพที่ดีและไม่ดี

ทัดดาว ลิ้มพะสุต (2543: 5) ได้ให้ความหมายสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและบุตร อันประกอบด้วย การพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันของครอบครัว การที่สมาชิกมีเวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว การติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความคล้ายคลึงกันในด้านความคิดเห็น การรับรู้ปัญหา และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การใช้เหตุผลในครอบครัว การมีศรัทธาต่อศาสนา และความขัดแย้งในครอบครัว

สุพัชรีย์ หนูใหญ่ (2544: 3) ได้ให้ความหมายสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความผูกพัน รักใคร่ ความสามัคคีในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวมีความเข้าใจและช่วยเหลือกันได้ ทำกิจกรรมที่พึงพอใจร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิก บิดามารดาเลี้ยงดูบุตรให้อิสระ

ทางความคิดและการแสดงออก ไม่ค่อยควบคุม หรือบังคับบุตรมากเกินไป เลี้ยงดูแบบมีเหตุผล มีความผาสุกในครอบครัว และมีความมั่นคงในชีวิตสมรส

อัญมณี สมตัว (2544: 5) ได้ให้ความหมายสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครองก็ตาม ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา ทั้งผู้ที่มีสถานภาพสมรส เป็นผู้สมรส หรืออาจจะเป็นโสดก็ได้ โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้นจะต้องเป็น สัมพันธ์ที่ดี มีความเชื่อและไว้วางใจกัน รักใคร่ ผูกพันกัน มีเวลาให้แกกันและกัน ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

นิตยา คชภักดี (2545) ได้อธิบายเรื่องสัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง การเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่เพิ่มความผูกพัน เคารพรัก และเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งประเมินได้จากพฤติกรรม การสื่อความหมาย มีส่วนร่วมปรึกษาหารือ ตัดสินใจ และทำกิจกรรม ในบรรยากาศที่สงบสุข

เล็ก สมบัติ (2549) สรุปความหมาย สัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความรัก ความเข้าใจความผูกพัน ฯลฯ ซึ่งเป็นอารมณ์และความรู้สึกต่างๆ ที่สมาชิกในครอบครัวมีให้ต่อกัน ความแน่นแฟ้นของระบบครอบครัว ก่อให้เกิดการเกื้อกูลและการช่วยเหลือซึ่งกันระหว่างสมาชิก อาจกล่าวได้ว่าเป็นการร่วมทุกข์และร่วมสุข

ศิริกุล อิศรานุรักษ์ และคณะ (2546) ได้นิยามความหมายของ สัมพันธภาพในครอบครัวว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ ความใกล้ชิดคุ้นเคยกันตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกในครอบครัว ถ้า ความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะปรองดองรักใคร่กลมเกลียวกัน ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็น ความขัดแย้งหรือรู้สึกไม่ดีต่อกัน ถือว่าเป็นสัมพันธภาพที่ไม่ดี ศุภลักษณ์ พุทธิพงษ์ศิริ (2544: 5) กล่าวว่าสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวถือเป็นสังคม หรือสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของเด็ก เป็นการปู พื้นฐานทางอุปนิสัยบุคลิกต่างๆ ให้แก่เด็กรวมทั้งเป็นผู้ปูพื้นฐานด้านสุขภาวะทางจิตให้แก่เด็กด้วย เพราะสัมพันธภาพที่ดีมีความรักต่อกัน ย่อมทำให้บิดามารดาทำหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริงใจและ ดีขึ้น ทำให้เกิดความรัก ความอาทร ความผูกพัน ความเข้าใจ การยอมรับ การให้อภัย ให้สวัสดิการ ให้การตอบสนองในด้านต่างๆ แก่บุตร บุตรจึงเติบโตขึ้นด้วยความสมบูรณ์มีความแข็งแรงทางจิตใจ พร้อมที่จะก้าวไปในสังคม

จากความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สามารถสรุปได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัวหมายถึง การที่สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ได้แก่ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา โดยมีความรักใคร่ ความผูกพัน ความเข้าใจซึ่งกัน และกัน การช่วยเหลือกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีความเชื่อไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการติดต่อสื่อสารที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพในครอบครัวมีหลายลักษณะ คือ สัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยา ระหว่างพ่อแม่และลูก ระหว่างพี่น้อง หรือระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวจะเกิดขึ้นได้จากปัจจัยพื้นฐาน ดังนี้ (ศิริกุล อิศรานุรักษ์. 2542)

1. ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว
2. มีเวลาอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน
3. มีพื้นที่ต่อความสุขและสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน
4. มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างดี
5. มีศรัทธาต่อศาสนา จะช่วยให้มีสติ อดทน ให้อภัย ระวังความโกรธ และ

ช่วยเหลือสังคม

6. มีสมรรถนะในการจัดการกับวิกฤตการณ์ของครอบครัวได้ดี

ส่วนสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี จะส่งผลกระทบในเชิงลบต่อสมาชิกทุกคน ดังนี้

1. ขาดความสุขในครอบครัว ไม่มีความปรองดอง ขาดความเป็นมิตร ทำให้เกิดความหึงเหิน นำไปสู่ความแตกแยกในครอบครัว
2. มีผลเสียต่อบุคลิกภาพและสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว ทั้งด้านกายและจิต เกิดความรุนแรงในครอบครัว และการกระทำทารุณกรรมต่อผู้หญิงและเด็ก
3. สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น เทียวเตร่ ติดสารเสพติด และเล่นการพนัน เป็นต้น

นอกจากนี้ กิตติพัฒน์ นนทบุรีมธุล (2530: 5) ได้กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดี สรุปได้ 6 ประการ ดังนี้

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชมและเห็นคุณค่าของกันและกันในครอบครัว ควรจะได้มีการแสดงออกมาอย่างชัดเจน
2. การมีเวลาอยู่ร่วมกันทำ การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจจะเข้าร่วมกัน
3. การมีพื้นที่ต่อความสุขของสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวที่มีสัมพันธกันอย่างมีคุณภาพมักจะมีพื้นที่ดังกล่าวในระดับสูง ห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง
4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี ย่อมมีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอโดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวกันโดยตรงไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจหรือไม่จำเป็นต้องรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นในครอบครัว โดยอาศัยบุคคลที่ 3 หรือบุคคลนอกครอบครัวเป็นสื่อ
5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้าและอย่างเต็มไปด้วยความเลื่อมใส บุคคลในครอบครัวมักมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน
6. การมีสมรรถนะจัดการจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี ทุกคนใน

ครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้กับปัญหาให้กำลังใจซึ่งกันและกันร่วมกันคลี่คลายปัญหาให้ได้ในที่สุด

การสร้างสัมพันธภาพและบรรยากาศที่อบอุ่นในครอบครัว

ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล
(http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/epl/article_detail.asp?id=280) ได้กล่าวถึง หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มี 3 ปัจจัยใหญ่ คือ
 - (1) การชมเชย หรือ ชื่นชมที่เหมาะสม
 - (2) การตีเพื่อก่อ
 - (3) การแก้ไขความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์
 2. หลักการในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น
 - (1) ฝึกนิสัยตนเองให้มีคุณลักษณะที่ดีงาม ไม่เป็นที่น่ารังเกียจ เช่น ซื่อตรงต่อเวลา ทำตามที่พูด ไม่หยิбыืมของผู้อื่นหากไม่จำเป็น ชมผู้อื่นด้วยความจริงใจ การมีน้ำใจ เสียสละต่อผู้อื่น ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น และรู้จักกาลเทศะ
 - (2) การฝึกเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเอง การเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกสง่างาม ในอิริยาบถทั้งการนั่ง การยืน การเดินให้เหมาะสม
 2. วิธีการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัวและผู้อื่น การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การสร้างสัมพันธภาพนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ควรรู้จักสร้างสัมพันธภาพเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนี้
 - (1) สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา กล่าวคือ สิ่งที่สามีพึงปฏิบัติต่อภรรยาตนเพื่อสัมพันธภาพ ดังนี้ เป็นหัวหน้าครอบครัว ให้เกียรติ ยกย่องภรรยา แสดงความห่วงใย ถนอมน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ และดูแลเมื่อยามเจ็บป่วย ส่วนจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่ดีของภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อสามี เช่น การซื่อสัตย์ ยิ้มแย้มแจ่มใส รักษาทรัพย์สมบัติของสามีเคารพและเกื้อกูลครอบครัวสามี ตามสมควรแก่ฐานะ และควรดูแลให้กำลังใจเมื่อเจ็บป่วย
 - (2) สัมพันธภาพกับผู้อื่น เช่น การให้เกียรติ ยกย่อง ไม่ทะเลาะวิวาท หากมีเรื่องขัดแย้งต้องรีบพูดคุย ช่วยเหลือตามสมควรแก่ฐานะตนเอง เป็นต้น
- สายสุรี จุติกุล (อ้างใน ศิริกุล อิศรานุรักษ์. 2542) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านครอบครัว สตรี เด็ก และเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ความสุขในครอบครัวเกิดขึ้นได้จากการสร้างความรักความอบอุ่นหรือสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว โดย

1. เอาใจใส่ดูแล และเอื้ออาทรกัน
2. รู้จักคนที่เรารัก

3. เคารพกันและกัน
4. มีความรับผิดชอบ
5. มีความวางใจกันและกัน
6. ให้กำลังใจกันและกัน
7. ให้อภัยกันและกัน
8. รู้จักสื่อสารในครอบครัว
9. ใช้เวลาด้วยกันอย่างมีคุณค่าและมีคุณภาพ
10. ปรับตัวตามภาวะที่เปลี่ยนแปลงของบุคคลในครอบครัว
11. รู้จักภาระหน้าที่ในครอบครัว ช่วยเหลือกันและกัน
12. มีความใกล้ชิดทางสัมผัส

โดยสรุป สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัวของนักเรียนที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกๆหรือผู้ปกครองที่อาจเป็นพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่คนอื่นๆ ที่ประกอบด้วย ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้าอา เพื่อที่จะทำให้ครอบครัวดำเนินไปอย่างมีความสุขและมีความเข้าใจอันดี ได้แก่ การเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน การรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เมื่อเกิดปัญหาการร่วมมือกันวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา การมีความรักให้กับสมาชิกในครอบครัว และการไปร่วมทำกิจกรรมต่างๆในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญต่างๆด้วยกัน

2 ปัจจัยระดับห้องเรียน

มีตัวแปรปัจจัยระดับห้องเรียนที่ผู้วิจัย คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้

วัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2543: 1) ให้ความหมายของแผนการสอน หมายถึง แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545:409) ให้ความหมายของแผนการสอน หมายถึง เป็นวัสดุหลักสูตรที่ควรพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการสอบบรรลุเป้าประสงค์ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้จึงเปรียบเสมือนโครงร่างหรือพิมพ์เขียวที่กล่าวถึงประสบการณ์เรียนรู้ตามหัวข้อการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดผลที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนแผนการเรียนรู้จะแสดงการจัดการเรียนรู้ตามบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้เป็น

รายวันหรือรายสัปดาห์ ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนตามกำหนดไว้ในสาระการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

กรมวิชาการ(2546: 1-2) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าหมายถึงแผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ แนวการวัดผลประเมินผล โดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชา หรือหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งยึดผลการเรียนที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด อันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544:ข)

ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง; และคนอื่นๆ (2545: 53) ให้ความหมายของแผนจัดการเรียนรู้ว่า หมายถึง การเตรียมการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาใดวิชาหนึ่งให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนด

องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ควรมีองค์ประกอบสำคัญ(ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง; และคนอื่นๆ. 2545: 54)

ดังนี้

- (1) หัวเรื่อง(Heading)
- (2) สาระสำคัญ(concept)
- (3) จุดประสงค์การเรียนรู้(Objective)
- (4) เนื้อหาสาระ(Content)
- (5) กิจกรรมการเรียนรู้(Activities)
- (6) สื่อการเรียนรู้(Material & Media)
- (7) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้(Assessment)

ความสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการมองล่วงหน้า

รูปแบบของแผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้มีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษา หรือผู้สอนที่จะเลือกโดยสรุป แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนซึ่งครูเตรียมจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนโดย

วางแผนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล โดยการวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ซึ่งยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดอันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

พฤติกรรมการสอนของครู

ความหมายของพฤติกรรมการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีบุคคลที่สัมพันธ์กันสองฝ่ายคือนักเรียนและครู พฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนจึงมีความเกี่ยวข้องกัน โดยเฉพาะพฤติกรรมการสอนของครูที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ หากครูเป็นผู้มีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์สู่ นักเรียนได้ดี การเรียนรู้ก็เกิดคุณภาพตามที่ต้องการ การที่นักเรียนจะมีสุขภาวะที่ดีได้นั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปรับปรุงรักษาตัวเองให้มีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจและอยู่ในสังคมได้ดี ตลอดจนมีความเข้าใจพอที่จะมองเห็นประโยชน์ของการมีสุขภาพดีโดยนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปปฏิบัติจนเป็นสุขนิสัยขึ้นในตัวเอง (ชวลิต พุทธรังค์. 2528:28) มีนักวิชาการให้ความหมายของพฤติกรรมการสอนไว้มากมาย

วิชัย วงษ์ใหญ่(2529: 77-78) กล่าวว่าพฤติกรรมการสอนของครู เป็นกิจกรรมที่ครูแสดงออกในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความสามารถมีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญา และมีการพัฒนาทางจริยธรรม

พยุงค์ศักดิ์ สนเทศ.(2531: 9) ได้แสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมการสอนที่เหมาะสมเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่ดี และสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความพอใจรักใคร่และศรัทธาในตัวครู อันจะเป็นผลให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก็จะดีตามไปด้วยเช่นกัน อุไรพร พานิชกุล.(2539 :17) ให้ความหมายของพฤติกรรมการสอนว่าเป็น พฤติกรรมที่ครูแสดงออกเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในหลักสูตรที่เรียน

พุกษา สุขุมากัย. (2546: 4) กล่าวว่าพฤติกรรมการสอนหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูที่เกิดขึ้นในขณะที่สอนและที่เกี่ยวข้องกับการสอน ในด้านลำดับขั้นของกิจกรรมในการสอนการใช้สื่ออุปกรณ์ในการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ปฏิสัมพันธ์ในห้องเรียนบุคลิกภาพและจรรยาบรรณของครู

จินดา ทับจิ้น. (2546: 33) กล่าวว่าพฤติกรรมการสอนหมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติของครูในขณะที่ทำการสอนแต่ละครั้ง ด้วยการใช้เทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย เป็นการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้คิดค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเอง ให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน เป็นการเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดข้อมูลความรู้มาเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดมากที่สุดและเกิดผลดีที่สุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

วชิราพร มหาวงศนันท์. (2546: 18) กล่าวว่าพฤติกรรมการสอนหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลและ

ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยม ค่านิยมอันพึงประสงค์การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ตามความสนใจด้วยวิธีการ กระบวนการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่าพฤติกรรมการสอนหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะสอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ได้ฝึกปฏิบัติจริงและฝึกปรับปรุงตนเองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่ม การใช้คำถามในการกระตุ้นและเสริมแรงให้เกิดการอยากเรียนรู้ การใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่หลากหลายโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตเพื่อฝึกคิดการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ การแสวงหาและค้นพบความรู้ด้วยตนเอง การสังเกตและประเมินพัฒนาการของนักเรียน

องค์ประกอบของพฤติกรรมการสอน

พระธรรมปิฎก.(2540: 53) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนของครูเมื่อพิจารณาตามหลักธรรมควรประกอบด้วยองค์คุณกัลยาณมิตร หรือกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ

1. ปิโย น่ารักคือเข้าใจถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม
2. ครู น่าเคารพคือมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
3. ภาวนีโย น่าเจริญใจคือ มีความรู้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เป็นที่นำยกย่องควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอยอ้างและรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง มั่นใจและภาคภูมิใจ
4. วัตตา รู้จักพูดให้ได้เหตุผลคือรู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี
5. วชโม อดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม แม้จะถูกจิกตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ไม่เบื่อง่าย ไม่เสียอารมณ์
6. คัมภีร์รู้จะ กะถัง กัดดา คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป
7. โน จัญฐาเน นิโยชะเยคือไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล

พัฒนา จันทรา. (2542: 6) กล่าวถึง พฤติกรรมการสอนของครู 8 ด้านคือด้านบุคลิกลักษณะของผู้สอน ด้านการเตรียมการสอน ด้านการปฏิบัติการสอน ด้านการใช้สื่อการสอน ด้านแรงจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน ด้านการควบคุมวินัยและบรรยากาศชั้นเรียน ด้านการมอบหมายงานด้านการวัดและประเมินผลการเรียน

ทศนา แชมมณี (2542 : 23-25) กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอนเป็น
ดังนี้

1. เตรียมการสอน

1.1 ศึกษาและวิเคราะห์แหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

1.3 วางแผนการสอน

1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักชีปปา

หรืออื่น ๆ

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่หรือสื่อทัศนวัสดุ

ต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัด

โต๊ะเก้าอี้ในลักษณะใหม่

2. การสอน

2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม
กับผู้เรียน และสถานการณ์ที่เป็นจริง โดย

2.3.1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

2.3.3 กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

2.3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะ

ทำกิจกรรม

2.3.5 ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

2.3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุง

กิจกรรม

2.3.7 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูล
เนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.3.9 ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนและข้อเสนอตามความเหมาะสม

3. การประเมินผล

3.1 เก็บรวบรวมผลงาน

3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา (2542: 13 – 16) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการจัดการเรียนการสอน ไว้ว่า
ครูผู้สอนควรดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย

1.1 เตรียมตนเอง ครูจะต้องเตรียมตนเองให้พร้อม สำหรับบทบาทของผู้ให้บริการ
ด้านความรู้ (resource person) ที่จะต้องให้คำอธิบาย คำปรึกษา ให้ข้อมูลความรู้ที่ชัดเจนแก่
ผู้เรียน รวมทั้งแหล่งความรู้ที่จะแนะนำให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลได้ ดังนั้นครูจะต้องมีการะ
หนักเตรียมตนเองด้วยการอ่าน การค้นคว้า การทดลองปฏิบัติมาก ๆ ในหัวข้อเนื้อหาที่ตน
รับผิดชอบรวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.2 เตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามวลความรู้อีกต่อไปครูจึง
ต้องเตรียมแหล่งข้อมูลแก่ผู้เรียนทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่
จะใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน ศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองเช่น ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์สื่อห้องสมุด
โสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และห้องพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งนี้รวมไป
ถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์หรือสื่อต่าง ๆ
สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้ หรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งใน
และนอกเวลาเรียน

1.3 จัดทำแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบทบาทของครูก่อนการเรียนการสอน
สอนทุกครั้งคือการวางแผนจัดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้อง
วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อควรรู้อันจะนำไปสู่การออกแบบ
การเรียนรู้ที่จะเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ได้ในการจัดทำแผนการสอนครู
จะต้องเตรียมการในสิ่งต่อไปนี้

1.3.1 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้
ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ มีการค้นคว้าหาความรู้และการสร้างความรู้ โดยครูจะทำหน้าที่เป็น
ผู้จัดการ(Manager) ที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียน ให้เขาได้ทำ
กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถและความสนใจของแต่ละคน

1.3.2 เตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผล แล้วจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูครั้งนี้จึงเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

1.3.3 เตรียมวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้นทั้งในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยการเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. ขั้นตอนการ ครูผู้สอนต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะต่อไปนี้

2.1 ชื่นช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเองโดยครูผู้สอนพยายามจัดการเรียนการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเองสำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเองทั้งนี้ เพราะการค้นพบความจริงใดๆด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน รวมทั้งจดจำได้นาน

2.2 ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและกลุ่ม โดยยึดกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มได้พูดคุยปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นและจะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

2.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม กระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา กิจกรรมที่จัดจึงควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้

2.3.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน

2.3.2 มีประเด็นท้าทายให้ผู้เรียนได้คิด เป็นประเด็นที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไป เหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.3.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบุคคลหรือสิ่งแวดลอมรอบตัว

2.3.4 ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิต ประสบการณ์ และความเป็นจริงของผู้เรียน

2.4 เน้นกระบวนการ (Process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product) โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่มุ่งจะพิจารณาถึงผลงานเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิผลของกระบวนการ

2.5 เน้นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้หรือใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหาแนวทางที่จะนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและพยายามติดตามผลการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้เรียน³ ขั้นประเมินผล ครูผู้สอนต้องดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดและประเมินผลทุกครั้ง และในการวัดก็ควรให้ครอบคลุมทุกด้าน และประเมินตามสภาพจริง (Authentic Measurement) โดยการเน้นการวัดจากการปฏิบัติ (Performance Measurement) และจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและประเมินผลนี้นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้วางระเบียบคุรุสภาว่า ด้วยจรรยาบรรณของครู พ.ศ.2539 (สำนักการศึกษา. 2543 : ปกหลัง) ไว้ดังนี้

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมกำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูเป็นผู้ให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติและไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์ ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ พัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

อ่ำรุจ จันทวานิช (2542: 3-4) กล่าวถึงลักษณะของครู ดังนี้

1. ให้ความรู้และความปรารถนาดีต่อผู้เรียน ด้วยการเอาใจใส่ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษด้วยความปรารถนาดี หวังดีเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติดีเหมือนกับเป็นลูกหลานของตนเอง

2. มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ด้วยการศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับวิชาที่สอนอยู่เสมอ เพื่อให้ก้าวทันต่อความเจริญก้าวหน้า ทางวิทยาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

3. ประพฤติดีและมีคุณธรรม ครูต้องมีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การสอนของตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

4. สอนต้องมีการวางแผนการสอนและเตรียมการสอนเป็นอย่างดี โดยแสวงหาเทคนิควิธีการสอนแบบใหม่อยู่เสมอมีความมุ่งมั่นและทำการสอนอย่างหนัก กระตุ้นชี้นำศิษย์ให้แสวงหาความรู้ มีความสนุกสนานในการเรียนรู้มีทัศนคติที่ดีในวิชาที่เรียน ไม่ใช้วิธีการสอนซ้ำซากสามารถนำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การตั้งคำถาม ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้จักตั้งคำถามให้เป็น ขณะเดียวกันการตั้งคำถามที่ดีของครูผู้สอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบ ก็เป็นหัวใจของการสอนและช่วยฝึกฝนเพิ่มพูนทักษะในการคิดของผู้เรียน และยังทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องน่าสนใจไม่น่าเบื่ออีกด้วย ไม่ตั้งคำถามที่ใช้เฉพาะความจำหรือความรู้มาตอบเท่านั้น ครูควรตั้งคำถามที่ผู้เรียนสามารถใช้ความเข้าใจ ใช้การคิดที่จะนำไปประยุกต์ใช้ ใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินผล

2. การอภิปรายร่วมกัน การถกเถียง การโต้แย้งที่เช่นการตั้งประเด็นเพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายร่วมกันหรือถกเถียงหรือโต้แย้ง

3. การทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมกันแก้ปัญหา เปรียบเทียบวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยกันคิดและช่วยกันแก้ปัญหา

4. การเขียนแสดงความรู้สึก ให้ผู้เรียนเขียนแสดงความรู้สึกต่อเรื่องที่ฟัง เรื่องที่อ่านได้อย่างเป็นอิสระ เพื่อกระตุ้นการแสดงออกทางความคิดของผู้เรียน

5. การเผชิญสถานการณ์จำลอง การทดลอง การเขียนรายงาน การเขียนบันทึกและการสัมมนา

6. การใช้บทสนทนาให้ผู้เรียนวิเคราะห์ทำความเข้าใจ

7. การวางกรอบแนวความคิด กำหนดกรอบแนวความคิดกว้าง ๆ ของสิ่งที่จะเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพคร่าว ๆ ได้

8. การประเมินตนเอง โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประเมินการเรียนการสอนในชั้นเรียน ได้สะท้อนความคิดต่อสิ่งที่เรียนรู้

9. การประเมินผลกิจกรรมที่ครูจัดให้ผู้เรียนเขียนบันทึกหรือแสดงความคิดเห็นว่าได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรม ใจความสำคัญของสิ่งที่เรียนรู้คืออะไรและให้เสนอแนะวิธีจัดกิจกรรมที่น่าจะสนุกกว่าและดีกว่ากิจกรรมในครั้งนี้

10. การฝึกคิดฝึกเขียน ฝึกศิลปะ ฝึกใช้สมองทั้งซีกซ้ายซีกขวา ฝึกใช้มือทั้งข้างที่ถนัด

และข้างที่ไม่ถนัด

11. การใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมดังกล่าวนี้ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสมองที่ทำให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดโดยเฉพาะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถที่จะคิดได้ด้วยตนเอง คิดเป็นทำเป็น และใช้การคิดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวเอง ประเทศชาติและสังคมโลกได้ด้วย

พฤติกรรมดังกล่าวจะเห็นว่า สอดคล้องกับพฤติกรรมการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (CIPPA Model) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน (4MAT) เป็นการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด นำไปสู่การจัดการสอนของครูให้ได้ประสิทธิภาพ ทิศนา ขัมมณี. (2548 : ออนไลน์) กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วย CIPPA Model ดังนี้

1. C (Construction) คือการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. I (Interaction) คือให้นักเรียนทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
3. P (Physical Participation) คือจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย
4. P (Process learning) คือกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ
5. A (Application) คือการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบพฤติกรรมการสอนของครูนั้นมีหลากหลายวิธีที่ทำให้นักเรียนบรรลุจุดหมายของการเรียนการสอนเช่น ครูจะต้องรู้จักเทคนิควิธีการสอน รู้จักการตั้งคำถามที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ การอภิปรายร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อฝึกการเผชิญปัญหา การรู้จักประเมินตนเองเพื่อให้ได้ผลสะท้อนกลับกับความคิดต่อสิ่งที่เรียนรู้ การใช้กิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย นักเรียนมีส่วนร่วมและปฏิสัมพันธ์ในการจัดกิจกรรม มีการเตรียมการสอนและประเมินทั้งก่อนสอน ระหว่างสอนและหลังสอนและจัดสถานการณ์เพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรักและเมตตาลูกศิษย์ พฤติกรรมการสอนดังกล่าวจะช่วยส่งผลสำเร็จแก่ผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนช่วยให้เกิดคุณลักษณะของผู้เรียนที่ต้องการโดยเฉพาะเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การวัดพฤติกรรมการสอน

ในปีงบประมาณ 2541 ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 6) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้ที่แสดงว่ากระบวนการเรียนการสอนได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนของครู ซึ่งตัวบ่งชี้ดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่วิเคราะห์จากสาระทฤษฎีการเรียนรู้ทั้ง 5 ทฤษฎีผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนจนมั่นใจได้ว่า สามารถใช้เป็นเกณฑ์กลางเพื่อนำไปสู่การ

ปฏิบัติได้จริง ซึ่งตัวบ่งชี้พฤติกรรมการเรียนการสอนได้แก่ตัวบ่งชี้พฤติกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนและตัวบ่งชี้พฤติกรรมการสอนของครู

ตัวบ่งชี้การวัดพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ได้แก่

1. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. ผู้เรียนทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม
4. ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออก

อย่างชัดเจนและมีเหตุผล

5. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเอง และร่วมด้วยช่วยกัน

6. ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง

อย่างมีความสุข

8. ผู้เรียน ฝึกตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน
9. ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเอง และยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้พฤติกรรมการสอนของครู ได้แก่

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ สังเกตส่วนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน

ผู้เรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิจกรรมรายสัปดาห์และวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2545: 5-6) ได้แยกพฤติกรรมการสอนของครูที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นในกระบวนการสอนคือ ก่อนสอน ระหว่างสอน และหลังสอน 52 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1) พฤติกรรมก่อนสอนหรือขั้นการเตรียมการนั้นครูต้องสร้างสัมพันธ์ที่ดี มีจัดบรรยากาศชั้น

เรียนและสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อให้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างความรู้สึกที่ดีให้ตัวเองและนักเรียน สร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นการกระตุ้นความคิดจินตนาการการแสดงออกมีกรณีตัวอย่างเพื่อสร้างสถานการณ์ปัญหาให้เรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย ครูมีความรู้และเป็นต้นแบบที่ดี

2) พฤติกรรมระหว่างสอนหรือขั้นดำเนินการสอน ครูจะต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ใช้สื่อการสอนที่สอดคล้องกับวัย บทเรียน วิธีการสอน แสดงความเมตตาต่อเด็กทั่วถึง จัดกิจกรรมให้เด็กสัมพันธ์กับธรรมชาติ เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออก จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่แจ่มใส สร้างความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ประเมินพัฒนาการของเด็กโดยรวมและต่อเนื่อง สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับกลุ่ม จัดกิจกรรมกระตุ้นความคิดจินตนาการ การแสดงออกสร้างสิ่งแวดล้อมและใช้สื่อกระตุ้นความคิดจินตนาการการแสดงออก เชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง ใช้ภาษาชัดเจนถูกต้อง ใช้เทคนิคการตั้งคำถาม ปลุกเร้าความสนใจใฝ่รู้ ส่งเสริมความคงทนและการถ่ายโอนการเรียนรู้ จัดกิจกรรมเน้นการฝึกปฏิบัติ ฝึกการถามตอบตรงประเด็น สร้างกรณีตัวอย่างปัญหา สถานการณ์ที่เหมาะสมกับวัย กระตุ้นการคิด กระตุ้นให้นักเรียนหาคำตอบสาธิตตามขั้นตอน ตั้งคำถามและอธิบายเชื่อมโยงเหตุผล

3) พฤติกรรมหลังสอนหรือขั้นสรุปครูสร้างความสัมพันธ์และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น ประเมินพัฒนาการของเด็กโดยรวมและต่อเนื่อง ประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตลอด รับฟังข้อมูลป้อนกลับ ประเมินวิธีการทำงานควบคู่กับผลงานของนักเรียน สังเกตปัญหาของนักเรียนและแนะแนวทางแก้ไข จัดทำแฟ้มบันทึกลักษณะนิสัย มีการร่วมมือกับผู้ปกครองในการแก้ปัญหา พัฒนานักเรียนและประเมินผลเป็นรายบุคคล

ตัวบ่งชี้การวัดพฤติกรรมการสอนของครู ตามที่สำนักงานการศึกษาแห่งชาติได้กำหนด เป็นแนววัดพฤติกรรมการสอนจึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถชี้วัดพฤติกรรมการสอน เพราะมาตรฐานการสอนของครูสามารถชี้วัดผลสำเร็จจากการจัดการเรียนการสอนของครูนั้น ส่งผลต่อการพัฒนา นักเรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐานการศึกษา เพราะสามารถแปลงไปถึงคุณภาพของนักเรียนได้

โดยสรุป พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครู ในขณะสอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ได้ฝึกปฏิบัติจริงและฝึกปรับปรุงตนเองด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มการใช้คำถามในการกระตุ้นและเสริมแรงให้เกิดการอยากรู้ และจัดให้มีการสอนเสริมแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมทางการเรียนหรือมีปัญหาในการเรียนรู้ โดยวัดจากแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า

2.3 การประเมินผลและติดตามผู้เรียน

นักวิจัยและนักวิชาการให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การวัดและประเมินผลผู้เรียนมีผลต่อความสำเร็จในการศึกษาของผู้เรียนโดยครูควรมีการประเมินผลบ่อยครั้งมีกระบวนการติดตาม และการกำกับติดตามที่เหมาะสม มีการติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยการประมวลผลจาก

การให้เหตุผลในการสอบของผู้เรียนและกระบวนการในการแก้ปัญหา พอร์קיและสมิท; ซีรีนส์; เลวิน และลีซอตเต้; แอนเดอร์สัน; ซีรีนส์และบอสเกอร์; คัตตัน; แซมมอนส์และคนอื่นๆ; ครีเมอร์ส; แวงค์ และวอลเบอร์ก (Purkey; & Smith. 1983: 427-452; Scheerens. 1992; Levine; & Lezotte. 1990; Anderson. 1982: 368-420; Scheerens; & Bosker. 1997; Cotton. 1995; Sammons; et al. 1995; Creemers. 1994; Wang; & Walberg. 2001) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2532); และวาด หนูมา (2540) ที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้สถานศึกษามีประสิทธิผลในระดับห้องเรียนควรประกอบด้วย การประเมินผล การติดตามผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และจากการติดตามผลผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของกิจกรรมการศึกษานอกระบบที่ผ่านมา มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาต่อ และเพิ่มวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น ซึ่งควรให้ความสำคัญมากที่สุดกับการศึกษาพื้นฐานเพราะเป็นกิจกรรมการศึกษานอกระบบที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประโยชน์ตรงตามจุดมุ่งหมาย (กลุ่มแผนงาน. 2548: 4)

การวัดและประเมินผลผู้เรียน เป็นกระบวนการที่สำคัญกระบวนการหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะทำให้ทราบถึงการจัดการเรียนการสอนว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ทั้งยังแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนว่าบรรลุจุดประสงค์ของบทเรียนในรายวิชานั้นๆหรือไม่ โดยทั่วไปแล้วครูสามารถวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนได้หลายแบบ อาทิ การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การปฏิบัติงานของนักเรียนซึ่งแสดงถึงความสามารถของผู้เรียน การประเมินผลต้องกระทำกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้ครูได้มีโอกาสปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้น (พนัส หันนาคินทร์. 2524: 199 – 200) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นการเปรียบเทียบผลที่ได้ จากการเรียนกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นรูปธรรม คือ จะแสดงผลของการวัดออกมาเป็นตัวเลข เพื่อแสดงว่านักเรียนมีความรู้มากน้อยเพียงใดจากที่ได้เรียนไปแล้ว การวัดผลและประเมินผล จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องมีการวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนว่าได้ผลเพียงใด หรือต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องย่อมมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องการวัดและประเมินผล และติดตามผลการสอนของครูว่าเป็นอย่างไร ครูจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยดูแลและส่งเสริมให้การวัดและประเมินผลเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ หน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวัดประเมินผลการศึกษา มีดังนี้ 1) เพื่อทราบผลการเรียนของนักศึกษา และผลการสอนของครู 2) เพื่อประโยชน์ในการเลื่อนชั้น และจัดแบ่งนักศึกษาตามความสามารถ 3) เพื่อเป็นหลักฐานในการรายงานผลให้ผู้ปกครองนักศึกษาทราบ และ 4) เพื่อสถิติอื่นๆ ทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม การประเมินผลและติดตามผู้เรียน จะบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอนซึ่งทำหน้าที่ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการวัดและประเมินผล เช่น จัดให้มีการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล

ความหมายของการวัดผลและประเมินผลนั้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังที่ กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 116) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลว่าการวัดผล (Measurement) คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่โดยใช้เครื่องมือวัด การประเมินผล (Evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับพนัส หันนาคินทร์ (2524: 199 – 200) ที่กล่าวว่า การวัดผลเป็นการเปรียบเทียบผลที่ได้จากการเรียนกับมาตรฐานอันหนึ่งที่ยึดถืออยู่ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม คือ จะแสดงผลการวัดออกมาเป็นตัวเลข ส่วนการประเมินผลเป็นการกำหนดค่าหรือราคาจากคะแนนที่ได้จากการวัดผลนั้น ขณะที่ พิตร ทองชั้น (2524: 4–6) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการวัดผลของการวัดผลอย่างกว้างๆ ว่ามีความสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) เพื่อทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา การวัดทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้มากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้นำผลการวัดนั้นไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นๆ เช่น เพื่อการแนะแนว เพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อการบันทึกความเจริญของงานของผู้เรียน 2) เพื่อการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายข้อนี้สำคัญมากเพราะถือว่าการวัดผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน จะต้องมีการทำควบคู่กันอยู่เสมอ และ 3) เพื่อการประเมินผล การวัดผลจะต้องมีการประเมินทุกครั้ง เพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีผลการเรียนเป็นที่พอใจหรือตรงเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการวัดผลและประเมินผลการเรียนของนักวิชาการดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่าการประเมินผลการเรียนเป็นกระบวนการเรียนต่อเนื่องของการเรียนการสอน เป็นกลไกเพื่อติดตามและตรวจสอบว่าผู้เรียนได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ อีกทั้งยังใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนและปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น จึงจำเป็นที่ผู้บริหารและครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในระเบียบของการวัดผล

โดยสรุป การประเมินผลและติดตามผู้เรียน หมายถึง กระบวนการรวบรวมหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ เพื่อตัดสินคุณค่าในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งแสดงถึงมาตรฐานทางสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารสนเทศดังกล่าวจะนำไปใช้ในการกำหนดระดับคะแนนให้ผู้เรียน รวมทั้งใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน

3 ปัจจัยระดับโรงเรียน

มีตัวแปรปัจจัยระดับโรงเรียนที่ผู้วิจัย คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

3.3 นโยบาย

คำว่า “นโยบาย” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ความว่า “หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งจะถือเป็นแนวดำเนินการ” หากจะพูดให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น นโยบาย หมายถึง “ทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กรซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์กร”

แผนงาน คำว่าแผนงานไม่มีบัญญัติไว้ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 แต่มีคำใกล้เคียง คือ คำว่า “แผนการ” ซึ่งเป็นคำนามหมายความว่า “แผนตามที่กำหนดไว้” คำว่า “แผนงาน” หากแปลความหมายโดยใช้ควบคู่กันคำว่านโยบายและแผนงาน จึงหมายถึง “แนวทางหรือวิธีการทำงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้” ดังนั้น คำว่า “ความสำเร็จในการกำหนดนโยบาย” จึงหมายถึง “การกำหนดทิศทางหรือเป้าหมาย ในการดำเนินงานขององค์กรซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารขององค์กรและการจัดทำวิธีหรือแนวทางในการทำงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้”

ความหมายของคำว่านโยบาย (policy) มีหลากหลายทัศนะดังนี้ เช่น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้ความหมายว่านโยบายคือหลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ ส่วน Greenwood (1965) Haimann & Scott (1974) Anderson (1975) Terry (1977) และ Dye (1981) กล่าวว่า นโยบายคือหลักและวิธีการปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวทางดำเนินการที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยถูกต้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

Jansson (1944) ได้ให้ความหมายนโยบายว่า เป็นกลยุทธ์ที่เลือกสรรแล้วนำไปสู่การแก้ปัญหา ดังนั้นนโยบายเปรียบเสมือนแนวทางการแก้ปัญหา การกำหนดนโยบายจึงเป็นความพยายามขององค์กรเพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลในองค์กร

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548) ได้กล่าวถึงดังนี้ว่า นโยบายหมายถึงข้อความที่บอกให้ทราบถึงทิศทางของการเปลี่ยนแปลงองค์การหรือของสังคม ทิศทางดังกล่าวอาจจะอธิบายถึงเรื่องอะไร เพื่ออะไร อย่างไร และเพียงใด ของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้ ขณะเดียวกันได้จำแนกความหมายของนโยบายออกเป็น 3 กลุ่มของความหมาย โดยกลุ่มแรก หมายถึง ข้อความที่บอกให้ทราบถึงกิจกรรมหรือการกระทำ (activity or action) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างซึ่งในที่สุดจะแปรรูปออกมาเป็นแผนงานโครงการที่กำหนดขึ้น ข้อความเชิงนโยบายในความหมายนี้จะบอกถึงเป้าหมายปลายทางของกิจกรรม แนวทางปฏิบัติ และคุณประโยชน์ของกิจกรรมหรือการกระทำที่กำหนดนั้น กลุ่มความหมายที่สอง หมายถึงข้อความที่บอกให้ทราบถึงแนวทางหรือวิธีการ (strategy or means) อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อเป็นเครื่องชี้แนะและกำหนดแนวทางปฏิบัติจากปัจจุบันสู่อนาคต กลุ่มความหมายที่สาม หมายถึงข้อความที่บอกให้ทราบถึงคุณค่าและการตัดสินใจ (value and decision) ที่ได้เลือกสรรแล้วซึ่งนโยบายประเภทนี้จะบ่งบอกทางเลือกที่มีหลายทางว่าทางเลือกใดดีที่สุดหรือเหมาะสมที่สุด

ประชุม รอดประเสริฐ (2545) ศิริอร ชันธหัตถ์ (2539) ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2539) ได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกันว่านโยบายเป็นกรอบสำหรับการตัดสินใจที่เหมาะสมของผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางในอันที่จะปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบหมายและช่วยให้ผู้บริหารสามารถประสานความพยายามในการทำหน้าที่ของสมาชิกภายในองค์กรว่าได้ทำตามนโยบายหรือไม่

วิโรจน์ สารรัตนะ (2545) ได้กล่าวถึงนโยบายเชิงยุทธศาสตร์ (strategic policies) ว่าเป็นข้อความที่ใช้เป็นแนวความคิดหรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เป็นข้อความแสดงถึงกฎพื้นฐาน (ground rule) เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากความหมายของคำว่านโยบายดังกล่าวอาจมองนโยบายใน 4 ทิศนะดังนี้คือ 1) ในทัศนะเพื่อการกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการจะทำ 2) ในทัศนะการกำหนดแนวทางใหม่ๆ หรืออาจรวมถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ กลยุทธ์ และยุทธวิธี เพื่อเป็นเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติในอันที่จะนำไปสู่การบรรลุผลงานตามนโยบายนั้นๆ 3) ในทัศนะการกำหนดปัจจัยและสิ่งสนับสนุนต่างๆ เพื่อให้ฝ่ายปฏิบัติการสามารถลงมือปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ และเกิดผลดีต่อองค์กร 4) ในทัศนะของแผนงานโครงการ นั่นคือ การปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุผลโดยแปลงจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

ความสำคัญของนโยบาย

นโยบายเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับผู้บริหารเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางเป้าหมายสู่ความเป็นนานาชาติของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และเป็นเครื่องชี้นำการกำหนดแนวทางการปฏิบัติจากปัจจุบันสู่อนาคต เพื่อบอกให้ทราบ มีหลักและแนวทางการดำเนินงานที่ประกันความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่ชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือให้ผู้บริหารในการตัดสินใจหรือให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือวิถีทางในการดำเนินการเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนโยบายจะเป็นกรอบกว้างๆ หรืออาจมีความชัดเจนเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องที่ประกอบด้วยแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางไปสู่การปฏิบัติด้วย

ทวีป ศิริรัศมี (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายต่อการบริหารที่สอดคล้องกันว่า นโยบายเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหาร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางและเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาองค์กร และนำมาเป็นกรอบชี้นำการปฏิบัติ (course of action) นโยบายอาจเป็นแนวทางดำเนินงานทั้งในระดับกว้าง และในระดับองค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อการใช้ดุลพินิจของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในระดับต่างๆ ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ นโยบายและการบริหารมีความสำคัญพันกันเพราะนโยบายเป็นเครื่องบ่งชี้ทิศทางการบริหารงาน เป็นข้อมูลที่ผู้บริหารพิจารณาใช้เพื่อการตัดสินใจสั่งการดังนั้นนโยบายมีความสำคัญต่อการบริหารในลักษณะดังนี้ คือ 1) นโยบายช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าใครจะทำอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร (who get what when and how) (Laswell; & Kaplan, 1970) และใช้ปัจจัยอะไรบ้าง นโยบายช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานต่างๆ อย่างมีความมั่นใจ เพราะนโยบายเป็นทั้งแผนงานเครื่องชี้ทิศทางและหลักประกันที่ผู้บริหารทุกระดับชั้นต้องยึดถือ 2) นโยบายช่วยให้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กรเข้าใจภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัดรวมทั้งวิธีการที่จะปฏิบัติภารกิจให้ประสบผลสำเร็จโดยไม่ซ้ำภาระหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ ในองค์กรเดียวกัน 3) นโยบายก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน การบริหารงานโดยมีเป้าหมายทำให้ประหยัดเงิน เวลา

บุคลากร รวมถึงความสามารถ หรือศักยภาพ (potential) ของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ 4) นโยบายที่ดีจะช่วยสนับสนุน ส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้องอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยุติธรรมอันนำมาซึ่งความเชื่อถือ ความจงรักภักดี และความมีน้ำใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา 5) นโยบายช่วยให้เกิดการพัฒนาการบริหารเพราะนโยบายจะพัฒนาผู้บริหารให้รู้จักคิดทำ นโยบายขึ้น (think for) แทนการคิดปฏิบัติตาม (think by)

ประชุม รอดประเสริฐ (2545) วิโรจน์ สารรัตนะ (2543) กาญจนา พงษ์ใหม่ (2541) Massie & Douglas (1981) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายกับการบริหารในทัศนะที่ตรงกันหลายประการดังนี้คือ 1) นโยบายเป็นสิ่งที่กำหนดล่วงหน้า ช่วยลดการใช้ความคิดที่จะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ มากมายให้ลดน้อยลงและช่วยประหยัดเวลา 2) ช่วยให้การประสานงาน การตัดสินใจของผู้บริหารในฝ่ายต่างๆ ขององค์การให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 3) ช่วยให้เกิดความมั่นใจในองค์การ และลดความสับสนของสมาชิกเพราะสมาชิกเข้าใจเป้าหมายและทิศทางการปฏิบัติงาน 4) ช่วยกระตุ้นให้การตัดสินใจของผู้บริหารเป็นไปอย่างมีพลัง ลดความไม่แน่ใจว่าการตัดสินใจสอดคล้องกับแนวคิดของผู้บริหารระดับสูงหรือไม่ 5) และยังเป็นกรอบการตัดสินใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ช่วยให้การมอบหมายอำนาจทำได้ดีขึ้น 6) ช่วยให้เกิดความเสมอภาค ยุติธรรม เทียบธรรม ความถูกต้อง และมีความชัดเจนมากขึ้นเนื่องจากการตัดสินใจที่สอดคล้องกัน

ลักษณะของนโยบายที่ดี

การบริหารงานสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับลักษณะที่ดีของนโยบาย ดังที่วิโรจน์ สารรัตนะ (2548) กล่าวถึงในประเด็นต่างๆ ดังนี้ คือ 1) นโยบายที่ดีต้องมีความหมายที่ส่งผลประโยชน์แก่องค์การหรือประชาชนโดยรวมมากที่สุด 2) นโยบายที่ดีควรจะครอบคลุมภารกิจทุกด้านและมีความสอดคล้อง สนับสนุนซึ่งกันและกัน ไม่ขัดแย้งกัน 3) นโยบายที่ดีควรได้มาจากกลั่นกรองถึงความสำคัญหรือความต้องการ 4) นโยบายที่ดีควรประกอบด้วยเป้าหมาย แนวทาง และกลวิธีที่ดี ดำเนินการได้รวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด 5) นโยบายที่ดีต้องมีเนื้อหาเป็นหลักในการดำเนินงานและมีหลักประกันในการประเมินความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 6) นโยบายที่ดีจะเป็นข้อความที่ชัดเจน ถ่ายทอดไปสู่ผู้ปฏิบัติได้โดยง่ายและมีความเข้าใจตรงกัน

ประชุม รอดประเสริฐ (2545) และ Mondy (อ้างถึงใน ประชุม รอดประเสริฐ, 2545) ที่กล่าวว่านโยบายที่ดีมีคุณลักษณะดังนี้ 1) นโยบายที่ดีต้องมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ และสามารถช่วยให้การดำเนินงานบรรลุถึงเป้าประสงค์ได้ 2) นโยบายที่ดีต้องกำหนดขึ้นจากฐานข้อมูลที่เป็นจริง 3) นโยบายที่ดีต้องได้รับการกำหนดขึ้นก่อนที่จะมีการดำเนินงานและกำหนดกลวิธีตลอดจนจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมแก่การดำเนินงาน 4) นโยบายที่ดีควรกำหนดขึ้นเพื่อ

สนองผลประโยชน์ต่อบุคคลโดยส่วนรวมและต้องมีการประสานงานร่วมกัน 5) นโยบายที่ดีต้องเป็นถ้อยคำที่กะทัดรัด ใช้ภาษาเข้าใจง่ายและเป็นลายลักษณ์อักษร 6) นโยบายต้องมีขอบเขตและระยะเวลาการใช้ และควรมีความยืดหยุ่นแต่มั่นคงอยู่บนหลักการและสอดคล้องกับระเบียบที่ถูกต้อง 7) นโยบายที่ดีต้องครอบคลุมถึงสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 8) นโยบายที่ดีต้องสอดคล้องกับปัจจัยภายนอกองค์การ 9) นโยบายต้องสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความจำเป็นและอย่างมีเหตุผล 10) นโยบายต้องเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้และต้องได้รับการตรวจสอบและทบทวนเป็นระยะๆ จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่านโยบายมีความสำคัญต่อการบริหาร เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่ต้องมีความชัดเจนในวัตถุประสงค์ว่าใครจะทำอะไร เมื่อไร เท่าใด และอย่างไร เพื่อให้นโยบายสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุผลและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และสังคมโดยรวมถึงความสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมต่างๆ และนโยบายที่ดีต้องมีความชัดเจน กำหนดขึ้นจากข้อมูลที่เป็นจริง ใช้ภาษาง่ายๆ ที่ทุกคนเข้าใจตรงกัน มีการกำหนดระยะเวลาการใช้ และยังสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมโดยรวม สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

ศูนย์กฎหมายทางสาธารณสุข(Public Health Law Center. 2015: Online) รายงานว่าขณะที่นโยบายด้านสุขภาวะของโรงเรียนที่เฉพาะเจาะจงมีอิทธิพลอย่างมากต่อสุขภาวะนักเรียน นโยบายและวิธีการอื่นๆก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติเกี่ยวกับการระดมทุน การสนับสนุนด้านกีฬา การใช้สื่อสังคมในโรงเรียน การสอนในโรงเรียน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อโภชนาการที่ดีต่อสุขภาพ แต่นโยบายที่เชื่อถือได้มีแนวโน้มที่จะพบนอกขอบเขตของนโยบายด้านสุขภาวะ ด้วยเหตุผลนี้ เมื่อจะทบทวนนโยบายเกี่ยวกับสุขภาวะในโรงเรียนวิธีที่จะทำให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการใช้วิธีการจัดทำนโยบายแบบองค์รวม นโยบายด้านสุขภาวะในโรงเรียนที่เข้มแข็งสามารถช่วยให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายด้านสุขภาพและสุขภาวะของนักเรียน เพื่อที่จะให้การดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียน แนวคิดด้านสุขภาวะในโรงเรียนต้องถูกบรรจุในนโยบายคณะกรรมการโรงเรียนด้วย

โดยสรุป นโยบาย หมายถึง แนวทางการบริหารจัดการที่บรรลุตามวัตถุประสงค์และมีคุณค่าตามแนวทางเพื่อปฏิบัติในโรงเรียนที่ประกอบด้วย วิธีการ กระบวนการ จุดหมายปลายทาง ตามนโยบายการศึกษาที่ปรากฏตามนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ

3.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ภาวะผู้นำเป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่กำหนด(เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2546) เป็นการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ซึ่งมีอยู่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่างๆเพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย (ทวี วงศ์พุ่ม. 2550)

เป็นกระบวนการมีอิทธิพล ซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำและผู้ตามเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การและเกิดการเปลี่ยนแปลง(วิโรจน์ สารัตตะ. 2553) ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้นำในการดำเนินกิจกรรมในโรงเรียน เพื่อบรรลุเป้าหมายต่างๆของโรงเรียน จึงต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทักษะทางด้านเทคนิค ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะและความรู้ด้านการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน จากการสังเคราะห์เรื่องการเรียนรู้ความสำเร็จ:การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัตตเพชรรพ.ศ.2550-2554 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งของความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจพัฒนางานเพื่อสุขภาพของนักเรียน(สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช;และคนอื่นๆ. 2554:16) มี3 องค์ประกอบคือ

- 1) คุณธรรมที่เป็นคุณสมบัติของผู้บริหาร 4 ประการคือ ก)ความน่าเชื่อถือ ทำให้ครูไว้วางใจพร้อมจะบูรณาการการสอนกับการพัฒนา ข) รู้ตน รู้จุดแข็ง จุดอ่อนของโรงเรียน ดึงทรัพยากรจากชุมชนและท้องถิ่น ให้ร่วมพัฒนา ค) เป็นนายตน ปรับเปลี่ยนการพัฒนาให้เข้ากับนโยบาย ง) ถ่อมตน รับฟังความคิดเห็นเพื่อนร่วมงานและชุมชน
- 2) กระจ่างชัด ทั้งเป้าหมายและการพัฒนา ผู้บริหารจะทำความเข้าใจมาตรฐาน ทำให้เข้าใจง่าย ส่งเสริมการเรียนง่าย เข้าใจง่าย ตรงเป้า และให้โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดัตตเพชรรพ.ศ.2550-2554 เป็นแกนกลางของการพัฒนาครูและนักเรียน ใช้กระบวนการคุณภาพ พัฒนาและประเมินการพัฒนายอย่างสม่ำเสมอ
- 3)กล้าหาญ ผู้บริหารโรงเรียนที่กล้านำและพัฒนาไปข้างหน้า พร้อมทั้งจะรับฟังความเห็นต่างๆและความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ มอบหมายผู้รับผิดชอบให้เหมาะกับงานใช้จุดแข็งและแก้ไขจุดอ่อนของทีมงานให้มีส่วนร่วมพัฒนา และเพิ่มศักยภาพของทีม

ภาวะผู้นำ (Leadership)

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับองค์กรทุกประเภทไม่ว่าองค์กรของรัฐหรือเอกชนเพราะองค์กรจะมีความเจริญรุ่งเรืองหรือตกต่ำหรือไม่เพียงใดนั้น สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ผู้บริหารในองค์กรนั้นมีภาวะผู้นำเพียงพอที่โน้มน้าวให้บุคลากรทำงานให้องค์กรตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่นั่นเอง ดังนั้นการเรียนรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องสำคัญและน่าสนใจควบคู่กันไป

ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

นักวิชาการให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับภาวะผู้นำเป็นอย่างมาก เบอนาร์ด แบส (Bernard Bass) ผู้ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมผลงานอันยิ่งใหญ่ของ ราฟ สตอกดิลล์ (Ralph Stogdill) จนแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1981 พบว่าเขาได้อ้างอิงงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้ประมาณถึง 5,000 ชิ้น จากปริมาณความสนใจดังกล่าวจึงเกิดนิยามความหมายของภาวะผู้นำขึ้นมากมายแล้วแต่มุมมองนักวิชาการแต่ละท่าน ซึ่งจะขอยกมากล่าวเป็นตัวอย่างโดยสังเขป เช่น

สต็อกคิลล์ (Stogdil. 1950:4) เห็นว่าภาวะผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้อิทธิพล (influence) ได้กล่าวภาวะผู้นำไว้ว่า คือ กระบวนการใช้อิทธิพลที่ผู้นำกระทำต่อกลุ่ม เพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ชมิตต์ (Schmidt. 1984:292) เห็นว่าภาวะผู้นำ หมายถึง ความสัมพันธ์กันหนึ่ง (ผู้นำ) กับกลุ่ม (ผู้ตาม) และความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เกิดจากการที่ผู้นำและกลุ่มผู้ตามมีผลประโยชน์ร่วมกันและประพฤติตนอยู่ภายใต้การอำนาจหรือการกำหนดแนวทางผู้นำ

เบนนิสและนาแนส (Bennis; & Nanus. 1985:242) เห็นว่าภาวะผู้นำคือการมีอิทธิพลต่อการนำในทิศทางเส้นทางการกระทำและความคิด

เซอร์จิโอวานนี; และมัวร์ (Sergiovanni; & Moore. 1989:213) เห็นว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการเกลี้ยกล่อม จูงใจ ของผู้นำที่จะให้ผู้ตามประพฤติปฏิบัติซึ่งส่งเสริมจุดประสงค์ร่วมกันของผู้นำกับผู้ตาม

เบอนาร์ด แบส (Bernard Bass. 1997:27) เห็นว่าภาวะผู้นำคือกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อกลุ่มเกินความคาดหวัง

บล็อค (Block. 1993:98) กล่าวว่า ภาวะผู้นำคือการชักชวนผู้อื่นให้ยอมทั้งความสนใจของตนเองและรับเอาเป้าหมายของกลุ่มเป็นของตนเอง

เนตรพัฒนา ยาวีราช (2546: 1) ให้ความหมายว่าภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่น โดยได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น เป็นผู้ทำให้บุคคลอื่นไว้วางใจและให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้นำมีหน้าที่ในการอำนาจหรือสั่งการ บังคับบัญชาประสานงาน โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) เพื่อให้กิจกรรมงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ

ดราฟท์ (Draft. 2003:5) ให้ความหมายว่าภาวะผู้นำหมายถึงความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลระหว่างผู้นำ (Leader) และผู้ตาม (Followers) ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน (Shared purposes)

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2536:10) ให้ความหมายว่าภาวะผู้นำคือ การใช้อิทธิพลของบุคคลหรือตำแหน่งให้ผู้อื่นยินยอมปฏิบัติตามเพื่อที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่กำหนดไว้

จากการศึกษาผลงานภาวะผู้นำของบุคคลต่างๆ ในช่วงก่อน ค.ศ. 1985 ไบรแมน (Bryman.1996) ได้สรุปว่านิยามส่วนใหญ่สอดคล้องกับนิยามที่ สต็อกคิลล์ (Stogdil) สรุปไว้ซึ่งมาจากแนวคิดเรื่องคุณลักษณะ (traits) พฤติกรรม (behavior) การใช้อิทธิพล (influence) และรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ (interaction patterns) ของผู้นำเป็นสำคัญ

กระแสแนวคิดเกี่ยวกับนิยามภาวะผู้นำตั้งแต่กลางทศวรรษ 1980 ได้เปลี่ยนแปลงไปและเป็นที่มาของแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำในปัจจุบัน รวมเรียกว่า แนวคิดภาวะผู้นำใหม่ (The

New leadership Approach) เช่น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) (Bass, 1985; Tichy & Devanna, 1986) ภาวะผู้นำปารมี (Charismatic leadership) (House, 1971; Conger, 1989) ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ (visionary Leadership) (Westley & Mintzberg, 1989) ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ (Superleadership) (Manz & Sims, 1991) ภาวะผู้นำตนเอง (Self – leadership) (Mang, 1986) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic leadership) (Finkelstein & Hambrick, 1996)

ความหมายของภาวะผู้นำ

กรีนเบิร์กและบาร์อน (Greenberg; & Baron. 1993 : 506) กล่าวว่า “ภาวะผู้นำ” หมายถึง คุณลักษณะของผู้นำที่มีอิทธิพลต่อสมาชิกในกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เป็นความสามารถที่บุคคลคนหนึ่งมีอิทธิพลต่อสมาชิกของกลุ่ม อันที่จะทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์กรได้

จุมพล หนิมพานิช (2543 :1-2) กล่าวว่า “ภาวะผู้นำ” หมายถึงกระบวนการทางสังคมที่ผู้ตามเมื่อได้รับอิทธิพลจากผู้นำจะเข้าไปผูกพันด้วยความเต็มใจในการกระทำหรือพฤติกรรมที่ผู้ตามมีความรู้สึกว่ามี ความชอบธรรมสำหรับผู้นำที่จะใช้อิทธิพล หรือหมายถึงความสามารถที่ชักจูง หวานล้อมให้ผู้อื่นแสวงหาเป้าหมายและเทคนิคที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นไปถึงเป้าหมาย

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคนอื่น ๆ (2543: 433) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นศิลปะที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อนักบริหารที่จะนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้นำเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบต่อความอยู่รอดหรือการพัฒนาขององค์กรหรือหมายถึงความสามารถของบุคคลในการใช้อำนาจและจูงใจ ให้ผู้อื่นปฏิบัติตามจรรยาบรรณเป้าหมายขององค์กร (Organizational Goals) หรือหมายถึงศิลปะหรือกระบวนการในการใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นทำตามจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม

ประเวศ วะสี (2544:5) กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า คือ ภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธา เป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมายร่วมกันในสังคมนั้น ๆ ภาวะผู้นำอาจมีในบิดา มารดา ครู ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา ผู้นำทางวิชาการ ผู้นำทางการเมืองหรือบุคคลอื่น ๆ และภาวะผู้นำอาจจะมีในบุคคลที่ดำรงตำแหน่งหัวหน้าหรือไม่ใช้ก็ได้

มัลลิกา ต้นสอน (2545 : 165) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลที่จะโน้มน้าว ชักจูงบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (อ้างใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2545 : 2) ให้ความหมายของ “ภาวะผู้นำ” ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องการใช้อิทธิพลและอำนาจ

Schein (อ้างใน สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2546 ; 3) กล่าวว่า “ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถที่จะก้าวออกมาจากวัฒนธรรมเดิมเพื่อเริ่มกระบวนการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้มีการปรับตัวได้มากขึ้น

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2557: 220) ได้สรุปว่า ภาวะผู้นำ คือกระบวนการและเทคนิคของบุคคลในการใช้อิทธิพลเชิงสร้างสรรค์ต่อสมาชิกของกลุ่ม เพื่อเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมขององค์การอันจะก่อให้เกิดความศรัทธา ความผูกพัน และความร่วมมือร่วมใจของคนในองค์การ และนำไปสู่กระบวนการทำงานตามเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ผู้บริหารขององค์กร ควรจะมีภาวะผู้นำ เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดความอยู่รอดและความเจริญเติบโตขององค์กร โดยทั่วไปภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

1. เป็นส่วนที่ดึงความรู้ความสามารถต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้ กล่าวขยายความก็คือ แม้ผู้บริหารมีความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องงานมากมายเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าหากขาดภาวะผู้นำแล้ว ความรู้ความสามารถดังกล่าวมักจะไม่ได้ถูกนำออกมาใช้หรือไม่มีโอกาสใช้อย่างเต็มที่เพราะไม่สามารถกระตุ้นหรือชักจูงให้ผู้อื่นคล้อยตามและปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. ช่วยประสานความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในหน่วยงาน หน่วยงานประกอบด้วยบุคคลจำนวนหนึ่งมารวมกันซึ่งจะมากหรือน้อยแล้วแต่ขนาดของหน่วยบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้สามารถมีความแตกต่างกันในหลายๆ เรื่อง เช่น การศึกษา ประสบการณ์ ความเชื่อ ฯลฯ การที่บุคคลซึ่งมีข้อแตกต่างในเรื่องดังกล่าวมาอยู่ร่วมกันในองค์การ สิ่งหนึ่งที่มักจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นคือความขัดแย้งแต่ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งในรูปใด ถ้าผู้บริหารในหน่วยงานมีภาวะผู้นำที่มีคนยอมรับนับถือแล้วก็จะสามารถประสานหรือช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในหน่วยงานได้ โดยการชักจูงประนีประนอมหรือประสานประโยชน์เพื่อให้บุคคลต่างๆ ในหน่วยงานมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้า กล่าวโดยสรุปก็คือภาวะผู้นำช่วยผูกมัดเชื่อมโยงให้สมาชิกของหน่วยงานมีเอกภาพนั่นเอง

3. ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคลากรทุ่มเทความรู้ความสามารถให้แก่องค์การ องค์การจะต้องมีปัจจัยเอื้ออำนวยหลายอย่างเพื่อที่จะทำให้สมาชิกตั้งใจและทุ่มเททำงานให้ เช่น บุคคลได้ทำงานตรงตามความถนัดและความสามารถบังคับบัญชาต้องรู้จักรับฟังความคิดเห็นการประเมินผลการปฏิบัติงานก็ต้องมีความยุติธรรมและสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ขาดเสียมิได้คือ ผู้บริหารขององค์การจะมีภาวะผู้นำในตัวผู้บริหารจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความยอมรับ เกิดความ

ศรัทธา และเชื่อมั่นว่าผู้บริหารไม่เพียงแต่นำองค์การให้ยู่รอดเท่านั้น แต่จะนำความก้าวหน้า ความภาคภูมิใจ เกียรติยศชื่อเสียงและความสำเร็จมาสู่องค์กรด้วย

4. เป็นหลักยึดให้แก่บุคลากรเมื่อหน่วยงานเผชิญสภาวะคับขัน เมื่อใดก็ตามที่หน่วยงานต้องเผชิญกับสภาวะคับขันหรือสภาวะที่อาจกระทบถึงความอยู่รอด ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น และกล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ ภายในหน่วยงานที่ขาดประสิทธิภาพต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานรอดพ้นจากสภาวะคับขันดังกล่าว

โดยสรุป ภาวะผู้นำ หมายถึง พฤติกรรมด้านบุคลิกภาพและการกระทำของผู้บริหารที่มีอิทธิพลจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ปฏิบัติงานลุล่วง ยอมรับฟัง มีความเห็นคล้อยตาม และยอมปฏิบัติตามคำแนะนำ สามารถนำความรู้ประสบการณ์ให้คำแนะนำเชิงวิชาการแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ผู้ร่วมงานเข้าใจสถานการณ์และเปลี่ยนความคิดตาม สร้างค่านิยมที่ดีให้กับหน่วยงานและมุ่งปฏิบัติงานเชิงรุกแบบมองไปข้างหน้า

3.3 ความร่วมมือในการทำงาน

นักวิจัยและนักวิชาการให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ความร่วมมือในการทำงานไว้นี้

ไอเซนค์ (Eysenck, 1972: 220) ได้กล่าวถึง ความร่วมมือในการทำงาน ไว้ดังนี้ 1) ระเบียบวิธีการกระทำกิจกรรมของบุคคลที่กระทำร่วมกับผู้อื่น เช่น การทำงานร่วมกัน การปฏิบัติงานกลุ่มในการบำบัดรักษาทางจิต การทำงานเป็นทีม ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้อาศัยการจัดระบบการรวมกลุ่ม และความเป็นผู้นำ 2) ความพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือการตอบสนอง ในการให้คำปรึกษาแนะแนว ทุกสังคมจะประกอบไปด้วยกลุ่มหลายประเภทแตกต่างกัน กลุ่มมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละคน และแต่ละบุคคลก็มีส่วนช่วยในการจัดสร้าง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกลุ่ม คนทุกคนต่างก็เป็นสมาชิกของสังคม มากกว่า 1 กลุ่มขึ้นไป สอดคล้องกับ เมย์และดูบ (Gerald, 1975: 5; citing May; & Doob, 1937) กล่าวว่า ความร่วมมือ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลอย่างน้อยสองคนที่มุ่งตรงไปยังจุดมุ่งหมายทางสังคมเดียวกันและในที่สุดสมาชิกทุกคนสามารถได้รับรางวัลในสิ่งที่เขาควรจะได้รับ โดย มาร์เวล (Marwell; et al. 1975: 5) กล่าวว่าความร่วมมือ คือ สถานการณ์ซึ่งเป็นพฤติกรรมร่วมกันของคน 2 คนหรือมากกว่า ที่แต่ละบุคคลต้องการแรงเสริมทางบวก และขจัดแรงเสริมทางลบ ความร่วมมือเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ 2 ประการ 1) แต่ละคนต้องรู้จักแยกแยะการแสดงออกของคนอื่น 2) แต่ละคนต้องได้รับการเสริมแรงในแบบของการร่วมมือกัน ซึ่งเขามีส่วนร่วมอยู่ และมาร์เวล (Marwell, 1975) ให้ความเห็นว่า การร่วมมือไม่ใช่พฤติกรรมที่ปกติธรรมดา และไม่ใช้รูปแบบของพฤติกรรมพิเศษแต่เป็นชุดความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลของพฤติกรรมที่ตามมามากกว่า โดยมีรากฐานจาก 5 สิ่งด้วยกัน คือ 1) เป้าหมายของพฤติกรรม 2) รางวัลตอบแทนสำหรับแต่ละคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) การกระจายความรับผิดชอบ 4) ความพร้อมเพียงกัน และ 5) ความเท่าเทียมกันในสังคม

นอกจากนี้ความหมายของความร่วมมือจะเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาด้วยซึ่ง

สลาบิน (Slavin. 1983: 3-5) ยังได้ให้ความหมายของความร่วมมือไว้ว่า ความร่วมมือ หมายถึง การที่สมาชิกในกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป สามารถที่จะทำงานร่วมกัน มีการสื่อสาร กระตุ้น หรือขอร้อง ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกัน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย สอดคล้องกับ ซีเฟลด์ท์ และบาร์บิว (Seefeldt; & Barbour. 1986: 401) กล่าวว่า การให้ความร่วมมือ (Cooperating) เป็นทักษะการลด การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลง ฝึกคิดถึงประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ และลินเกรน (นิศากร พวงมหา. 2536: 65; อ้างอิงจาก Lindgren. 1975) ได้กล่าวว่า ความร่วมมือกันเป็นเรื่องของการมีเป้าหมาย ฟังพาดซึ่งกันและกัน การทำงานด้วยกันเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต่างก็ยอมรับกันอยู่แล้ว โดยมีจุดมุ่งหมายของผู้ร่วมมือกัน ไม่จำเป็นที่จะต้องเหมือนกัน แต่การที่ต่างคนต่างดำเนินการไปสู่จุดหมายจะมีผลให้ทุกคนที่อยู่ในกระบวนการนั้นได้รับความพอใจหรือแต่ละคนในกลุ่มของความร่วมมือนั้นจะสามารถบรรลุเป้าหมายของแต่ละคน

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2558: 7-8) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการทำงานมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมกับตัวแปรประสิทธิภาพการบริหาร หลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสมาชิกขององค์การในฐานะที่เป็นทรัพยากรสำคัญและควรค่าแก่การดูแลรักษา และเปิดโอกาสให้สมาชิกขององค์การเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการองค์การ การให้บุคคลมีส่วนร่วมนั้นบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่างๆและการที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพันต่อกิจกรรมและต่อองค์การในที่สุด การมีส่วนร่วมอาจจะมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ช่วยเหลือสนับสนุน ทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆในกระบวนการบริหาร นอกจากนี้ พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2557: 20) ได้กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของบุคคล กลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน ความร่วมมือจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กร ดังนั้นการบริหารสถานศึกษาในรูปแบบการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินงานของสถานศึกษาที่สร้างคุณค่าทางสังคม โดยต้องพยายามตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องเข้าใจมุมมองของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินกิจกรรมหรือบริการของสถานศึกษา เพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้หรือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมสูงสุด

ขณะที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อารีรัตน์ ญาณะตร. 2544: 14 อ้างอิงจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2528: 222) ได้ให้ความหมายของความร่วมมือไว้ว่า ความร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับลินเกรนและฮาร์เวย์ (Lindgren; & Harvey. 1981: 433) ได้กล่าวว่าความร่วมมือหมายถึงการกระทำร่วมกันเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่ง นิศากร พวงมหา (2536: 66) ได้กล่าวถึงความหมายของการให้ความร่วมมือที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ไว้ พอสรุปได้ว่า ความร่วมมือ หมายถึง การที่บุคคลมีส่วนร่วมและช่วยเหลือในการปฏิบัติงานของกลุ่ม

หรือหมู่คณะรวมทั้งให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ อันจะช่วยให้การดำเนินการของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยความร่วมมือ แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ความร่วมมือแบบปฐมภูมิ (Primary Cooperating) คือความร่วมมือกันระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่น ในครอบครัว ในวงญาติ 2) ความร่วมมือแบบทุติยภูมิ (Secondary Cooperation) คือความร่วมมือกัน ของคนที่ห่างกันเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน เช่น ผู้ที่ทำงานด้วยกัน นายจ้างกับลูกจ้าง และ 3) ความร่วมมือแบบตติยภูมิ (Tertiary Cooperating) คือความร่วมมือของ คนที่มีทัศนคติ วัตถุประสงค์ต่างกัน แต่เป้าหมายบางอย่างไม่ขัดกัน สำหรับปัจจัยที่จะทำให้เกิดความร่วมมือได้ง่ายถ้าสถานการณ์อำนวย สถานการณ์นั้นได้แก่ 1) สถานการณ์ที่ทำให้เกิดอันตราย แก่คนส่วนใหญ่หรือทำให้คนส่วนใหญ่เสียประโยชน์จะทำให้คนในกลุ่มหันมาร่วมมือกันมากขึ้น 2) บุคลิกภาพของสมาชิกในกลุ่ม ได้มีการศึกษาเรื่องนี้ พบว่าบุคคลที่มีบุคลิกภาพเผด็จการมักเป็นผู้ที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับใคร หรือให้ความร่วมมือก็ให้โดยไม่จริงใจ ดังนั้น กลุ่มคนที่มีลักษณะเผด็จการเป็นสมาชิกกลุ่มเหล่านั้นมักไม่ค่อยมีความร่วมมือกัน และ 3) ในกลุ่มที่มีสมาชิกมีความคุ้นเคยกัน หรือมีลักษณะบางอย่างคล้ายคลึงกัน กลุ่มเหล่านี้จะมีการร่วมมือกันดี

โดยสรุป ความร่วมมือในการทำงาน หมายถึง กระบวนการทำงานที่ยึดหลักให้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรช่วยกันเรียนรู้ โดยพึ่งพากัน มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ใช้ทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกัน มีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่ม และมีการตรวจสอบการทำงานเป็นรายบุคคล

3.4 บรรยากาศของโรงเรียน

บรรยากาศองค์การ” (Organization climate)

สถานศึกษาเป็นองค์การทางการบริการชนิดหนึ่ง การศึกษาเรื่องบรรยากาศขององค์การ ช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมของบุคคลที่อยู่ในสภาพแวดล้อมและบุคลิกภาพของบุคคลมีประโยชน์ในการเชื่อมโยงระหว่างลักษณะต่างๆ เช่น ทำให้เกิดแรงจูงใจและทราบพฤติกรรมของคนในองค์การ และลักษณะองค์การ ดังนั้นการศึกษาบรรยากาศขององค์การของโรงเรียนจึงมีความจำเป็นสำหรับผู้บริหารความหมายของบรรยากาศองค์การ

“บรรยากาศองค์การ” (Organization climate) หรือชื่ออื่นที่มีผู้กล่าวถึงแตกต่างกัน เช่น “วัฒนธรรมของบริษัท” (Company culture) หรือ “บุคลิกภาพขององค์การ” (Organization personality) อย่างไรก็ตาม คำที่นำไปใช้กันอย่างกว้างขวาง คือ “บรรยากาศองค์การ” (สุพิศ ประสพศิลป์. 2540: 20)

ลิทวินและสตริงเกอร์ (Litwin & Stringer. 2002:1) ให้ความหมายของบรรยากาศองค์การว่าหมายถึง องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมขององค์การซึ่งรับรู้โดยบุคลากรในองค์การ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจูงใจและการปฏิบัติการในองค์การ

กริกสปี (Grigsby. 1991) ให้ความหมายว่า บรรยากาศองค์การเป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์การกับการทำงานของบุคคล คือ การผูกพัน การยึดติดกับกลุ่ม การสนับสนุนจากการ

บริหาร การกำหนดงาน ความกดดันจากงาน ความชัดเจน การควบคุมและนวัตกรรม ซึ่งบุคคลในองค์กรได้รับรู้และได้รับการจูงใจจากผู้บริหาร

ฟอล์สแฮนด์และกิลเมอร์ (Gibson, Ivancevich, & Donnelly.1979:317; citing Forehand and Gilmer.1971) ให้ความเห็นว่าบรรยากาศองค์กร หมายถึงลักษณะต่างๆ ที่ทำให้องค์กรหนึ่งแตกต่างไปจากองค์กรหนึ่งและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลภายในองค์กรนั้น

ดูบริน (Dubrin.1973:331) แสดงให้เห็นว่า องค์กรต่างๆ องค์กรต้องมีคุณลักษณะต่างๆ เช่นเดียวกับองค์กรอื่นๆ แต่ละองค์กรจะมีคุณลักษณะพิเศษขององค์กรเอง บรรยากาศองค์กรจึงเป็นคำที่ใช้กล่าวถึงโครงสร้างขององค์กรด้านจิตวิทยาซึ่งทำให้นุ้บุคลากรในองค์กรมีความรู้สึกว่บรรยากาศองค์กรเป็นคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมในองค์กรที่ตนเองปฏิบัติงานอยู่

กิบสัน อีแวนชีวิช และดอนเนลลี (Gibson; Ivanceich;& Donnelly.1979:314) ให้ความหมายของบรรยากาศองค์กรว่าเป็นกลุ่มของคุณสมบัติของสภาพแวดล้อมของงาน ที่ผู้ปฏิบัติงานอยู่ภายในสภาพแวดล้อมนั้นเข้าใจ รับรู้ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม บรรยากาศจัดเป็นแรงกดดันที่สำคัญ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในการทำงาน ซึ่งความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานที่มีต่อองค์กรนี้จะอยู่ในรูปของมิติ เช่น ความเป็นตัวของตัวเอง

ฮาลปิน และครอฟท์ (Halpin; & Coft.1966:150-151) อธิบายว่า บรรยากาศองค์กรของสถาบันการศึกษาหมายถึงบรรยากาศของการปฏิบัติงานในสถานศึกษาต่างๆ ซึ่งวัดจากการสอบถามทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดของคณะอาจารย์ที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารที่ปฏิบัติงานร่วมกัน

ความสำคัญของบรรยากาศองค์กร

บรรยากาศองค์กร เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาองค์กรของมนุษย์ เป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างลักษณะที่มองเห็นได้ขององค์กร เช่น โครงสร้างกฎเกณฑ์ แบบของความเป็นผู้นำและขวัญกับพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น บรรยากาศองค์กรจะเป็นความรู้สึกของผู้ปฏิบัติงานต่อลักษณะที่มองเห็นได้ขององค์กรจะมีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน (Litwin; & Stringer.2002:65 ; Steers;& Porter.1983:365)

นอกจากบรรยากาศองค์กรมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานในองค์กรแล้ว บราวน์ และโมเบิร์ก (Brown; & Moberg. 1980:420) ให้ความเห็นว่าบรรยากาศองค์กรยังมีส่วนในการวางรูปแบบความคาดหวังของสมาชิกในองค์กรต่อองค์ประกอบต่างๆ ขององค์กรซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และความพอใจที่จะอยู่ในองค์กร ดังนั้น หากต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาองค์กรแล้วสิ่งที่นักพัฒนาองค์กรจะต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลงก่อนอื่น คือ บรรยากาศองค์กร เพราะบรรยากาศองค์กรได้รับการสั่งสมจากความเป็นมาวัฒนธรรมและกลยุทธ์ขององค์กรตั้งแต่อดีต แนวความคิดของบราวน์ และโมเบิร์ก

สอดคล้องกับแนวคิดของเฮลริเจลและสโลคัม (Hellriegle; Slocum.1974:430) ที่มีความเห็นว่าผู้บริหารทุกคนควรให้ความสำคัญต่อบรรยากาศขององค์การ เพราะบรรยากาศองค์การจะช่วยให้การบริหารวางแผนที่จะเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น นอกจากนี้จะมีการเสนอ หรือสนองบรรยากาศที่สร้างเสริมความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานแล้วจะช่วยให้องค์การมีประสิทธิภาพมากขึ้นแล้วจะบรรลุเป้าหมายขององค์การได้เร็วขึ้น

นอกจากนี้ บรรยากาศองค์การมีความสำคัญต่อผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ 3 ประการ (การดี อินันต์นาวิ.2553:184) คือ

1. บรรยากาศบางอย่างทำให้ผลการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะดีกว่าบรรยากาศอื่น ๆ ดังการศึกษาของนิวเวล (Newell.1978:19) ที่พบว่าบรรยากาศแบบปิด ซึ่งผู้บริหารไม่คำนึงถึงความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน จะบริหารโดยใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดทำให้สมาชิกในกลุ่ม มีความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายมาก
2. ผู้บริหารองค์การที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศภายในองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนงานภายในองค์การ ดังนี้ ดูบริน (Dubrin.1973:334-340) ได้สรุปไว้ว่าปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศองค์การ คือ แบบของความเป็นผู้นำ ทักษะและวิธีการของผู้บริหารที่ใช้กับผู้ที่บังคับบัญชาที่มีผลกระทบต่อบรรยากาศองค์การ โดยเฉพาะแบบของความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับสูงขององค์การ ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะแบบของความเป็นผู้นำผู้บริหารระดับสูงจะถูกปฏิบัติตาม โดยผู้บริหารระดับรองลงมาที่มีความเข้าใจว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติ
3. ความเหมาะสมระหว่างบุคคลและองค์การ มีความสำคัญต่อการกำหนดผลการปฏิบัติงานและความพอใจของบุคคลหนึ่งภายในองค์การมาก สเตียร์ และ พอร์เตอร์ (Steers; & Porter.1983:317) ได้สรุปผลการศึกษาลิทวินและสติงเกอร์ ที่พบว่าองค์การที่มีบรรยากาศในการบริหารแบบใช้อำนาจ คืออำนาจการตัดสินใจอยู่กับส่วนกลาง บุคคลในองค์การต้องปฏิบัติตามระเบียบอย่างเคร่งครัด บรรยากาศแบบนี้จะทำให้ผลผลิตต่ำ บุคลากรในองค์การมีความรู้สึกไม่พึงพอใจในงาน ไม่เกิดความคิดริเริ่มและมีทัศนคติที่ไม่พึงประสงค์ต่อกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน องค์การที่มีบรรยากาศร่วมประสานสัมพันธ์และเน้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในหมู่สมาชิกขององค์การ จะมีผลทำให้บุคลากรในองค์การเกิดความพึงพอใจในงานทำให้บรรลุผลสำเร็จ นอกจากนั้น สเตียร์ และพอร์เตอร์ ยังได้กล่าวอ้างถึงแนวคิดของนักวิชาการอีกหลายคน ที่กล่าวว่า บรรยากาศองค์การมุ่งที่คนซึ่งประกอบด้วยการติดต่อสื่อสารชนิดเปิดการให้ความสนับสนุนร่วมกันและกระจายอำนาจการตัดสินใจจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ดีของบุคลากร ลดการออกจากงาน ลดต้นทุนการผลิต และลดเวลาในการฝึกอบรม

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า นอกจากบรรยากาศองค์การจะมีความสำคัญต่อการบริหาร ผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ ในองค์การเป็นอย่างมากยังมีผลต่อการจูงใจในการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายด้วย

ตัวกำหนดบรรยากาศองค์การ

นักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การ ได้แยกแยะตัวแปรซึ่งมีผลกระทบต่อบรรยากาศองค์การไว้หลายแนวคิด ซึ่งมีส่วนคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังเช่น โอเวนส์ได้อ้างแนวคิดของฮาลปินและครอฟท์ (Owens.1993:177-178 ; citing in Halpin; & Crofts.1966) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับมิติต่าง ๆ ของบรรยากาศในโรงเรียนของรัฐแห่งหนึ่งพบว่ามิติต่าง ๆ ของบรรยากาศในโรงเรียนประกอบด้วยพฤติกรรมของคณะครูกับผู้บริหารโรงเรียน โดยแยกออกเป็นพฤติกรรมของคณะครู 4 มิติ และพฤติกรรมของผู้บริหาร 4 มิติ รวม 8 มิติ ดังนี้

พฤติกรรมของครู 4 มิติ คือ

1. การขาดความสามัคคี (disengagement) หมายถึงความรู้สึกของครูที่ดีต่อพฤติกรรมของคณะครูมักจะทำงานโดยขาดความสามัคคี กล่าวคือคณะครูได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนในลักษณะที่ต่างคนต่างขาดการประสานงาน ขาดความร่วมมือซึ่งกันและกัน ทั้ง ๆ ลักษณะของงานนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือกันทำเป็นหมู่คณะจึงจะได้ผลดี

2. อุปสรรค (hindrance) หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของคณะครูว่าคณะครูได้ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยขาดความคล่องตัวหรือขาดความสะดวก เพราะผู้บริหารให้งานครูทำมากเกินไป ครูรู้สึกอึดอัดใจที่ต้องปฏิบัติ ตามมติของคณะกรรมการ และระเบียบกฎเกณฑ์อื่น ๆ ที่เห็นว่าไม่จำเป็น และก่อให้เกิดความยุ่งยากลำบากมากกว่าการอำนวยความสะดวก

3. ความร่วมแรงร่วมใจ (esprit) หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของคณะครูว่าคณะครูปฏิบัติงานในหน้าที่โดยมีขวัญกำลังใจดีมีความรักหมู่คณะ เพราะครูได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านสังคมได้รับความสำเร็จในการปฏิบัติงานสูง

4. ความสนิทสนม (intimacy) หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของคณะครูว่าคณะครูปฏิบัติงานในหน้าที่โดยแสดงออกถึงความสนุกสนานและมีความสัมพันธ์กันอย่างสนิทสนมยิ่ง แต่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการปฏิบัติงานก็ได้

พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน 4 มิติ คือ

1. ความห่างเหิน (aloofness) หมายถึงความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารว่าบริหารงาน โดยคำนึงถึงกฎระเบียบกฎเกณฑ์ ขอบบังคับ และนโยบายบางอย่างเคร่งครัดมากกว่าคำนึงถึงจิตใจของคณะครู การติดต่อกับคณะครูนั้นเป็นการติดต่อเป็นส่วนรวมมากกว่าส่วนบุคคลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับคณะครูมีน้อยมาก

2. การมุ่งผลงาน (production emphasis) หมายถึงความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารว่าบริหารงาน โดยคำนึงถึงผลงานเป็นใหญ่ จะควบคุมตรวจตราสั่งการและนิเทศการปฏิบัติงานของคณะครูอย่างใกล้ชิด คณะครู จะต้องปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บริหารอย่างเคร่งครัดปราศจากปฏิกิริยาหรือความคิดเห็นใด ๆ

3. ความเชื่อถือไว้วางใจ (thrust) หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารว่าผู้บริหารพยายามที่จะกระตุ้นหรือจูงใจให้คณะครูปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการทำตนเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นยึดถือ แทนการควบคุม ตรวจสอบ หรือนิเทศการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

4. ความกรุณาปราณี (consideration) หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีต่อพฤติกรรมของผู้บริหารว่าผู้บริหารปฏิบัติต่อคณะครู โดยแสดงออกถึงความเมตตา กรุณา มีมนุษยธรรมและคุณธรรมช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะครูเป็นอย่างดี

ฮาลปิน และครอฟท์ ได้ตั้งเกณฑ์ในการจัดบรรยากาศองค์การ โดยแปลคะแนน 8 มิติของบรรยากาศองค์การแต่ละมิติเป็นคะแนนมาตรฐานที่แล้ว คัดออกเป็น 3 ช่วง คือ สูง กลาง และต่ำแล้ว จึงพิจารณาจัดแบบบรรยากาศต่อเนื่องกัน ไปจากบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์ที่สุด บรรยากาศองค์การควรเป็นแบบใดแบบหนึ่งใน 6 แบบ คือ

1. บรรยากาศแจ่มใส (The Open Climate) บรรยากาศองค์การ สมาชิกในกลุ่มมีขวัญกำลังใจดีมาก คณะอาจารย์มีความสมัครใจช่วยเหลือการทำงานเป็นอย่างดี อาจารย์มีงานทำพอเหมาะกับความสามารถจึงมีผลงานที่ดี มีความพึงพอใจในการทำงานและการแก้ปัญหาต่างๆ มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกวิทยาลัยครูแห่งนี้ พฤติกรรมผู้บริหารจะพบว่า ผู้บริหารมีบุคลิกภาพดี มีฐานะและบทบาทในการบริหารดีเป็นที่เคารพรักและต้องการของคณะอาจารย์ผู้ปฏิบัติงานได้โดยสะดวกผู้บริหารไม่ต้องออกคำสั่งหรือควบคุมหรือนิเทศบ่อย ๆ เพราะคณะอาจารย์มีระเบียบวินัยดี มีความสัมพันธ์กับผู้บริหารดี กฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นสำหรับการอำนวยความสะดวกการบริหารและควบคุมคณะอาจารย์ยังคงมีอยู่แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ ผู้บริหารไม่เน้นผลงานของอาจารย์แต่จะใช้วิธีสร้างลักษณะของการเป็นผู้นำให้คณะอาจารย์จนสามารถผลิตผลงานที่ดี และมีคุณภาพได้อย่างง่ายดาย บรรยากาศแบบนี้เป็นที่พึงประสงค์ของสมาชิกมากที่สุดและเป็นแบบที่ดีที่สุด

2. บรรยากาศอิสระ (The Autonomous Climate) เป็นบรรยากาศที่มีลักษณะเด่นชัด ตรงที่ผู้บริหารส่งเสริมให้คณะอาจารย์มีอิสระสร้างความสัมพันธ์กันฉันท์มิตร บรรยากาศแบบนี้มีแนวโน้มที่คณะอาจารย์ได้รับความพึงพอใจในความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรมากกว่าความพึงพอใจที่ได้รับจากผลสำเร็จที่ได้รับจากการทำงาน คณะอาจารย์มีความสามารถและร่วมมือกันทำงานดี ผู้บริหารมีวิธีการและกฎเกณฑ์หรือระเบียบต่าง ๆ พร้อมทั้งจะอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติให้คณะอาจารย์ขวัญและกำลังใจของอาจารย์ดีแต่ไม่ดีเท่ากับบรรยากาศแจ่มใส ผู้บริหารแสดงความกรุณาปราณีและคอยช่วยเหลือคณะอาจารย์ในการปฏิบัติงานเป็นครั้งคราว ผู้บริหารจะใช้วิธีการปฏิบัติงานหนักและสร้างแบบอย่างในการทำงานที่ดี ผู้บริหารพยายามส่งเสริมสวัสดิการของคณะอาจารย์พฤติกรรมของผู้บริหารของบรรยากาศแบบนี้ค่อนข้างจะเข้มงวดกวดขันมากกว่าผู้บริหารแบบแจ่มใส

3. บรรยากาศควบคุม (The Controlled Climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารงาน โดยเน้นความสำเร็จของการทำงานเป็นสำคัญ ผู้บริหารจะคอยควบคุมตรวจตรา ออกคำสั่งหรือนิเทศงานของคณะอาจารย์จนคณะอาจารย์ไม่มีเวลาสร้างความสัมพันธ์กันฉันท์มิตร แต่เนื่องจากมีผลงานที่ดีจึงทำให้คณะอาจารย์มีความภาคภูมิใจและพลอยมีขวัญกำลังใจดีกว่าระดับปกติเล็กน้อย ผู้บริหารให้ความสะดวกทำให้ความสามัคคีในคณะอาจารย์น้อยแต่จะกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์วิธีการในการทำงานให้คณะอาจารย์ทำตลอดเวลาผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับคณะอาจารย์น้อย เพราะมุ่งคำนึงถึงว่า “งานที่ให้ทำต้องสำเร็จและใช้วิธีการของผู้บริหาร” ผู้บริหารจะไม่สนใจความคิดเห็น หลักการ และเหตุผลของผู้อื่นเลยภาวะการนำเป็นของผู้บริหารมากกว่าคณะอาจารย์

4. บรรยากาศสนิทสนม (The Familiar Climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารและคณะครูมีความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรสหาย ผู้บริหารสนใจผลงานน้อยจึงละเลยคำสั่งกฎเกณฑ์ระเบียบ หรือนิเทศงานทำให้คณะอาจารย์ขาดความสามัคคีในการทำงาน คณะอาจารย์ไม่ค่อยมีงานทำแต่มีความสัมพันธ์กันในด้านส่วนตัว ขวัญและกำลังใจอยู่ในระดับปานกลางเพราะได้จากความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรด้านเดียว โดยขาดความพึงพอใจในการทำงาน หรือความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของงานผู้บริหารบริหารงานอย่างหละหลวมปล่อยปละละเลยการบริหารบุคลากร แต่พยายามแสดงให้เห็นว่าคณะอาจารย์ทุกคนเป็นครอบครัวเดียวกัน ผู้บริหารให้ความเมตตากรุณา และจะไม่พยายามทำลายจิตใจของสมาชิก การประเมินผลงานหรือการสั่งการทั้งทางตรงและทางอ้อมน้อยมาก คณะอาจารย์จะคอยกระตุ้นผู้บริหารให้ทำหน้าที่ให้เข้มแข็งขึ้นตลอดเวลา

5. บรรยากาศรวบอำนาจ (The Paternal Climate) เป็นบรรยากาศที่ผู้บริหารงาน โดยใช้วิธีการออกคำสั่งควบคุมตรวจตราและนิเทศการปฏิบัติงานของคณะอาจารย์อย่างใกล้ชิด ประดุจดั่งเงาตามตัวผู้บริหาร พยายามจะสร้างความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรภายในกลุ่มของคณะอาจารย์ แต่ความพยายามของผู้บริหารประสบความล้มเหลวเพราะคณะอาจารย์ไม่ยอมรับนับถือความรู้และความสามารถของผู้บริหาร คณะอาจารย์แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ และไม่สามารถจะสร้างความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรได้เนื่องจากผู้บริหารไม่สามารถทำหน้าที่บริหารงานบุคลากรให้อยู่ในระเบียบวินัยได้ ผลงานมีน้อยขวัญกำลังใจของคณะครูเสียเพราะขาดทั้งความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรและความภาคภูมิใจในผลสำเร็จในการทำงาน ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้รู้ดีไปเสียทุกอย่างทั้ง ๆ ที่บางเรื่องรู้เพียงงูๆปลาๆ ทำให้คณะอาจารย์เบื่อกับอำนาจการปกครองของผู้บริหารเป็นอย่างมาก

6. บรรยากาศซีมเซา (The Closed Climate) เป็นบรรยากาศการบริหารที่บริหารงานโดยขาดความรู้ บุคลิกภาพของผู้นำและสมรรถภาพในการบริหารงานบุคคลคณะอาจารย์เสียขวัญกำลังใจในการทำงาน เพราะขาดความสัมพันธ์กันฉันท์มิตรและความภาคภูมิใจในผลการทำงาน คณะอาจารย์ถูกควบคุมโดยระบบคัดลอก ผู้บริหารกับคณะอาจารย์มีความสัมพันธ์กันอย่างน้อยแต่พยายามตั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับให้อาจารย์ปฏิบัติตามโดยปราศจากหลักการและเหตุผลเพราะมุ่งสนองความพึงพอใจของตนเท่านั้น และผู้บริหารก็ไม่เคยจะใช้สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่จะทำงาน

ได้ผล ผู้บริหารไม่สามารถปฏิบัติตนและปฏิบัติงานให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นได้ ผู้บริหารขาดความเมตตากรุณาขาดความคิดสร้างสรรค์และไม่เคยแสดงพฤติกรรมผู้นำที่ดีให้ปรากฏแก่สายตา คณะอาจารย์จึงมองผู้บริหารของตนว่าเป็นผู้บริหารหรือผู้นำจอมปลอมบรรยากาศแบบนี้เป็นบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์และต้องรีบแก้ไขโดยด่วน

บรรยากาศทั้ง 6 แบบดังกล่าว ฮาลปิน (Halpin, 1966: 135) เห็นว่าบรรยากาศแบบเปิดเป็นบรรยากาศที่พึงประสงค์ที่สุดเรียงลำดับไปจนถึงบรรยากาศแบบปิด ซึ่งเป็นบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์ควรมีการแก้ไข แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาแบบของบรรยากาศองค์การพบว่ามีความยากลำบากที่จะระบุแบบของบรรยากาศองค์การได้อย่างเด่นชัด (Gibson; Ivencevich; & Donnelly. 1979:319-322 ; citing Litwin; & Stringer. 2002:41-64) ได้ศึกษาแนวคิดของลิทวินและสตริงเกอร์ ที่ว่าองค์ประกอบของบรรยากาศการที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมและเป็นตัวกำหนดสถานการณ์ที่ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยจำแนกตัวกำหนดบรรยากาศองค์การออกเป็น 8 ปัจจัย คือ

1. โครงสร้างองค์การ โครงสร้างองค์การที่กำหนดขึ้นมาสำหรับใช้ในองค์การย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลในองค์การ ไม่ว่าองค์การนั้นเป็นองค์การรูปนัยหรือองค์การรูปนัยก็ตาม

2. ความท้าทายและความรับผิดชอบ ปัจจัยนี้จะวัดเกี่ยวกับความเข้าใจหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับความท้าทายของงาน ปริมาณงานที่ต้องทำและเส้นทางที่จะทำงานให้สำเร็จ ความท้าทายของงานเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการพัฒนาแรงจูงใจทางด้านความสำเร็จของบุคลากรในองค์การ และแรงจูงใจทางด้านความสำเร็จจะทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบสูงด้วย ส่วนการตอบสนองความพอใจจากงานที่ทำและระดับของผลการปฏิบัติงานนั้นจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับโอกาสที่จะได้แสดงออกด้วยตนเอง การควบคุมตนเอง การเข้ามามีส่วนร่วมความรับผิดชอบและความอิสระในการปฏิบัติงานของแต่ละคน

3. ความอบอุ่นและการสนับสนุน ปัจจัยนี้จะวัดความสำคัญทางด้านการส่งเสริมการปฏิบัติงานความอบอุ่นและการสนับสนุนที่ดีอยู่ภายในองค์การ จะช่วยลดความกังวลและความตึงเครียดในการปฏิบัติงานได้ องค์การที่ให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือสมาชิกใหม่ขององค์การย่อมจะกระตุ้นแรงจูงใจทางด้านความผูกพันต่อองค์การของสมาชิกใหม่ได้ เพราะความต้องการของสมาชิกในองค์การ คือบรรยากาศของงานที่มีความอบอุ่นและการให้ความสนับสนุน

4. การให้รางวัลและการลงโทษ ปัจจัยนี้จะวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับการให้รางวัลและการลงโทษ ภายในสถานการณ์ของการทำงาน ลิทวินและสตริงเกอร์ (Litwin; & Stringer. 2002: 54) ได้อธิบายมิติของบรรยากาศองค์การทางด้านนี้ว่า ภายในสภาพแวดล้อมที่ให้ความสำคัญกับการจัดการรางวัลแทนที่จะเป็นการลงโทษนั้น ย่อมจะเป็นสิ่งกระตุ้นแรงจูงใจด้านความสำเร็จของผู้ปฏิบัติงาน และความผูกพันต่อองค์การและจะลดความหวาดกลัวต่อความล้มเหลวในการทำงานของผู้ปฏิบัติได้ การให้รางวัลเท่ากับแสดงให้เห็นว่ายอมรับ

หรือเห็นด้วยกับพฤติกรรมหรือการกระทำที่เกิดขึ้นในขณะที่การลงโทษจะเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับในพฤติกรรมหรือการกระทำที่เกิดขึ้น

5. ความขัดแย้ง ปัจจัยนี้จะวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งระหว่างบุคคลในหน่วยงานและระหว่างหน่วยงานในองค์กร ซึ่งในหน่วยงานต่างๆ จะต้องเผชิญกับความขัดแย้งและการแก้ปัญหาความขัดแย้งอยู่เสมอ

6. มาตรฐานการปฏิบัติงานและความคาดหวัง ปัจจัยนี้จะวัดความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานและความชัดเจนของความคาดหวังเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานภายในองค์กร ทฤษฎีที่ว่าด้วยแรงจูงใจทางด้านความสำเร็จจะเป็นทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความคิดเห็นที่เกี่ยวกับความสำเร็จ ซึ่งสัมพันธ์กับมาตรฐานและอาจจะคาดหวังได้ว่าระดับมาตรฐานที่ผู้ปฏิบัติงานกำหนดขึ้นอาจจะเป็นตัวกำหนดแรงจูงใจทางด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานด้วย

7. ความเสี่ยงของงานและการรับความเสี่ยง ปัจจัยนี้จะวัดความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับปรัชญาของฝ่ายบริหารทางด้านการให้โอกาสในการตัดสินใจโดยชี้ให้เห็นว่าบุคคลที่ต้องการความสำเร็จสูงชอบที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานและหน้าที่ที่รับผิดชอบ ดังนั้นบรรยากาศองค์กรที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจหรือดำเนินงานใดๆ ตามที่รับผิดชอบอยู่ในระดับพอสมควร จะเป็นแรงกระตุ้นความต้องการการดำเนินงานความสำเร็จของผู้ปฏิบัติงานได้ แต่บรรยากาศองค์กรที่ปิดกั้นความเป็นอิสระในการตัดสินใจจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความท้อถอยและการปฏิบัติงานจะไม่บรรลุตามความต้องการของตนเองและองค์กร

8. ความภักดีต่อองค์กร ปัจจัยนี้จะเน้นให้เห็นความสำคัญของความคิดเห็นเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อกลุ่ม ช่วยให้อำนาจมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในการวัดความเข้าใจหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศของผู้ปฏิบัติงานนั้น ลิทวินและสตริงเกอร์ (Litwin;&Stringer. 2002:81-84) ได้จำแนกองค์ประกอบของบรรยากาศออกเป็น 9 มิติ คือ โครงสร้างองค์กร ความรับผิดชอบ การให้รางวัล ความเสี่ยงของงาน ความอบอุ่น การสนับสนุนมาตรฐานงาน ความขัดแย้งและความภักดีต่อองค์กร ซึ่งลิทวินและสตริงเกอร์ ชี้ให้เห็นว่าการเกี่ยวข้องระหว่างกันของมิติบรรยากาศองค์กรเหล่านี้มีผลกระทบต่อการจูงใจ หรือต้องการด้านความสำเร็จด้านอำนาจและด้านสังคมของบุคลากรในองค์กรและยังมีผลในด้านอื่นอีกด้วย

มิติบรรยากาศ ทั้ง 9 มิติ ก่อให้เกิดลักษณะของบรรยากาศองค์กรที่กระตุ้นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็น 3 รูปแบบ (Litwin;&Stringer.2002:189-190)

บรรยากาศมุ่งผลสำเร็จของงานมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. เน้นความรับผิดชอบส่วนตัว
2. มีการคำนวณเรื่องการเสี่ยงของงานและมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

3. ให้การยอมรับและรางวัลสำหรับผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี

4. สร้างความประทับใจที่ว่า บุคลากรเป็นส่วนหนึ่งของความก้าวหน้าและความสำเร็จของทีมงาน

บรรยากาศองค์การมุ่งการประสานสัมพันธ์ มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. เปิดโอกาสให้เกิดการรวมกลุ่มและความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจริงใจ
2. ให้การสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร
3. ให้ความสำคัญอิสระในการปฏิบัติงานและมีโครงสร้างองค์การที่บีบบังคับน้อย
4. ให้การยอมรับว่าบุคลากรเป็นสมาชิกของกลุ่มงาน

บรรยากาศองค์การมุ่งการใช้อำนาจ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. มีการกำหนดโครงสร้างองค์การในรูปของกฎ ระเบียบ และขั้นตอนในการ

ปฏิบัติงาน

2. บุคลากรยอมรับความผิดชอบในตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ สถานะในระดับสูง

3. กระตุ้นให้มีการใช้อำนาจที่เป็นทางการในการแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งและ

ความเห็นที่ไม่ลงรอยกัน

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2557: 71) ที่กล่าวว่า นักเรียนทุกคนล้วนมาจากสภาพแวดล้อมทางบ้านที่แตกต่างกัน ถ้าหากนักเรียนมีทุกข์ที่บ้าน ครั้นเมื่อมาโรงเรียนก็มาพบกับสภาพแวดล้อมที่คับใจอีก นักเรียนคงไม่มีทางออกอื่น ต้องดิ้นรนไปหาสิ่งอื่นที่คิดว่าจะทำให้สบายใจขึ้นโดยอาจไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมาได้ หากโรงเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมที่แสดงถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนดังกล่าวนี้อาจทำให้แนวโน้มสถิติของนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดสภาพบรรยากาศที่ดี คือ การจัดสภาพแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางจิตและสุขภาพทางอารมณ์

พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2557: 235) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมขององค์กรต่างๆ ควรประกอบด้วยสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอก ซึ่งสภาวะแวดล้อมภายใน ได้แก่ โครงสร้างองค์การ กลยุทธ์ขององค์การ บุคลากรและความสามารถของบุคลากร วัฒนธรรมองค์การ เป็นต้น ส่วนสภาวะแวดล้อมภายนอก ได้แก่ สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงาน สภาวะแวดล้อมทั่วไป เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคมและวัฒนธรรม การเมืองและกฎหมาย เป็นต้น

โดยสรุป บรรยากาศของโรงเรียน หมายถึง ลักษณะที่บ่งบอกเอกลักษณ์อย่างหนึ่งขององค์กร ที่แสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคมและจิตใจ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ได้แก่ บรรยากาศการทำงานที่มีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์พหุระดับ

ความหมายของการวิเคราะห์พหุระดับ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์พหุระดับไว้ดังนี้

มอร์ริส (ราชนย์ บุญธิมา. 2542: 19; อ้างอิงจาก Morris. 1995) ได้ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์พหุระดับเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่แยกความแปรปรวนที่มีอยู่ในตัวแปรตามให้เป็นไปตามโครงสร้างหรือธรรมชาติของข้อมูล

ศิริชัย กาญจนวาสี (2554: 85) ให้ความหมายว่า การวิเคราะห์พหุระดับเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรทำนาย หลายระดับ ที่มีต่อตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรทำนายมีโครงสร้างเป็นระดับลดหลั่น (Hierarchica) อย่างน้อย 2 ระดับ โดยตัวแปรทำนายและตัวแปรตามที่อยู่ระดับล่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับอิทธิพลร่วมกันจากตัวแปรทำนายที่อยู่ระดับบน

ราชนย์ บุญธิมา (2542:20) กล่าวว่า การวิเคราะห์พหุระดับของการวิเคราะห์การถดถอย หมายถึง เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถจัดเป็นระดับได้อย่างน้อย 2 ระดับขึ้นไป ด้วยการสร้างสมการถดถอย หรือสมการพยากรณ์ แล้ววิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต้น ที่มีต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้นั้นเรียกว่า ค่าสัมประสิทธิ์ของการถดถอย

สำราญ มีแจ้ง (2544: 228) กล่าวว่า การวิเคราะห์พหุระดับ หมายถึง เทคนิควิธีการทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรเป็นระดับลดหลั่นกันอย่างน้อย 2 ระดับต่อตัวแปรตามซึ่งอยู่ในโมเดลการวัดซ้ำ โดยตัวแปรอิสระระดับบุคคลจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามผ่านตัวแปรอิสระที่อยู่ในโมเดลการวัดซ้ำและตัวแปรอิสระระดับเดียวกันจะมีปฏิสัมพันธ์ภายในด้วยกัน

โดยสรุป การวิเคราะห์พหุระดับ เป็นเทคนิควิธีทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่มีตัวแปรอิสระหลายตัว และตัวแปรอิสระเหล่านี้สามารถแบ่งเป็นระดับได้อย่างน้อย 2 ระดับขึ้นไป โดยตัวแปรระดับเดียวกันต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และได้รับผลร่วมกันจากตัวแปรระดับอื่นๆ

4.2 วัตถุประสงค์และหลักการของการวิเคราะห์พหุระดับ

การวิเคราะห์พหุระดับมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอยู่ในระดับเดียวกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอยู่ต่างระดับกัน ซึ่งให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงสูง และมีความคลาดเคลื่อนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวไว้ ไบรค์ และราวเดนบุช (Bryk; & Raudenbush. 1996:5) กล่าวว่า การวิเคราะห์พหุระดับมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ สรุปได้ 2 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อแบ่งความแปรปรวน (Variance) และความแปรปรวนร่วม (Covariance) ออกตามระดับของข้อมูล

2. เพื่อคำนวณค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรที่อยู่ในระดับเดียวกันและที่อยู่ต่างระดับกัน มอริสัน (Morrison. 1995: 191) กล่าวว่า การวิเคราะห์พหุระดับมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของค่าพารามิเตอร์ (Parameter) ของตัวแปรที่จัดกลุ่มกันเป็นโครงสร้างของตัวแปรที่มีตั้งแต่ 2 ระดับขึ้นไป 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของค่าความสัมพันธ์ของค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรในแต่ละบุคคล

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2538:24) กล่าวว่า การวิเคราะห์พหุระดับ มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลง (Change) หรือพัฒนาการ หรือการเจริญเติบโต (Growth) ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ

2. เพื่อประมาณค่า ส่วนประกอบความแปรปรวนของตัวแปรแต่ละตัวแปรว่า ความแปรปรวนของตัวแปรในแต่ละระดับ มีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์เพื่อศึกษาความเสมอภาคในการจัดการศึกษา

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีผลต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับ

4. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตาม ในระดับหน่วยการวัดที่เล็กที่สุด และศึกษาว่าอิทธิพลจากความแตกต่างแต่ละระดับ มีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตามอย่างไร

การวิเคราะห์พหุระดับ อาศัยหลักการที่สำคัญ ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2532:4)

1. โครงสร้างของตามลำดับชั้นของข้อมูลที่ถูกนำมาพิจารณา เพื่อให้ความสำคัญต่อข้อมูลต่างระดับ โดยการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่อยู่ในระดับเดียวกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่อยู่ต่างระดับ

2. หลักการของตัวแปรสุ่ม ถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยถือว่าตัวแปรเกี่ยวกับชั้นเรียนหรือสถานศึกษา น่าจะมีอิทธิพลที่แตกต่างกันต่อตัวแปรระดับนักเรียน

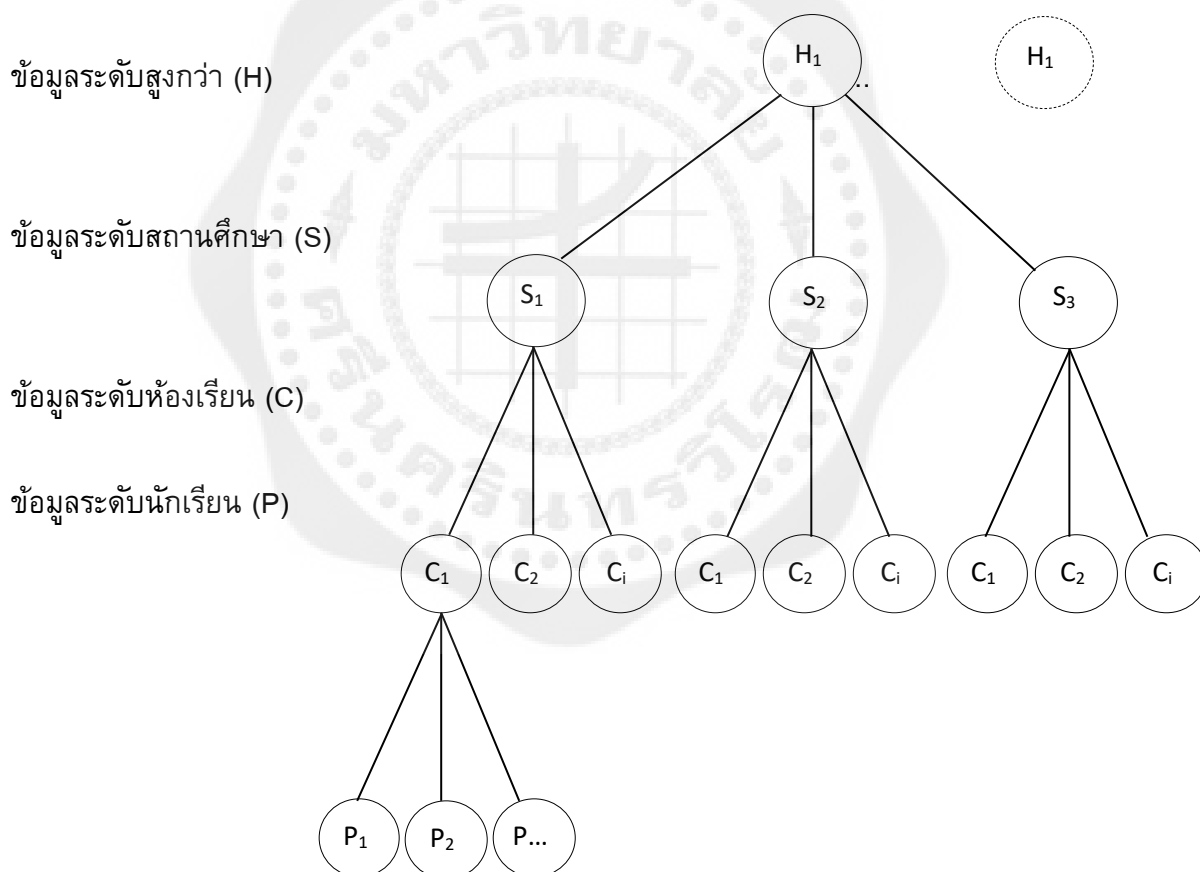
3. เลือกใช้สถิติวิเคราะห์ที่เหมาะสม ในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย โดยใช้หลักการของการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นไปได้สูงสุดของค่าสัมประสิทธิ์และทฤษฎีของเบย์ ซึ่งจะทำให้ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงสูง และมีความคลาดเคลื่อนต่ำ

โดยสรุป การวิเคราะห์พหุระดับ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบาย และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีอยู่ในระดับเดียวกัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีอยู่ต่างระดับกัน ซึ่งให้ผลการวิเคราะห์ที่มีความเที่ยงตรงสูง และมีความคลาดเคลื่อนต่ำ

4.3 ลักษณะของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์พหุระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพหุระดับมีประเด็นที่สำคัญที่ควรสนใจประการหนึ่ง คือ ลักษณะของที่จะทำการวิเคราะห์ มอริสัน (Morrison. 1995: 11) ข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์จะต้องมีลักษณะ

เป็นพหุระดับที่เรียกว่า “ข้อมูลพหุระดับ” (Multilevel data) หรือเรียกว่า “ข้อมูลสอดแทรกกลดหลั่น”(Hierarchical nested data) ข้อมูลทางการศึกษามักจะเป็นข้อมูลแบบพหุระดับ กล่าวคือ ข้อมูลระดับนักเรียนแต่ละคน(P) เช่น ความถนัดทางการเรียน พฤติกรรมการเรียน หรือเจตคติต่อการเรียน เป็นต้น ข้อมูลระดับนักเรียนจะอยู่ภายใต้ หรือได้รับอิทธิพลมาจากข้อมูลระดับห้องเรียน (C) เช่น คุณภาพการสอนของครู วุฒิการศึกษาของครู หรือบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นต้น ข้อมูลระดับห้องเรียนอยู่ภายใต้หรือได้รับอิทธิพลมาจากข้อมูลระดับสถานศึกษา (S) เช่น ความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หรือลักษณะการให้ความร่วมมือของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น ข้อมูลระดับสถานศึกษาก็จะอยู่ภายใต้หรือได้รับอิทธิพลจากข้อมูลระดับสูงกว่า (H) ต่อๆ กันไปโครงสร้างของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์พหุระดับ สามารถแบ่งลักษณะของข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 ลักษณะโครงสร้างของข้อมูลพหุระดับ

ลักษณะที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน หรือบางที่เรียกว่า “ข้อมูลระดับจุลภาค” (Micro – level data) หมายถึง ข้อมูลระดับนักเรียนนั่นเอง

ลักษณะที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มนักเรียน หรือบางที่เรียกว่า “ข้อมูลระดับมหภาค” (Macro – level data) หมายถึง ข้อมูลตั้งแต่ระดับห้องเรียนขึ้นไปนั่นเอง

โดยสรุป ลักษณะข้อมูลที่น่าไปวิเคราะห์พบหุระดับที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การที่จะวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ด้วยการนำตัวแปรที่อยู่ต่างระดับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้อยู่ในระดับเดียวกัน จึงเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นธรรมชาติและโครงสร้างของข้อมูล ดังนั้นการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลก็ควรที่จะจัดตัวแปรให้อยู่ในระดับที่เป็นไปตามธรรมชาติและโครงสร้างของข้อมูล แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับธรรมชาติและโครงสร้างของข้อมูลนั้น

4.4 การวิเคราะห์ประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวน

หลังจากที่ได้จัดข้อมูลที่ต้องการศึกษาอยู่ในลักษณะที่เป็นพหุระดับแล้ว (Multilevel Analysis) ซึ่งอาจมี 2 ระดับหรือมากกว่า หากสมมติว่าข้อมูลที่จัดมานั้นมี 3 ระดับ คือ ข้อมูลระดับนักเรียน (P) ข้อมูลระดับห้องเรียน (C) และข้อมูลระดับสถานศึกษา (S) ดังนั้นการวัดคะแนนตัวแปรตามของนักเรียนคนหนึ่งนั้น คะแนนที่วัดได้นั้นประกอบด้วยคะแนนจากส่วนย่อยๆ แต่ละส่วนของข้อมูลทั้ง 3 ระดับ ที่สามารถเขียนเป็นสมการ ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 Y_{psc} &= \mu && \text{(Grand Mean)} \\
 &+ (\mu_s - \mu) && \text{(School Mean)} \\
 &+ (\mu_{cs} - \mu_s) && \text{(Class Mean)} \\
 &+ (Y_{psc} - \mu_{cs}) && \text{(Residual Mean) ... 3.1}
 \end{aligned}$$

จากสมการข้างต้น ถ้าจัดในรูปของการประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวนจะได้สมการดังนี้

$$\sigma_Y^2 = \sigma_p^2 + \sigma_c^2 + \sigma_s^2$$

เมื่อ σ_Y^2 แทน ค่าประมาณความแปรปรวนของตัวแปรตามที่ศึกษา

σ_p^2 แทน ค่าประมาณความแปรปรวนระหว่างนักเรียนในห้องเรียน

σ_c^2 แทน ค่าประมาณความแปรปรวนระหว่างห้องเรียนภายในสถานศึกษา

σ_s^2 แทน ค่าประมาณความแปรปรวนภายในสถานศึกษา

จากสมการจะเห็นได้ว่า ความแปรปรวนของตัวแปรตามที่ศึกษาประกอบด้วยค่าความแปรปรวนระหว่างนักเรียนในห้องเรียน ค่าความแปรปรวนระหว่างห้องเรียนภายในสถานศึกษาและ

ค่าความแปรปรวนภายในสถานศึกษา ซึ่งการวิเคราะห์ประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวน (Analysis of Variance Component Estimation) ในการวิเคราะห์ข้อมูลพหุระดับ

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2535: 9–14) กล่าวว่า ตัวแปรที่วัดได้ในระดับนักเรียนมีความแปรปรวนที่สามารถแยกส่วนประกอบได้ตามระดับที่ลดหลั่นกัน วิธีประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวนแต่ละส่วนทำได้ 4 วิธี ดังต่อไปนี้

วิธีที่ 1 เป็นการใชหลักการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) คำนวณค่าคาดหวังของกำลังสองเฉลี่ย (Expected mean square) แต่ละระดับใช้เป็นค่าประมาณความแปรปรวนแต่ละส่วนที่ต้องการ วิธีนี้ต้องเลือกใช้โมเดลให้เหมาะสมกับข้อมูลว่าเป็นโมเดลผลแบบสุ่ม(Random effect mode) หรือโมเดลผลคงที่ (Fixed effect model)

วิธีที่ 2 เป็นการประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum likelihood estimation)

วิธีที่ 3 เป็นการประมาณค่าประจำกำลังสองที่ไม่ลำเอียง ซึ่งมีค่าต่ำสุด (Minimum norm quadratic unbiased estimation: MINQUE)

วิธีที่ 4 วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบแบ่งสองสมการ (Ordinary least square separate equation approach) ที่เรียกว่า “Slope as outcome” การศึกษาด้วยวิธีการนี้เป็นการตรวจสอบหรือพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในชั้นเรียน สถานศึกษา ด้วยการใช้เทคนิคกำลังสองน้อยที่สุดมีข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์ คือ ตัวแปรอิสระในแต่ละระดับต้องไม่มีความคลาดเคลื่อนในการวัดในแต่ละระดับตัวแปรที่ศึกษานั้น คะแนนของตัวแปรตาม (Y) มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติในแต่ละค่าของตัวแปรอิสระ (X) โดยมีค่าความแปรปรวนเท่ากันในทุกค่าของตัวแปรอิสระ (X) ด้วย กล่าวคือ Y และ X ใดถือเป็นตัวแทนที่กลุ่มมาจากประชากรปกติโดยที่ทุกๆ ค่าของประชากรมีการกระจายร่วมกันอยู่ คือ ทั้งที่ค่าความคลาดเคลื่อน (Error item) แต่ละค่ามีการแจกแจงเป็นโค้งปกติและเป็นความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นแบบสุ่ม (Random) มีความแปรปรวนเท่ากันในทุกค่าของ (X) แต่ความแปรปรวนต่างระดับไม่จำเป็นต้องเท่ากัน

ในทางปฏิบัติการประมาณค่าส่วนประกอบความแปรปรวนทำได้ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SAS หรือ BMDA หรือ HLM ที่อาศัยหลักการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิเคราะห์จะอธิบายให้ทราบถึงอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามในแต่ละระดับแตกต่างกันตามขนาดของความแปรปรวน ดังนั้นการศึกษาวิเคราะห์เพียงระดับเดียวย่อมไม่ให้อรรถประโยชน์ที่ชัดเจนเหมือนกับการวิเคราะห์หลายระดับ นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคทางการศึกษาว่ามีมากในระดับใด การพิจารณาปรับปรุงเพื่อลดความแตกต่างในระดับนั้นๆ จึงทำให้ผลวิเคราะห์มีความถูกต้องมากขึ้น

4.5 การวิเคราะห์พหุระดับ

ในการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์หากผู้วิจัยจัดข้อมูลออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้ (ราชันย์ บุญธิมา. 2542:48-57)

ระดับที่ 1 ข้อมูลระดับนักเรียน สมมติว่า ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร คือ พฤติกรรมการเรียน (X_1) และความถนัดทางการเรียน (X_2) ส่วนตัวแปร คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y)

ระดับที่ 2 ข้อมูลระดับห้องเรียน สมมติว่า ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปร คือ คุณภาพการสอนของครู (G_1) และบรรยากาศในห้องเรียน (G_2)

ระดับที่ 3 ข้อมูลระดับสถานศึกษา สมมติว่า ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร คือ ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา (S_1)

จากการแบ่งระดับของข้อมูลออกเป็น 3 ระดับจะสามารถสร้างสมการเพื่ออธิบายตัวแปรตามด้วยตัวแปรอิสระของแต่ละระดับที่เกี่ยวข้องกันได้ดังต่อไปนี้

ระดับที่ 1 ข้อมูลระดับนักเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับนักเรียนเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับนักเรียนกับตัวแปรตามระดับนักเรียน ดังนั้นรูปแบบสมการของข้อมูลระดับนักเรียนจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

$$Y_{ij} = b_{0jk} + \sum b_{pj k} X_{pj k} + e_{ijk} \dots\dots\dots(1)$$

หรือ

$$Y_{ij} = b_{0jk} + b_{1jk} X_{1jk} + b_{2jk} X_{2jk} + e_{ijk} \dots\dots\dots(2)$$

เมื่อ Y_{ijk} แทน ค่าตัวแปรตามของนักเรียนคนที่ i ห้องเรียนที่ j และสถานศึกษาที่ k (ในที่นี้หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่ละคนนั่นเอง)

X_{1ijk} แทน ค่าตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ 1 ของนักเรียนคนที่ i ในห้องเรียนที่ j สถานศึกษาที่ k (ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนแต่ละคนนั่นเอง)

X_{2ijk} แทน ค่าตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ 2 ของนักเรียนคนที่ i ในห้องเรียนที่ j สถานศึกษาที่ k (ในที่นี้หมายถึงพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนแต่ละคนนั่นเอง)

b_{0jk} แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ในห้องเรียนที่ j และสถานศึกษาที่ k

b_{1jk} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ 1 (X_1) ที่มีต่อ Y_{ijk}

b_{2jk} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ 2 (X_2) ที่มีต่อ Y_{ijk}

e_{ijk} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนแบบสุ่ม (Random error) ของนักเรียนแต่ละคนในห้องเรียนที่ j สถานศึกษาที่ k หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับนักเรียนในการทำนาย Y_{ijk} นั่นเอง

จากสมการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับนักเรียนนี้ จะได้ค่า b_{0jk} , b_{1jk} และ b_{2jk} ในการอธิบายอิทธิพลของตัวแปร X_1 และ X_2 ที่มีต่อ Y ในแต่ละห้องเรียนนั้น จากนั้นใช้ b_{0jk} , b_{1jk} และ b_{2jk} ของแต่ละห้องเรียนเป็นตัวแปรตามสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับห้องเรียนต่อไป

ระดับที่ 2 ข้อมูลระดับห้องเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับห้องเรียน เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนกับตัวแปรตามระดับห้องเรียน ด้วยการนำค่า b_{0jk} , b_{1jk} และ b_{2jk} ของแต่ละห้องเรียนที่วิเคราะห์ได้จากระดับที่ 1 ข้อมูลระดับนักเรียนมาเป็นตัวแปรตาม ดังนั้นรูปแบบสมการการถดถอยของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับห้องเรียนจึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

$$b_{qjk} = C_{q0k} + \sum C_{qpk} G_{pjk} + \alpha_{ijk} \dots\dots\dots(3)$$

หรือ

$$b_{0jk} = C_{00k} + C_{01k} G_{1jk} + C_{02k} G_{2jk} + \alpha_{0jk} \dots\dots\dots(4)$$

$$b_{1jk} = C_{10k} + C_{11k} G_{1jk} + C_{12k} G_{2jk} + \alpha_{1jk} \dots\dots\dots(5)$$

$$b_{2jk} = C_{20k} + C_{21k} G_{1jk} + C_{22k} G_{2jk} + \alpha_{2jk} \dots\dots\dots(6)$$

เมื่อ b_{0jk} แทน ค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม (Y) ในห้องเรียนที่ j และสถานศึกษาที่ k
 b_{1jk} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ 1 (X_1) ที่มีต่อ Y_{ijk}
 b_{2jk} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ตัวที่ 2 (X_2) ที่มีต่อ Y_{ijk}
 G_{ijk} แทน ค่าตัวแปรพยากรณ์ระดับห้องเรียนตัวที่ 1 ในห้องเรียนที่ j สถานศึกษาที่ k (ในที่นี้หมายถึงคุณภาพการสอนของครูแต่ละห้องเรียนนั่นเอง)
 G_{2jk} แทน ค่าตัวแปรพยากรณ์ระดับห้องเรียนตัวที่ 2 ในห้องเรียนที่ j สถานศึกษาที่ k (ในที่นี้หมายถึงบรรยากาศในห้องเรียนนั่นเอง)

C_{00k} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{0jk}

C_{01k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_1 ที่มีต่อ b_{0jk}

C_{02k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_2 ที่มีต่อ b_{0jk}

C_{10k} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{1jk}

C_{20k} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{2jk}

C_{11k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_1 ที่มีต่อ b_{1jk}

C_{21k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_1 ที่มีต่อ b_{2jk}

C_{12k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_2 ที่มีต่อ b_{1jk}

C_{22k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_2 ที่มีต่อ b_{2jk}

α_{0jk} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ b_{0jk} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับชั้นเรียนในการทำนาย b_{0jk}

α_{1jk} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ b_{1jk} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับชั้นเรียนในการทำนาย b_{1jk}

α_{2jk} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ b_{2jk} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับชั้นเรียนในการทำนาย b_{2jk}

จากสมการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ข้อมูลระดับห้องเรียนนี้จะได้อิทธิพลของตัวแปรหนึ่งอธิบายไปยังอีกตัวแปรหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ได้ค่า C_{00k} , C_{01k} และ C_{02k} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร G_1 และ G_2 ที่มีต่อ b_{0jk}
2. ได้ค่า C_{10k} , C_{11k} และ C_{12k} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร G_1 และ G_2 ที่มีต่อ b_{1jk}
3. ได้ค่า C_{20k} , C_{21k} และ C_{22k} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร G_1 และ G_2 ที่มีต่อ b_{2jk}

ระดับที่ 3 ข้อมูลระดับโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับโรงเรียน เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระระดับสถานศึกษากับตัวแปรตามระดับสถานศึกษา ด้วยการนำค่า C_{00k} , C_{01k} , C_{02k} , C_{10k} , C_{11k} , C_{12k} , C_{20k} , C_{21k} และ C_{22k} ของแต่ละสถานศึกษาที่วิเคราะห์ได้จากระดับที่ 2 (ข้อมูลระดับห้องเรียน) มาเป็นตัวแปรตาม ดังนั้นรูปแบบสมการการถดถอยของการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสถานศึกษา จึงมีลักษณะดังต่อไปนี้

$$C_{rqk} = \pi_{rq0} + \sum \pi_{rqpSk} + \gamma_{ijk} \dots\dots\dots(7)$$

หรือ

$$C_{00k} = \pi_{000} + \pi_{001Sk} + \gamma_{00k} \dots\dots\dots(8)$$

$$C_{01k} = \pi_{010} + \pi_{011Sk} + \gamma_{01k} \dots\dots\dots(9)$$

$$C_{02k} = \pi_{020} + \pi_{021Sk} + \gamma_{02k} \dots\dots\dots(10)$$

$$C_{10k} = \pi_{100} + \pi_{101Sk} + \gamma_{10k} \dots\dots\dots(11)$$

$$C_{11k} = \pi_{110} + \pi_{111Sk} + \gamma_{11k} \dots\dots\dots(12)$$

$$C_{12k} = \pi_{120} + \pi_{121Sk} + \gamma_{12k} \dots\dots\dots(13)$$

$$C_{20k} = \pi_{200} + \pi_{201Sk} + \gamma_{20k} \dots\dots\dots(14)$$

$$C_{21k} = \pi_{210} + \pi_{211Sk} + \gamma_{21k} \dots\dots\dots(15)$$

$$C_{22k} = \pi_{220} + \pi_{221Sk} + \gamma_{22k} \dots\dots\dots(16)$$

- เมื่อ C_{00k} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{0jk}
 C_{01k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_1 ที่มีต่อ b_{0jk}
 C_{02k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_2 ที่มีต่อ b_{0jk}
 C_{10k} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{1jk}
 C_{20k} แทน ค่าเฉลี่ยของ b_{2jk}
 C_{11k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_1 ที่มีต่อ b_{1jk}
 C_{21k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_1 ที่มีต่อ b_{2jk}
 C_{12k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_2 ที่มีต่อ b_{1jk}
 C_{22k} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ G_2 ที่มีต่อ b_{2jk}
 S_k แทน ค่าตัวแปรพยากรณ์ระดับสถานศึกษาในสถานศึกษาที่ k (ในที่นี้

หมายถึง ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในแต่ละสถานศึกษานั้นเอง)

- π_{000} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{00k}
 π_{010} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{01k}
 π_{020} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{02k}
 π_{100} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{10k}
 π_{110} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{11k}
 π_{120} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{12k}
 π_{200} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{20k}
 π_{210} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{21k}
 π_{220} แทน ค่าเฉลี่ยของ C_{22k}

(π_{000} , π_{010} , π_{020} , π_{100} , π_{110} , π_{120} , π_{200} , π_{210} และ π_{220} กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ค่า Grand Mean ของแต่ละ C_{rqk} นั้นเอง)

- π_{001} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{00k}
 π_{011} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{01k}
 π_{021} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{02k}
 π_{101} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{10k}
 π_{111} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{11k}
 π_{121} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{12k}
 π_{201} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{20k}
 π_{211} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{21k}
 π_{221} แทน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ S ที่มีต่อ C_{22k}

Y_{00k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{00k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{00k}

Y_{01k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{01k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{01k}

Y_{02k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{02k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{02k}

Y_{10k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{10k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{10k}

Y_{11k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{11k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{11k}

Y_{12k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{12k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{12k}

Y_{20k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{20k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{20k}

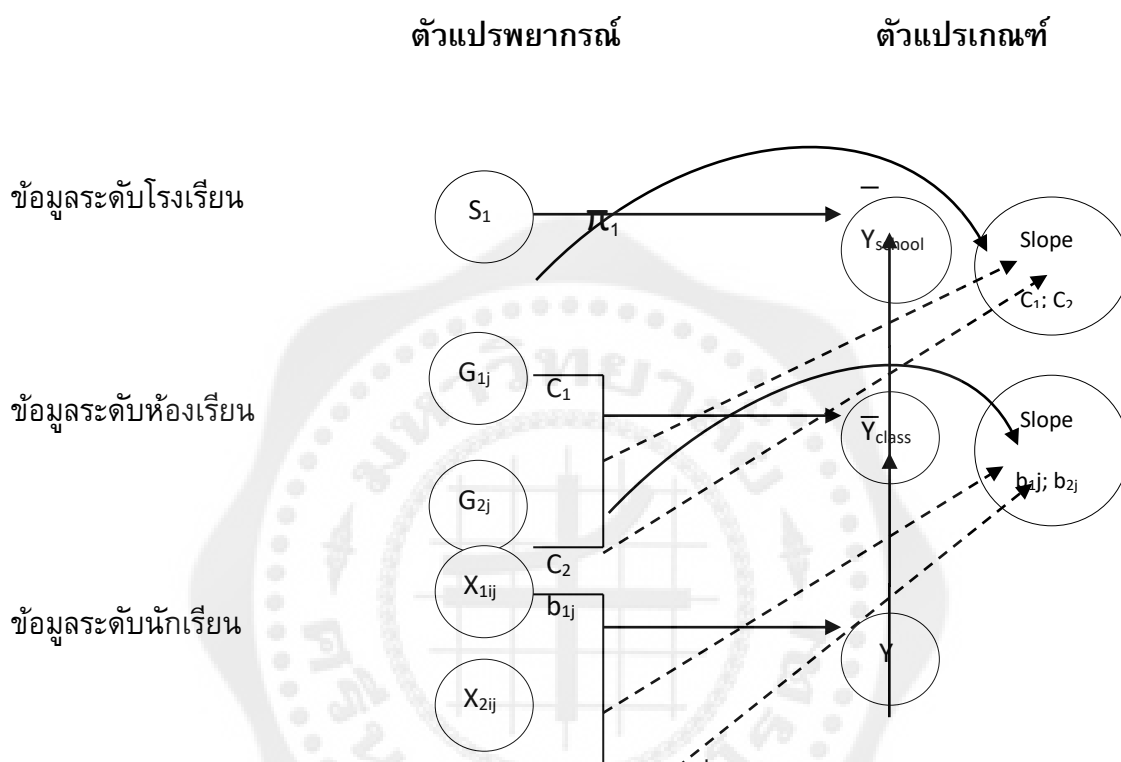
Y_{21k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{21k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{21k}

Y_{22k} แทน ค่าความคลาดเคลื่อนอย่างสุ่ม (Random error) ของ C_{22k} หรือค่าความคลาดเคลื่อนระดับสถานศึกษาในการทำนาย C_{22k}

จากสมการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ข้อมูลระดับสถานศึกษานี้จะได้ค่าอิทธิพลของตัวแปรหนึ่งอธิบายไปยังอีกตัวแปรหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ได้ค่า π_{000} และ π_{001} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{00k}
2. ได้ค่า π_{010} และ π_{011} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{01k}
3. ได้ค่า π_{020} และ π_{021} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{02k}
4. ได้ค่า π_{100} และ π_{101} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{10k}
5. ได้ค่า π_{110} และ π_{111} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{11k}
6. ได้ค่า π_{120} และ π_{121} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{12k}
7. ได้ค่า π_{200} และ π_{201} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{20k}
8. ได้ค่า π_{210} และ π_{211} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{21k}
9. ได้ค่า π_{220} และ π_{221} อธิบายอิทธิพลของตัวแปร S ที่มีต่อ C_{22k}

โดยสรุป การวิเคราะห์พหุระดับของการวิเคราะห์ถดถอย : กรณีที่มีสามระดับในการศึกษาครั้งนี้ สามารถสร้างเป็นโมเดลของการวิเคราะห์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของข้อมูลแต่ละระดับ จะได้โมเดลที่มีลักษณะดังภาพประกอบ 6 (ราชันย์ บุญธิมา. 2542: 57)

ภาพประกอบ 6 ลักษณะโครงสร้างของข้อมูลที่จะนำไปวิเคราะห์พหุระดับ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยระดับนักเรียนที่ส่งผลต่อสุขภาวะของนักเรียน ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยดังนี้

สมฤดี วีรพงษ์ (2535: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารด้านทันใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่อาชีพของผู้ปกครองและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองต่างกันมีการปฏิบัติกรบริโภคอาหารด้านทันใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โสภณ รอดชู (2536 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมการบริโภคอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนหญิงมีค่านิยมในการบริโภคอาหารสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ของบิดามารดา แตกต่างกัน มีค่านิยมเกี่ยวกับการบริโภคอาหารสูงกว่ากลุ่มที่มีการบริโภคอาหารสูงกว่ากลุ่มที่มีการปฏิบัติน้อยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุเทพณ์ กุลละวณิชย์ (2540:78-79) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับวัตถุเจือปนในอาหารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองจบการศึกษาระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษา และประถมศึกษา มีการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับวัตถุเจือปนในอาหารสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้สูงกว่า 8,000 บาท ต่อเดือน และ 3,000- 8,000 บาทต่อเดือน มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุเจือปนในอาหารสูงกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท ต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุชาดา อินทรกำแหง (2544 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ความสามารถของครูอาจารย์ ความพร้อมของอาคารสถานที่ สื่อการสอนเทคโนโลยีสารสนเทศ จะเห็นได้ว่าความแตกต่างของพื้นที่ยังมีปัจจัยที่ส่งผลที่เหมือนกันและแตกต่างกัน

อมราวดี ณ อุบล(2544: 110-114) ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน พบว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพครอบครัวดี มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลุ่มวิจัยและพัฒนา สำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2547: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านการบริโภคอาหาร ด้านการป้องกันการใช้สารเสพติด ด้านการออกกำลังกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีมีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านการออกกำลังกาย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่โรงเรียนตั้งอยู่ในภูมิภาคต่างกัน มีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการออกกำลังกาย และด้านการจัดการกับความเครียดโดยใช้กิจกรรมนันทนาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่โรงเรียนตั้งอยู่ในอำเภอต่างกัน มีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านการจัดการกับความเครียดโดยใช้กิจกรรมนันทนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านการบริโภคอาหาร ด้านการป้องกันการใช้สารเสพติด ด้านการออกกำลังกาย และด้านการจัดการกับความเครียดโดยใช้กิจกรรมนันทนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่

อาชีพของผู้ปกครองและรายได้ของผู้ปกครองต่างกัน มีพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านการบริโภคอาหาร ด้านการป้องกันการใช้สารเสพติด และด้านการจัดการกับความเครียดโดยใช้กิจกรรมนันทนาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นันทา อักษรแก้ว (2548:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงพยาบาลปัตตานี เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ภาวะสุขภาพจิต เกี่ยวกับอาการของโรคประสาท (วิตกกังวล, เครียด) ภาวะซึมเศร้า และความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย ประชากรที่ศึกษาได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-6 สุ่มตัวอย่างโดยวิธี Cluster Random Sampling ตามตารางของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงกรกฎาคม 2547 การวิเคราะห์ใช้จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 14-16 ปี นับถือศาสนาพุทธ ได้รับเงินต่อเดือนต่ำกว่า 1,000 บาท การใช้เงินงบประมาณครึ่งหนึ่งพอมีพอใช้ พักอาศัยอยู่กับบิดา มารดา ส่วนน้อยพักอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กปัตตานี การศึกษาของบิดา มารดา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา รองลงมา ปริญญาตรี อาชีพบิดารับราชการ มารดาค้าขาย กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จัก และใช้บริการคลินิกคลายเครียด และบริการการปรึกษา การใช้สารเสพติด พบจำนวนน้อย ชนิดของสารเสพติดที่ใช้ คือ บุหรี่ กัญชา ยาไอ ยาบ้า และยาอี ภาวะสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่าง คะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 อาการ คือ อาการของโรคประสาท ภาวะซึมเศร้า และความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย อยู่ในระดับ "ไม่มี" แต่เมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดของแต่ละบุคคล พบว่า "มี" อาการของโรคประสาท ที่พบ 3 อันดับแรก คือ รู้สึกกลุ้มใจ เหนื่อยง่าย และปวดศีรษะบ่อยๆ ภาวะซึมเศร้า อาการที่พบมาก คือ หลงลืมง่าย รู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเอง และคิดอะไรไม่ค่อยออก ความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย อาการหรือเหตุการณ์ที่พบมาก คือ สิ้นหน้าเป็นทุกข์ หม่นหมอง รองลงมา มีเรื่องกดดัน/คับข้องใจ และมีการสูญเสียของรัก ผลการศึกษา นอกจากจะได้ข้อมูลพื้นฐานแล้ว ยังเป็นสิ่งบ่งชี้ว่า มีนักเรียนอีกจำนวนมากที่ต้องการการดูแลช่วยเหลือทางด้านจิตใจ และเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือ ด้านสุขภาพจิต และการป้องกันปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษาคู่เครือข่าย มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุก ให้อัยการและเยาวชน ในและนอกสถานศึกษารับรู้ และสนใจ การใช้บริการด้านสุขภาพจิต เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และภาวะสุขภาพจิตให้ดีขึ้น

กุลวดี เถนว่อง (ราชภัฏ); และคนอื่นๆ (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และแนวทางการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน : กรณีศึกษาจากจังหวัดปทุมธานี ศึกษา พบว่าอิทธิพลที่ส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เมื่อศึกษาจากเด็กที่เคยมีเพศสัมพันธ์พบว่าปัจจัยด้านเพศ มีความเสี่ยงมากกว่าเด็กที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์

นัยนา เอื้อพงศ์กิตติกุล (2551: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา : ในโรงเรียนสิริรัตนารักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาวะสุขภาพจิต และศึกษาปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสิริรัตนารักษ์ กรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross-sectional descriptive Study) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2551 จำนวน 663 คน เพศ ชาย 265 คน เพศ หญิง 398 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง และดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทยฉบับสมบูรณ์ 54 ข้อ สถิติที่ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้วย Chi-Square วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ภาวะสุขภาพจิตของนักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.1 มีสุขภาพจิตเท่ากับคนทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 33.3 ที่มีภาวะสุขภาพจิตดีกว่าคนทั่วไป มีเพียง ร้อยละ 18.6 มีภาวะสุขภาพจิตต่ำกว่าคนทั่วไป การเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.8 มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมาก และ ปัจจัยที่สัมพันธ์กับสุขภาพจิตของนักเรียน คือ ระดับการศึกษา จำนวนพี่น้อง กิจกรรมบันเทิงที่ชอบในด้านการเล่นดนตรี สุขภาพ เหตุการณ์สำคัญในชีวิตเกี่ยวกับบุคคลในครอบครัวเสียชีวิต ปัญหาสุขภาพจิตด้านสมาชิกในครอบครัว ด้านการทำงานและการเรียน ด้านเพื่อนฝูง มุมมองในการสูบบุหรี่ ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการเห็นคุณค่าในตนเอง

กมลวรรณ รอดจ่าย (2552:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเพื่อวิเคราะห์ขนาดและทิศทางของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างคือโรงเรียนต้นแบบขนาดเล็กนาร่อง จำนวน 660 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง จำนวน 8 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 33 ตัวแปร ซึ่งแบ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอก มีจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล พฤติกรรม และทักษะ 2) สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ความรู้และประสบการณ์ทางวิชาชีพ ทักษะความสามารถ และแรงจูงใจ 3) การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยี อาคารสถานที่ และแหล่งการเรียนรู้ 4) การมีส่วนร่วม

ของชุมชน ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การกำหนดแนวทางการศึกษา การบริหารและจัดการศึกษา และการระดมทรัพยากร และ 5) การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ การแปลงนโยบาย การจัดทรัพยากร การวางแผนและจัดองค์การ และการปฏิบัติและดำเนินงาน ส่วนตัวแปรแฝงภายใน มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัว ได้แก่ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และการบริหารแบบศูนย์เครือข่ายโรงเรียน 2) การจัดการเรียนรู้ ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว ได้แก่ การเรียนรู้แบบคละชั้น การบูรณาการสาระในหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การผสมผสานด้วยวิธีหลากหลาย และการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 3) ประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ประเมินจากตัวแปรสังเกตได้ 8 ตัว คือ ความมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ความมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทักษะในการทำงาน ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และความมีสุนทรียภาพ ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ศึกษาขึ้นดังกล่าว มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ เท่ากับ 283.74 ที่องศาอิสระ 280 มีระดับความน่าจะเป็น 0.4 และดัชนีวัดระดับความกลมกลืน มีค่าเท่ากับ 0.97 ตัวแปรปัจจัยด้านต่างๆ สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กได้ร้อยละ 74 โดยปัจจัยด้านสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสูงที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ ในขณะที่ ปัจจัยด้านการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก โดยส่งผ่านปัจจัยด้านการบริหารจัดการและปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านสมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษามีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กสูงสุด

ชณิษฐ์ชา บุญเสริม; ผกามาต สุจิตินิช;และวรา ภิรานนท์ (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปัจจัยด้านเพศ ($p < 0.001$) ปัจจัยด้านทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ($p < 0.001$) การรับรู้กฎหมายห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ($p = 0.045$) ปัจจัยด้านการสอนเกี่ยวกับบุหรี่ในโรงเรียน ได้แก่ การสอนเกี่ยวกับอันตรายจากการสูบบุหรี่ ($p < 0.001$) การสอนเกี่ยวกับผลกระทบจากการสูบบุหรี่ ($p < 0.001$) และการอภิปรายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่กับสุขภาพครั้งล่าสุด ($p = 0.016$)

กองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข (2553:บทคัดย่อ) ดำเนินการสำรวจการรู้เท่าทันทางสุขภาพในกลุ่มเยาวชนอายุ 12-15 ปี วัดถึงประสงค์ของการสำรวจครั้งนี้คือ เพื่อทราบระดับการรู้เท่าทันสุขภาพด้านสุขบัญญัติแห่งชาติและค้นหาประเด็นการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างคือเยาวชนอายุ 12-15 ปี จำนวน 2,666 คน เก็บ

รวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจการรู้เท่าทันสุขภาพที่พัฒนาขึ้น ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเยาวชนมีการรู้เท่าทันสุขภาพระดับพื้นฐานเกี่ยวกับสุขภาพจิตแห่งชาติในระดับต่ำถึงร้อยละ 18 และระดับปานกลางร้อยละ 55 ค่าเฉลี่ยของคะแนนการรู้เท่าทันสุขภาพเท่ากับ 20.7 จาก 30 คะแนน โดยเยาวชนทั้งสองกลุ่มนี้รวมร้อยละ 73 มีระดับคะแนนการรู้เท่าทันสุขภาพน้อยกว่าร้อยละ 80 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีระดับการรู้เท่าทันสุขภาพสูงกว่าเพศชายกลุ่มตัวอย่างอายุ 15 ปีมีระดับการรู้เท่าทันสุขภาพสูงกว่ากลุ่มอายุ 14 ปี กลุ่มอายุ 13 ปี และกลุ่มอายุ 12 ปี ตามลำดับและมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 54.2) มีความสามารถในการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาจากสื่อสุขภาพคลาดเคลื่อนไปจากประเด็นที่ถูกต้องโดยกลุ่มที่สามารถอ่านและเข้าใจเนื้อหาจากสื่อสุขภาพตัวอย่างในแบบสำรวจพบว่า มีระดับการรู้เท่าทันสุขภาพสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เข้าใจเนื้อหาจากการอ่านสื่อสุขภาพนอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รู้จักสุขภาพจิตแห่งชาติมีระดับการรู้เท่าทันสุขภาพสูงกว่ากลุ่มที่ไม่รู้จักและกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมสุขภาพดีมีระดับการรู้เท่าทันสุขภาพสูงกว่ากลุ่มที่มีพฤติกรรมสุขภาพพอใช้ และกลุ่มที่ต้องปรับปรุงพฤติกรรมสุขภาพ กลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัว มีจำนวนคนที่รู้เท่าทันสุขภาพในระดับสูงมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เช่าบ้านอยู่กับเพื่อน และพักอาศัยอยู่กับบ้านญาติ/พี่น้อง กลุ่มตัวอย่างที่มีสุขภาพกายและใจปกติ มีจำนวนคนที่มีการรู้เท่าทันสุขภาพในระดับสูงในสัดส่วนมากกว่ากลุ่มที่มีสุขภาพกายปกติ กลุ่มที่มีการเจ็บป่วยเล็กน้อย และกลุ่มสุขภาพไม่ดี กลุ่มตัวอย่างที่รู้จักสุขภาพจิตแห่งชาติมีจำนวนคนที่มีการรู้เท่าทันสุขภาพในระดับสูงในสัดส่วนมากกว่ากลุ่มที่ไม่รู้จักสุขภาพจิตแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับดี มีจำนวนคนที่มีการรู้เท่าทันสุขภาพในระดับสูงในสัดส่วนน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างที่มีช่องทางการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ จำนวน 6-10 ช่องทางมีจำนวนคนที่มีการรู้เท่าทันสุขภาพในระดับสูงในสัดส่วนมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพผ่านช่องทางเอกสารแผ่นพับ/สิ่งพิมพ์มีคะแนนเฉลี่ยการรู้เท่าทันสุขภาพสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ หอกระจายข่าว/เสียงตามสาย เคเบิลทีวี/จานดาวเทียม วารสาร หน่วยบริการสาธารณสุขใกล้บ้าน โรงพยาบาล และโรงเรียน ตามลำดับ

ณิชา มัญญ์ เอี่ยมแสงจันทร์ (2553:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการรับรู้โทษของบุหรี่ และกฎหมายควบคุมยาสูบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร ในการศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ในการรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบ ศึกษาระดับการรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในเขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร จำนวน 319 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีการเปิดรับข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้โทษของ บุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบจากสื่อเฉพาะกิจมากที่สุด ได้แก่ โปสเตอร์ ป้ายโฆษณา และ อินเทอร์เน็ต รองลงมาเป็นการเปิดรับข้อมูลจากสื่อมวลชน ได้แก่ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และจากสื่อ บุคคล ได้แก่ ครูอาจารย์ และพ่อแม่ เป็นต้น โดยนักเรียนมีการรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมาย ควบคุมยาสูบอยู่ในระดับดี และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศ อายุ สถานศึกษา และระดับชั้น ที่แตกต่างกันของนักเรียนส่งผลให้การรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบแตกต่างกันไป ส่วนแผนการเรียน ลักษณะที่พักอาศัย ผู้ร่วมอาศัย และจำนวนเงินที่ได้รับไปโรงเรียนต่อวันที่ แตกต่างกันของนักเรียน ไม่ส่งผลต่อการรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบ นอกจากนี้ การรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบของนักเรียนยังขึ้นอยู่กับเปิดรับสื่อ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจอีกด้วย ส่วนนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนที่ เคยเข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายแกนนำเยาวชนชนด้านภัยยาสูบนั้นจะมีการรับรู้โทษของ บุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบมากกว่านักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนที่ไม่เคยเข้าร่วมโครงการ

นุชนาฏ หวนนากลาง; และคนอื่นๆ (2554: บทคัดย่อ). ศึกษาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลและ บริการอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาข้อมูลการให้บริการการให้การศึกษาปัญหาทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน และเพื่อศึกษาความต้องการของวัยรุ่นเกี่ยวกับการให้บริการการ ให้การศึกษาปัญหาทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิง คุณภาพ ผลการศึกษาได้จากการดำเนินการเก็บข้อมูลในสถานศึกษา จำนวน 6 แห่ง และ เก็บ ข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทั้งหมด 8 แห่ง มีนักเรียนนักศึกษาที่เข้าร่วมการ วิจัยทั้งหมด 399 คน เป็นนักเรียนระดับอาชีวศึกษา ร้อยละ 50.1 และนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ร้อยละ 49.9 เป็นชาย ร้อยละ 44.4 และเป็นหญิง ร้อยละ 55.6 จากการศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของ นักเรียนนักศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมการเที่ยวตามสถานบันเทิง เช่น ดิสโกเธค ผับ คาราโอเกะ ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า มีพฤติกรรมเที่ยวตามสถานบันเทิง ร้อยละ 45.5 พฤติกรรมการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น เบียร์ ไวน์ เหล้า ใน 12 เดือนที่ผ่านมา พบว่า มีความถี่ในการดื่ม 1-2 วัน ต่อสัปดาห์ ถึงดื่มทุกวัน ร้อยละ 20.6 มีนักเรียนนักศึกษาที่สูบบุหรี่เป็นประจำและเป็นครั้งคราว ร้อยละ 14.2 มีนักเรียนนักศึกษาที่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น ร้อยละ 90.5 และความรู้ที่ได้รับ 3 ลำดับแรก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ ตามวัยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/ เอชไอวี/ เอ็ดส์ และ วิธีการคุมกำเนิด/วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ และข้อมูลที่ได้รับจากครูอาจารย์ อินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ จากการสำรวจยังพบว่านักเรียน นักศึกษา ร้อยละ 84.2 มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งความรู้ที่ วัยรุ่นต้องการ 3 ลำดับ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ วิธีการคุมกำเนิด/วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ และ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์/ เอชไอวี/ เอ็ดส์ ความคิดเห็นของวัยรุ่นเกี่ยวกับรูปแบบบริการเกี่ยวกับ

เรื่องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น ให้กับวัยรุ่นที่ต้องการ 3 ลำดับแรก ได้แก่ คลินิกให้การปรึกษาแบบรายบุคคล คลินิกตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และ ตู้ถุงยางอนามัยหยอดเหรียญ บุคคลที่ต้องการให้เป็นผู้ให้การปรึกษา 3 ลำดับแรก ได้แก่ บุคลากรทางการแพทย์ เพื่อน/บุคคลวัยเดียวกัน และอินเทอร์เน็ต สถานที่ตั้งในการให้บริการ 3 ลำดับแรก ได้แก่ โรงพยาบาล สถานศึกษา และศูนย์วัยรุ่นผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นในการดูแลและแก้ปัญหาเรื่องเพศในวัยรุ่น เนื่องจากสถานการณ์เรื่องเพศที่พบในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่ามีความเสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การแท้ง การล่วงละเมิดทางเพศ บริการที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องเพศในวัยรุ่น มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การให้ความรู้ การจัดนิทรรศการ การให้การปรึกษารายบุคคลและทางโทรศัพท์ หลักสูตรการเรียนการสอน กลุ่มบำบัด การรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ แจกถุงยางอนามัย Teen Centre แต่บริการเหล่านี้มีอยู่อย่างจำกัดสำหรับปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมให้บริการการปรึกษาเรื่องเพศในวัยรุ่นคือทัศนคติของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นโยบาย เครือข่ายการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสนับสนุนด้านงบประมาณ

พิชามณูญ์ จันทุส ;และคนอื่นๆ(2554:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1 พบว่าระดับการศึกษาของมารดาที่ต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง เจตคติต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง พฤติกรรมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพตนเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบนักเรียนหญิงมีความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองดีกว่านักเรียนชาย

อัญชลิกา ผิวเพชร; นุชชานา เหลืองอังกุล; และบังอร กุมพล (2554:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจิตสาธารณะของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมการสอนของครู

วัชรภรณ์ บัตรเจริญ; และคนอื่นๆ (2555:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองในการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

พินิจ ลาภานานนท์ (2556:151-161) ได้ศึกษาสุขภาวะของพระสงฆ์ปี2555 โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย แบบสอบถาม โครงการ แบบสำรวจสุขภาวะทั่วไป แบบสำรวจสุขภาวะทางจิต แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสำรวจข้อมูลโภชนาการ และแบบบันทึกการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลพระสงฆ์

ทั้งสิ้น 246 รูป กระจายในพื้นที่ศึกษา 11 จังหวัดทั่วประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาที่เป็นเขตเมือง กึ่งเมือง กึ่งชนบท และชนบท ผลการสำรวจข้อมูล พบว่า พระสงฆ์มากกว่าครึ่งหนึ่งคือร้อยละ 52.0 มีอายุในช่วงระหว่าง 20-35 ปี ผลการสำรวจข้อมูลสุขภาวะทั้ง 4 มิติ พบว่า ด้านสุขภาวะทางกาย พบว่าพระสงฆ์มีภาวะอ้วนร้อยละ 45.1 ซึ่งเป็นสัดส่วนค่อนข้างสูง ร้อยละ 40.2 มีโรคประจำตัว ด้านสุขภาวะทางจิต พบว่ามีพระสงฆ์เพียงส่วนน้อยคือไม่เกินร้อยละ 10 ที่ประสบปัญหาสุขภาวะทางจิต คือรู้สึกว่ามีอาการวิตกกังวลนอนไม่หลับ รู้สึกว่ามีอาการเจ็บป่วยทางกาย และรู้สึกมีความบกพร่องทางสังคม ตามลำดับด้านสุขภาวะทางสังคม พบว่าสุขภาวะทางสังคมอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ภายในวัดและความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และวัดกับชุมชน ส่วนในด้านสุขภาวะทางปัญญา พบว่าอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดีในการจัดการปัญหาและควบคุมอารมณ์ แต่ขาดความมั่นใจเรื่องความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ญาติโยมและความสามารถในการเจริญสติ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดสนทนากลุ่มระหว่างพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา พบว่ามีความสอดคล้องกันว่า พระสงฆ์ไม่มีปัญหาสุขภาวะด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านปัญญาอย่างเด่นชัด แต่มีปัญหาสุขภาวะทางกายเป็นหลัก

ศิริวัลย์ อินทามระ ; และคนอื่นๆ (2557: 117-118) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 590 คน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้โปรแกรม LISREL for Windows Version 9.1 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วยปัจจัยบุคคลมีผลทางตรงต่อสุขภาพองค์รวม และมีผลทางอ้อมผ่านทางพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ปัจจัยด้านครอบครัวมีผลทางอ้อมต่อสุขภาพองค์รวมโดยผ่านทางพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมภายนอกโรงเรียนมีผลทางอ้อมต่อสุขภาพองค์รวมโดยผ่านทางพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ในขณะที่พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนมีผลทางตรงต่อสุขภาพองค์รวม ผลตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบค่าไคสแควร์ มีค่าเท่ากับ 385.3 ค่า P-value เท่ากับ 0.00000 ที่องศาอิสระเท่ากับ 210 ค่า GFI เท่ากับ 0.97 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.053 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบพบว่า ปัจจัยแฝงด้านสุขภาพองค์รวมทั้ง 5 ด้านมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง -18.28 ถึง 18.23

อรนุช สอนน้อย และไชยรัตน์ ปรานี (2553: 282) ได้ศึกษาการวิเคราะห์พหุระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาตัวแปรระดับนักเรียน และตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์โดยตัวแปรระดับนักเรียนมี 3 ตัวแปร ประกอบด้วย 1) เพศหญิง 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 3) บรรยากาศในครอบครัว ส่วนตัวแปรระดับโรงเรียน มี 2 ตัวแปร

ประกอบด้วย 1) บรรยายากาศการเรียนการสอน และ 2) สภาพแวดล้อมในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1,240 คน และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 106 คน รวมทั้งสิ้น 1,346 คน จาก 96 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับนักเรียน และฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับครู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์พหุระดับ 2 ระดับ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป HLM (Hierarchical Linear Model) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ระดับนักเรียน พบว่า เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และบรรยายากาศในครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ส่วนค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ สัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสัมประสิทธิ์การถดถอยของบรรยายากาศในครอบครัวยังมีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า สัมประสิทธิ์การถดถอยของเพศ ไม่มีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียน โดยตัวแปรอิสระระดับนักเรียนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 55 2) ผลการวิเคราะห์ระดับโรงเรียน พบว่า บรรยายากาศการเรียนการสอน มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนค่าเฉลี่ยความฉลาดทางอารมณ์ สัมประสิทธิ์การถดถอยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสัมประสิทธิ์การถดถอยของบรรยายากาศในครอบครัวยังมีความแปรปรวนระหว่างโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับตัวแปรสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เนื่องจากเกิดภาวะร่วมเส้นตรงพหุมีความสัมพันธ์กันสูงกับตัวแปรอิสระด้วยกัน ผู้วิจัยจึงไม่ได้นำตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่วิเคราะห์ โดยตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 54

อรุณรัตน์ สารวิโรจน์; และกานดา จันทรแย้ม(2557:บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ พบว่า

ลลิตา พลพงษ์ ; และคนอื่นๆ (2559: 103-104). ศึกษาเรื่องปัจจัยพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน ปัจจัยพหุระดับที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนและสร้างโมเดลพหุระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน โดยที่ประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน ได้แก่ 1)คุณภาพผู้เรียนที่ประกอบด้วย ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีทักษะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รัก

การทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต 2) ความพึงพอใจในงานของครู ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน การมีขวัญและกำลังใจและการพัฒนาตนเอง และ 3) ประสิทธิภาพการบริหารงาน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของโรงเรียน ความมีชื่อเสียงของโรงเรียน และความสำเร็จของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียน ครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียน รวม 2,050 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์ของเพียร์สันและการวิเคราะห์ถดถอยโดยใช้โปรแกรมระดับชั้นลดหลั่นเชิงเส้น(HLM) พบว่า ความพร้อมของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียน บรรยากาศในห้องเรียนตามการรับรู้ของนักเรียน ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง การสร้างแรงจูงใจในการเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และทรัพยากรการบริหารส่งผลทางบวกต่อคุณภาพผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และภาวะผู้นำส่งผลทางบวกต่อความพึงพอใจในงานของครูและ ภาวะผู้นำ ทรัพยากรการบริหาร และบรรยากาศองค์การ ส่งผลทางบวกต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

สุนิสา พรหมตรัง ; และคนอื่นๆ ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะตามการรับรู้ของประชากรวัยแรงงานในตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาระดับสุขภาวะตามการรับรู้ของประชากรวัยแรงงานและศึกษาอิทธิพลของปัจจัยประชากร ปัจจัยสิ่งแวดล้อม และปัจจัยสนับสนุนทางสังคมต่อสุขภาวะตามการรับรู้ของประชากรวัยแรงงานในตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 363 คน แบบเป็นระบบ และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีสุขภาวะด้านร่างกายอยู่ในระดับดีมาก สุขภาวะด้านจิตใจ สังคมและจิตวิญญาณอยู่ในระดับดี และพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะตามการรับรู้

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

วิส ;และคนอื่นๆ (Weiss; et al, 1996:Abstract) ศึกษาเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมปกป้องสุขภาพในนักศึกษาวิทยาลัย พบว่า เพศ ค่านิยมทางสุขภาพ และความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นตัวทำนายที่มีอิทธิพลสูงสุดของการมีส่วนร่วมในพฤติกรรมปกป้องสุขภาพ ในขณะที่บิดามารดาและเพื่อน มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมปกป้องสุขภาพผ่านทางค่านิยมทางสุขภาพและความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ

ฮาร์ตฟิลด์ (Hartsfield. 2003 : Online) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อคุณภาพอารมณ์และประสิทธิผลของตนเอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 124 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยพหุคูณ พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบผู้นำสมัยใหม่ มีการนำมาใช้ในวงการบริหารอย่างแพร่หลาย

ในปัจจุบัน รวมทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำนายคะแนนของคุณภาพอารมณ์ ความมุ่งมั่นและจิตวิญญาณ และประสิทธิผลของตนเอง โดยเฉพาะค่าคะแนนของคุณภาพอารมณ์มีค่าสูงกว่าตัวแปรอื่นๆ

แอนนัวร์ ไชนิ เอ็ม แซด; และคนอื่นๆ (M.Z. Anuar Zaini; et al)(2005:71-80) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะโภชนาการของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาในมาเลเซีย พบว่าเพศ ระดับการศึกษา รายได้ของผู้ปกครอง และพื้นที่ของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กับภาวะโภชนาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

โอกูส-ดูลัน; และเทสเซอร์ (Oguz-Duran, N.; & Tezer, E.. 2009: Abstract) ศึกษาเรื่องสุขภาวะและการเห็นคุณค่าในตนเองในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในตุรกี การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างของสุขภาวะและการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 465 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองของโรเซนเบิร์ก และแบบวัดสุขภาวะแบบสั้น ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีสุขภาวะสูงทั้ง 4 ด้าน และเพศหญิงมีระดับสุขภาวะด้านความสัมพันธ์กับระดับสุขภาวะด้านร่างกายสูงกว่านักศึกษาชาย

คาร์สเทนและคนอื่นๆ (Carsten; et al.2010:Abstract) ศึกษาถึงพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสุขภาพ ความรู้ ทักษะ การสื่อสาร และสภาวะทางสังคม ของเด็กนักเรียน ในเยอรมันตะวันออก พบว่าเพศ สามารถทำนายความรู้และการสื่อสารด้านสุขภาพของนักเรียน

ซาเบล ซี เจ (Sabel, C J. 2011:Abstract) ศึกษาเรื่องอิทธิพลของปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมที่มีต่อกิจกรรมทางพลศึกษาในด้านการรับรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า การรับรู้ของเด็กนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมพลศึกษามีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ยู คิง; และคนอื่นๆ (Yue, Qing; et al., 2011:1249) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริโภคยาสูบในกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจีน พบว่า เพศ อายุ ความรู้ ทักษะ ทักษะชีวิต อัดมโนทัศน์ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนปลอดภัย โปรแกรมป้องกันบุหรี่ในโรงเรียน กิจกรรมควบคุมบุหรี่ในชุมชน และนโยบายการควบคุมยาสูบต่างๆ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เรแมน ; และคนอื่นๆ (Rehman; et al., 2013: Online) ศึกษาเรื่องสุขภาพและความมีจิตวิญญาณในการเดินทางแบบสุขภาวะของนักศึกษาแพทย์ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อประเมินและเปรียบเทียบความรู้ ทักษะและการปฏิบัติของนักศึกษาแพทย์เมืองการาจีทั้งเพศชายและเพศหญิง ในบริบทของสุขภาวะทางกาย ทางอารมณ์ และทางจิตวิญญาณ รูปแบบการศึกษาใช้แบบภาคตัดขวาง โดยการสำรวจด้วยแบบสอบถาม เก็บข้อมูลตั้งแต่ เดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม 2553 กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาแพทย์จำนวน 800 คน อายุ ตั้งแต่ 18-24 ปี ที่กำลังศึกษาในวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จำนวน 8 แห่งในเมืองการาจี ผลการศึกษาพบว่า มีนักศึกษาตอบแบบ

สอบถาม 736 คน(ร้อยละ92) นักศึกษาแพทย์มีความตระหนักในแนวคิดเกี่ยวกับกับสุขภาวะทางกาย ร้อยละ 68.37 สุขภาวะทางอารมณ์ ร้อยละ 68.45 และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ร้อยละ 89.35 นักศึกษาชายมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางกายมากกว่านักศึกษาหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.001$) ในขณะที่นักศึกษาหญิงจะมีการเลือกอาหารสุขภาพมากกว่านักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($P<0.03$) สุขภาวะทางกายและทางอารมณ์ในภาพรวมทั้ง2 เพศไม่แตกต่างกัน แต่สุขภาวะทางจิตวิญญาณทั้งสองเพศในภาพรวมแตกต่างกัน โดยพบว่านักศึกษาชายต้องได้รับความช่วยเหลือจากครูพี่เลี้ยงมากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.03$)และนักศึกษาชายต้องการความช่วยเหลือจากนักจิตวิทยา/จิตแพทย์มากกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.0001$)

เซียงหัว ยี ; และคนอื่นๆ (Xiaohua Yi; et al, 2014: Abstract) ศึกษาเรื่องการสำรวจภาคตัดขวางการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสุขภาพและพฤติกรรมในวัยรุ่น พบว่า เพศ มีอิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรมสุขภาพในเด็กวัยรุ่น การดำเนินงานของโรงเรียน(School performance) มีอิทธิพลทางตรงกับพฤติกรรมสุขภาพในเด็กวัยรุ่น และมีอิทธิพลทางอ้อมกับพฤติกรรมสุขภาพผ่านทางผลกระทบต่อทักษะสุขภาพ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยเชิงพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร เพื่อดำเนินการให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน กับสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียนและปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังกล่าวตั้งหัวข้อต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
 2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
- รายละเอียดแต่ละหัวข้อมีดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 จำนวน 119 แห่ง รวมประชากรทั้งสิ้น 46,522 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 492 คน ครู จำนวน 10,787 คน และนักเรียน จำนวน 35,243 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 40 แห่ง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 800 คน ครู อาจารย์จำนวน 80 คน และผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 40 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2559 รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 920 คน วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างระดับโรงเรียน ซึ่งกำหนดไว้ 40 โรงเรียนนั้นเลือกได้โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายจากการกำหนดหมายเลขโรงเรียนทั้งหมด 40 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างระดับห้องเรียน ในแต่ละโรงเรียนเลือกห้องเรียนมาโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน วิธีการเลือกห้องเรียนใช้การสุ่มอย่างง่ายในวันที่เก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาในระดับห้องเรียนคือ ครูที่ทำการสอนนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน ห้องเรียนละ 1 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างครูจำนวน 80 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างระดับนักเรียน ได้จากห้องเรียนในโรงเรียน ตามข้อ 1 โดยสุ่มนักเรียนในแต่ละห้องเรียน ห้องละ 20 คน รวมจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 800 คน

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม ซึ่งมีจำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยระดับนักเรียน ประกอบด้วย แรงจูงใจของนักเรียน

การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัว จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามสุขภาวะของนักเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุข

ภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา รวมจำนวนทั้งหมด 16 ข้อ

การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัว จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับครู แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยระดับห้องเรียน ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ของครู

พฤติกรรมการสอนของครู และการประเมินผลและติดตามผู้เรียน จำนวนทั้งหมด 18 ข้อ

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามปัจจัยระดับโรงเรียน ประกอบด้วย นโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ความร่วมมือในการทำงาน และบรรยากาศโรงเรียน จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ

การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเชิงพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร และเขียนนิยามศัพท์เฉพาะตามแนวคิด ทฤษฎี

2. สร้างแบบสอบถามตามนิยามศัพท์เฉพาะที่เขียนไว้

3. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผล และด้านสาธารณสุข มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยได้พิจารณาตรวจสอบแล้ว ผลการพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง(Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยถือเกณฑ์ว่า ถ้าค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่าแบบสอบถามข้อนั้นๆ มีความเที่ยงตรงดี ยอมรับได้ ซึ่งผลจากการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามทุกฉบับและทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป รายละเอียดดังภาคผนวก

4. นำแบบสอบถามไป Try out กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มนักเรียน ครู และผู้บริหาร จำนวน 90 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าการจำแนก(Discrimination) รายข้อ ด้วยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนโดยรวม (Item –Total Correlation) มีค่า r มากกว่าหรือเท่ากับ 0.20 ขึ้นไป แสดงว่า แบบสอบถามข้อนั้นๆ มีความจำแนกที่ยอมรับได้ ซึ่งผลจากการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามทุกฉบับและทุกข้อมีค่า r มากกว่า 0.20 ขึ้นไป(ภาคผนวกที่) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามแต่ละฉบับด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา(Alpha Coefficient: α) ซึ่งผลปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า 0.70 ขึ้นไป (รายละเอียดดังภาคผนวกที่) จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า คุณภาพความเที่ยงตรงการจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าความเที่ยงตรง(IOC) ค่าการจำแนก(r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม(α)

แบบสอบถาม	จำนวน(ข้อ)	IOC	R	α
ปัจจัยระดับนักเรียน				
แรงจูงใจของนักเรียน	5	0.8-1.0	0.654-0.801	0.802
การเห็นคุณค่าในตนเอง	6	0.8-1.0	0.714-0.856	0.827
พฤติกรรมการเรียนรู้	4	1.00	0.642-0.815	0.756
สัมพันธภาพในครอบครัว	5	0.8-1.0	0.673-0.812	0.810
ปัจจัยระดับห้องเรียน				
แผนการจัดการเรียนรู้	6	0.8-1.0	0.695-0.811	0.814
พฤติกรรมการสอนของครู	6	0.8-1.0	0.659-0.805	0.856
การประเมินผลและติดตามผู้เรียน	7	0.8-1.0	0.659-0.832	0.849
ปัจจัยระดับโรงเรียน				
นโยบาย	3	1.00	0.743-0.801	0.753
ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	7	0.8-1.0	0.656-0.746	0.808
ความร่วมมือในการทำงาน	5	0.8-1.0	0.704-0.821	0.814
บรรยากาศโรงเรียน	5	0.8-1.0	0.692-0.804	0.873

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเบื้องต้น จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญด้านนี้

3.2 ผู้วิจัยได้แนบหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ลงนามโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอความร่วมมือในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.3 ผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการทดลองใช้เครื่องมือ(Try Out)จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3.4 ผู้วิจัยได้แนบหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือ(Try Out)ที่ลงนามโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงสถานศึกษาในการทดลองเครื่องมือครั้งนี้

3.5 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อส่งไปพร้อมกับเครื่องมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้

3.6 ผู้วิจัยได้แนบหนังสือขอความอนุเคราะห์การตอบเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามและแบบทดสอบ ที่ลงนามโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 40 แห่งในกรุงเทพมหานคร

3.7 ผู้วิจัยได้ทำสำเนาแบบสอบถามและบรรจุลงในซองแล้วส่งทางไปรษณีย์ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 40 แห่งในกรุงเทพมหานคร เพื่อผู้บริหารจะได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างดำเนินการตอบ โดยแบบสอบถามทุกฉบับผู้วิจัยได้ปิดแสตมป์พร้อมซองจดหมายสำหรับให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนให้กับผู้วิจัย

3.8 นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ผล ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

3.9 นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยความถี่(Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยสุขภาวะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย(Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน(Standard Deviation: SD) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่า $\bar{X}$ ดังนี้

1.00 – 1.49 แปลว่า สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.50 – 2.49 แปลว่า สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับน้อย

2.50 – 3.49 แปลว่า สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง

3.50 – 4.49 แปลว่า สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก

4.50 – 5.00 แปลว่า สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมากที่สุด

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ด้วยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

4.4 การวิเคราะห์ปัจจัยพหุระดับ ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ด้วยการวิเคราะห์พหุระดับ(Multilevel Analysis) มีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 การวิเคราะห์โมเดลว่าง(Null Model) เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรตามแต่ละระดับ ว่ามีความแปรปรวนเพียงพอต่อการที่จะยอมให้ตัวแปรอิสระแต่ละระดับอธิบายได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าไคส์แควร์($X^2 = \text{chisquare}$) ถ้าค่าไคส์แควร์มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 ($p\text{-value} \leq .05$) แสดงว่ามีความแปรปรวนเพียงพอต่อการที่จะยอมให้ตัวแปรอิสระแต่ละระดับอธิบายได้

4.4.2 การวิเคราะห์โมเดลอย่างง่าย(Simple Model) เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระระดับนักเรียน ตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและการทดสอบทีในลักษณะของอิทธิพลคงที่(Fixed Effect) และตรวจสอบความแปรปรวนของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามว่ามีความแปรปรวนมากพอที่จะนำไปเป็นตัวแปรตามในระดับที่2 ได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากการทดสอบค่าไคส์แควร์ในลักษณะของอิทธิพลสุ่ม(Random Effect)

4.4.3 การวิเคราะห์โมเดลสมมติฐาน(Hypothetical Model) ระดับที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและการทดสอบทีในลักษณะของอิทธิพลคงที่(Fixed Effect) และตรวจสอบความแปรปรวนของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามว่ามีความแปรปรวนมากพอที่จะนำไปเป็นตัวแปรตามในระดับที่2 ได้หรือไม่ โดยพิจารณาจากการทดสอบค่าไคส์แควร์ในลักษณะของอิทธิพลสุ่ม(Random Effect)

4.4.4 การวิเคราะห์โมเดลสมมติฐาน(Hypothetical Model)ระดับที่ 3 เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยและการทดสอบทีในลักษณะของอิทธิพลคงที่(Fixed Effect)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยพระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการทางสถิติ ซึ่งผลที่ได้สามารถนำเสนอตามหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

ค่าสถิติ

n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการอธิบาย
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงที่เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
X^2	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาการแจกแจงไคว์สแคว์เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าความแปรปรวน
p-value	แทน	ค่าความน่าจะเป็นที่ค่าสถิติจะมีนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตัวแปรอิสระของปัจจัยระดับนักเรียน

Mot	แทน	แรงจูงใจของนักเรียน
Val	แทน	การเห็นคุณค่าในตนเอง
Beh	แทน	พฤติกรรมการเรียนรู้
Rel	แทน	สัมพันธภาพในครอบครัว

ตัวแปรอิสระของปัจจัยระดับห้องเรียน

Pla	แทน	แผนการจัดการเรียนรู้
Tec	แทน	พฤติกรรมการสอน
Eva	แทน	การประเมินผลและการติดตามผู้เรียน

ตัวแปรอิสระของปัจจัยระดับโรงเรียน

Pol	แทน	นโยบาย
Lea	แทน	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
Coo	แทน	ความร่วมมือในการทำงาน
Cli	แทน	บรรยากาศในโรงเรียน

ตัวแปรตาม

Y	แทน	สุขภาวะของนักเรียน
Y ₁	แทน	สุขภาวะด้านร่างกายของนักเรียน
Y ₂	แทน	สุขภาวะด้านจิตใจของนักเรียน
Y ₃	แทน	สุขภาวะด้านสังคมของนักเรียน
Y ₄	แทน	สุขภาวะด้านปัญญาของนักเรียน
$\bar{Y}_{class}$	แทน	ค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนรายห้องเรียน
$\bar{Y}_{school}$	แทน	ค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนรายโรงเรียน
b_{val_Y}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะนักเรียน
b_{Tec_Yclass}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนรายห้องเรียน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของระดับผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
2. ผลการวิเคราะห์ระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
3. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับนักเรียนกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ข้อมูลพื้นฐาน		จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหารโรงเรียน			
เพศ	ชาย	17	42.50
	หญิง	23	57.50
รวม		40	100.00
ตำแหน่ง			
ผู้อำนวยการ		10	25.00
รองผู้อำนวยการ		30	75.00
รวม		40	100.00
ระดับการศึกษา			
ปริญญาโท		38	95.00
ปริญญาเอก		2	5.00
รวม		40	100.00
ครู			
เพศ	ชาย	31	38.75

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน		จำนวน	ร้อยละ
เพศหญิง		49	61.25
รวม		80	100.00
นักเรียน			
เพศ	ชาย	349	43.62
	หญิง	451	56.38
รวม		800	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่าในการวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 57.50 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 42.50 ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในตำแหน่งรองผู้อำนวยการ คิดเป็นร้อยละ 75.00 และผู้อำนวยการ คิดเป็นร้อยละ 25.00 ขณะที่ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.25 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.25 โดยครูส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.75 และระดับปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 31.25 ส่วนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.38 และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 43.62

2. ผลการวิเคราะห์ระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวม รายด้าน และรายข้อ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 5 ถึง 9

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวมและรายด้าน

สุขภาวะของนักเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. สุขภาวะด้านร่างกาย	4.16	.67	มาก
2. สุขภาวะด้านจิตใจ	4.08	.62	มาก
3. สุขภาวะด้านสังคม	4.10	.52	มาก
4. สุขภาวะด้านปัญญา	3.92	.58	มาก
โดยรวม	4.09	.45	มาก

จากตาราง 5 พบว่าสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านมีสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก โดยสุขภาวะด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ($\bar{X}=4.16$) รองลงมาคือ สุขภาวะด้านสังคม ($\bar{X}=4.10$) สุขภาวะด้านจิตใจ ($\bar{X}=4.08$) สำหรับสุขภาวะด้านปัญญามีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ($\bar{X}=3.92$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะด้านร่างกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำแนกเป็นรายข้อ

สุขภาวะด้านร่างกาย	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การมีน้ำหนักตัวปกติ	4.01	.80	มาก
2. การออกกำลังกายสม่ำเสมอ (นาน 20-30 นาที จำนวนตั้งแต่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์)	4.06	.78	มาก
3. การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งคุณภาพและปริมาณ	4.16	.79	มาก
4. การไม่เจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัว	4.12	.85	มาก
5. การไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มมึนเมา	4.53	.93	มากที่สุด
โดยรวม	4.16	.67	มาก

จากตาราง 6 พบว่าสุขภาวะด้านร่างกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อ 5 การไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มมึนเามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) สำหรับข้ออื่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ข้อ 3 การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งคุณภาพและปริมาณ ($\bar{X} = 4.16$) ข้อ 4 การไม่เจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัว ($\bar{X} = 4.12$) ข้อ 2 การออกกำลังกายสม่ำเสมอ (นาน 20-30 นาที จำนวนตั้งแต่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์) ($\bar{X} = 4.06$) และข้อ 1 การมีน้ำหนักตัวปกติ ($\bar{X} = 4.01$) ตามลำดับ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับสุขภาวะด้านจิตใจของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
จำแนกเป็นรายข้อ

สุขภาวะด้านจิตใจ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การเชื่อในความสามารถของตน	4.00	.94	มาก
2. การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	4.15	.87	มาก
3. การมองโลกในแง่ดี	4.07	.77	มาก
4. การมีความหวังในสิ่งที่ตั้งใจทำ	4.10	.91	มาก
โดยรวม	4.08	.62	มาก

จากตาราง 7 พบว่าสุขภาวะด้านจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อ 2 การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.15$) รองลงมาคือข้อ 4 การมีความหวังในสิ่งที่ตั้งใจทำ ($\bar{X} = 4.10$) ข้อ 3 การมองโลกในแง่ดี ($\bar{X} = 4.07$) สำหรับข้อ 1 การเชื่อในความสามารถของตนมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.00$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับระดับสุขภาวะด้านสังคมของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
จำแนกเป็นรายข้อ

สุขภาวะด้านสังคม	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนอื่น	4.16	.95	มาก
2. การยอมรับและเข้าใจผู้อื่น	4.08	.87	มาก
3. การขอความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น	4.06	.82	มาก
โดยรวม	4.10	.63	มาก

จากตาราง 8 พบว่าสุขภาวะด้านสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อ 1 การตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนอื่นมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.16$) รองลงมาคือข้อ 2 การยอมรับและเข้าใจผู้อื่น ($\bar{X} = 4.08$) สำหรับข้อ 3 การขอความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.06$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสุขภาวะด้านปัญญาของนักเรียนระดับ

มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร
จำแนกเป็นรายข้อ

สุขภาวะด้านปัญญา	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล	3.80	.72	มาก
2. การมีความสามารถคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้	4.01	.85	มาก
3. การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ	3.82	.87	มาก
4. การรู้วิธีกำหนดและไปให้ถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้	4.05	.78	มาก
โดยรวม	3.92	.58	มาก

จากตาราง 9 พบว่าสุขภาวะด้านปัญญาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยข้อ 4 การรู้วิธีกำหนดและไปให้ถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.05$) รองลงมาคือข้อ 2 การมีความสามารถคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ ($\bar{X} = 4.01$) ข้อ 3 การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ($\bar{X} = 3.82$) สำหรับข้อ 1 การมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 3.80$)

3.ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และ ปัจจัยระดับโรงเรียน

3.1 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัว ผลปรากฏดังตาราง 10 ถึง 14

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยระดับนักเรียนจำแนกเป็นรายตัวแปร

ปัจจัยระดับนักเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. แรงจูงใจของนักเรียน	4.13	.54	มาก
2. การเห็นคุณค่าในตนเอง	4.06	.49	มาก
3. พฤติกรรมการเรียนรู้	3.92	.51	มาก
4. สัมพันธภาพในครอบครัว	4.21	.46	มาก

จากตาราง 10 พบว่าปัจจัยระดับนักเรียน 4 ตัวแปร ทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยสัมพันธภาพในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยมากกว่าตัวแปรอื่น ($\bar{X}=4.21$) รองลงมาคือแรงจูงใจของนักเรียน ($\bar{X}=4.13$) การเห็นคุณค่าในตนเอง ($\bar{X}=4.06$) สำหรับพฤติกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าตัวแปรอื่น ($\bar{X}=3.92$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแรงจูงใจของนักเรียนจำแนกเป็นรายข้อ

แรงจูงใจของนักเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ความมุ่งมั่นที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย	4.10	.75	มาก
2. ความพยายามอย่างเต็มที่ต่อการเรียน	4.14	.80	มาก
3. ความสามารถเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น	4.15	.79	มาก
4. เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคสามารถคิดหาวิธีการ และแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ	4.18	.83	มาก
5. ความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว	4.08	.68	มาก
โดยรวม	4.13	.54	มาก

จากตาราง 11 พบว่าแรงจูงใจของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 4 เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคสามารถคิดหาวิธีการ และแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.18$) รองลงมาคือข้อ 3 ความสามารถเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น ($\bar{X} = 4.15$) ข้อ 2 ความพยายามอย่างเต็มที่ต่อการเรียน ($\bar{X} = 4.14$) ข้อ 1 ความมุ่งมั่นที่จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

($\bar{X} = 4.10$) สำหรับข้อ 5 ความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.08$)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเห็นคุณค่าในตนเองจำแนกเป็นรายข้อ

การเห็นคุณค่าในตนเอง	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า	4.10	.63	มาก
2. การมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ	4.17	.74	มาก
3. การไม่กลัวแสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนอื่น	4.10	.81	มาก
4. การนิยมชมชอบทั้งในความคิดและการกระทำของตนเอง	4.11	.77	มาก
5. การยืนหยัดในสิ่งที่เชื่อ	4.04	.62	มาก
6. การเป็นตัวของตัวเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนอื่น	4.02	.59	มาก
โดยรวม	4.06	.49	มาก

จากตาราง 12 พบว่าการเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2 การมีความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.17$) รองลงมาคือข้อ 4 การนิยมชมชอบทั้งในความคิดและการกระทำของตนเอง ($\bar{X} = 4.11$) ข้อ 1 การรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ($\bar{X} = 4.10$) ข้อ 3 การไม่กลัวแสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนอื่น ($\bar{X} = 4.10$) ข้อ 5 การยืนหยัดในสิ่งที่เชื่อ ($\bar{X} = 4.04$) สำหรับข้อ 6 การเป็นตัวของตัวเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนอื่นมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.02$)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการเรียนรู้จำแนกเป็นรายข้อ

พฤติกรรมการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีการจัดสรรเวลาในการเรียน	3.98	.73	มาก
2. มีสมาธิและตั้งใจเรียน	3.87	.76	มาก
3. มีทักษะการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม	3.82	.68	มาก
4. มีเทคนิคในการสืบค้นหาความรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นระบบ	4.01	.80	มาก
โดยรวม	3.92	.81	มาก

จากตาราง 13 พบว่าพฤติกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 4 มีเทคนิคในการสืบค้นหาความรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.01$) รองลงมาคือข้อ 1 มีการจัดสรรเวลาในการเรียน ($\bar{X} = 3.98$) ข้อ 2 มีสมาธิและตั้งใจเรียน ($\bar{X} = 3.87$) สำหรับข้อ 3 มีทักษะการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 3.82$)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสัมพันธภาพในครอบครัวจำแนกเป็นรายข้อ

สัมพันธภาพในครอบครัว	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. คนในครอบครัวต่างเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน	4.29	.72	มาก
2. ทุกคนในครอบครัวต่างรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.18	.65	มาก
3. เมื่อเกิดปัญหาคนในครอบครัวจะร่วมมือกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหา	4.14	.88	มาก
4. รักสมาชิกทุกคนในครอบครัว	4.32	.70	มาก
5. ครอบครัวจะไปวัด โบสถ์ มัสยิดหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่าง ๆ ด้วยกันเนื่องในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญต่างๆ	4.12	.69	มาก
โดยรวม	4.21	.46	มาก

จากตาราง 14 พบว่าสัมพันธภาพในครอบครัวโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 4 รักสมาชิกทุกคนในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.32$) รองลงมาคือข้อ 1 คนในครอบครัวต่างเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 4.29$) ข้อ 2 ทุกคนในครอบครัวต่างรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 4.18$) ข้อ 3 เมื่อเกิดปัญหาคนในครอบครัวจะร่วมมือกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ($\bar{X} = 4.14$) สำหรับข้อ 5 ครอบครัวจะไปวัด โบสถ์ มัสยิดหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่าง ๆ ด้วยกันเนื่องในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญต่างๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.12$)

3.2 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับห้องเรียน

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับห้องเรียน ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนของครู และการประเมินผลและติดตามผู้เรียน ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 15 ถึง 18

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยระดับห้องเรียนจำแนกเป็นรายตัวแปร

ปัจจัยระดับห้องเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. แผนการจัดการเรียนรู้	4.13	.53	มาก
2. พฤติกรรมการสอนของครู	4.27	.46	มาก
3. การประเมินผลและติดตามผู้เรียน	4.08	.55	มาก

จากตาราง 15 พบว่าปัจจัยระดับห้องเรียน 3 ตัวแปร ทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดย พฤติกรรมการสอนของครูมีค่าเฉลี่ยมากกว่าตัวแปรอื่น ($\bar{X}=4.27$) รองลงมาคือแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.13$) สำหรับการประเมินผลและติดตามผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าตัวแปรอื่น ($\bar{X}=4.08$)

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแผนการจัดการเรียนรู้จำแนกเป็นรายข้อ

แผนการจัดการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้	4.22	.72	มาก
2. มีแผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้	4.06	.81	มาก
3. มีแผนการวัดและประเมินผล	4.05	.66	มาก
4. มีการวิเคราะห์แผนจากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้	4.15	.62	มาก
5. มีการจัดทำแผนโดยยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.19	.75	มาก
6. สาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนสอดคล้องมาตรฐานการเรียนรู้	4.11	.78	มาก
ช่วงชั้น			
โดยรวม	4.13	.53	มาก

จากตาราง 16 พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1 มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.22$) รองลงมาคือข้อ 5 มีการจัดทำแผนโดยยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ($\bar{X} = 4.19$) ข้อ 4 มีการวิเคราะห์แผนจากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.15$) ข้อ 6 สาระการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนสอดคล้องมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ($\bar{X} = 4.11$) ข้อ 2 มีแผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.06$) สำหรับข้อ 3 มีแผนการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.05$)

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับพฤติกรรมการสอนของครูจำแนกเป็นรายข้อ

พฤติกรรมการสอนของครู	$\bar{X}$	SD □ ระดับ	
1. มีการกำหนดกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิด	4.35	.67	มาก
2. มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง			
3. มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปรับปรุงพัฒนาตนเอง	4.21	.71	มาก
4. มีการจัดกิจกรรมกลุ่มโดยการใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.25	.69	มาก
5. มีการจัดกิจกรรมเสริมแรงเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการอยากรู้	4.30	.75	มาก
6. มีการสอนเสริมแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมทางการเรียนหรือมีปัญหาในการเรียนรู้	4.29	.73	มาก
	4.22	.72	มาก

จากตาราง 17 พบว่าพฤติกรรมการสอนของครูโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1 มีการกำหนดกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิดมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.35$) รองลงมาคือข้อ 4 มีการจัดกิจกรรมกลุ่มโดยการใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.30$) ข้อ 5 มีการจัดกิจกรรมเสริมแรงเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการอยากรู้ ($\bar{X} = 4.29$) ข้อ 3 มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปรับปรุงพัฒนาตนเอง ($\bar{X} = 4.25$) ข้อ 6 มีการสอนเสริมแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมทางการเรียนหรือมีปัญหาในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.22$) สำหรับข้อ 2 มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.21$)

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประเมินผลและติดตามผู้เรียนจำแนกเป็นรายข้อ

การประเมินผลและติดตามผู้เรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ใช้กระบวนการประเมินผลนักเรียนเชิงประจักษ์เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ของนักเรียน	4.05	.79	มาก
2. มีการตัดสินคุณค่าในการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้	4.18	.73	มาก
3. ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลนักเรียน	4.12	.69	มาก
4. ดำเนินการติดตามความก้าวหน้า	4.01	.75	มาก
5. นำผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู	4.03	.80	มาก
6. เลือกใช้วิธีการประเมินผลการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย	4.05	.72	มาก
7. มีการจัดทำแฟ้มบันทึกผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง	4.12	.59	มาก
โดยรวม	4.08	.55	มาก

จากตาราง 18 พบว่าการประเมินผลและติดตามผู้เรียนโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2 มีการตัดสินคุณค่าในการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือข้อ 3 ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลนักเรียน ($\bar{X} = 4.12$) ข้อ 7 มีการจัดทำแฟ้มบันทึกผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.12$) ข้อ 1 ใช้กระบวนการประเมินผลนักเรียนเชิงประจักษ์เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ของนักเรียน ($\bar{X} = 4.05$) ข้อ 6 เลือกใช้วิธีการประเมินผลการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.05$) ข้อ 5 นำผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู ($\bar{X} = 4.03$) สำหรับข้อ 4 ดำเนินการติดตามความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.01$)

3.3 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ นโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือในการทำงาน และบรรยากาศโรงเรียน ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 19 ถึง 23

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยระดับโรงเรียนจำแนกเป็นรายตัวแปร

ปัจจัยระดับโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. นโยบาย	4.57	.42	มากที่สุด
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	4.52	.48	มากที่สุด
3. ความร่วมมือในการทำงาน	4.38	.50	มาก
4. บรรยากาศโรงเรียน	4.29	.45	มาก

จากตาราง 19 พบว่าปัจจัยระดับโรงเรียน 4 ตัวแปร มี 2 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ นโยบาย ($\bar{X}=4.57$) รองลงมาคือภาวะผู้นำของผู้บริหาร ($\bar{X}=4.52$) และมี 2 ตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากได้แก่ความร่วมมือในการทำงาน ($\bar{X}=4.38$) รองลงมาคือบรรยากาศโรงเรียน ($\bar{X}=4.29$)

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับนโยบายจำแนกเป็นรายข้อ

นโยบาย	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์	4.59	.67	มากที่สุด
2. มีแนวทางการบริหารจัดการที่มีคุณค่าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ในโรงเรียน	4.50	.73	มากที่สุด
3. มีแนวทางที่เกี่ยวกับ วิธีการ กระบวนการ การบริหารงานเพื่อ ให้บรรลุจุดหมายปลายทาง ตามนโยบายการศึกษาที่ปรากฏ ตามนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ	4.62	.69	มากที่สุด
โดยรวม	4.57	.42	มากที่สุด

จากตาราง 20 พบว่านโยบายโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 3 มีแนวทางที่เกี่ยวกับ วิธีการ กระบวนการ การบริหารงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางตามนโยบายการศึกษาที่ปรากฏตามนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X}=4.62$) รองลงมาคือข้อ 1 มีแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.59$) สำหรับข้อ 2 มีแนวทางการบริหารจัดการที่มีคุณค่าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.50$)

ตาราง 21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารจำแนกเป็นรายข้อ

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. มีบารมีทางวิชาการ	4.45	.70	มาก
2. มีคุณธรรมจริยธรรม	4.51	.62	มากที่สุด
3. มีความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน	4.50	.66	มากที่สุด
4. มีอิทธิพลเชิงสร้างสรรค์ต่อผู้อื่น	4.48	.59	มาก
5. มีความสามารถทำให้ผู้อื่นร่วมมือและยินยอมในการดำเนินงาน ต่างๆ	4.63	.68	มากที่สุด
6. มีการใช้การบริหารการเปลี่ยนแปลง	4.47	.80	มาก
7. ดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน	4.61	.74	มากที่สุด
โดยรวม	4.52	.48	มากที่สุด

จากตาราง 21 พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามี 4 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับคือ ข้อ 5 มีความสามารถทำให้ผู้อื่นร่วมมือและยินยอมในการดำเนินงานต่างๆ ($\bar{X} = 4.63$) ข้อ 7 ดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน ($\bar{X} = 4.61$) ข้อ 2 มีคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.51$) และข้อ 3 มีความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.50$) สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมี 3 ข้อ เรียงตามลำดับคือ ข้อ 4 มีอิทธิพลเชิงสร้างสรรค์ต่อผู้อื่น ($\bar{X} = 4.48$) ข้อ 6 มีการใช้การบริหารการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.47$) และข้อ 1 มีบารมีทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.45$)

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความร่วมมือในการทำงานจำแนกเป็นรายข้อ

ความร่วมมือในการทำงาน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ส่งเสริมกระบวนการทำงานที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ ร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ	4.41	.67	มาก
2. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด	4.39	.71	มาก
3. ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ ได้ใช้ทักษะทางสังคมใน การทำงานร่วมกัน	4.36	.73	มาก
4. มีการส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่ม	4.43	.68	มาก
5. มีการตรวจสอบการทำงานเป็นรายบุคคล	4.33	.78	มาก
โดยรวม	4.38	.50	มาก

จากตาราง 22 พบว่าความร่วมมือในการทำงานโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 4 มีการส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่มมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.43$) รองลงมาคือข้อ 1 ส่งเสริมกระบวนการทำงานที่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ ร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.41$) ข้อ 2 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ($\bar{X} = 4.39$) ข้อ 3 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ ได้ใช้ทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 4.36$) สำหรับข้อ 5 มีการตรวจสอบการทำงานเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.33$)

ตาราง 23 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบรรยากาศโรงเรียนจำแนกเป็นรายข้อ

บรรยากาศโรงเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.38	.64	มาก
2. โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล	4.40	.75	มาก
3. โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล	4.39	.66	มาก
4. มีบรรยากาศการทำงานที่มีความเป็นกัลยาณมิตร	4.18	.58	มาก
5. มีบรรยากาศของการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.21	.61	มาก
โดยรวม	4.29	.45	มาก

จากตาราง 23 พบว่าความร่วมมือในการทำงานโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 2 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคลมีค่าเฉลี่ยมากกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.40$) รองลงมาคือข้อ 3 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ($\bar{X} = 4.39$) ข้อ 1 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.38$) ข้อ 5 มีบรรยากาศของการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.21$) สำหรับข้อ 4 มีบรรยากาศการทำงานที่มีความเป็นกัลยาณมิตรมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น ($\bar{X} = 4.18$)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับนักเรียนกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ นโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือในการทำงาน และบรรยากาศในโรงเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียนประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอน และการประเมินผลและการติดตามผู้เรียน และปัจจัยระดับนักเรียนประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัวกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครผลปรากฏดังนี้

ตาราง 24 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับโรงเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับนักเรียนกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ตัวแปร	Pol	Lea	Coo	Cli	Pla	Tec	Eva	Mot	Val	Beh	Rel	Y	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄
Pol	1.00	.43**	.51**	.39**	.21**	.39**	.24**	.10**	.15**	.11**	.08**	.61**	.58**	.51**	.52**	.48**
Lea		1.00	.48**	.52**	.14**	.26**	.15**	.07**	.09**	.12**	.14**	.78**	.57**	.49**	.53**	.62**
Coo			1.00	.47**	.08**	.16**	.21**	.09**	.14**	.08**	.12**	.57**	.42**	.40**	.51**	.48**
Cli				1.00	.21**	.19**	.13**	.12**	.09**	.14**	.08**	.32**	.29**	.41**	.43**	.30**
Pla					1.00	.48**	.35**	.16**	.09**	.10**	.08**	.40**	.30**	.34**	.36**	.41**
Tec						1.00	.58**	.15**	.11**	.07**	.12**	.83**	.60**	.74**	.56**	.69**
Eva							1.00	.08**	.19**	.16**	.21**	.69**	.59**	.72**	.61**	.70**
Mot								1.00	.45**	.44**	.56**	.71**	.68**	.54**	.50**	.64**
Val									1.00	.47**	.50**	.85**	.64**	.79**	.61**	.58**
Beh										1.00	.49**	.74**	.72**	.64**	.60**	.65**
Rel											1.00	.40**	.31**	.41**	.39**	.38**
Y												1.00	.76**	.73**	.81**	.79**
Y ₁													1.00	.54**	.60**	.58**
Y ₂														1.00	.61**	.62**
Y ₃															1.00	.66**
Y ₄																1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 24 พบว่าปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือ การเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) ($r=.85$) รองลงมาคือ พฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) ($r=.74$) แรงจูงใจของนักเรียน (Mot) ($r=.71$) และสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ($r=.40$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสุขภาวะรายด้านพบว่า ในด้านสุขภาวะทางกายนั้น ปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางกายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือพฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) ($r=.72$) รองลงมาคือ แรงจูงใจของนักเรียน (Mot) ($r=.68$) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) ($r=.64$) และสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ($r=.31$) ตามลำดับ ด้านสุขภาวะทางจิตนั้น ปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางจิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือการเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) ($r=.79$) รองลงมาคือ พฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) ($r=.64$) แรงจูงใจของนักเรียน (Mot) ($r=.54$) และสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ($r=.41$) ตามลำดับ ด้านสุขภาวะทางสังคมนั้น พบว่าปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0101 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือการเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) ($r=.61$) รองลงมาคือ พฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) ($r=.60$) แรงจูงใจของนักเรียน (Mot) ($r=.50$) และสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ($r=.39$) ตามลำดับ ด้านสุขภาวะทางปัญญานั้น พบว่าปัจจัยระดับนักเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางปัญญาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0101 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดคือพฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) ($r=.65$) รองลงมาคือ แรงจูงใจของนักเรียน (Mot) ($r=.64$) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) ($r=.58$) และสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ($r=.38$) ตามลำดับ

ปัจจัยระดับห้องเรียน ทั้ง 3 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ที่สุดคือ พฤติกรรมการสอน (Tec) ($r=.83$) รองลงมาคือ การประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) ($r=.69$) และแผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) ($r=.40$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาสุขภาวะรายด้านพบว่า ในด้านสุขภาวะทางกายนั้น ปัจจัยระดับห้องเรียนทั้ง 3 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางกายของนักเรียนระดับ

ทำงาน (Coo)($r=.42$) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli)($r=.29$) ตามลำดับ ในด้านสุขภาวะทางจิตนั้น ปัจจัยระดับโรงเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางจิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ที่สุดคือ นโยบาย (Pol)($r=.51$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea)($r=.49$) บรรยากาศในโรงเรียน (Cli)($r=.41$) และความร่วมมือในการทำงาน (Coo)($r=.40$) ตามลำดับ ในด้านสุขภาวะทางสังคมนั้น ปัจจัยระดับโรงเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea)($r=.53$) รองลงมาคือ นโยบาย (Pol)($r=.52$) ความร่วมมือในการทำงาน (Coo)($r=.51$) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli)($r=.43$) ตามลำดับ ในด้านสุขภาวะทางปัญญานั้น ปัจจัยระดับโรงเรียนทั้ง 4 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะทางปัญญาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ที่สุดคือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea)($r=.62$) รองลงมาคือนโยบาย (Pol)($r=.48$) ความร่วมมือในการทำงาน (Coo)($r=.48$) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli)($r=.30$) ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

5.1 ผลการวิเคราะห์โมเดลว่าง (Null model)

ผลการวิเคราะห์โมเดลว่างเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปรตามในที่นี้คือสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครในระดับที่ 1 คือระดับนักเรียน ระดับที่ 2 ระดับห้องเรียน และระดับที่ 3 คือระดับโรงเรียน ว่ามีความแปรปรวนเพียงพอที่จะให้ตัวแปรอิสระของแต่ละระดับอธิบายได้หรือไม่ ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 25

ตาราง 25 ผลการวิเคราะห์ส่วนประกอบความแปรปรวนของสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ระดับ
นักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน

สุขภาวะของนักเรียน	ส่วนประกอบ ความแปรปรวน	ร้อยละ	X^2	p-value
ระดับนักเรียน	.1309	58.89	-	-
ระดับห้องเรียน	.0741	33.32	219.41**	.000
ระดับโรงเรียน	.0173	7.78	108.09**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 25 พบว่า ส่วนประกอบความแปรปรวนของสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ระดับนักเรียนมีค่าเท่ากับ .1309 คิดเป็นร้อยละ 58.89 ของความแปรปรวนทั้งหมด ส่วนประกอบความแปรปรวนของสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครระดับห้องเรียนมีค่าเท่ากับ .0741 คิดเป็นร้อยละ 33.32 ของความแปรปรวนทั้งหมด และเป็นความแปรปรวนที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($X^2 = 219.41$, p-value = .000) ส่วนประกอบความแปรปรวนของสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครระดับโรงเรียนมีค่าเท่ากับ .0173 คิดเป็นร้อยละ 7.78 ของความแปรปรวนทั้งหมด และเป็นความแปรปรวนที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($X^2 = 108.09$, p-value = .000) เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรตามทั้ง 3 ระดับมีความแปรปรวนเพียงพอที่จะวิเคราะห์ว่าตัวแปรอิสระแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างไร

5.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์โมเดลอย่างง่าย (Simple Model) โดยนำตัวแปรอิสระระดับนักเรียน มาวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (อิทธิพลคงที่) และการมีอิทธิพลของตัวแปรอิสระดังกล่าวมีความแปรปรวนมากพอที่จะเข้าไปเป็นตัวแปรตามในระดับที่ 2 หรือไม่ (อิทธิพลสุ่ม) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

ตาราง 26 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยระดับนักเรียน	ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพลคงที่			อิทธิพลสุ่ม	
			b	t	p-value	X^2	p-value
Mot	Y	.524	.21**	6.78	.009	42.18	.204
Val			.34**	15.02	.000	113.05**	.002
Beh			.23**	8.01	.001	51.29	.297
Rel			.07	1.15	.239	44.23	.263
ค่าคงที่(Constant)			3.96**	171.92	.000	153.08**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

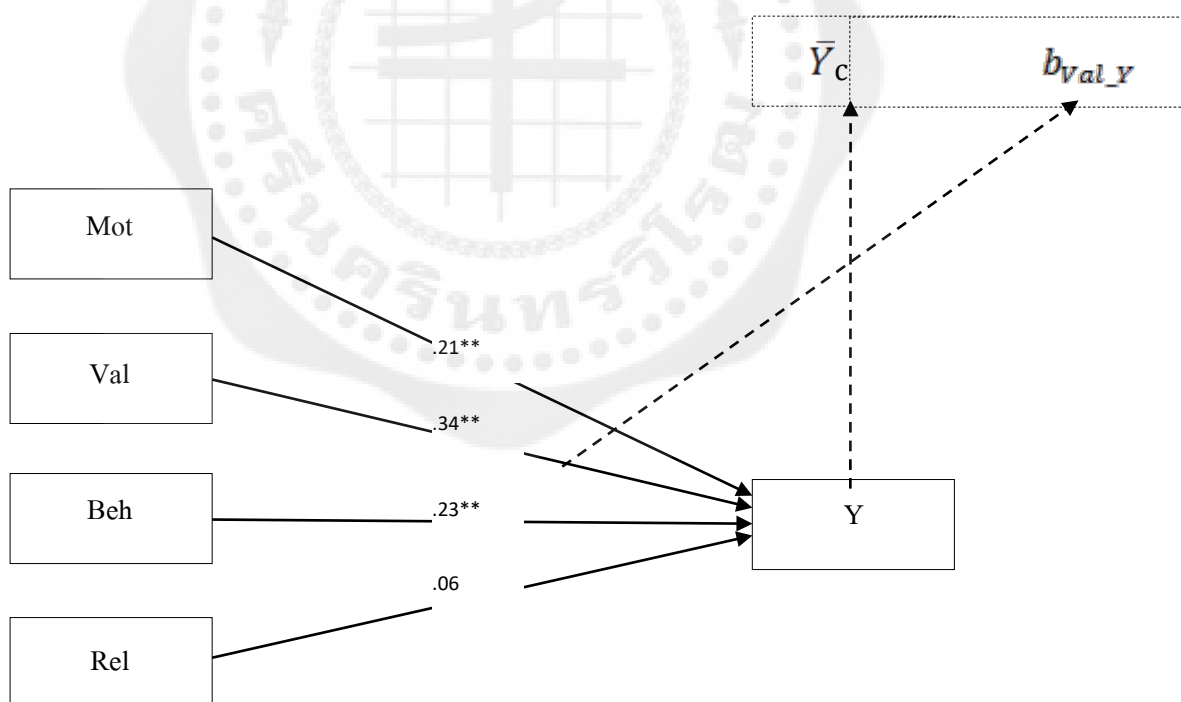
จากตาราง 26 พบว่าปัจจัยระดับผู้เรียนได้แก่ แรงจูงใจของนักเรียน (Mot) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) พฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) สัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) สามารถร่วมกันอธิบายสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 52.4 ($R^2 = .524$)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลคงที่ พบว่าแรงจูงใจของนักเรียน (Mot) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) พฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (b = .21, .34 และ .23 ตามลำดับ) สำหรับสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ไม่มี

อิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาอิทธิพลร่วม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (b_{val_y}) มีความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($X^2 = 113.05$, p-value = .002) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำค่าดังกล่าวไปเป็นตัวแปรตามระดับห้องเรียนอีกตัวแปรหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครสามารถสร้างโมเดลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครได้ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 โมเดลของปัจจัยระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับ

มัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

5.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์โมเดลไฮโพเททิกคอล (Hypothetical Model) โดยนำตัวแปรอิสระระดับห้องเรียนมาวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (อิทธิพลคงที่) และการมีอิทธิพลของตัวแปรอิสระดังกล่าวมีความแปรปรวนมากพอที่จะเข้าไปเป็นตัวแปรตามในระดับที่ 3 หรือไม่ (อิทธิพลสุ่ม) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ปรากฏตาราง 27

ตาราง 27 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}class$)

ปัจจัยระดับ ห้องเรียน	ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพลคงที่			อิทธิพลสุ่ม	
			b	t	p-value	X^2	p-value
Pla	$\bar{Y}class$	.314	.08	1.21	.203	36.49	.391
Tec			.27**	11.93	.002	87.14*	.024
Eva			.19*	5.78	.031	41.21	.272
ค่าคงที่(Constant)			4.02**	187.09	.000	38.05	.364

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

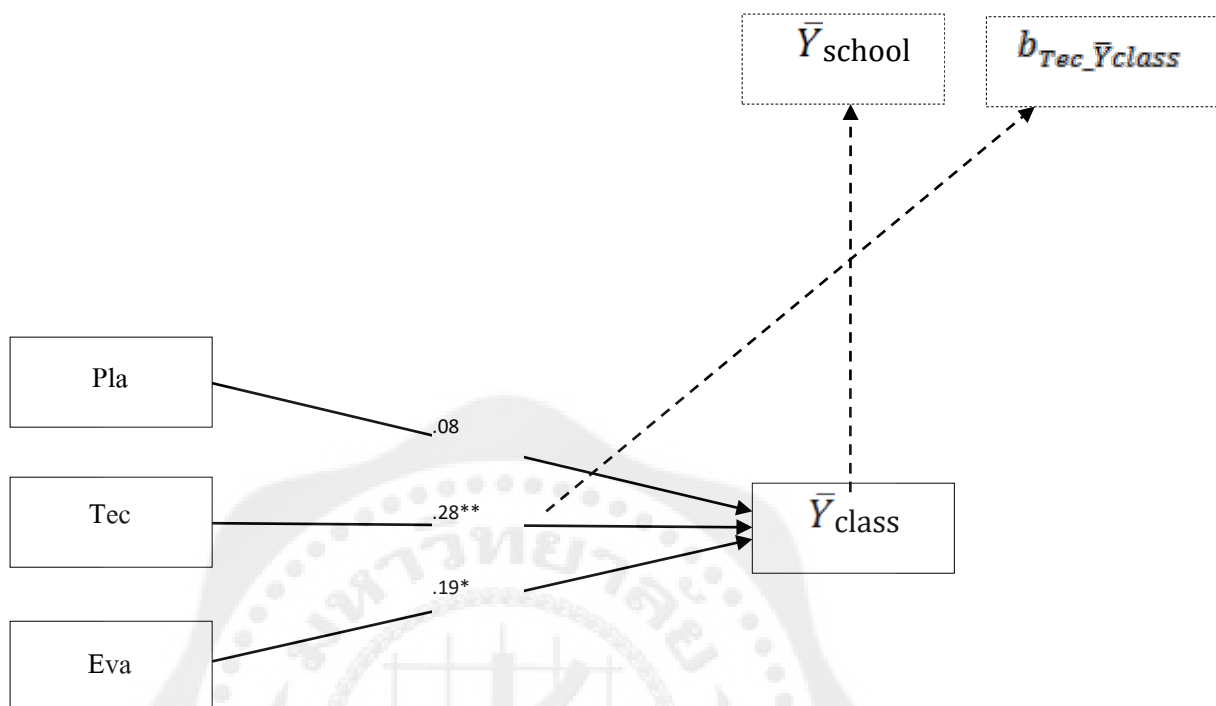
จากตาราง 27 พบว่าปัจจัยระดับห้องเรียนได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) พฤติกรรมการสอน (Tec) และการประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) สามารถร่วมกันอธิบายค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียนได้ร้อยละ 31.4 ($R^2 = .314$)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลคงที่ พบว่าพฤติกรรมการสอน (Tec) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}class$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($b=.27$)

นอกจากนี้การประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}_{class}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b=.19$) สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}_{class}$)

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาอิทธิพลร่วม พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของพฤติกรรมการสอน (Tec) ที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($b_{Tec_Y_{class}}$) มีความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($X^2 = 87.14$, $p\text{-value} = .024$) ดังนั้นจึงนำค่าดังกล่าวไปเป็นตัวแปรตามระดับโรงเรียนอีกตัวแปรหนึ่ง เพื่อวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของพฤติกรรมการสอนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน สามารถสร้างโมเดลของที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียนได้ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 โมเดลของปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร รายห้องเรียน

ตาราง 28 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ปัจจัยระดับ ห้องเรียน	ตัวแปร ตาม	R^2	อิทธิพลคงที่			อิทธิพลสุ่ม	
			b	t	p-value	X^2	p-value
Pla	b_{val_y}	.124	.04	.94	.462	21.42	.253
Tec			.12*	4.08	.023	30.08	.204
Eva			.03	.82	.491	25.59	.309
ค่าคงที่(Constant)			.48**	36.92	.009	78.41*	.041

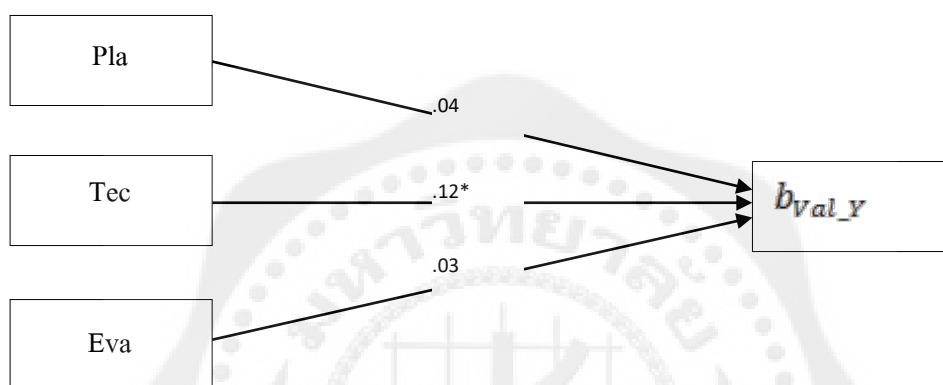
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 28 พบว่าปัจจัยระดับห้องเรียนได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) พฤติกรรมการสอน (Tec) และการประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) สามารถร่วมกันอธิบายค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 12.4 ($R^2 = .124$) เมื่อพิจารณาอิทธิพลคงที่ พบว่าพฤติกรรมการสอน (Tec) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (b_{val_y}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .12$) สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) และการประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (b_{val_y})

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาอิทธิพลสุ่ม พบว่าไม่มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยระดับห้องเรียนตัวแปรใดที่มีความแปรปรวนมากพอที่จะนำไปเป็นตัวแปรตามในระดับที่ 3 ได้

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร สามารถสร้างโมเดลของปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครได้ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 โมเดลของปัจจัยระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

5.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์โมเดลไฮโปเททิกคอล (Hypothetical Model) โดยนำตัวแปรอิสระระดับโรงเรียนมาวิเคราะห์ว่ามีตัวแปรใดที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ($\bar{Y}_{school}$) และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass}) (อิทธิพลคงที่) ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 29 และ 30 ตามลำดับ

ตาราง 29 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียน
ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน
กรุงเทพมหานครรายโรงเรียน (*Yschool*)

ปัจจัยระดับโรงเรียน	ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพลคงที่		
			b	t	p-value
Pol	<i>Yschool</i>	.154	.15*	3.12	.023
Lea			.19**	5.43	.002
Coo			.12*	3.04	.041
Cli			.04	.87	.354
ค่าคงที่(Constant)			4.08**	98.64	.000

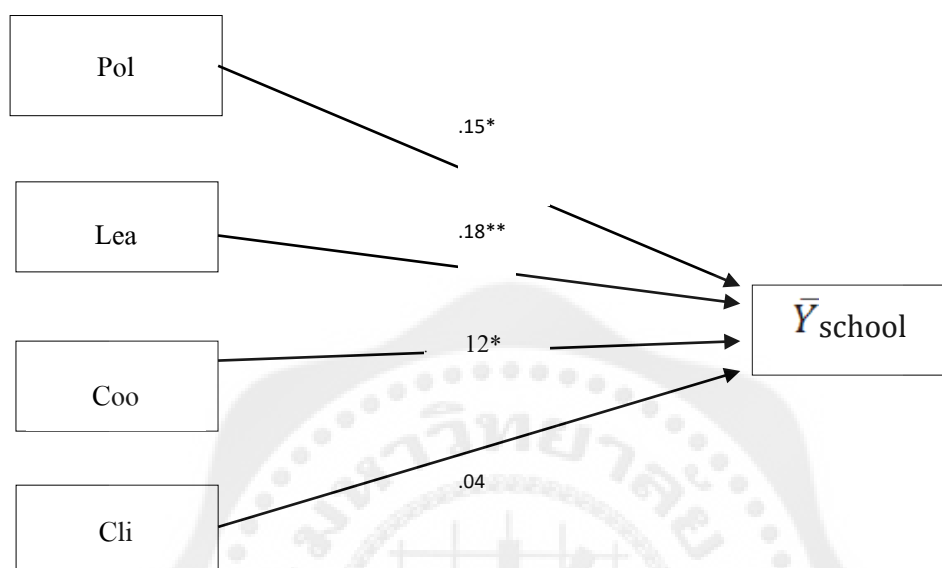
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 29 พบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนได้แก่ นโยบาย (Pol) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea) ความร่วมมือในการทำงาน (Coo) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli) สามารถร่วมกันอธิบายค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ได้ร้อยละ 15.4 ($R^2 = .154$)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลคงที่ พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน (*Yschool*) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($b = .19$) นอกจากนั้นนโยบาย (Pol) และความร่วมมือในการทำงาน (Coo) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน (*Yschool*) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .15$ และ $.12$ ตามลำดับ) สำหรับบรรยากาศในโรงเรียน (Cli) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน (*Yschool*)

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน สามารถสร้างโมเดลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ย

สุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ได้ตั้งภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 โมเดลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน

ตาราง 30 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass})

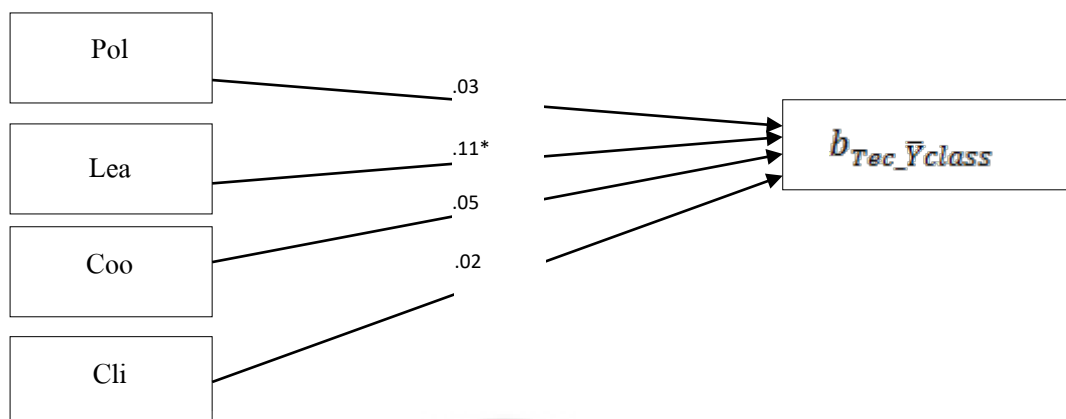
ปัจจัยระดับโรงเรียน	ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพลคงที่		
			b	t	p-value
Pol	b_{Tec_Yclass}	.103	.03	.91	.348
Lea			.11*	3.72	.019
Coo			.05	1.16	.251
Cli			.02	.81	.409
ค่าคงที่(Constant)			.49**	57.23	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 , ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

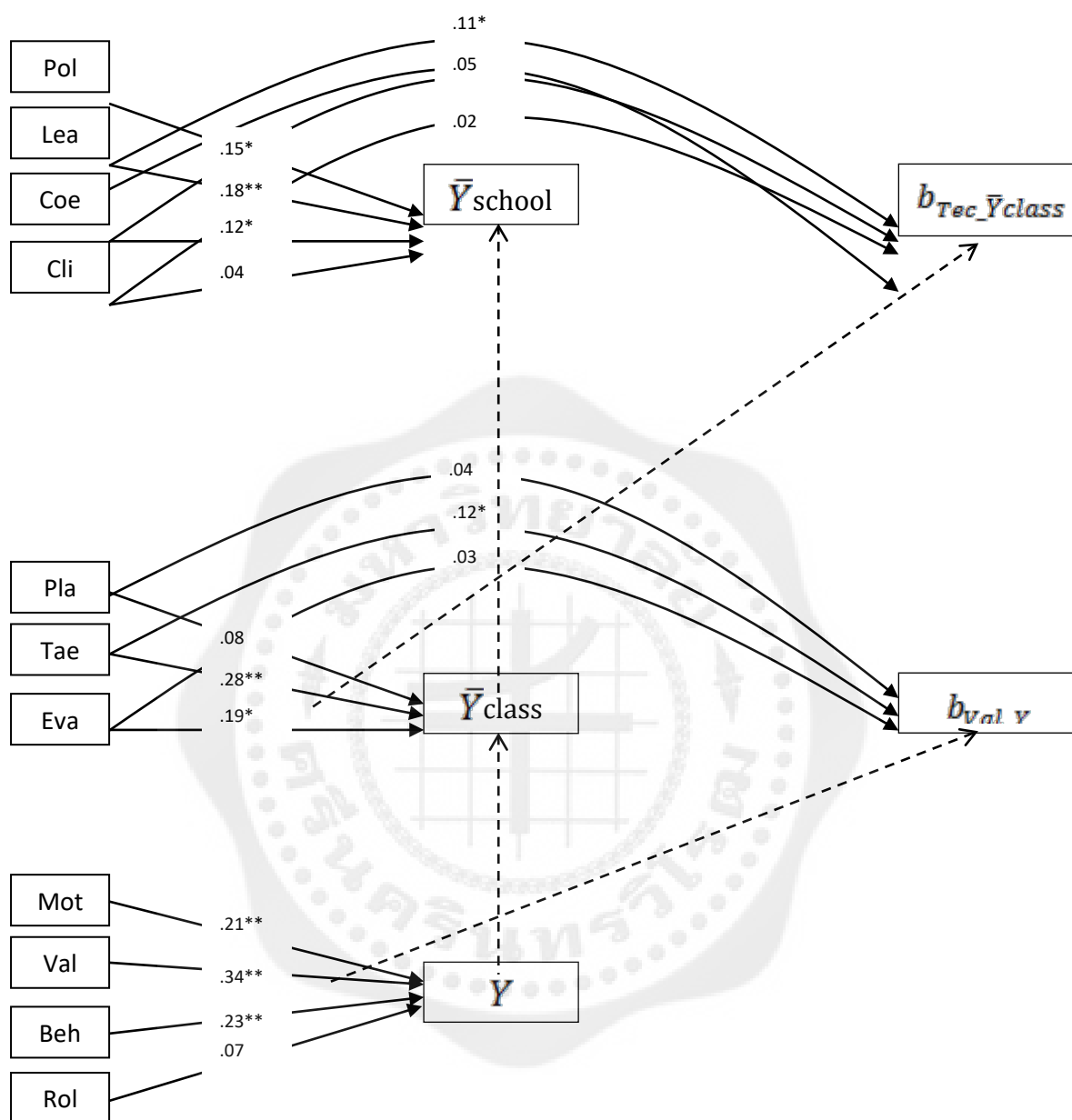
จากตาราง 30 พบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนได้แก่ นโยบาย (Pol) ภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea) ความร่วมมือในการทำงาน (Coo) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli) สามารถร่วมกันอธิบายค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass}) ได้ร้อยละ 10.3 ($R^2 = .103$)

เมื่อพิจารณาอิทธิพลคงที่ พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .11$) สำหรับนโยบาย (Pol) ความร่วมมือในการทำงาน (Coo) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass})

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน สามารถสร้างโมเดลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียนได้ดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 โมเดลของปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรม การสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียนจากผลการ วิเคราะห์ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อส ภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานในกรุงเทพมหานครสามารถสร้างเป็นโมเดลปัจจัยทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อสภาวะของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานคร ดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 โมเดลปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

จากภาพประกอบ 12 แสดงให้เห็นว่าโมเดลปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครประกอบด้วยปัจจัย 3 ระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน ซึ่งปัจจัยแต่ละระดับมีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนี้

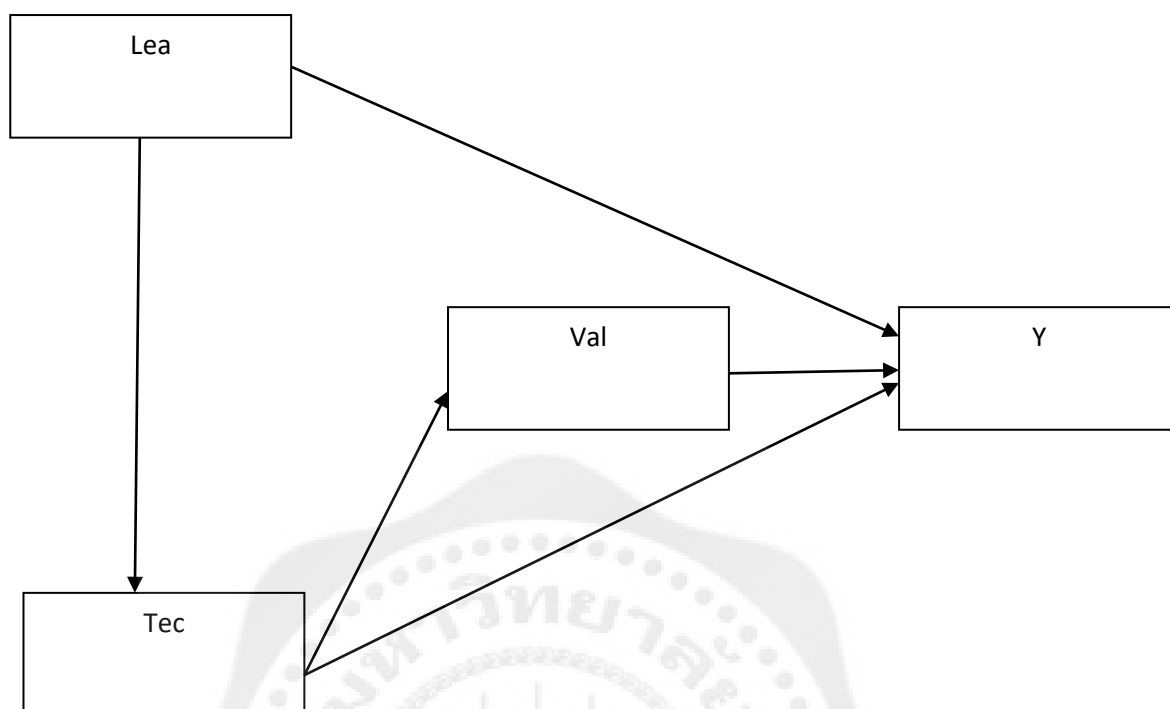
ปัจจัยระดับนักเรียนพบว่าแรงจูงใจของนักเรียน (Mot) การเห็นคุณค่าในตนเอง (Val) พฤติกรรมการเรียนรู้ (Beh) มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (Y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($b = .21, .34$ และ $.23$ ตามลำดับ) สำหรับสัมพันธภาพในครอบครัว (Rel) ไม่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครทั้งนี้พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (b_{Val_Y}) มีความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นจึงนำไปเป็นตัวแปรตามระดับห้องเรียน

ปัจจัยระดับห้องเรียนพบว่าพฤติกรรมการสอน (Tec) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}_{class}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($b = .27$) นอกจากนี้การประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}_{class}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .19$) สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($\bar{Y}_{class}$) ทั้งนี้พบว่าค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของพฤติกรรมการสอน (Tec) ที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน ($b_{Tec_Y_{class}}$) มีความแปรปรวนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำไปเป็นตัวแปรตามระดับโรงเรียนนอกจากนี้ยังพบว่าพฤติกรรมการสอน (Tec) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (b_{Val_Y}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .12$) สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ (Pla) และการประเมินผลและการติดตามผู้เรียน (Eva) ไม่มีอิทธิพลต่อค่า

สัมประสิทธิ์การถดถอยของการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (b_{val_y})

ปัจจัยระดับโรงเรียนพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ($\bar{Y}_{school}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($b = .19$) นอกจากนี้นโยบาย (Pol) และความร่วมมือในการทำงาน (Coo) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ($\bar{Y}_{school}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .15$ และ $.12$ ตามลำดับ) สำหรับบรรยากาศในโรงเรียน (Cli) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ($\bar{Y}_{school}$) นอกจากนี้ยังพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร (Lea) มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass}) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($b = .11$) สำหรับนโยบาย (Pol) ความร่วมมือในการทำงาน (Coo) และบรรยากาศในโรงเรียน (Cli) ไม่มีอิทธิพลต่อค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพฤติกรรมการสอนของครูที่มีต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน (b_{Tec_Yclass})

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาโมเดลปัจจัยทุกระดับที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร(Lea) เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร(Y) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านพฤติกรรมการสอนของครู(Tec) และพฤติกรรมการสอนของครู(Tea)ก็เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลทางตรงต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร (Y)และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยผ่านการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน(Val) ดังนั้นจากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสร้างโมเดลใหม่ในลักษณะของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครได้ดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร มีความมุ่งหมายการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน ระดับโรงเรียน และระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยพหุระดับ ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย ได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับสุขภาวะ ปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะนักเรียน จำแนกเป็นปัจจัย 3 ระดับ ได้แก่ 1) ปัจจัยระดับนักเรียน เป็นตัวแปรระดับนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัว 2) ปัจจัยระดับห้องเรียนเป็นตัวแปรระดับห้องเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนของครู และการประเมินผลและติดตามผู้เรียน และ 3) ปัจจัยระดับโรงเรียน เป็นตัวแปรระดับโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ นโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือในการทำงาน และบรรยากาศของโรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการสุ่มมาจาก ผู้บริหาร ครู และนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด จำนวน 40 แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างรวมเป็นจำนวน 920 คน จำแนกเป็นผู้บริหารที่ทำหน้าที่ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร จำนวน 40 คน ครูประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 80 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 800 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ใช้สำหรับสอบถามนักเรียน ครู และผู้บริหารโรงเรียน แบบสอบถามสำหรับนักเรียน จำนวน 36 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.8-1.0 แบบสอบถามสำหรับครู จำนวน 18 ข้อ มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ

0.8-1.0 และแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 20 ข้อ มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8-1.0 แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับนี้ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง และทำการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค พบว่าแบบสอบถามนักเรียน รายด้าน พบว่า แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ สัมพันธภาพในครอบครัว และสุขภาวะนักเรียน มีค่าความเชื่อมั่นรายด้าน เท่ากับ 0.802, 0.827, 0.756, 0.810, 0.896 ตามลำดับ สำหรับด้านสุขภาวะพบว่า แบบสอบถามสำหรับครูพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนของครู และการประเมินผลและติดตามผู้เรียน มีค่าความเชื่อมั่นรายด้าน เท่ากับ 0.814, 0.856 และ 0.849 ตามลำดับ และแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียน มีความเชื่อมั่นด้าน นโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือในการทำงาน และบรรยากาศของโรงเรียน มีค่าเท่ากับ 0.753, 0.808, 0.814 และ 0.873 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลลงนามโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อส่งไปพร้อมกับเครื่องมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 40 แห่งในกรุงเทพมหานคร นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลลงรหัสในเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ผลด้วยวิธีการทางสถิติและนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปผลการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาคำตอบตามความมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน ระดับโรงเรียน และระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานโดยการคำนวณหาความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบของความมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์โดยการคำนวณหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับการวิเคราะห์เพื่อหาคำตอบของความมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยพหุระดับ ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย กรณี 3 ระดับ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

1. ระดับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยระดับนักเรียน ระดับห้องเรียน และระดับโรงเรียน กับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยระดับนักเรียน พบว่า แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนของครู และการประเมินผลและติดตามผู้เรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

2.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า นโยบาย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความร่วมมือในการทำงาน และบรรยากาศของโรงเรียน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

3. ปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยระดับนักเรียน ปัจจัยระดับห้องเรียน และปัจจัยระดับโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

3.1 ปัจจัยระดับนักเรียน พบว่า แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง และพฤติกรรมการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สำหรับสัมพันธภาพในครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร

3.2 ปัจจัยระดับห้องเรียน พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นอกจากนี้ การ

ประเมินผลและติดตามผู้เรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน

3.3 ปัจจัยระดับโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นอกจากนี้ นโยบายและความร่วมมือในการทำงาน มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับ บรรยากาศโรงเรียน ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน

อภิปรายผล

ในการวิจัยปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดในการวิจัยและความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ แรงจูงใจของนักเรียน การเห็นคุณค่าในตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ และสัมพันธภาพในครอบครัว โดยทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร รวมถึงยังมีอิทธิพลทางบวกต่อสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 แรงจูงใจของนักเรียน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงจูงใจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนคิด พยายามด้วยวิธีการต่างๆในการแสดงพฤติกรรมต่างๆเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายอันได้แก่การมีความสุขหรือการมีความสุขที่ดี ดังที่ ดอมแจน(Domjan. 1996:109) ได้กล่าว การจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมกระทำกิจกรรมของบุคคล โดยบุคคลลงใจกระทำพฤติกรรมนั้นๆเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการและตามที่ราชบัณฑิตยสถานได้กล่าวถึงแรงจูงใจว่า เป็นกระบวนการกระตุ้นความคิด ความรู้สึก ความพยายามด้วยวิธีการต่างๆให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมาย ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ กามาล; และคนอื่นๆ(Kamal; et al. 2015: Online) ที่ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ

ภายนอกกับระดับกิจกรรมทางกายในนักศึกษา ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจภายนอกมีความสัมพันธ์กับระดับกิจกรรมทางกายของนักศึกษา โดยนักศึกษาเห็นด้วยว่าแรงจูงใจภายนอกมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในกีฬาหรือกิจกรรมทางกาย

1.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเห็นคุณค่าในตนเองเป็นพื้นฐานที่สำคัญของสุขภาวะทางจิต เกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับการตอบสนองทางด้านร่างกาย ความปลอดภัย ได้รับความรัก ความเป็นเจ้าของแล้ว ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆในชีวิตเปรียบเหมือนกับภูมิคุ้มกันร่างกายหรือเกราะป้องกันร่างกาย(อุมพร ตรังคสมบัติ. 2543: 13) บุคคลที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะเป็นบุคคลที่มีความสุข ไม่เครียด มีความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ(Coopersmith. 1984:4-5) ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับครอกเกอร์และคนอื่นๆ(Crocker; et al. 2003: 507-516)ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของการเห็นคุณค่าในตนเองกับสุขภาวะ ผลการศึกษาพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะด้านการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และความสำเร็จด้านกายภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของโบไมสเตอร์และคนอื่นๆ (Baumeister; et al. 2001: 1-44) ศึกษาผลของการเห็นคุณค่าในตนเองสร้างความสุขและความพึงพอใจแก่นักเรียน ทำให้การเรียนประสบความสำเร็จและสร้างความปลอดภัยแก่นักเรียน ขณะเดียวกันส่งเสริมสุขภาพนักเรียนให้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจให้แข็งแรงอีกด้วย และสอดคล้องกับ โอคุส-ดัวร์น; และเทเซอร์(Oguz-Duran, N. ; & Tezer, E.. 2009: Abstract)ที่ได้ศึกษาเรื่องสุขภาวะและการเห็นคุณค่าในตนเองในนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในตุรกี พบว่านักเรียนที่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีสุขภาวะสูงทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งการศึกษาของแมคยี; และวิลเลียม(Mcgee, R.; & William, S. 2000: Abstract) ที่ศึกษาเรื่องการเห็นคุณค่าในตนเองทำนายนพคุณกรรมสุขภาพของเด็กรุ่น พบว่า เด็กรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะสามารถทำนายนพคุณกรรมที่เป็นปัญหาการบริโภค การคิดฆ่าตัวตายและพฤติกรรมสุขภาพหลายอย่างได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้การศึกษาของมายอล; และสกอต(Mayol; & Scott. 2014: Abstract) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาวะในด้านต่างๆกับการเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่าความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างสุขภาวะของบุคคล 8ด้านใน9ด้าน กับระดับการเห็นคุณค่าในตนเอง

1.3 พฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เมื่อนักเรียนเข้ามาสู่ห้องเรียน นักเรียนจะพินิจพิเคราะห์ของความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และประสบการณ์ที่ผ่านมากการกระทำเข้ามาด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักเรียนที่จะแสดงออกต่อครูผู้สอน เพื่อนร่วมห้องเรียน และสื่อการเรียนการสอน เมื่อพวกเขาได้เรียนรู้ตลอดระยะเวลาการเรียนพวกเขาจะเผชิญกับสถานการณ์ และการดิ้นรน ได้แก่ การบริหารจัดการเรื่องเวลา ภาวะความเจ็บป่วย และเรื่องความสัมพันธ์ สิ่งต่างๆเหล่านี้จะเพิ่มระดับ

ความเครียด เบี่ยงเบนความสนใจต่อเป้าหมายทางวิชาการและทดสอบความมุ่งมั่นในการเรียนตลอดคอร์สการศึกษา (Strang, T. 2013: on line)

1.4 สัมพันธภาพในครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้รับการดูแลภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี บิดามารดา และผู้ใหญ่ภายในบ้านมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ปรับตัวเข้าหากัน ร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดจนรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัวร่วมกัน ทำให้ครอบครัวมีความราบรื่นมั่นคงสมาชิกในครอบครัวคนอื่น ๆ ในครอบครัวพลอยมีความสุขไปด้วย โดยเฉพาะเด็กนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติพัฒน์ นนทบุรีมະดุล (2530:5) ได้กล่าวว่าลักษณะของครอบครัวที่สัมพันธภาพที่ดี จะมีการชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัวอย่างชัดเจน มีเวลาร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน มีพันธะต่อความสุขของสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน มีเวลาพูดคุยกันเสมอ มีกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกันรวมถึงการร่วมกันต่อสู้กับปัญหาให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อสุขภาวะของนักเรียน สอดคล้องกับที่ ศุภลักษณ์ พงศ์สิทธิ์ (2544: 5) กล่าวว่าสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวถือเป็นสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของเด็ก เป็นการปูพื้นฐานทางอุปนิสัยบุคลิกต่าง ๆ ให้แก่เด็กรวมทั้งเป็นผู้ปูพื้นฐานด้านสุขภาวะทางจิตให้แก่เด็กด้วย เพราะสัมพันธภาพที่ดีมีความรักต่อกัน ย่อมทำให้บิดามารดาทำหน้าที่ของตนเองอย่างแท้จริงใจและดีซึ้ง ทำให้เกิดความรัก ความอาทร ความผูกพัน ความเข้าใจ การยอมรับ การให้อภัย ให้สวัสดิการ ให้การตอบสนองในด้านต่าง ๆ แก่บุตร บุตรจึงเติบโตขึ้นด้วยความสมบูรณ์ มีความแข็งแรงทางจิตใจพร้อมที่จะก้าวไปในสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอมราวดี ณ อุบล (2544: 110-114) ที่ได้ศึกษาสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน พบว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพครอบครัวดี มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อยู่ในครอบครัวที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวไม่ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยระดับห้องเรียนทุกตัวแปรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและมีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครในระดับห้องเรียน รวมทั้งพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมการสอนของครู มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ตัวแปรการประเมินผลและติดตาม มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายห้องเรียน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ครูเตรียมมีเนื้อหาของบทเรียนที่ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเอง มีการใช้สื่อการเรียนที่เหมาะสม รู้ถึงจุดประสงค์ที่ชัดเจนของการสอนทำให้ครูสามารถเลือกวิธีการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางบวกที่ส่งเสริมต่อสุขภาวะของเด็ก ซึ่งไม่สอดคล้องกับ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543: 1) เอกรินทร์ สีมหาศาล (2545:409) กรมวิชาการ(2546: 1-2) (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544:ข) ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง;และคนอื่นๆ (2545: 53) ที่กล่าวว่า แผนการหรือโครงการที่จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้ในการปฏิบัติการสอนในรายวิชาใดวิชาหนึ่ง เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้และจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งยึดผลการเรียนที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้ที่กำหนด อันสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สอดคล้องกับงานวิจัย

2.2 พฤติกรรมการสอนของครู เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพฤติกรรมการสอนของครู เป็นกิจกรรมที่ครูแสดงออกในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดความรู้ความสามารถมีพัฒนาการทางเชาว์ปัญญาและมีการพัฒนาทางจริยธรรม(วิชัย วงษ์ใหญ่. 2529:77-78; พิมพอร์ สดเอี่ยม. 2547:95) ดังนั้นการที่นักเรียนจะมีสุขภาวะที่ดีได้นั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปรับปรุงรักษาตัวเองให้มีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกายและจิตใจและอยู่ในสังคมได้ดี ตลอดจนมีความเข้าใจพอที่จะมองเห็นประโยชน์ของการมีสุขภาพดีโดยนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปปฏิบัติจนเป็นสุขนิสัยขึ้นในตัวเอง(ชวลิต พุทธวงศ์. 2528:28) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัญชลิกา ผิวเพชร; คนอื่นๆ(2554:บทคัดย่อ)ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อจิตสาธารณะของนักเรียน

2.2 การประเมินผลและติดตามผลผู้เรียน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การประเมินผลและติดตามผลในนักเรียนบรรลุเป้าหมายหรือนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์จริง ๆ รวมทั้งครูได้นำผลการประเมินไปใช้ประกอบการปรับปรุงการเรียนการสอนจริงในครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พิศร ทองชั้น (2524: 4-6) ที่ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการวัดผลและประเมินผลอย่างกว้าง ๆ ว่ามีความสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) เพื่อทราบว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา การวัดทำให้ทราบว่าผู้เรียนมี

ความรู้น้อยเพียงไร เพื่อจะได้นำผลการวัดนั้นไปใช้ประโยชน์ทางด้านอื่นๆ เช่น เพื่อการแนะแนว เพื่อเปรียบเทียบหรือเพื่อการบันทึกความเจริญงอกงามของผู้เรียน 2) เพื่อการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน จุดมุ่งหมายข้อนี้สำคัญมากเพราะถือว่าการวัดผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน จะต้องมีการทำควบคู่กันอยู่เสมอ และ 3) เพื่อการประเมินผล การวัดผลจะต้องมีการประเมินทุกครั้งเพื่อจะได้ทราบว่าผู้เรียนมีผลการเรียนเป็นที่พอใจหรือตรงเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

3. จากผลการวิจัยที่พบว่าปัจจัยระดับโรงเรียนมีตัวแปรนโยบายและตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และตัวแปรความร่วมมือในโรงเรียนและบรรยากาศของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตัวแปรทุกตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นอกจากนี้ นโยบายและความร่วมมือในการทำงาน มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สำหรับ บรรยากาศโรงเรียน ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน โดยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 นโยบาย เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการที่บรรลุตามวัตถุประสงค์และมีคุณค่าตามแนวทางเพื่อปฏิบัติในโรงเรียนซึ่งมีทิศทางการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาวะของโรงเรียน อันจะส่งผลต่อกิจกรรมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมสุขภาวะและถ่ายทอดนโยบายนี้สู่การปฏิบัติสอดคล้องกับผลการศึกษาของยู จิง; และคนอื่นๆ (Yue, Qing; et al., 2011:1249) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับการบริโภคยาสูบในกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนจีน พบว่า นโยบายการควบคุมยาสูบเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาสูบบุหรี่ยของเด็กนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาวะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารของโรงเรียนมีความสามารถทำให้ผู้อื่นร่วมมือและยินยอมในการดำเนินงานต่างๆ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน เช่น การดำเนินการนโยบายเพื่อเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับสมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช;และคนอื่นๆ (2554:16) ที่สรุปผลการสังเคราะห์เรื่องการเรียนรู้นักเรียนความสำเร็จ:การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชรพ.ศ.2550-2554 พบว่า ภาวะผู้นำของ

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งของความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจพัฒนางาน เพื่อสุขภาพของนักเรียน อันส่งผลต่อเป้าหมายคือการมีสุขภาพะของนักเรียน รวมทั้งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของฮาร์ตฟิลด์ (Hartsfield. 2003 : Online) ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ ส่งผลต่อคุณภาพอารมณ์และประสิทธิผลของตนเอง ในกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 124 คน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถทำนายคะแนนของคุณภาพอารมณ์ ความมุ่งมั่นและจิต วิญญาณ และประสิทธิผลของตนเอง โดยเฉพาะค่าคะแนนของคุณภาพอารมณ์มีค่าสูงกว่าตัวแปร อื่นๆ

3.3 ความร่วมมือในการทำงาน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ย

สุขภาพะของห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานในกรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของ บุคคล กลุ่มบุคคล ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งสู่เป้าหมาย ร่วมกัน โดยพยายามตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อการดำเนิน กิจกรรมหรือบริการของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพะแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับ พวงรัตน์ เกษรแพทย์ (2557: 20) ที่กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของ บุคคล กลุ่มบุคคล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยต้องพยายามตอบสนองต่อ ความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นสถานศึกษาจึงต้องเข้าใจมุมมองของผู้เรียนและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการดำเนินกิจกรรมหรือบริการของสถานศึกษา เพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนิน กิจกรรมการจัดการเรียนรู้หรือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมสูงสุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ

3.4 บรรยาภาศโรงเรียน เป็นตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อค่าเฉลี่ยสุขภาพะของ ห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานใน กรุงเทพมหานครรายโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนไม่ได้จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคมและจิตใจ ที่ส่งเสริมต่อสุขภาพทางจิตและสุขภาพทางอารมณ์ของนักเรียน ซึ่งไม่สอดคล้อง กับแนวคิดของ จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2557: 71) ที่กล่าวว่า นักเรียนทุกคนล้วนมาจาก สภาพแวดล้อมทางบ้านที่แตกต่างกัน ถ้าหากนักเรียนมีทุกข์ที่บ้าน ครั้นเมื่อมาโรงเรียนก็มาพบกับ สภาพแวดล้อมที่คับใจอีก นักเรียนคงไม่มีทางออกอื่น ต้องดิ้นรนไปหาสิ่งอื่นที่คิดว่าจะทำให้สบายใจ ขึ้นโดยอาจไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมาได้ หากโรงเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัด สภาพแวดล้อมที่แสดงถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคนดังกล่าวอาจทำให้แนวโน้มสถิติของ นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดสภาพบรรยาภาศที่ดี คือ การจัดสภาพแวดล้อมหรือสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสุขภาพทางจิตและสุขภาพทาง อารมณ์ และไม่สอดคล้องกับ มินกี (Minke. 2009: Online) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบวิชาชีพในโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบหลายอย่าง บางครั้งต้องตอบสนองความต้องการอื่นๆ จึงไม่ค่อยได้มีเวลาสนใจ

ในเรื่องสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน บรรยากาศของโรงเรียนที่เป็นบวก หนึ่งส่วนจากครอบครัว และสุขภาพของนักเรียน จะช่วยให้โรงเรียนบรรลุผลทางวิชาการอย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้สำคัญมากในสถานการณ์ที่เครียดหรือตกอยู่ในภาวะวิกฤติ โรงเรียนได้สร้างปัจจัยที่ปกป้องแบบบูรณาการในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่จัดเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนและครอบครัวในเวลาวิกฤติ เนื่องจาก นักเรียนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่คอยสนับสนุนและใกล้ชิดกับพวกเขาบุคลากรของโรงเรียนเป็นผู้ที่สามารถตระหนักและตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้ดีกว่าใคร นอกจากนี้ ครอบครัวและบุคลากรของโรงเรียนเป็นผู้ที่สามารถสื่อสารและคอยสนับสนุนซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดสุขภาพของนักเรียนและช่วยบรรลุผลทางวิชาการอย่างยั่งยืนในช่วงที่มีปัญหาต่างๆ นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของโกฮูลัทและคนอื่นๆ (Kohoulat; et al. 2015: Online) ที่ศึกษาเรื่องบรรยากาศโรงเรียนที่ได้รับกับสุขภาพทางจิตของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาผลของบรรยากาศโรงเรียนที่มีต่อสุขภาพทางจิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษาเกรด 6 จำนวน 300 คนในเมืองชิราซ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศโรงเรียนและแบบสอบถามสุขภาพทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา การถดถอยและการวิเคราะห์หองค์ประกอบแบบยืนยัน ผลการศึกษาพบว่าบรรยากาศของโรงเรียนทุกด้านยกเว้นลักษณะอาคาร เป็นตัวพยากรณ์สุขภาพทางจิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา สามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนใหม่มีสุขภาพที่ดี ได้ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัย ในเรื่องสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร พบว่า สุขภาวะโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสุขภาพทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่สุขภาพทางปัญญามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมสุขภาพทางปัญญาให้มากขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการกำหนดให้เป็นสมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียน

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า นโยบายของโรงเรียน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดนโยบายที่เหมาะสม

กับครู บุคลากรและนักเรียน มีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล และกระทรวงศึกษาธิการ

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า ความร่วมมือในการทำงาน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดความร่วมมือผ่านกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมสุขภาวะในนักเรียน

1.4 จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการจัดอบรมครูให้มีความรู้ได้มีความรู้ในเรื่องการสอนแบบต่างๆ รวมทั้งจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้มีพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์อันจะส่งผลต่อการมีสุขภาวะที่ดีของนักเรียนต่อไป

1.5 จากผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลและติดตามผลผู้เรียนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการจัดอบรมครูให้มีความรู้ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบในการประเมินนักเรียน ส่งเสริมให้ครูสอนเสริมแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมเพื่อปรับพื้นฐานความรู้ให้ได้เรียนทันเพื่อน และจัดอบรมครูในเรื่องการจัดทำแฟ้มบันทึกผลการเรียนรู้ที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

1.6 จากผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจของนักเรียน เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมแรงจูงใจแก่นักเรียนเพื่อส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาวะที่ดี

1.7 จากผลการวิจัย พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหาร ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองแก่นักเรียนเพื่อส่งผลให้นักเรียนมีสุขภาวะที่ดี

1.8 จากผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อสุขภาวะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้บริหาร ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ผ่านทางการเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้แบบต่างๆ ทั้งการเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างเหมาะสม ส่งเสริมเจตคติที่ดีในการ

เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยใช้วิธีการจัดการความรู้ การสืบค้น และแสวงหาความรู้อย่างรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา สามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนใหม่มีสุขภาวะที่ดี ได้ดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมสุขภาวะที่เหมาะสมกับนักเรียน

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมสุขภาวะที่เหมาะสมกับนักเรียน

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองที่ส่งผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบแนวทางและวิธีการในการส่งเสริมสุขภาวะที่เหมาะสมกับนักเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลวรรณ รอดจ่าย. (2552). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก. ปรินญาณิพนธ์ ค.ด.(นโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.
- กรมวิชาการ. (2546). การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ(National Test). กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- กรมสามัญศึกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการวิเคราะห์สาระสำคัญ. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กรมอนามัย. (2553). องค์ประกอบของสุขภาพ.สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2556,จาก<http://www.Advisor.anamai.moph.go.th/262/26201.html>
- กรองไธ อุณหสุต. (2555). พฤติกรรมการเรียนรู้. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2556, จาก<http://www.ns.mahidol.ac.th/.../>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการ. พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษาแห่งชาติ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงสาธารณสุข.สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2555). แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่11(พ.ศ.2555-2559). กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์
- กวี วงศ์พุ่ม. (2550). ภาวะผู้นำ.พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ.

- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.(2553).ระดับความฉลาดทาง
 สุขภาวะของกลุ่มเยาวชนอายุ 12-15 ปี.นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.(2553).รายงานการวิจัยการ
 พัฒนาเครื่องมือวัดความฉลาดทางสุขภาพเกี่ยวกับโรคอ้วนของนักเรียนระดับ
 มัธยมศึกษาปีที่3(ระยะที่1). กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.
- กาญจนา พงษ์ใหม่. (2541). การนำนโยบายสุศึกษาแห่งชาติไปปฏิบัติของโรงพยาบาลชุมชน และ
 สำนักงานสาธารณสุขอำเภอในจังหวัดขอนแก่น. ปรินญานิพนธ์ ศศ.ม. (บริหารการพัฒนา)
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). นวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการ
 สอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมดูล. (2530). ครอบครัวที่มีคุณภาพ ครอบครัวผูกพันฉันใด. ในรายงานประจำปี
 ของมูลนิธิเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ชั้นทอง พะชะ. (2551). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครูปฐมวัยสังกัดสำนักงานเขต
 พื้นที่การศึกษาหนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม
- โครงการ ChildWatchThai. (2553). สภาวะด้านสุขภาพอนามัยเด็กและเยาวชนประจำปี2551-
 2552.
 สืบค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2553,จาก[http:// www. Childwatchthai.org](http://www.Childwatchthai.org).
- _____. (2557). รายงานการศึกษาสภาวะการณ์และขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนประจำปี
 2555-2556. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2557,จาก[http:// www. Childwatchthai.org](http://www.Childwatchthai.org).
- โครงการ PISA THAILAND;สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี; และ
 กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และ
 วิทยาศาสตร์ :บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. สมุทรปราการ:แอดวานซ์พรินติ้งเซอร์วิส.
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2557). โปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จินดา ทับจิ้น. (2546). พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทาง
 การศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษากลุ่มกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม.(การ
 บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2532). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลของโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- จุมพล หนีมพานิช. (2543). การวิเคราะห์นโยบาย ขอบข่าย แนวคิด ทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง.
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- จุมพล พูลภัทรชีวิน; และคนอื่นๆ. (2546). *โครงการวิจัยและพัฒนาห้าห้อง: การสร้างเสริมสุขภาพในมิติของจิตวิญญาณ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2545). *ทฤษฎี และแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
- เฉลิมศรี นันทวรรณ. (2542). *การพยาบาลอนามัยชุมชน*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชนิษฐา บุญเสริม; ผกามาศ สุจิตินิช; และวรา รวิสานนท์. (2552). *การสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดชัยภูมิ*. นนทบุรี: วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ.
- ชลทิพย์ เอี่ยมสำอาง. (2548). กศน. ไม่ห่ม จบก่อน2ปี ไม่ถึง 3 %. ข่าวเดลินิวส์. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2558, จาก <http://blog.eduzones.com/webter/704>
- ณิชามัญญ์ เอี่ยมแสงจันทร์. (2553). *การรับรู้โทษของบุหรี่และกฎหมายควบคุมยาสูบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนพื้นที่เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ บธ.ม.(การจัดการสาธารณสุข) ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐนันท์ บัณฑิตนาถ. (2552). *การพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมสุขภาพอนามัยแบบองค์รวม*. วิทยานิพนธ์ ค.ด.(บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง; วชิรินทร์ เสถียรยานนท์; และวิชญ์ เชาว์ดำรงค์. (2545). *ผู้เรียนเป็นสำคัญและการเขียนแผนจัดการเรียนรู้ของครูมีอาชีพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บริษัทเวิลด์การพิมพ์(1988).
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2524). *จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีรยุทธ์ เสนิงค์ ณ อยุธยา. (2525). *พฤติกรรมในการเรียนการสอน. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมการสอนประถมศึกษา หน่วยที่6-10*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดฟีนีक्सซิง.
- นราภรณ์ ขันธบุตร. (2552). *การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมสุขภาพองค์รวมสำหรับนักเรียนชายระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีภาวะอ้วน*. วิทยานิพนธ์ ค.ด.(พลศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- นารี อาแว. (2545). *ปัจจัยพระระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเอกชน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.(การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิตา ชูโต. (2536). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: เพมโปรดักชั่นส์.
- นิพนธ์ คันทะเสวี. (2525). *มนุษย์สัมพันธ์เพื่อการพัฒนาสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงเรียนสตรีเนติศึกษา.

- นุชนาฏ หวนนากลาง; และคนอื่นๆ. (2554). การศึกษาการเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านอนามัย
การเจริญพันธุ์ในวัยรุ่น: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2556,
จาก <http://www.cphs.chula.ac.th/.../การเข้าถึงข้อมูล>.
- นัยนา เอื้อพงศ์กิตติกุล. (2551). สุขภาพจิตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษา : ใน
โรงเรียนสิริรัตนาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 กรุงเทพมหานคร.
ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบลลังกา, เจมส์; และ แบริน, รอน. (2554). ทักษะแห่งอนาคตใหม่. แปลโดยวราพจน์ วงศ์กิจ
รุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2532). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย(ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: เจริญผล
การพิมพ์.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2530). จิตวิทยาผู้นำและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุญโรม สุวรรณพาหุ; อรัญญา ต้อยคำภีร์; และวรรณ แกมเกตุ. (2556). สุขภาวะของวัยรุ่น:
กรอบมโนทัศน์และเครื่องมือประเมินทางจิตวิทยา. วารสารพฤติกรรมศาสตร์.
19(2):127-138.
- ประกาย จิโรจน์กุล. (2556). แนวคิด ทฤษฎีการสร้างเสริมสุขภาพ และการนำไปใช้. กรุงเทพฯ:
โครงการสวัสดิการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก.
- ประพิมพ์พรรณ สุวรรณภู; และอัครา ประเสริฐสิน. (2552). ผลกระทบของอินเทอร์เน็ตต่อ
สุขภาพกาย และสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนไทย : กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ประเวศ วะสี. (2541). บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตและสังคม. กรุงเทพฯ:
หมอชาวบ้าน.
- ปรารถนา ช้อนแก้ว. (2542). การพัฒนาความภาคภูมิใจในตนเองของเยาวชนชายในสถานพินิจ
คุ้มครองเด็กและเยาวชน จังหวัดยะลา โดยใช้กิจกรรมการออกกำลังกายเป็นสื่อ.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.(พลศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปาริชาติ เทพอารักษ์; และ อมรรารณ ทิวนอม. (2550). สุขภาวะของไทย จุดเริ่มต้นของความอยู่
เย็นเป็นสุข. วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 44(1):12-17.
- ปิยะนุช จิตตานุหน. (2553). การดูแลสุขภาพเด็กวัยเรียน: การจัดการบริการพยาบาลในโรงเรียน.
สงขลา: ลิมบราเดอร์สเพรส
- พรทิพย์ ศิริบุรณ์พัฒนา. (2550). แนวคิดการดูแลสุขภาพเด็กและครอบครัว. ใน พรทิพย์ ศิริบุรณ์
พัฒนา.(บรรณาธิการ), การพยาบาลเด็ก เล่ม1 (พิมพ์ครั้งที่6). นนทบุรี: ยุทธรินทร์การ
พิมพ์.

- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุตย์. (2528) มนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตโต). (2548) สุขภาพองค์รวมแนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษาออนไลน์ เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก สืบค้นเมื่อ 30 ธันวาคม 2557 จาก http://hss.moph.go.th/file_upload/p447-1.pdf
- พวงทอง อินใจ. (2544). ผลการให้คำปรึกษาทฤษฎีโปรแกรมภาษาประสาทสัมผัสต่อคุณค่าแห่งตนของนิสิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ปรินิพนธ์ วท.ม.(พยาบาล). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ เกษรแพทย์. (2558). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของการจัดการความรู้ การมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร. เอกสารประกอบการเรียนการสอน ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. หน้า 7-8.
- _____. (2557). ยุทธศาสตร์การบริหารและการจัดการสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: ทีบีค. หน้า 20.
- พิชามญช์ จันทุส; สุชาดา จิตระวีวงศ์; และ ชิตชนก เชิงเชาว์. (2554). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลา เขต 1. วารสารคณะพลศึกษา. 14(1):39-48.
- พินิจ ลาภานานนท์. (2556). สุขภาวะของพระสงฆ์ ปี 2555. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- พิมพ์อร สดเอี่ยม. (2547). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการของสาขาวิชาในระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันราชภัฏ. ปรินิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญศรี กระหม่อมทอง; ศศิวิมล ปุจฉาการ; และ ปณิตดา จันผ่อง. (2553). การสำรวจภาวะสุขภาพนักเรียนในประเทศไทย พ.ศ. 2551. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. 33(2):53-609.
- ภิญโญ สาร. (2531). เรียนอย่างไรถึงจะเก่ง. สี่มาจารย์. 3(6) :5-16.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. บัณฑิตวิทยาลัย. (2552). คู่มือการจัดทำปรินิพนธ์และสารนิพนธ์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มูลนิธิเพื่อพัฒนาการศึกษาไทย. (2553). แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสุขภาวะของเด็กเยาวชน และครอบครัว ด้วยพลังเครือข่ายการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.

- ราชันย์ บุญธิมา. (2542). *การวิเคราะห์พระดัตถ์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและ
จิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2542). *ปัจจัยที่เอื้อต่อผลสำเร็จของการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปปฏิบัติ :
กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและ
พัฒนาหลักสูตร)*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- รุจิรา ดวงสงค์. (2550). *การจัดการทางสุขศึกษาและการส่งเสริมสุขภาพ.ขอนแก่น: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- รุ่งทิวา จักรกร. (2521). *วิธีสอนทั่วไป*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- โรงพยาบาลรามาริบัติ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). *หลักการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว.*
สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2558, จาก [http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/ep/article
detail.asp?id=280](http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/ep/article
detail.asp?id=280).
- เล็ก สมบัติ. (2549). *รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการภาวะการดูแลผู้สูงอายุและ
ครอบครัวในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ลลิตา พลพงษ์; และคนอื่นๆ. (2559). *ปัจจัยพระดัตถ์ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่ใช้
ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. 11(1)มกราคม-
มิถุนายน. 2559:103-120.*
- โลกจิตวิทยา. (2553). *การยอมรับนับถือ. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2558, จาก
<http://www.thailandqa.com/forum/showthread.php?-35559>.*
- วรรณิ จันทรสว่าง, พัชรี คมจักรพันธ์, ศิริวรรณ ปริยคุณธร, อาภรณ์ทิพย์ บัวเพ็ชร. (2551).
*กระบวนการทบทวนความรู้และปัจจัยสู่ความสำเร็จในการสอบประมวลความรู้ และ
สอบขึ้นทะเบียนใบประกอบวิชาชีพพยาบาล. วารสารการพยาบาลและการศึกษา สถาบัน
พระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข.*
- วราภรณ์ บุญเชียง. (2557). *อนามัยโรงเรียน. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- วาด หนูมา. (2540). *การศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
ประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพต่อคุณภาพการศึกษา: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีศึกษา
โรงเรียนดีเด่นพระราชทานในจังหวัดชัยนาทและอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (สาขาการ
บริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.*
- วิจิตร อาวะกุล.(2527). *เพื่อการพูด: การฟังและการประชุมที่ดี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดร.ศรีสง่า.
- วิจิตร วรุตบางกูร. (2530). *มนุษย์สัมพันธ์. วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์.*
6(มกราคม-มิถุนายน). 2530:10.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2529). *การสอนในระดับอุดมศึกษา. วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์.*

ฉบับที่ 5. หน้า 79-83.

วิภาพร มาพบสุข. (2542). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วัชรภรณ์ บัตรเจริญ; ปาหนัน พิษยภิญโญ; และอาภาพร เผ่าวัฒนา. (2555). ปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น.
วารสารสาธารณสุขศาสตร์. 42(1):30-40.

วัชร บุนนาค. (2529). การเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารรวมคำแห่งพัฒนาบุคลากร*.
3(9):48-54.

วัฒนาพร ระเบียบทุกข์. (2543). แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: แอล ที เพรส.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2526). ความหมายของหลักสูตรและการสอน. *สารพัฒนาหลักสูตร*.
20(17):12-13.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2543). กระบวนการนโยบายทางการศึกษาจากระบบการเมืองสู่ระบบราชการ
ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2545). การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2548). การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:
ทิพย์วิสุทธิ.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553). ผู้บริหารโรงเรียน:สามมิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มี
ประสิทธิผล. พิมพ์ครั้งที่ 6. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.

วิไลวรรณ ศรีสงคราม; และคนอื่นๆ. (2549). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ทริปปี้ลกรุ๊ป.

ศิริวัลย์ อินทามระ; อุษา คงทอง ; และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2557). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มี
อิทธิพลต่อสุขภาพองค์รวมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 8(1):117-131.

ศิริกุล อิศรานุรักษ์. (2542). หลักการวางแผนอนามัยครอบครัว. กรุงเทพมหานคร:
เจริญดีการพิมพ์.

ศิริกุล อิศรานุรักษ์; สุธรรม นันทมงคลชัย; และดวงพร แก้วศิริ. (2546). รายงานการวิจัยโครงการ
พัฒนาระดับสติปัญญาเด็กวัยต่างๆของประเทศไทยระยะที่ 2: การส่งเสริมพัฒนาการ ด้านการ
เรียนรู้แก่เด็กโดยครอบครัวและการประเมินผล. นครปฐม: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข
อาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). การวิเคราะห์พหุระดับ (Multilevel Analysis). ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยา
การศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2554). *การวิเคราะห์พหุระดับ (Multi-level Analysis)*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2532). มิติใหม่ของการวิจัยทางการศึกษา. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*. 4(1): 1-8.

ศิริอร ชันทรหัตถ์. (2539). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ:อักษราพิพัฒน์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ. (2539). การจัดการและการพัฒนา. กรุงเทพฯ:พัฒนาศึกษา.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์; และคนอื่นๆ. (2543). หลักการตลาด. กรุงเทพฯ:ไดมอนด์บิสซิเนสเวิลด์.

ศรีทัตติม พานิชพันธ์. (2527). สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว:ประมวลบทความวิทยุ.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศุภลักษณ์ พุทธิพงษ์ศิริ. (2544). *สุขภาพจิตและพฤติกรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากครอบครัวหย่าร้าง ศึกษากรณี: โรงเรียนบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว).* กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ถ่ายเอกสาร.

ศุภวรรณ พันธุ์ภักดี. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สงัด อุทรานนท์. (2525). *การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ:คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมจิตร อุดม. (2547). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุพิศ ประสพศิลป์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของสถาบันการศึกษาพยาบาล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมยศ นาวิการ. (2544). *ทฤษฎีองค์การ*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช; สมพงษ์ สุกุลอิสริยาภรณ์; ทศนีย์ ทองอ่อน; และศิวิมล ปุจฉาการ.

(2554). *เรียนรู้ความสำเร็จ: การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระตำบลดาวเพชร พ.ศ. 2550-2554. ใน มหัศจรรย์แห่งเพชร ก้าวสู่สุขภาพดีเด็กไทย การประชุมวิชาการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 4-5 สิงหาคม 2554 ณ โรงเรียนเอเชีย แอร์พอร์ต จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ:นิทรรศการการพิมพ์.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2545). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและปฏิบัติ*. เชียงราย: คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏเชียงราย.

- สุนิสา พรหมตรัง. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสุขภาวะตามการรับรู้ของประชากรวัยแรงงานในตำบลพะตง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ วท.ม. (อนามัยสิ่งแวดล้อม). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุนันท์ ปรีชาชัยสุรัตน์. (2542). การใช้เทคนิคแม่แบบในการพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมของนักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัชรีย์ หนูใหญ่. (2544). ความสัมพันธ์ในครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (คหกรรมศาสตร์ศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์. (2548). ปัจจัยเชิงพระระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). นครราชสีมา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล. ถ่ายเอกสาร.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2536). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2543). จาการามเกียรติ์สู่การประเมิน. กรุงเทพฯ: ปาฐกถาเครื่องเขียน.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2546). พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สมจิต หนูเจริญกุล. (2543). การส่งเสริมสุขภาพ. ใน สมจิต หนูเจริญกุล, วัลลา ตันตโยทัย, และรวมพร คงกำเนิด(บรรณาธิการ). การส่งเสริมสุขภาพ: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- สุชาติ โสมประยูร; และคนอื่นๆ. (2542). สุขศึกษาภาคปฏิบัติ(สาระสำคัญ การทดลอง และการปฏิบัติ). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- สุชาติ โสมประยูร; และ เอ็มอัชฌา วัฒนบุรานนท์. (2542). การบริหารงานสุขศึกษาในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: เอมี เทรตดิ้ง.
- สุปรียา ตันสกุล.(2548). ทฤษฎีและโมเดล: การประยุกต์ใช้ในงานสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพฯ: ยุทธรินทร์การพิมพ์.
- สุพัตรา ทาวงศ์. (2553). ความภาคภูมิใจในตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สุรีย์ กาญจนวงศ์. (2553). จิตวิทยาสุขภาพ(Health Psychology). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2558). ผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับชาตินั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2557. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2558จาก <http://www.niets.or.th>
- สมศักดิ์ ภัทรกุลวณิช; และคนอื่นๆ. (2554). เรียนรู้ความสำเร็จ: การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับเพชร พ.ศ.2550-2554 ใน มหัศจรรย์แห่งเพชร ก้าวสู่สุขภาพดีเด็กไทย การ

ประชุมวิชาการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 . นนทบุรี: สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย.

สาคร อินทโธ. (2548). *ประสบการณ์และสุขภาวะของผู้สูงอายุไทยที่ถือศีลแปดที่วัด. ปรินิพนธ์ พย.ม.(พยาบาลศาสตร์)กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*

ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ. (2544). *คู่มือผู้นำเยาวชนสาธารณสุขใน โรงเรียน(พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย.*

โสภา ชูพิกุลชัย. (2528). *ความรู้เบื้องต้นทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล.*

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา สมรรถนะในการสร้างเสริมสุขภาพของนิสิตพยาบาลผ่านการปฏิบัติจริง. สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ภายใต้แผนงานพัฒนาเครือข่าย พยาบาลศาสตร์เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ (พย.สสส.)*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). *สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2558, จาก <http://www.bed.go.th>*

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545 . กรุงเทพฯ: พรินทวานกราฟฟิค.*

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปฏิรูปปฏิรูปการศึกษา: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.*

สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2554). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษา. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556, จาก <http://203.172.194.100/222>*

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.(2552). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับ ที่สิบเอ็ด พ.ศ.2555-2559. สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2556จาก [http://www.plan.ru.ac.th / .../education/...](http://www.plan.ru.ac.th /.../education/)*

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2555). ASEAN Community. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล 27 กุมภาพันธ์ 2555. เข้าถึงได้จาก : http://www.bic.moe.go.th/th/index.php?Option=com_content&view=article&id=191&Itemid=171

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2552-2559). กรุงเทพฯ :พรินทวานกราฟฟิค.*

สำราญ มีแจ้ง. (2544). *สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ: นิชินแอดเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.*

- หทัย ชิตานนท์. (2540). *นิยามศัพท์ส่งเสริมสุขภาพ. แปลโดย พิสมัย จันทวิมล. กรุงเทพฯ: ดีไซร์.*
- อนุรักษ์ บัณฑิตยชาติ. (2542). *การสำรวจสุขภาพจิตผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราของรัฐใน กรุงเทพมหานคร. นนทบุรี : กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.*
- อมราวดี ณ อุบล. (2544). *สุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นที่มีลักษณะครอบครัว การอบรมเรื่องการเลี้ยงดู และสัมพันธภาพในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.*
- อรนุช สอนน้อย และไชยรัตน์ ปราณี. (2553). *การวิเคราะห์หุ้ระดับตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิจิตร. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (มกราคม - มิถุนายน 2553). หน้า 282.*
- อรุณรัตน์ สารวิโรจน์; และกานดา จันท์แย้ม. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. Kasetsart Journal of Social Sciences. 35(2): 223-234.*
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2543). *โครงสร้าง สังคม แนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม. ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.*
- อารีรัตน์ ญาณะสร. (2544). *พฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารเป็นกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2543). *EVEREST พาลูกค้าค้นหาความนับถือตนเอง. กรุงเทพฯ: ชันดำการพิมพ์.*
- อุไรพร พานิชกุล. (2539). *พฤติกรรมการสอนและความต้องการพัฒนาตนของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่1 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- อัญชลิกา ผิวเพชร; นุชนา เหลืองอังกู; และ บังอร กุมพล. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่4ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสารวัดผลการศึกษา . 7(1) : 331-342.*
- อัญมณี สมตัว. (2544). *การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับการอบรมสั่งสอนลูก เรื่องเพศและการคบเพื่อนต่างเพศ:ศึกษาเฉพาะครอบครัวของนักเรียนหญิงในโรงเรียนบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ สส.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร. เอ ก ร ร น ท ร์ สี่ ม ห า ศ า ล .*
- (2545). *กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่การปฏิบัติ.*

เอกรินทร์ สีมหาศาล. (2545).กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวคิดสู่การปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.

อำรุง จันทวานิช. (2542). การศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.

เอมอชฌา วัฒนบูรานนท์. (2556). หลักการทางสอนสุขศึกษา. กรุงเทพฯ:โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮาส์.

Allen, L. with AAP (2004), 'ALP Points to Ways to Save on Health', Australian Financial Review, 2 August 2004, p. 5, Sydney.

Adler. (1935). The Fundamental views of individual psychology. International Journal of Individual Psychology.

Adams, TB.; Bezner, JR; & Steinhardt, M. (1997). The conceptualization and measurement of perceived wellness: integrating balance across and within dimensions. *American Journal of Health Promotion*, 11(3), 208-218.

Adams, TB., et al. (2000) . The conceptualization and measurement of the spiritual and Psychological dimension of wellness in a college population. *Journal of American college health*. 48(4):165-173.

Andersen, E.S. (1975) Cups and glasses: learning that boundaries are vague. *Journal of Child Language* 2: 79-103. [3.3]

Anderson, C.S. (1982). The search for school climate: A review of the research. *Review of Educational Research*. 52(3):368-420.

Anuar Zaini,M.Z. ;et al. (2005). Factors affecting nutritional status of Malaysian Primary School Children. *Asia –Pacific Journal of Public Health*. 17(2):71-80.

Bandura, A. (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Bass, B M. (1997). *A New Paradigm of Leadership : An Inquiry into Transformational Leadership*. New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Baumeister, R.F.; & Others. (2003). “ Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles?” *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1) : 1-44.

Bennis, W.; & Nanus, B. (1985). *Leaders: The strategy for taking charge*. New York: Harper & Row.

Block, P. (1993). *Stewardship: Choosing Service Over Self –Interest*. San Francisco:

Berrett-Koehler.

Brown, W. B. , & Moberg, D. J. (1980). *Organization Theory and Management : Approach*. New York : John Wiley and Sons.

Brown, H.D. (1981). Affective factors in second language learning. In J.E.Alatis, H.B. Altman & P.M. Alatis (Eds.). *The Second Language Classroom: Directions for the Eighties*. New York: Oxford University Press. 111-29.

Brozak, J.(2014). *Factors that affect Student Growth & Health*. Retreived December 30 ,2014 from [http:// www.ehow.com/print/info_8123881_factors-affect-student-growth-health.html](http://www.ehow.com/print/info_8123881_factors-affect-student-growth-health.html).

Bryk, A.S.; & Raudenbush, S.W. (1992). *Hierrachial Linear Models for social and behavioral research: Applications and Data analysis methods*. Newbury Park, CA: Sage.

Bryk, A.S.; & Raudenbush, S.W.; & Congdon, R. (1996). *HLM 4 for Windows*[computer Software]. Chicago: IL Scientific software international, Inc.

Carpenito-Moyet L.J. (1991) *The NANDA definition of nursing diagnosis*. In *Classifications of Nursing Diagnoses,Proceedings of the Ninth Conference* (Johnnson C.R.M., ed.) J.B. Lippincott Company, Philadelphia, pp. 2-8.

Carsten, M. K., Uhl-Bien, M., West, B. J., Patera, J., L., & McGregor, R. (2010). Exploring social constructions of followership: A qualitative study. *The Leadership Quarterly*, 21, 543-562.

Chen, B.S., Wang, Y.C., Wu, W.S. and Li, W.H. 2005. A new measure of the robustness of biochemical networks. *Bioinformatics*, 21:2698–705.

Clark, T. C. (2008). Factors associated with reduced depression and suicide risk among Māori high school students New Zealand [Abstract]. Doctoral dissertation. University of Minnesota, Twin Cities, U.S.A.

Cotton, K. (1995). *Effective Schooling Practices: A Research Synthesis 1995 Update*. [On-line] Available: <http://www.nwrel.org/scpd/esp/esp95.html>

Coopersmith, S. (1981). *The Antecedents of Self-Esteem*. California: Consulting Psychologists Press.

Cranston, Charles M.; & Mccort, B. (1985). "A Learner Analysis Experiment: Cognitive Style Versus Learning Style in Undergrade Nursing Education". *Journal of Nursinc Education* . 3(24):136-138.

Crocker, J.; & Others. (2003). "When Grades Determine Self-Worth: Consequences of

Contingent Self-Worth for Male and Female Engineering and Psychology Majors".
Journal of Personality and Social Psychology. 3(85):507-516.

Domjan, M. (1996). The Principles of Learning and Behavior
Belmont.California: Thomson.

Draft, R. L. (2003). Management. (6th ed.). Australia: Thomson South - Western.

Dubrin, A. J. (1973). Foundation of Organization Behavior. New York: Pergamon Press.

Thomas R. Dye. (1981) Understanding Public Policy. 4th ed. Englewood Cliffs, N.J.:
Prentice – Hall.

Eysenck, J.J. , Arnold, W, and Meili, R. 1972. Encyclopedia of Psychology. London :
Search Press Limited.

Gibson, J. L., Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H. (1979). Organizations: Behavior,
structure, processes. Dallas: Business Publications.

Greenberg, J. & Baron, R.A. (1993). Behavior in organizations. (6thed.). Upper Saddle
River, NJ :Prentice Hall.

Greenwood, Gordon. (1964). The Modern World: A History of Our Time Volume I.
New York: Praeger.

Grigsby, K. A. (1991). Perception of the organization climate: Influenced by the organization
climate: Influenced by the organization structure. Journal of Nursung Education,
30(2),81-83.

Haimann, T. & Scott, W. (1974). Management in the Modern Organization (2 nd ed.).
Boston: Houghton Mifflin Company.

Halpin, A. W., & Croft, D. B. (1966). The Organizational Climate of School. Chicago:
University of Chicago.

Hanson, H. M., & Boyd, S. T. (1996). Family Health Care Nursing: Theory, Practice, and
Research. New York: Davis.

Kincaid, Harold. (1996). Philosophical Foundations of the Social Sciences, New York:
Cambridge University Press.

Hattie, JA.; Myers, JE.; & Sweeney, TJ. (2004). A factor structure of wellness: Theory,
Assessment, Analysis, and Practice. Journal of Counselling & Development. 82(3):

354-364.

- Hellreigel, D., and J.W.Slocum, (1974). "Organizational climate: Measures, research and contingencies". *Academy of Management Journal*, 17, pp.255 – 280,1974.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (1996). *Educational administration: Theory, research, and practice*, 5th edition. New York: McGraw-Hill.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration : Theory, Resource and Practice*. (6th ed). New York : McGraw-Hill.
- Janosik-Chair, S.M. ; Hirt, J B. ; Creamer, E G. ; Ridgwell, D M. (2010). *The Relationship between wellness and Academic Success in First-year College Students Howard Monroe Ballentine*. Retrieved 30 Jan 2014 from http://www.Thesis.Lib.vt.edu/thesis/available/etd-05012010-212110/unrestricted/Ballentine_HM_D_20.
- Kamal, A.A; Radzani, M. ; & Abdul Rahim, A. R. (2015). The Relationship between Extrinsic Motivation and The Physical Activity Level among Students in Faculty of Education Uitm, Section 17 Shah Alam. *The Journal of Social Science Research*. 1(2): 10-19.
- Kidd, J. R. (1973). *How Adults Learn*. New York : Association Press.
- Lasswell, H. D. & Kaplan, A. (1970). *Power and Society*. New Haven: Yale University Press.
- Levine, D.U. and Lezotte, L.W. (1990), *Unusually effective schools: A Review and Analysis of research and Practice in Teddlie, Charles and Reynolds, David (2000), The International Handbook of School Effectiveness Research*, London, Falmer Press.
- Lindgren Henry Clay & Harvey John H. (1981). *Introduction to Social Psychology*. London: The C.V. Mosby company.
- Litwin, G. & Stringer, R. (2002). *Leadership and organizational climate*. Upper Saddle River : New Jersey.
- Lovell, R. B. (1980). *Adult Learning*. New York: Halsted Press Wiley & Son.
- Lunenburg, Fred C. & Allan C . Ornstein. (2000). *Educational administration : Concepts and practice*. (3rd ed.). Australia : Wadsworth.

- Maddox, H. (1965). *How to Study*. London: The English Language Book Society.
- Marwell, G. , and Wells, L. E. (1976). *Self-Esteem: Its Conceptualization and Measurement*. Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Maslow, A.M. (1970). *Motivation and Personality*. 2nd. New York: Harper & Row.
- Massie, J.L. and Douglas J. (1981). *Managing : A Contemporary Introduction*. 3rd ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc.
- McClelland, D.C. (1953). *The Achievement Motive*. New York: Appleton-Century Crofts, Inc.
- McClelland, D.C. (1961). *The Achieving Society*. New York: D. Van Nostrand Company Inc.
- Mills, D.W. (2002). *Applying What We Know : Student Learning Styles*. Retrieved 30 Jan 2012 from <http://www.Csrnet.org/csrnet/articles/student-learning-styles.html>
- Morris, Carl N. (1995, Summer). *Hierarchical Models for Educational Data : An Overview*. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*. 20(2): 190–200.
- Morrison, K.R.B. (1995). *Habermas and the School Curriculum*. unpublished Ph.D thesis, University of Durham.
- Murray, F.B. (1982). Teaching through social conflict. *Contemporary Educational Psychology*, 7, 257-271.
- Myers, J E., Sweeney, T.J., & Witmer, J. M. (2000). The wheel of wellness for counseling: A holistic model for treatment planning. *Journal of Counseling and development*, 78(3), 251-266.
- Newell, P. C. (1978). Genetics of the Cellular Slime Molds. *Annual Review of Genetics* , 12, 69 - 93.
- Oguz-Duran, N.;& Tezer, E. (2009). Wellness and Self-esteem among Turkish University Students. *International Journal for the Advancement of Counselling*. 31(1): 32-44.
- Orem, D.E. (1995). *Nursing: Concept of Practice*. 5th ed. New York: McGraw-Hill.
- Osborne, R.E. (1996). *Self : An Eclectic Approach*. Massachusetts : Allyn and Bacon.
- Ostmo, P L. (1984, January). Learning Style Preference and Selection of Learning Strategies Consideration and Implication for Nurse. *Education Journal of Nursing Education* . 22(10) : 27-30.
- Owens, D.T. (1993). *Research Ideas for tha Classroom: Middle Grades Mathematics*. New York: National Council of Teachers of Mathematics.
- Public Health Law Center. (2015). *Going beyond school wellness policies to promote*

- healthy eating and physical activity*. Retrieved 30 Jan 2016 from <http://www.fs.beyond.school.wellness.policies> 2015.pdf.
- Purkey, S.C.; & Smith, M.S. (1983). Effective schools: a review. *The Elementary School Journal*, 83(4). pp. 427-452.
- Rehman, R., Syed, S., Shaikh, S., & Hussain, M. (2013). *Health and spirituality 'Walk along' in Wellness Journey of Medical Students*. Retrieved 27 February 2015, from http://www.jpma.org.pk/full_article_text.php?article_id=4121
- Robert, R. (2002). *Self Esteem and Early Learning*. London: Paul Chapman.
- Rodewalt, F. ; & Tragakis, M.W. (2003). " Self-Esteem and Self-regulation: Toward Optimal Studies of Self-Esteem". *Psychology Inquiry*. 14(1):66-70.
- Sabel, C J. (2011). Exploring the influences of environmental factors on physical education activities: Perceptions of middle –school students. Retrieved November 30 , 2014, from <http://gradworks.umi.com/34/62/3462817.html>
- Sammons, P.; Hillman, J.; & Mortimore, P. (1995). Key characteristics of effective schools. A review of school effectiveness research. London: OFSTED
- Scheerens, J.; & Bosker, R.J. (1997). *The Foundations of Educational Effectiveness*. Oxford: Elsevier Science Ltd.
- Schereens. J. (1992). *Effective Schooling, Research, Theory and Practice*. London: Cassell.
- Schmidt, R. (1984). *Leadership in E.R.A. Seligman and A. Johnson, Encyclopedia of Social Science. Vols. IX-X. New York: The Macmillan*.
- Seefeldt; & Barbour. (1986).
- Sergiovanni, T J. ;& Moore, J H. (1989). *Schooling for tomorrow*. Boston: Allyn and Bacon.
- Slavin. (1983).
- Smith, M. (1997). *Constructionism in practice : Designing, thinking, and learning in a digital world*. New Jersey : Lawrence Erlbaum Association.
- Smith, J.A. (1983). *The idea of health: Implication for the nursing professional*. New York: Teacher College Press.
- Smith, M.K. (2001). *Experimental Learning*. Retrieved September 20, 2014, from:: www.infed.org/biblio/b-explrn.htm.
- Spoon, J.C.; & Schell, J.W. (1998). " Aligning Student Learning Styles With Instructor Teaching Styles." *Journal of Industrial Teacher*. 3(2): 19-34.
- Sprenger, M. (2003). *Differentiation Through Learning Styles and Memory*. Thousand Oaks: Corwin Press.

- Steers, R. M. & Porter, L. W. (1983). *Motivation and Work Behavior*. (3rd ed.). New York: McGraw - Hill.
- Stogdill, R. (1974). *Handbook of Leadership: a Survey of Theory and Research*. New York : The Free Press.
- Strang, T. (2013). *The Relationship Between Student Wellness and Student Learning*. Retrieved November 30 , 2014, from http://www.blog.cengage.com /top_blog..
- Terry, George R. (1977). *Principle of Management*. Homewood, Ill : Richard D. Irwin. New Jersey : Prentice - Hall
- Wang, M.C.; & Walberg, H.J. (2001). *Tomorrow's Teachers*. McCutchan Publishing Company.
- Weiss GL, Larsen DL, & Baker WK. (1996). The development of health protective behaviors among college students. *J Behav Med*. 19(2):143-161.
- Weiss GL, & Lonnquist L.E. (2000). *The Sociology of health , healing , and illness*. 3rd ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- World Health Organization (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*, First International Conference on Health Promotion Ottawa 17-21 November, 1986, WHO, Ottawa.
- Xiaohua, et al. (2014). *Path analysis to identify factors influencing health skills and behaviors in adolescents: A cross-sectional survey*. Retrieved November 30 , 2014, from <http://www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal>.
- Yue, Qing; et al. (2011). Factors related to tobacco use among middle school students in China. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*. 42(5): 1249-1261.
- Students. V.16, Boise State University.

ภาคผนวก

คุณภาพเครื่องมือวิจัย

(แบบสอบถามนักเรียน)

ค่าคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยระดับนักเรียน

แบบสอบถามปัจจัยระดับนักเรียน	IOC	r	Alpha
1. แรงจูงใจของนักเรียน 1.1 ความมุ่งมั่นที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย 1.2 ความพยายามอย่างเต็มที่ต่อการเรียน 1.3 ความสามารถเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น 1.4 เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคสามารถคิดหาวิธีการ และแนวทางแก้ไขให้สำเร็จอย่างไม่ย่อท้อ 1.5 ความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และรู้สึกไม่สบายใจเมื่อล้มเหลว	1.00 1.00 .80 1.00 1.00	.654 .782 .695 .756 .801	.802
2. การเห็นคุณค่าในตนเอง 2.1 การรู้สึกว่าคุณค่าตนเองมีคุณค่า 2.2 การมีความสามารถในการกระทำการสิ่งต่างๆ 2.3 การไม่กลัวแสดงความคิดเห็นต่อหน้าคนอื่น 2.4 การนิยมชมชอบทั้งในความคิดและการกระทำของตนเอง 2.5 การยืนหยัดในสิ่งที่เชื่อ 2.6 การเป็นตัวของตัวเองและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนอื่น	1.00 1.00 1.00 1.00 .80 1.00	.759 .803 .714 .825 .746 .856	.827
3. พฤติกรรมการเรียนรู้ 3.1 มีการจัดสรรเวลาในการเรียน 3.2 มีสมาธิและตั้งใจเรียน 3.3 มีทักษะการเรียนรู้การทำงานเป็นทีม 3.4 มีเทคนิคในการสืบค้นหาความรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นระบบ	1.00 1.00 1.00 1.00	.642 .781 .815 .766	.756
4. สัมพันธภาพในครอบครัว 4.1 คนในครอบครัวต่างเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน 4.2 ทุกคนในครอบครัวต่างรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 4.3 เมื่อเกิดปัญหาคนในครอบครัวจะร่วมมือกันวางแผนเพื่อแก้ปัญหา 4.4 รักสมาชิกทุกคนในครอบครัว 4.5 ครอบครัวจะไปวัด โบสถ์ มัสยิดหรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจต่างๆ ด้วยกันเนื่องในโอกาสพิเศษหรือวันสำคัญต่างๆ	1.00 .80 1.00 1.00 1.00	.748 .812 .673 .796 .809	.810

แบบสอบถามปัจจัยระดับนักเรียน	IOC	r	Alpha
1. สุขภาวะด้านร่างกาย 1.1 การมีน้ำหนักตัวปกติ 1.2 การออกกำลังกายสม่ำเสมอ (นาน 20-30 นาที จำนวนตั้งแต่ 3 ครั้งต่อสัปดาห์) 1.3 การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งคุณภาพและปริมาณ 1.4 การไม่เจ็บป่วยหรือมีโรคประจำตัว 1.5 การไม่สูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์	1.00 1.00 1.00 0.80 1.00	.763 .821 .694 .546 .810	.784
2. สุขภาวะด้านจิตใจ 2.1 การเชื่อในความสามารถของตน 2.2 การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ 2.3 การมองโลกในแง่ดี 2.4 การมีความหวังในสิ่งที่ตั้งใจทำ	0.80 1.00 1.00 1.00	.655 .731 .845 .719	.773
3. สุขภาวะด้านสังคม 3.1 การตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับคนอื่น 3.2 การยอมรับและเข้าใจผู้อื่น 3.3 การขอความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่น	1.00 0.80 1.00	.852 .801 .834	.769
4. สุขภาวะด้านปัญญา 4.1 การมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล 4.2 การมีความสามารถคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ 4.3 การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ 4.4 การรู้วิธีกำหนดและไปให้ถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้	1.00 1.00 0.80 1.00	.811 .796 .735 .782	.801

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะสุขภาพโดยรวมเท่ากับ .896

(แบบสอบถามครูผู้สอน)
ค่าคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยระดับห้องเรียน

แบบสอบถามปัจจัยระดับห้องเรียน	IOC	r	Alpha
1. แผนการจัดการเรียนรู้ 1.1 มีการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 1.2 มีแผนการใช้สื่อการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้ 1.3 มีแผนการวัดและประเมินผล 1.4 มีการวิเคราะห์แผนจากคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ 1.5 มีการจัดทำแผนโดยยึดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 1.6 สารการเรียนรู้ที่กำหนดในแผนสอดคล้องมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น	0.80 1.00 1.00 1.00 0.80 1.00	.695 .754 .808 .811 .775 .723	.814
2. พฤติกรรมการสอนของครู 2.1 มีการกำหนดกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกคิด 2.2 มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง 2.3 มีการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ฝึกปรับปรุงพัฒนาตนเอง 2.4 มีการจัดกิจกรรมกลุ่มโดยใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ 2.5 มีการจัดกิจกรรมเสริมแรงเพื่อให้นักเรียนได้เกิดการอยากรู้ 2.6 มีการสอนเสริมแก่นักเรียนที่ขาดความพร้อมทางการเรียนหรือมีปัญหาในการเรียนรู้	0.80 1.00 1.00 0.80 1.00 1.00	.709 .805 .764 .736 .659 .788	.856
3. การประเมินผลและติดตามผู้เรียน 3.1 ใช้กระบวนการประเมินผลนักเรียนเชิงประจักษ์เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ 3.2 มีการตัดสินคุณค่าในการบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ 3.3 ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการประเมินผลนักเรียน 3.4 ดำเนินการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน 3.5 นำผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู 3.6 เลือกใช้วิธีการประเมินผลการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 3.7 มีการจัดทำแฟ้มบันทึกผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง	1.00 1.00 1.00 0.80 1.00 1.00 0.80	.814 .759 .832 .664 .709 .823 .659	.849

(แบบสอบถามผู้บริหาร)
ค่าคุณภาพของแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยระดับโรงเรียน

แบบสอบถามปัจจัยระดับโรงเรียน	IOC	r	Alpha
1. นโยบาย 1.1 มีแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ 1.2 มีแนวทางการบริหารจัดการที่มีคุณค่าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในโรงเรียน 1.3 มีแนวทางที่เกี่ยวกับ วิธีการ กระบวนการ การบริหารงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทาง ตามนโยบายการศึกษาที่ปรากฏตามนโยบายของรัฐบาล พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ระเบียบหรือข้อบังคับต่างๆ	1.00 1.00 1.00	.743 .801 .796	.753
2. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร 2.1 มีปณิธานทางวิชาการ 2.2 มีคุณธรรมจริยธรรม 2.3 มีความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน 2.4 มีอิทธิพลเชิงสร้างสรรค์ต่อผู้อื่น 2.5 มีความสามารถทำให้ผู้อื่นร่วมมือและยินยอมในการดำเนินงานต่างๆ 2.6 มีการใช้การบริหารการเปลี่ยนแปลง 2.7 ดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายของโรงเรียน	0.80 1.00 1.00 1.00 1.00 0.80 1.00	.688 .709 .746 .733 .719 .656 .732	.808
3. ความร่วมมือในการทำงาน 3.1 ส่งเสริมกระบวนการทำงานที่ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรต่างๆ ร่วมคิดร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ 3.2 ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรต่างๆ มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด 3.3 ผู้บริหาร ครู และบุคลากรต่างๆ ได้ใช้ทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกัน 3.4 มีการส่งเสริมกระบวนการทำงานกลุ่ม 3.5 มีการตรวจสอบการทำงานเป็นรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง	1.00 1.00 1.00 0.80 1.00	.788 .821 .753 .704 .748	.814

แบบสอบถามปัจจัยระดับโรงเรียน	IOC	r	Alpha
4. บรรยาภาศโรงเรียน 4.1 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 4.2 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล 4.3 โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของบุคคล 4.4 มีบรรยากาศการทำงานที่มีความเป็นกัลยาณมิตร 4.5 มีบรรยากาศของการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้	1.00 1.00 0.80 1.00 1.00	.771 .735 .692 .804 .746	.873

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

อ. เรือเอก ดร.อภิสิทธิ์	ทรงบัณฑิตย์	หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผศ. ดร.มารุต	พัฒผล	อาจารย์ประจำหลักสูตรการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อ. ดร.อนันต์	มัลลารัตน์	อาจารย์ประจำภาควิชาสุขศึกษา
คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อ. ดร.กัลยารัตน์	เมธีวีรวงศ์	อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
อ. ดร.อุมา	लगकुलसेन	อาจารย์ประจำคณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตาราง 1 รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการในกรุงเทพมหานคร

รหัส	ชื่อโรงเรียน	รหัส	ชื่อโรงเรียน
001	จันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม	032	รัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน
002	แจรงร้อนวิทยา	033	ราชันนาถจารย์ สามเสนวิทยาลัย 2
003	ชิโนรสวิทยาลัย	034	ราชวินิต มัธยม
004	ไชยฉิมพลีวิทยาคม	035	ราชวินิตบางแคปานขำ
005	เตรียมอุดมศึกษา	036	ฤทธิณรงค์รอน
006	ไทรมิตรวิทยาลัย	037	วัดนวลนรดิศ
007	ทวีธาภิเศก	038	วัดน้อยนพคุณ
008	ทวีธาภิเศก 2	039	วัดบวรนิเวศ
009	ทีปังกรวิทยาพัฒน์ (ทวีวัฒนา)ฯ	040	วัดบวรเม่งคล
010	ทีปังกรวิทยาพัฒน์ (วัดน้อยใน)ฯ	041	วัดประดู่ในทรงธรรม
011	เทพศิรินทร์	042	วัดพุทธบูชา
012	ธนบุรีวรเทพีพลารักษ์	043	วัดรางบัว
013	นวมินทรราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล	044	วัดราชบพิธ
014	นวลนรดิศวิทยาคม รัชมิ่งคลาภิเ	045	วัดราชโอรส
015	บางปะกอกวิทยาคม	046	วัดราชาธิวาส
016	บางมดวิทยา "สีสุกหวาด จวนอุปถัมภ์"	047	วัดสระเกศ
017	เบญจมารชาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์	048	วัดสังเวช
018	ปัญญาวรคุณ	049	วัดอินทาราม
019	พิทยาลงกรณ์พิทยาคม	050	วิมุตยารามพิทยากร
020	โพธิสารพิทยากร	051	ศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์
021	มหารณพาราม	052	ศิลาจารพิพัฒน์
022	มักกะสันพิทยา	053	ศึกษานารี
023	มัธยมวัดดาวคอง	054	ศึกษานารีวิทยา
024	มัธยมวัดดุสิตาราม	055	สตรีวัดระฆัง
025	มัธยมวัดนายโรง	056	สตรีวัดอัปสรสวรรค์
026	มัธยมวัดเบญจมบพิตร	057	สตรีวิทยา
027	มัธยมวัดมกุฏกษัตริย์	058	สวนกุหลาบวิทยาลัย
028	มัธยมวัดสิงห์	059	สวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี
029	มัธยมวัดหนองแขม	060	สวนอนันต์
030	โยธินบูรณะ	061	สันติราษฎร์วิทยาลัย

รหัส	ชื่อโรงเรียน	รหัส	ชื่อโรงเรียน
031	โยธินบูรณะ ๒ (สุวรรณสุทธาราม)	062	สามเสนวิทยาลัย
063	สายปัญญา ในพระบรมราชินูปถัมภ์	092	เทพศิรินทร์ร่มเกล้า
064	สุวรรณพลับพลาพิทยาคม	093	รัตนโกสินทร์สมโภชลาดกระบัง
065	สุวรรณารามพิทยาคม	094	จันทร์หุ่นบำเพ็ญ
066	อิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย	095	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ รัชดา
067	อุบลรัตนราชกัญญาราชวิทยาลัยฯ	096	นวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
068	สตรีวัดมหาพฤฒาราม ในพระบรมราชินูปถัมภ์	097	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๒
069	พุทธจักรวิทยา	098	สุขุมวิทพันธุ์อุปถัมภ์
070	พระโขนงพิทยาลัย	099	หอวัง
071	วชิรธรรมสาริต	100	สารวิทยา
072	นนทรีวิทยา	101	ราชดำริ
073	เจ้าพระยาพิทยาคม	102	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
074	สุรศักดิ์มนตรี	103	ดอนเมืองทหารอากาศบำรุง
075	กุณนทีรุทธารามพิทยาคม	104	สีกัน (พัฒนานันท์อุปถัมภ์)
076	วัดสุทธิวราราม	105	ดอนเมืองจตุรจินดา
077	ยานนาเวศพิทยาคม	106	ลาดปลาเค้าพิทยาคม
078	สตรีศรีสุริโยทัย	107	สตรีวิทยา ๒
079	ปทุมคงคา	108	ราชวินิตบางเขน
080	สายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ ฯ	109	ฤทธิยะวรรณาลัย
081	มัธยมวัดธาตุทอง	110	ฤทธิยะวรรณาลัย ๒
082	สิริรัตนาร	111	ศรีพญา
083	รัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน	112	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
084	บางกะปิ	113	นวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า
085	สตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	114	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
086	มัธยมวัดหนองจอก	115	นวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา
087	เทพลีลา	116	นวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย
088	เศรษฐบุตรบำเพ็ญ	117	นวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา ๒
089	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๔	118	เตรียมอุดมศึกษาสุนันทวงศ์
090	มัธยมวัดบึงทองหลาง	119	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ
091	พรตพิทยพยัต		

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายวชิรพันธ์ ชัยนนธ์
วัน เดือน ปีเกิด	2 กรกฎาคม 2510
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	64/257 หมู่ 3 ถนนบางไผ่ - หนองเพรางาย ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 11110
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ หัวหน้ากลุ่มควบคุมโรคจากการเดินทางและประชากร เคลื่อนย้ายสำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	88/21 อาคาร 5 ชั้น 6 กลุ่มควบคุมโรคจากการเดินทางและประชากรเคลื่อนย้าย สำนักโรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรค ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนวิชานารี จังหวัดลำปาง
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาตอนต้น จาก โรงเรียนอัสสัมชัญ จังหวัดลำปาง
พ.ศ. 2528	มัธยมศึกษาตอนปลาย จาก โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จังหวัดลำปาง
พ.ศ. 2533	วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พยาบาลและผดุงครรภ์) คณะพยาบาลศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2541	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) คณะสาธารณสุขศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2550	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษ) คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยรามคำแหง

- พ.ศ. 2553 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ)
สถาบันภาษา
จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พ.ศ. 2559 การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์
จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

